Teach® Yourself

JUNG

KİLİT FİKİRLER

Jung'un hayatının ilk yılları (sayfa 19) Jung'un spiritüalizme olan ilgisi (sayfa 33) Jung ve Freud (sayfa 38) Ruhun yolculuğu (sayfa 95) Orta yaş krizi (sayfa 113) Rüyaları analiz etmek (sayfa 129) Sekiz psikolojik tip (sayfa 147) Ezoterik ve Paranormal (sayfa 157) Simya (sayfa 159) Kötülük sorunu (sayfa 178) Benliğe doğru yolculuk (sayfa 183) Jung analizinin yönleri (sayfa 201) Jung'a yöneltilen eleştiriler (sayfa 205)

GERÇEK YAŞAMDAN ÖRNEKLERLE

2. Baskı

optimist

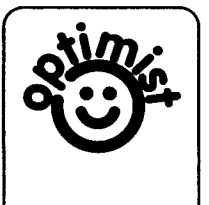
Teach® Yourself

Jung Kilit Fikirler

Ruth Snowden

Çeviren
Kemal Atakay

Tıbbi Redaktör
Uz. Dr. Ayten Dursun Sökücü, Psikiyatrist

ISBN 978-605-4538-53-9
© 2011, Ruth Snowden
Orijinal adı ve yayıncısı: *Jung the Key Ideas*, Hodder Teach Yourself

Optimist Yayınları
Telefon : 0216 481 29 17-18
Faks : 0216 521 10 64
e-posta: optimist@optimistkitap.com
www.optimistkitap.com
facebook.com/optimistkitap
twitter.com/optimistkitap

Optimist yayın no. : 299
Konu : Kişisel Gelişim
Yayına hazırlayan : Mutlu Dinçer

Basım : Eylül 2012, İstanbul
2. Basım : Şubat 2013
Düzelti : Cengiz Alkan
Düzenleme : Selim Talay
Baskı ve cilt : Tor Ofset San. Tic. Ltd. Şti.
Hadımköy Yolu Akçaburgaz Mah.
4. Bölge 9. Cadde 116. Sokak. No: 2
Esenyurt - İSTANBUL
Tel: 0212 886 34 74

Kitabın çizeri Richard Chapman'a teşekkürlerimle.

İçindekiler

	Yazarla tanışalım	*viii*
	Sadece bir dakikanız mı var?	*x*
	Sadece beş dakikanız mı var?	*xii*
	Sadece on dakikanız mı var?	*xvi*
	Giriş	*xxiii*
1	**Jung'un hayatı ve kariyeri**	1
	Jung'un aile geçmişi	1
	Jung'un kariyerinin ana hatları	6
	Jung'un özel hayatı ve kişiliği	11
2	**Jung'un hayatının ilk yılları**	19
	Çocukluk	19
	Eğitim	25
	On dokuzuncu yüzyılın sonunda bilimsel düşünce	31
	Jung'un spiritüalizme olan ilgisi	33
	Burghölzli	35
	Jung ve Freud	38
3	**Jung'un iç dünyası**	45
	Jung'un orta yaş krizi	45
	Yaratıcı oyun	51
	Rüyalar, görüler ve düşlemler	52
	Arketipleri keşfetmek	55
	Mandalalar	61
	Bollingen'deki kule	64

4 **Ruhu keşfetmek** 69
Ruhun yapısı 69
Kişisel bilinçdışı 72
Kolektif bilinçdışı 76
Ego ve benlik 82
Gölge ve yansıtma 83
Persona 87
Anima ve animus 89

5 **Ruhun yolculuğu** 95
Ruhun yolculuğu 95
Gelişmenin arketipsel evreleri 98
Bireyleşme ve benlik 103
Cinsellik ve cinsiyet 108
Geçiş ayinleri 111
Orta yaş krizi 113
Yaşlanma 115

6 **Rüyalar ve semboller** 119
Rüyaların önemi 119
Semboller 124
Rüyaların kökeni 126
Rüyalarda arketipler 128
Rüyaları analiz etmek 129
Jung'un ev rüyası 132

7 **Kişilik ve ilişkiler** 137
Bilinç psikolojisi 137
İçedönüklük ve dışadönüklük 140
Dört işlev 142
Sekiz psikolojik tip 147
Psikolojik tipi ne belirliyor? 151
İlişki kurmak 153

8 Ezoterik ve paranormal 157
Gnostizm 158
Simya 159
Yi Jing 163
Eşzamanlılık 165
Astroloji 168
Üst ne ise, alt da odur 171

9 Din ve maneviyat 175
Jung'un manevi tutumu 175
Kötülük sorunu 178
Hz. Eyüp hikâyesi 181
Benliğe doğru yolculuk 183
Hinduizm 185
Budizm 187
Hıristiyan düşüncesinde değişiklikler 189

10 Vizyoner Jung 193
Yolculuklar 193
Jung ve psikoterapi 197
Jung analizinin kilit yönleri 201
Jung'a yöneltilen eleştiriler 205
Geleceğe doğru 208

Kavram Dizini 215
Bir Adım Daha 219
Jung'un yaşamındaki önemli olayların zaman çizelgesi 219
Ziyaret edilecek yerler 221
Jung'un önemli çalışmalarının bir listesi 223
Ek okumalar 224
Faydalı web siteleri 226

Yazarla tanışalım

***Jung—Kilit Fikirler* kitabına hoş geldiniz!**

Henüz lise öğrencisiyken Jung'la ilgilenmeye başladım ve *Anılar, Düşler, Düşünceler* adlı özyaşamöyküsünü okudum; bu kitap, Jung'un yapıtlarına kusursuz bir giriş niteliği taşır. Rüyalarla ilgileniyordum, bu yüzden Jung'un yapıtlarını ve kariyerinin başlangıç aşamasında ona yol gösteren Sigmund Freud'un yazılarını daha derinlemesine incelemeye başladım. Sonra, Birmingham Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde okurken, ders programında bu iki bilim adamına yalnızca kısaca değinildiğini görünce hayal kırıklığına uğradım, dolayısıyla okumalarım dev üniversite kütüphanesinin raflarındaki anlaşılması güç, unutulmuş kitaplarla sınırlı kaldı. Üniversiteden sonra, birkaç yıl öğretmenlik yaptım, bu yüzden Jung ve Freud hakkında bütün bildiklerimi bir süreliğine unuttum. Ama bu arada görüşlerimi birçok insanın anlayabileceği anlaşılır sözlere dökme konusunda epey deneyim edindim—bu, daha sonraki yazarlık kariyerim için çok yararlı bir temel oluşturdu.

Çocuklarım küçükken kariyerime bir süre ara verdikten sonra, başka şeylerin yanı sıra kişisel gelişmeyi de içeren bütünleyici bir terapi uygulaması başlattım. Bu uygulamada yararlandığım yaklaşımlardan biri, rüya çalışmasıydı; 1998'de ilk kitabım *Working with Dreams* (Rüyalarla Çalışmak), How to Books tarafından o zamanki soyadımla—Ruth *Berry*—yayınlandı. Bu proje için yaptığım araştırmalar, beni Freud ile Jung'un çalıştığı alanlara geri döndürdü ve Hodder yayınevi benden *Freud: Yeni Başlayanın Kılavuzu* ile *Jung: Yeni Başlayanın Kılavuzu*

kitaplarını yazmamı istedi. Bunları *Teach Yourself Freud* ile *Teach Yourself Jung* izledi.

2008'den bu yana tam zamanlı yazar olarak çalışıyorum; ana konularımı, manevi ve psikolojik konular, şiir ve çocuk kitapları oluşturuyor. Doğa dünyası, insan kültürü ve ruh arasındaki eski bağlara karşı özel bir ilgim var. Freud ve özellikle Jung, antik tarih, mit, rüyalar, eşzamanlı olgular, paranormal ve dünya dinleri üzerine yaptıkları araştırmalarla bu alanın çeşitli yönlerini açığa çıkardılar.

Jung en büyük hocalarımdan biridir, bu kitabı yazarken çoğu zaman, anlaşılması güç görüşleri bana açıklayan ve düşüncelerime yön veren bilge varlığını hissettim. Şimdi bile bir sorun üzerine kafa yorarken, burnuma kimi zaman onun pipo tütününden yayılan bir koku gelir. Kanımca, Jung'un kapsamlı yapıtlarını okumak olağanüstüdür: Özellikle, genel kabul gören fikirler arasında yer almayan görüşleri araştırıp ortaya koymaktan çekinmediği için. Yavaş yavaş büyük bir kitle Jung'un izinden gitmeye başladı ve bugün birçok terapist Jung yöntemini öğreniyor. Onun yapıtları, terapi alanının çok ötesinde, insanların hayatlarına ilişkin pek çok önemli genel bakışlar içerir; bunlar ancak şimdi yaygın olarak anlaşılmaya başlamıştır. Jung, Doğu ile Batı, Hıristiyan düşüncesi ile pagan düşünce arasındaki boşlukları kapatmaya çalışan büyük düşünürlerden biriydi. Jung, bilim ve mantıkla öylesine bütünleşmiş olan Batı kültürünün, ne yazık ki çoğu zaman, başka kültürlerde ve tarihin başka dönemlerinde gördüğümüz manevi bilinç ve öznel kavrayıştan nasıl yoksun olduğunu ortaya koymuştur.

Ruth Snowden, 2010

Sadece bir dakikanız mı var?

- Carl Jung, İsviçreli bir psikolog ve psikiyatristti. **Analitik psikoloji** adını verdiği bir psikoloji sistemi kurduğu için ünlüdür.

- Dindar bir ailenin çocuğu olarak köyde geçen çocukluğu, daha sonra psikotik hastalarla çalışması ve Sigmund Freud'la dostluğu, Jung'un çalışmalarını etkilemiştir.

- Jung, özellikle, rüya, mit ve düşlemleri inceleyerek ve yaratıcı oyun yoluyla keşfettiği bilinçdışı zihin ile ilgileniyordu.

- Jung, ruhun yapısı ve dinamiğinde dengenin ve hem kişisel hem **kolektif bilinçdışının** önemini vurguluyordu.

- Jung, ruhun hayat boyunca, **bireyleşme**ye doğru yolculuğunda **arketipsel** kalıpların izinden giderek değişip geliştiğini öne sürüyordu.

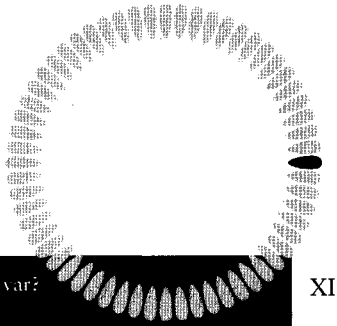
- Analitik psikolojide rüyaların temel bir önemi vardır. Rüyalar hayatın birçok farklı yönünü yansıtır ve bireysel ruhun ötesine uzanabilir.

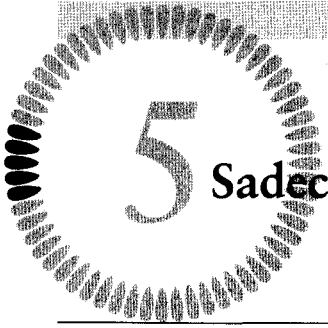
- Jung, insan ruhuyla ilgili iki tutum ve dört işlev belirlemişti; bunların değişik şekillerdeki birleşimleri, bizi sekiz farklı psikolojik tipe ulaştırır.

- Jung, birçok farklı kültür ve felsefeyi incelemiş, kolektif bilinçdışı hakkındaki görüşleri ile bağlantılandıracağı evrensel hakikatler aramıştır.

- Jung, manevi deneyimlerin ruhun sağlığı için hayati öneminin olduğunu düşünüyordu; birçok farklı dini inceleyerek, arketipsel kalıplar aradı.

- Jung pek çok kişi tarafından eleştirilmiştir, ama kendi döneminin çok ötesine uzanan etkisi, onu yirminci yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri haline getirmiştir.

Sadece beş dakikanız mı var?

1 Jung'un hayatı ve kariyeri

Carl Gustav Jung (1875-1961), **analitik psikoloji** adını verdiği bir psikoloji sistemi kurduğu için ünlüdür. Çalışmasının manevi yönlerinin hayati önemi olduğunu düşünmüş, iç dünyanın, dış dünya kadar gerçek olduğunu ısrarla vurgulamıştır. Jung'a göre, kişiliğin farklı yönlerinin bütünleştirilmesi, yaşam boyu süren çok önemli bir uğraştır ve analitik psikolojinin hedefini oluşturur.

2 Jung'un hayatının ilk yılları

Jung, okuldan sıkılıyor, tek başına hayal gücünü harekete geçiren oyunlar oynamayı yeğliyordu. Annesi ile babası, görünüm olarak birbirinden çok farklıydı, bu da Jung'un ruhunda **ikilik** ve **çatışmaya** yol açıyordu. Jung, psikiyatri çalışmalarına ilgi duyuyordu ve bir kişinin semptomlarının, çoğu zaman o kişinin bireysel öyküsü ışığında anlam kazandığını fark etmişti. Jung, kariyerinin başlarında, Sigmund Freud'dan çok etkilenmişti.

3 Jung'un iç dünyası

Jung, rüya, görü ve düşlemler üzerine kapsamlı araştırmalar yapmış, çoğu zaman bunların mitlerde dile getirilen görüşleri yansıttığını fark etmiştir. Bu kavrayış, Jung'u **kolektif bilinçdışı**

(bilinçdışının, bireysel ruhun ötesine uzanan en derin katmanı) ve **arketipler** (tipik insan deneyimlerini yansıtan, yineleyen düşünce kalıpları) üzerine kuramlar geliştirmeye yöneltmiştir. Jung, bilinçdışını çözmenin bir yolu olarak yaratıcı oyundan da yararlanmıştır.

4 Ruhu keşfetmek

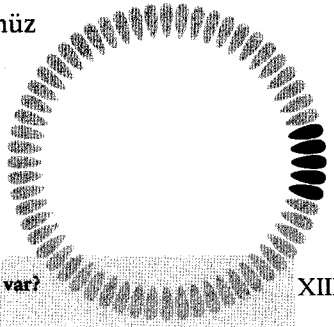
Jung, ruhta dengenin son derece önemli olduğunu vurguluyordu. Örneğin, ego (olduğumuzu düşündüğümüz kişi) ile **gölge** (kendimize ait yadsıdığımız yönlerimiz) dengeleyici bir çift olarak birlikte iş görürler. Jung, başkalarının yaptığı gibi, ruhu harekete geçiren farklı güdüler saptamanın yararlı olduğunu düşünmüyordu. Bunun yerine, genel bir ruhsal enerjiyi betimlemek üzere **libido** terimini kullanmayı yeğliyordu.

5 Ruhun yolculuğu

Jung, ruhta temel doğal ilkelerin iş gördüğünü öne sürüyordu:

- **Karşıtlar ilkesi:** Ruhun her yönünün doğal olarak kendi karşıtı vardır.
- **Eşdeğerlik ilkesi:** Karşıtlardan her biri, eşit miktarlarda enerjiye sahiptir.
- **Entropi ilkesi:** Enerji eşit olarak dağıldığı için, bütün sistemlerde "gücün azalması" eğilimi görülür.

Gelişen ruh, geçiş ayinlerinde gördüğümüz arketipsel kalıpları takip eder.

6 Rüyalar ve semboller

Jung, rüyaların çok önemli olduğunu belirtir. Rüyalar:

- bilincin kusurlu ya da çarpıtılmış alanlarının onarılmasını sağlayabilir;
- kolektif bilinçdışındaki arketipsel anıları geri getirebilir;
- hayatlarımızın hem iç hem dış yönlerine dikkat çekebilir.

Rüyanın çok farklı kaynakları olabilir, ama her zaman önemli bir anlamı vardır. Her rüya bireye özeldir, ama rüya sembolleri toplum açısından da önemli olabilir.

7 Kişilik ve ilişkiler

Jung, insan kişiliklerinde iki karşıt ve dengeli tutum belirlemiştir: **içedönüklük** (bu tutumda ruhsal enerji içe döner) ve **dışadönüklük** (bu tutumda ruhsal enerji dış dünyaya döner). Jung daha sonra dört farklı işlev belirlemiştir; bunların adları, düşünme, hissetme, duyumsama ve sezgidir. Jung iki tutumu ve dört işlevi farklı şekillerde birleştirip sekiz psikolojik tip tanımlamıştır.

8 Ezoterik ve paranormal

Jung, kolektif bilinçdışına ilişkin kuramlarıyla bağlantılı evrensel hakikatleri ararken, ezoterik ve paranormal alanları da incelemiş; gnostizm ve simyada, kendi görüşlerini destekleyen arketipsel sembolizm ve mitoloji keşfetmiştir. Astroloji ve kâhinliğe de büyük bir ilgi duyan Jung, çoğu zaman dış dünyada olanların ruha, ruhta olanların da dış dünyaya yansıdığına inanıyordu.

9 Din ve maneviyat

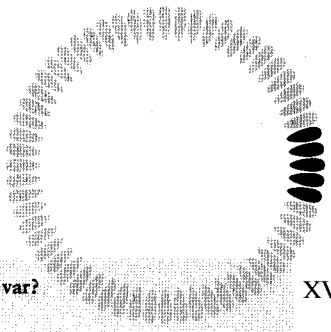
Jung, manevi öğenin ruh sağlığı için hayati öneminin olduğunu düşünüyor, bu noktayla ilgili olarak bireysel deneyimin önemini vurguluyordu. Jung, kötülük sorunuyla çok uğraşmış, günahsız bir Tanrı fikrinin dengesiz olduğunu öne sürmüştü. Jung, birçok dini incelemiş, dinsel düşünmedeki arketipsel kalıplar hakkında genel bir görüş edinmişti: Sıradan insanların derin manevi gereksinmelerine karşılık vermek için dinlerin gelişip evrilmesi gerektiğini düşünüyordu.

10 Vizyoner Jung

Jung, çeşitli terapi yaklaşımlarından yararlanmıştır:

- Rüya ve düşlemlerdeki sembolizmi keşfetme.
- Arketipler arasındaki bağlantıları irdeleyerek, sembollerin kapsamını genişletme.
- Çağrışım—doğal olarak birbiriyle bağlantılı düşünce silsilelerini izleme.
- Çizim, resim, drama ya da yazı yazma gibi yöntemlerden yararlanan aktif düş gücü.
- Ruhta daha büyük bir bütünleşme sağlamak için karşıtları dengeleme.

Jung'un etkisi dünyanın her yanına yayılmış olup, bu onu 20. yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri kılmaktadır.

10 Sadece on dakikanız mı var?

1 Jung'un hayatı ve kariyeri

Carl Gustav Jung (1875-1961), **analitik psikoloji** adını verdiği bir psikoloji sistemi kurmakla ünlü İsviçreli bir psikolog ve psikiyatristti. Erken dönem çalışmalarında, **psikanalizin** kurucusu Sigmund Freud'un büyük etkisi vardır.

Jung, çalışmasındaki manevi yönleri son derece önemli buluyor ve her zaman ruhtaki gizli dünyanın dış dünya kadar gerçek olduğunu savunuyordu. Jung kendisini, biri analitik diğeri sezgisel iki kişiliği olan biri olarak görüyordu. Buradan yola çıkarak, kişiliğin farklı yönlerini bütünleştirmenin, çok önemli bir hayat uğraşı ve analitik psikolojinin hedefi olduğunu fark etti. Birçok öncü gibi, Jung kimi zaman hâkim görüşe bağlı düşünürler tarafından eksantrik biri gibi görülse de, son derece karizmatik bir kişiydi ve yavaş yavaş dünya çapında kabul gördü.

2 Jung'un hayatının ilk yılları

Jung, yalnız, içedönük bir çocuktu ve okuldan çok sıkılıyordu. Babası, bir Protestan rahibiydi, ama annesinin düşüncesinin kökleri antik pagan inançlara uzanıyordu. Bu, Jung'un kendi ruhunda ikiliğe ve çatışmaya yol açtı. Yaşamı boyunca doğaya ve manevi konulara yönelik derin ilgisinin, kendi çalışması üzerinde derin etkileri olacaktı.

Jung, üniversitede tıp okumuş ve çok geçmeden psikiyatriye yönelmişti. Psikotik hastalarla çalışması, insan kişiliğinin

gelişimi ile ilgilenmesini sağlamıştı. Jung, kişinin semptomlarının, çoğu zaman onun bireysel öyküsü ışığında kesin bir anlam edindiğini fark etmişti. Jung, düşüncesini büyük ölçüde etkileyen Sigmund Freud'un dostuydu. Zamanla özellikle bilinçdışının doğası konusundaki görüş farklılıkları, aralarının açılmasına neden oldu.

3 Jung'un iç dünyası

Freud'la yolları ayrıldıktan sonra Jung, uzun bir depresyon dönemi geçirmiş ve kendi iç dünyasına kapanmıştır. Çok geçmeden, huzursuz rüya ve görülerinin bir biçimde mitlerde dile getirilen fikirlerle bağlantılı olduğunu fark etmiştir. Bu kavrayış, Jung'u **kolektif bilinçdışı** (bilinçdışının, bireysel ruhun ötesine uzanan en derin katmanı) ve **arketipler** (tipik insani deneyimleri gösteren yinelemeli düşünme kalıpları) üzerine kuramlar geliştirmeye yöneltmiştir.

Jung, yaşadığı bunalım sırasında, bilinçdışını çözmenin bir yolu olarak **yaratıcı oyunu** keşfetmiştir. Bu, Jung analizinin çok önemli bir yönü haline gelecekti. İlerleyişinin haritasını çıkarmak için **mandala**lar (sembolik yuvarlak desenler) çizmek, Jung'un çok ilgisini çekiyordu. Jung, gerek kendisinin gerek hastalarının rüya, görü ve düşlemleri üzerinde de çalışmış, çünkü çoğu zaman bunların kişinin iç dünyasını kavramayı sağladığını görmüştür.

4 Ruhu keşfetmek

Jung, insan ruhunu anlamak için hem kişisel bilinçdışını hem kolektif bilinçdışını incelemenin önemli olduğunu vurguluyordu. Freud bilinçdışını, zihnin, kabul edilmesi olanaksız görüş ve düşünceleri hapsettiğimiz bastırılmış kısmı

olarak görüyordu. Jung bilinçdışını farklı görüyordu; ona göre bilinçdışı, insan ruhunun gerçek temelini oluşturuyor, bilinç buradan varlık kazanıyordu.

Jung, dengenin ruhta hayati öneminin olduğunu söylüyordu. Örneğin, **ego** (olduğumuzu düşündüğümüz kişi) ile **gölge** (kendimize ait yadsıdığımız kabullenilmemiş yönlerimiz) dengeleyici bir çift olarak birlikte iş görürler. Jung, başkalarının yaptığı gibi, ruhu harekete geçiren farklı güdüler saptamanın yararlı olduğunu düşünmüyordu. Bunun yerine, genel bir ruhsal enerjiyi betimlemek üzere **libido** terimini kullanmayı yeğliyordu.

5 Ruhun yolculuğu

Bireysel ruh, gerçek **benliğe** doğru yolculuğunda gelişme ve bütünlük ararken, sürekli olarak değişir. Jung, hepsi de doğal yasalara dayalı çeşitli temel ilkelerin etkili olduğunu öne sürüyordu.

- **Karşıtlar ilkesi:** Ruhun her yönünün, doğal olarak karşıt bir yönü vardır.
- **Eşdeğerlik ilkesi:** Karşıtlardan her biri, eşit miktarlarda enerjiye sahiptir. Belli yönleri inkâr edersek, enerji engellenebilir.
- **Entropi ilkesi:** Bu ilkeye göre, enerji eşit olarak dağıldığı için, bütün sistemlerde "gücün azalması" eğilimi görülür. Bunun anlamı, karşıtların zamanla birbirine karışma eğilimi gösterdiğidir.

Ruhun yolculuğu, doğum, evlilik ve ölüm gibi arketipsel kalıpları izler. **Geçiş ayinlerinde** bunların yansımasını görürüz. **Bireyleşmeyi** (bilinçli olarak benliği fark etme ve

gerçekleştirme) başarmak için, her zaman hayatlarımızın akışıyla ileri doğru hareket etmemiz önemlidir.

6 Rüyalar ve semboller

Rüyalar analitik psikolojide merkezi bir yer tutar. Jung, rüyaların çeşitli işlevlerinin olduğunu belirtir. Jung'a göre, rüyalar:

- bilinçli zihnin bir biçimde kusurlu ya da çarpıtılmış alanlarının onarılmasını sağlayabilir;
- kolektif bilinçdışındaki arketipsel anıları geri getirebilir;
- hayatlarımızın, bilinçli olarak farkında olmadığımız yönlerine dikkat çekebilir.

Her zaman rüyanın, rüya gören için önemli kişisel bir anlamı vardır; bu yüzden, rüya bireyleşme sürecine destek olabilir. Rüyalar, bireysel ruhun pek çok farklı yönünü yansıtabilir ve rüya sembolleri bir bütün olarak toplum açısından da önemli olabilir. Dolayısıyla, rüyaların kolektif bir bağlamda değerlendirilebilmesi için, analistin mitolojik ideleri iyi kavraması gerekir. Çoğu zaman rüyaları bağlantı kurucu bir tema çerçevesinde değerlendirmek yararlı olur, çünkü bu, insanı yeni kavrayışlara ulaştırabilir.

7 Kişilik ve ilişkiler

Jung, insan kişiliklerinde iki karşıt ve dengeli tutum belirlemiştir:

- **içedönüklük**; bu tutumda ruhsal enerji içe, iç dünyaya dönüktür;
- **dışadönüklük**; bu tutumda ruhsal enerji dışa, dış dünyaya dönüktür.

Jung daha sonra dört farklı işlev belirlemiştir:

- **düşünme:** bu tip kişi, dünyayla mantık ve akılla ilişki kurar;
- **hissetme:** bu tip, dünya hakkında değer yargılarında bulunur;
- **duyumsama:** bu tip, temel olarak duyusal izlenimleri temel alır;
- **sezgi:** bu tip, dünyayı temel olarak bilinçdışı yoluyla algılar.

Bir kişinin bilinçli yönelimi, genellikle ana işlevlerden birine doğru olacaktır.

Jung daha sonra iki tutumu ve dört işlevi farklı şekillerde birleştirip sekiz psikolojik tip tanımlamıştır. Bir kişinin psikolojik tipi, ilişkilerini ve davranışını etkiler. Birçok kişi, iki ya da daha fazla tipin bir karışımıdır.

8 Ezoterik ve paranormal

Jung, insan psikolojisinde, kolektif bilinçdışı hakkındaki kuramlarına geçerlilik kazandıran evrensel hakikatler ararken, ezoterik ve paranormal alanlarda araştırmalar yapmıştır. Jung, mistisizm, büyü, bilim ve dinin çeşitli yönlerini birleştiren gnostizm ve simyayı incelemiş; ikisinde de, kuramlarını destekleyen arketipsel sembolizm ve mitoloji keşfetmiştir.

Jung'un astrolojik incelemeleri ve **Yi Jing** (Çin'in eski bir kehanet sistemi) ile oyunbaz denemeleri, onu nedensellik yasasının yanı sıra iş gören ikinci bir doğa yasasının varlığını öne sürmeye götürmüştür: eşzamanlılık yasası.
Jung, maddi şeylerin yer aldığı dış dünyada olanların çoğu zaman ruhun iç dünyasına, ruhta olanların da dış dünyaya yansıdığına inanıyordu. Günümüzde, kuantum fiziği kuramlarının belli yönleri, bu görüşü desteklemektedir.

9 Din ve maneviyat

Jung, manevi gelişimde bireysel deneyimin önemini vurguluyor ve daha dogmatik, köktenci dinleri, insanları anlaşmazlığa ve manevi durağanlığa yönelttikleri için yararsız buluyordu. Jung, bütün hayatı boyunca kötülük sorunuyla uğraşmıştır. Örneğin, günahsız bir Tanrı fikrinin dengesiz olduğunu düşünmüştür, çünkü böyle bir görüş, gölge yönünün toptan yadsınması anlamına geliyordu. Jung, bu eğilime karşı savaşmak için insan toplumunda kaçınılmaz bir geriye dönüş öngörüyordu.

Jung, arketipsel kalıpları derinlemesine kavramak için birçok dini inceledi. Doğu dinlerinin temel olarak içedönük olduğu, anlamı içte aradığı sonucuna vardı. Batı dinleri daha dışadönüktü, anlamı "gerçek dünya"da arıyordu. Jung, hakikatin bu ikisinin arasında bir yerde olduğunu ve dinlerin, sıradan insanların derin manevi gereksinmelerine karşılık verebilmek için gelişip evrilmeleri gerektiğini düşünüyordu.

10 Vizyoner Jung

Jung'un etkisi dünyanın her yanına yayılmış olup, bu onu 20. yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri kılar:

- Jung'un kolektif bilinçdışı ve arketipler hakkındaki görüşleri, bize insan ruhuna ilişkin yeni bakış açıları kazandırmıştır.
- Jung'un rüyalara yönelik ilgisi, bilinçdışını kavrayışımızı derinleştirmiştir.
- Jung'un kişilik hakkındaki görüşlerinden birçoğu, günlük düşünmenin bir parçası haline gelmiştir.
- Jung'un mitoloji, din ve paranormale yönelik derin ilgisi, manevi psikoloji hakkında yeni bir düşünmenin yolunu açmıştır.

Jung, çeşitli terapi yaklaşımlarından, özellikle şu yaklaşımlardan yararlanmıştır:

- Rüya ve düşlemlerdeki sembolizmi keşfetme.
- Arketipler arasındaki bağlantıları irdeleyerek, sembollerin kapsamını genişletme.
- Çağrışım—doğal olarak birbiriyle bağlantılı düşünce silsilelerini izleme.
- Çizim, resim, drama ya da yazı yazma gibi yöntemlerden yararlanan aktif düş gücü.
- Ruhta daha büyük bir bütünleşme sağlamak için karşıtları dengeleme.

Bugün dünyanın her yanında Jung yöntemiyle yetişen analistler vardır ve onun görüşlerini yaymayı amaçlayan birçok kurum mevcuttur.

Giriş

Carl Jung, İsviçreli bir psikolog ve psikiyatristtir. 1875-1961 yılları arasında yaşamıştır ve "analitik psikoloji" adını verdiği yeni bir psikoloji sistemi kurduğu için ünlüdür.

Yunanca *psykhe* sözcüğü "soluk", "can" ya da "ruh" anlamına gelir ve genel olarak birbiriyle karıştırılan şu üç sözcüğün kaynağını oluşturur:

- psikoloji, zihin ve davranışın bilimsel olarak araştırılmasıdır.
- psikiyatri, zihinsel hastalıkların incelenip tedavi edilmesidir.
- psikanaliz, ilk kez Sigmund Freud tarafından geliştirilmiş olup, bir psikoloji sistemi ve zihinsel bozuklukları tedavi etme yöntemidir.

Jung, artık dünya çapında iyi bilinen bir bilim adamıdır ve onu ve çalışmalarını konu alan birçok kitap yazılmıştır. Görüşlerinden bazıları ve türettiği terimler—sözgelimi, "arketip" ve "içedönük" sözcükleri—artık günlük konuşma diline girmiştir.

Arketip, evrensel olarak tanınabilen bir imge ya da düşünce kalıbı olup, tipik bir insani kavramı ya da deneyimi gösterir (arketipler hakkında daha ayrıntılı bilgi için *bak.* 3. Bölüm). Örneğin, "Toprak Ana" idesi, anaç bir kadın figürü olarak mitolojide sık sık karşımıza çıkar.

İçedönük kişinin ilgisi, temel olarak düşünceler ve hislerden oluşan iç dünyaya yönelir (*bak.* 7. Bölüm).

Jung, üretken bir yazardı: Yapıtlarının sayısı 20 cildi aşar; yaşamı ve yapıtları hakkında bildiklerimizin büyük bir bölümü,

özyaşamöyküsünde bulunabilir. Bu özyaşamöyküsünü, yıllarca yardımcılığını üstlenmiş olan dostu Aniela Jaffé kaydedip gözden geçirmiştir. Aksi belirtilmedikçe, bu kitaptaki Jung'dan kısa alıntılar, Jaffé'nin kitabındandır (ayrıntılar için *bak.* Ek okumalar).

Jung, on dokuzuncu yüzyılın sonuna doğru, toplumda, özellikle bilim alanında büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemde dünyaya geldi. Charles Darwin'in (1809-1882) evrim kuramı, dini düşünceye meydan okuyup, Kutsal Kitap'ta yazılanların doğruluğunun sorgulanmasına yol açmış; Freud (1856-1939), insan psikolojisinde **bilinçdışının** öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştı. Toplumun yapısı da değişiyordu; insanlar yeni hakikatler arıyor, kendini tanıma ile daha çok ilgilenmeye başlıyorlardı.

Bilinçli zihin, zihnin, kendi eylemlerinin ve duygu/heyecanlarının farkında olan kısmıdır. Bilinçdışı, zihnin ve kişiliğin, kişinin farkında olmadığı kısımlarından oluşur.

Jung, büyük bir bilim adamıydı; çok geniş bir yelpazeye yayılan ve astroloji, simya, gnostizm, arkeoloji, dünya dinleri ve üniversitede okuduğu tıp, psikoloji ve psikiyatriyi kapsayan ilgi alanları vardı. Jung dil konusunda da yetenekliydi, anadili Almancanın yanı sıra Latince, Yunanca, Fransızca ve İngilizceyi iyi derecede öğrenmişi. Jung'un düşüncesi ve yapıtı, yalnızca bu ilgi alanlarından değil, aynı zamanda mesleği gereği onu görmeye gelen insanlarla çalışmalardan edindiği pratik deneyimden de kaynaklanıyordu.

Simya; mistisizm, büyü, bilim ve dinin çeşitli yönlerini birleştiren batıni bir uygulamadır. Gnostizm, gizli mistik bilgiyle ilgilenen eski bir batıni uygulamadır (*bak.* 8. Bölüm).

Jung'un araştırmaları birçok manevi geleneği kapsıyordu, çünkü bütün insanlarda ortak hakikatleri bulup ortaya çıkarmaya çalışıyordu. Sık sık, Doğu'nun mistik ve manevi öğretilerine başvuruyor, bu arada Batı geleneklerini de irdeliyordu. Jung'un bunu yapmaktaki amacı, kendi kültürünü yadsımak değil; daha çok, bütünlüğe ulaşmaya çalışmak ve her iki düşünme tarzında gördüğü boşlukları doldurmaktı. Bunun bir sonucu olarak, Jung'un yazıları, hem Doğu hem Batı kültürü için ilginçtir ve bu iki kültürün birbirini daha iyi anlamasına yardımcı olur.

Jung, Doğu felsefesinde ve dininde, çoğu zaman şaşırtıcı yollardan kendi rüyalarını ve görülerini yansıtan birçok sembol buluyordu. Bu ortak temaların, birbirinden çok farklı birçok halkın mitlerinde ve kültürlerinde karşısına çıkması onu büyülüyordu. Ona göre bunlar, bütün insan düşüncesini birbirine bağladığına inandığı görünmez bir okyanus gibi alttaki içsel bilgiyi yansıtıyordu. Bu, Jung'u kolektif bilinçdışı görüşünü geliştirmeye götürdü. Kolektif bilinçdışı, Jung'un öğretisindeki merkezî temalardan biridir.

Kolektif bilinçdışı, bilinçdışının, bireysel ruhun ötesine uzanan en derin katmanıdır (*bak.* 4. Bölüm).

Bu fikir, kısmen Freud'la tartışmaların sonucu olarak aşama aşama gelişmişti. Freud, Jung'un dostu ve yön göstericisi olup, kariyerinin başlarında Jung'u çok etkilemiş; sonunda düşüncelerindeki uzlaştırılması olanaksız farklılıklar yüzünden yolları ayrılıncaya dek bu böyle sürmüştü. Freud, çocuktaki gelişme sürecinin, aynı zamanda insanoğlunun bütün tarihini yansıttığını öne sürüyordu. Her bireyin, rüya çalışması ve analiz sırasında ortaya çıkan kendi özel geçmişi vardır, ama hepimizde ortak olan daha büyük bir resim de vardır; bu daha

büyük resim, bireyin öğrenme yoluyla edinmediği sembolik bağlantılara işlenmiş olarak kendini gösterir. Jung, Freud'un görüşünü epey öteye taşımış ve bilinçdışınm bu en derin katmanına kolektif bilinçdışı adını vermiştir.

Jung, iç dünyasını, özellikle rüyalarını yaşamı boyunca çok ilginç bulmuştur; nitekim, çok küçük yaşlarından başlayarak kendisi için çok derin anlamı olan rüyalarını anlatır. Ben de, yaklaşık beş yaşımda tekrar tekrar gördüğüm korkunç bir rüyadan başlayarak rüyaların büyüsüne kapılmışımdır. Rüyamda, tek bir çiçeğin bulunduğu küçük bir tarla dışında bütün dünyayı dev bir fabrika kaplıyordu. Bu, dört bir tarafın kır çiçekleriyle kaplı olduğu 1950'li yılların kırsal İngiltere'sinde oluyordu ve bildiğim kadarıyla, çevremdeki insanlar henüz küresel ekolojik yıkımlardan söz etmiyorlardı. Evimizde televizyon yoktu ve dinlediğim tek radyo programı, çocuk saatiydi. Bu rüya nereden kaynaklanıyordu? Bir biçimde kolektif bilinçdışından mı ortaya çıkıyordu? Eminim Jung bu konuya büyük bir ilgi duyardı ve ben onunla bu konuyu tartışabilmek isterdim.

Jung'a göre, kişinin ruhsal yaşamı, iyileşme sürecinde çok önemliydi. Asıl önemli olan, bireyin kişisel geçmişiydi ve Jung hastalarının bu konuda söylediklerini dikkatle dinliyordu. Klinik tanıları yalnızca hekim için, hekime bir referans çerçevesi sunması açısından yararlı buluyor; bunların hastaya yardımcı olduğunu düşünmüyordu.

Bireyin önemine yapılan vurgu ile altta yatan kolektif bilinçdışı, Jung'un geliştirdiği analitik psikoloji sisteminin önemli ölçüde ruhsal bir psikoloji olduğu anlamına geliyordu. Bu, analitik psikolojinin, çoğunlukla katı mekanik bir bakış açısına sahip olan hâkim görüşün dışında kalmasına yol açıyordu. Mekanik yaklaşım, hekim ve bilim adamlarının insanları makineler gibi

görme eğiliminde olmaları anlamına geliyordu: Bu yaklaşıma göre, insanların davranışlarını doğrudan fiziksel ya da kimyasal süreçler belirler. Jung, bu düşünme tarzını benimsemiyordu; o, yaşamı boyunca ruhani ve *kutsi* şeylere (evrende etkili olan Tanrısal bir gücün var olduğunu gösteren huşu uyandırıcı ve ilham verici deneyimlere) karşı büyük bir ilgi duymuştu. Jung, bu tür deneyimlerin, kendi çalışmasının en önemli yönünü oluşturduğunu söylüyordu. Jung'un çalışmasını bunca ilginç bulmamın ana nedeni budur, çünkü bugün bile ruhsal hakikatler arayışına girmeyi kabul etmeye istekli bilim adamlarının sayısı çok fazla değil.

Jung, yaklaşık 1913'te, çalışmasını betimlemek ve bu çalışmayı, Freud'un ilk geliştirdiği biçimiyle psikanaliz sisteminden ayırmak için "analitik psikoloji" sözünü türetmiştir. Analitik psikoloji, bütünsel bir psikoloji sistemi olup, Jung tarafından yaşamı boyunca aşama aşama geliştirilmiştir. Jung'un görüşlerinin çeşitli kaynakları vardı:

- *hastalarının deneyimlerini inceleyen bir psikiyatrist olarak yaklaşık 60 yılı bulan deneyim*
- *kendi iç dünyasına ve o dünyanın rüya, görü ve sembollerine ilişkin zorlu çalışma*
- *birçok kültürün mitlerini ve dinsel inançlarını keşfetmeye yönelik kapsamlı okumalar ve geziler.*

Mitler, doğal, toplumsal ya da dinsel fikir ve olguları açıklamaya çalışan geleneksel öykülerdir (*bak.* 3. Bölüm).

Başlıca özellikleriyle analitik psikolojiyi şöyle tanımlayabiliriz:

- *yalnızca zihinsel ve sinirsel bozuklukları tedavi etmeyi değil, sıradan insanların daha dengeli ve daha özbilinçli hale gelmesini de amaç edinen bir terapi yöntemidir*

- *insan ruhunun nasıl işlediğini daha eksiksiz olarak anlamak için, onun haritasını çıkarmaya çalışır*
- *dinsel inançları, rüya, mit, sembol ve paranormal olguları inceleyerek, insan psikolojisinin daha derin yönlerini keşfeder.*

Paranormal şeyler ve olaylar, halihazırdaki kavrayışımız çerçevesinde normal, nesnel araçlarla açıklayamadığımız şeyler ve olaylardır. Şöyle bir örnek düşünelim: Ortaçağ'da herhangi bir kimsenin telefon kullandığı görülse, bu kişinin tehlikeli olduğu ve paranormal güçlere sahip olduğu düşünülürdü (ve büyük bir olasılıkla, diri diri yakılarak öldürülürdü!)

Jung, her zaman hastalarından bir şeyler öğrenmeye istekliydi. Hastalarının çoğunluğunu kadınlar oluşturuyordu; Jung onların anlattığı rüyaları ve terapi sırasında sözünü ettikleri imgeleri son derece ilgi çekici buluyor, "onlar sürekli olarak kendi doğamı daha derinden kavramamı sağlıyorlar" diyordu. Jung, insan ruhunun doğası gereği "dindar" olduğunu, yani kendi varlık alanımızın üstünde ve ötesinde olanı aramamızın doğal olduğunu gören ilk modern psikiyatristti. Jung, kendi ruhunu ve hastalarının ruhlarını derinlemesine irdeleyen bir "ruh sağaltıcısı" olarak görüyordu kendisini.

Jung, psikolojisini kendi iç dünyasına ilişkin bulgulara ve "normal" kişilerden nevrotik sorunları olanlara, hatta psikotik bozuklukları (daha aşırı zihinsel hastalık biçimleri) olanlara uzanan yelpazedeki insanlarla çalışmalarına dayandırmıştır. Jung, psikotik bozuklukları olan hastalarda psikanalizi deneyen ilk psikiyatristlerden biriydi. "Psikanalizin babası" Freud, bu uygulamaya karşı çıkmış, bu tür kişilerin analize uygun olmadıklarını belirtmişti.

Nevroz, küçük bir sinirsel ya da zihinsel bozukluktur; buna karşılık, psikoz ciddi zihinsel bozukluktur.

Freud ve onun izinden gidenler, temel olarak erken çocukluk travmasıyla ve bunun yetişkin bir kişinin ruhunu ne şekilde etkilediğiyle ilgileniyorlardı. Yani, temel olarak hastanın geçmişi üzerinde odaklanıyor, yaşamın ilk beş yılının çok önemli olduğunu belirtiyorlardı. Jung, bunun kısmen doğru olduğunu kabul etmiştir, ama o daha çok erişkin psikolojisiyle ilgileniyor; bu evreyi büyük ölçüde aşmış olan ve kişisel gelişimlerini daha da öteye taşımaya istekli kişilerle çalışıyordu.

Jung, hastalarından birçoğunun, düşünme tarzları fazla tek yanlı olduğu için engellendiklerini düşünüyor; kişiliğin karşıt ve birbiriyle çelişen yönler içerdiği, bunlar arasında denge kurmanın bireysel ilerleme için son derece önemli olduğu fikrini çok önemsiyordu. Jung, kişinin kendi ruhunu anlayıp, ruhunu bir kişilik duygusuna ulaşacak şekilde işlemesinin çok önemli olduğunu belirtiyordu: Bu, kişinin başkalarıyla tatmin edici ilişkiler kurmasından önce gelmesi gereken aşamaydı.

Jung, her zaman insanları bir şeyleri kendi adlarına yaşamaya ve mümkün olduğu ölçüde kendi bakış açılarını geliştirmeye teşvik ediyordu. Onun için ruha özgü iç dünya o kadar önemliydi ki, bireyleşme süreci adını verdiği süreci, psikolojisinin merkezî kavramı sayıyordu. Jung bu süreçle, her birimizin aşamalı bir arayış olan bütünleşme arayışı içinde, çıkmak zorunda olduğumuz yaşam yolculuğunu—benliğin bilincine varma ve kendini gerçekleştirme sürecini—kasteder. Jung'un en güçlü yönlerinden biri, kendisi üzerinde çalışma iradesiydi ve insanlardan kendi ruhunda keşfetmediği alanları keşfetmelerini asla talep etmiyordu. Kusurları olduğunu biliyordu ve bunları kabul etmeye hazırdı: Öfkeli, aksi

olabiliyor, beklentilerini çok yüksek tutabiliyordu. Jung, yaklaşık altmış yaşındayken, bütün yaşamının çocuksu karakter özelliklerini yenme yönünde bir mücadele olduğunu ve ne yazık ki bu özelliklerinden birçoğunun hâlâ varlığını sürdürdüğünü belirtmişti.

Jung'un ruhu irdelemek için geliştirdiği tekniklerden biri, "aktif düş gücü" adını verdiği şeydi. Bu, Jung'un hem kendi iç keşfinde hem hastalarında kullandığı bir süreçti. Aktif düş gücü, kısmen, uyanıkken görülen rüya anlamına gelir: Hasta, hayale dalma haline girmeye ve hayallerinin onu nereye götürdüğünü görmeye teşvik edilir. Jung daha sonra insanları, sözgelimi çizim ya da resim yaparak, hayalleriyle daha çok uğraşmaya teşvik ediyordu. O, hastalarla sözlü etkileşimin kapsamını bu şekilde genişleten ilk analistti. Günümüzde bu yöntemi, sözgelimi sanat terapisini ve yazma terapisini temel alan birçok terapi vardır.

Bilinçdışı zihnin insanların düşünme ve davranma tarzını ve genel sağlık ve esenliklerini etkilediği, artık büyük ölçüde kabul ediliyor. Freud gibi Jung da, bütün yapıtlarında bilinçdışının önemini vurguluyordu. Jung'un döneminde bu görüş hâlâ görece yeniydi; Freud, bu görüşü bilimsel bir kuram şeklinde ortaya koyarak öncü bir rol üstlenmişti. Ama Freud bilinçdışını ilkel, çocuksu ve hayvanca olan her şeyin (sözgelimi, bastırılmış cinsel güdülerin) karanlık çöplüğü gibi görürken, Jung bilinçdışına çok daha olumlu ve ve kapsamlı bakıyordu. Jung için bilinçdışı araştırılması gereken büyüleyici bir alan ve zengin bir yaratıcılık kaynağıydı. Ne yazık ki bugün bile, sezgi ve düş gücünden kaynaklanan görüşleri görmezden gelmek hâlâ yaygın bir tutumdur. Jung, bu tutumu son derece sınırlayıcı buluyor, "-den ibaret" tutumu olarak adlandırıyordu, çünkü insanlar bir şeyin "hayalden ibaret" ya da "yalnızca rastlantı" olduğunu söyleme eğilimi gösterirler. Jung, rastlantıları,

rüyaları ve sezgileri çok ilgi çekici buluyordu; yaşamı boyunca bunları yakından inceledi ve onlardan çok şey öğrendi; onun için rüyaları ve görüleriyle ruhun iç dünyası, dış dünya kadar önemliydi. Birçok insan, Jung'un görüşlerini anlaşılması güç buluyor ve onu son derece eksantrik, hatta tehlikeli bir düşünür olarak görüyordu.

Jung, genellikle, "zihin", "ruh" ya da "tin" anlamlarına gelecek şekilde "psike" sözcüğünü kullanıyordu; bu, hem bilinçli hem bilinçdışı süreçleri kapsayan bir terimdir. Öte yandan, "zihin" çoğunlukla yalnızca bilinçli süreçlere yönelik ilgiyi gösterecek şekilde kullanılıyordu. Ben psikoloji öğrencisiyken, "zihin" sözcüğünü kullanmamamız öneriliyor; şöyle bir gerekçe sunuluyordu: "Zihin ve "psike" soyut kavramlardır, bu yüzden bilimsel olarak irdelenmeleri imkânsızdır. Öte yandan, Jung psikenin en az fiziksel dünya kadar "*gerçek*" olduğunda ısrar eder. Jung, farkında olduğumuz her şeyi beynin algılayıp yorumladığını belirtir; öyle ki, bu anlamda, yaşantıladığımız her şey aslında doğası gereği "psişik"tir ve dış dünya hakkındaki hakikati hiçbir zaman gerçekten bilemeyiz. Yalnızca duyu izlenimlerimize dayalı olarak dünya hakkında varsayımlarda bulunabiliriz; bu da, her birimizin dünyaya kendi benzersiz bakış tarzının olduğu anlamına gelir. Duyu izlenimlerinin oluşturduğu kesintisiz akış, her an her yanımızı öyle kuşatır ki, kendi dışımızda var olan şeylerin gerçek özüne ilişkin pek bir fikir edinemeyiz. Aslında, psike sonuçta tek gerçekliktir. Bu, Jung'un iç keşfin önemini vurgulamasının başlıca nedenlerinden biridir.

Jung, yaşamının sonuna doğru, ana görüşlerinden bazılarını sıradan insanlar için daha anlaşılır şekilde yazma girişiminde bulunmayı en sonunda kabul etti. Sonuç, *İnsan ve Sembolleri* adlı kitap oldu; bu, Jung'un görüşlerini incelemek için iyi bir başlangıç noktası oluşturur. Kitap, Jung'un bütün ömrü

boyunca süren bir kanısını vurgular: İnsan ruhunun iç dünyası, son derece önemlidir ve ciddi olarak incelenmesi gerekir.

Jung, analitik psikolojinin asla bütünüyle nesnel olamayacağını belirtiyordu, çünkü bireysel ruh her zaman gözlemekte olduğu şeyi etkiler. Birçok insan, bu görüşü benimsediği için Jung'u eleştirmişti, ama belki de tek mesele, Jung'un çağının çok ilerisinde olmasıydı: Kuantum fiziğindeki ilerlemeler, bilim adamlarını şaşırtıcı derecede benzer bir sonuca ulaştırmıştır (*bak.* 8. Bölüm). Son zamanlarda, Jung'un görüşlerine olan ilgide büyük bir patlama söz konusu, çünkü insanlar ruhun iç dünyası ile "gerçeklik"in dış dünyası arasında net bir bölünme olmadığı fikrini kabullenmeye daha yatkın hale geliyorlar.

Jung'un ölümünden (1961) bu yana, insan ruhuna ilişkin analizinin, psikolojik sorunların incelenmesinde önemli bir çerçeve oluşturduğu yaygın olarak kabul gördü. Ama Jung, kesin herhangi bir kurama ulaştığını öne süremeyeceğini ve çalışmasının bir dizi farklı yaklaşımdan oluştuğunu belirtmişti. Bununla birlikte, bundan ötürü özür dilemiyordu: Ruh son derece karmaşık olduğu için, insan doğasını betimlemeye yönelik basit bir formül oluşturmanın olanaksız olduğunu söylüyordu. Görüşlerini anlamanın her zaman kolay olmadığını kendisi de kabul ediyordu; dolayısıyla, 20 ciltlik yapıtlar derlemesinde güçlükle ilerleyip sona ulaşmak kolay bir uğraş değildir. Bu kitap, hem Jung'a hem yapıtlarına genel bir giriş niteliği taşıyor ve sondaki "Bir adım daha" bölümü, bu büyüleyici ve büyük düşünüre ilişkin incelemelerinizi nasıl sürdürebileceğinizin yollarını gösteriyor. Umarım, Jung'un görüşlerine giriş niteliğindeki bu çalışma size ilham verir ve belki de kendinize ilişkin belli bir içsel keşif sürecine adım atarsınız. Yıllardır bir rüya günlüğü ve günce tutuyorum; görüyorum ki, iç dünya, sonsuz bir ilgi, yaratıcılık ve keşif kaynağı.

Kilit olgular

- Carl Jung (1875-1961), İsviçreli bir psikolog ve psikiyatristti.
- Jung, **analitik psikoloji** adını verdiği yeni bir psikoloji sistemi kurduğu için ünlüdür.
- Jung, **ruhsal** ve kutsi olguları, çalışmasının en önemli yönleri sayıyor ve ruhun dış dünya kadar gerçek olduğunu öne sürüyordu.
- Jung, ruhu irdelemek için **rüyalar**'dan ve **"aktif düş gücü"**nden yararlanıyordu.
- Jung, insanları her zaman kendi adlarına düşünmeye ve kendi bakış açılarını geliştirmeye teşvik ediyordu.
- Jung'a göre, ruhun iç dünyası ile "gerçeklik"in dış dünyası arasında net bir bölünme yoktu.
- Jung, yaklaşık 1913'te, **"analitik psikoloji"** sözünü türetti; amacı, kendi çalışmasını betimlemek ve bu çalışmayı, Freud'un geliştirdiği psikanaliz sisteminden ayırmaktı.

1

Jung'un hayatı ve kariyeri

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *Jung'un ailesi ve sosyal geçmişi*
- *Jung'un kariyeri hakkında kilit olgular*
- *Jung'un hayatına ve karakterine ilişkin ayrıntılar*

Jung'un aile geçmişi

DOĞA

Jung, 26 Temmuz 1875'te, İsviçre'de Konstanz Gölü kıyılarında küçük bir köy olan Kesswil'de doğdu. Ailenin ikinci çocuğuydu, ama anne babasının ilk çocukları, doğduktan kısa bir süre sonra ölmüştü. Jung altı aylıkken, ailesi Almanya-Fransa sınırı yakınlarında ve büyük Ren Şelaleleri civarında bulunan Laufen adlı başka bir köye taşındı. Sonra bir kez daha, bu kez Basel yakınlarında, gene Ren kıyısında bulunan ve o dönemde küçük bir köy olan Klein-Hüningen'e taşındılar.

Doğduğu ve yetiştiği küçük köylerin, Jung'un üzerinde yaşamı boyunca sürecek çok büyük bir etkisi oldu. Dağlar ve göllerden, kayalar, nehirler ve alabildiğine uzanan vahşi yaşamdan oluşan huzurlu bir kırsal dünyaydı bu. Jung, ilk anı olarak, sıcak bir yaz günü, bir ağacın gölgesinde, çocuk arabasında uzandığını hatırlar: Yaprak ve çiçeklerin arasından parlayan gün ışığını

görünce, içini büyük bir sevinç—görkemli bir güzellik ve söze dökülmesi olanaksız bir esenlik duygusu—kaplamıştır. Jung'da doğaya yönelik yoğun bir sevgi ve bütün canlılarla derin bir **ruhsal** ilişki gelişmiştir. O, doğada yaşamanın getirebileceği huzur ve yalnızlığı seviyor ve tek başına düşünmeye, yazmaya, derin düşüncelere dalmaya ve kendi iç huzurunu bulmaya uzun süreler ayırıyordu. Jung'un toprakla derin bağı, yaptığı resimler, ahşap ve taş işleriyle de kendini dışavuruyordu. Hayvanlar onun için son derece önemliydi: Can yoldaşı olarak yanında köpekler bulundurmaktan her zaman hoşlanmıştı. Ayrıca Jung, sık sık, ona doğadan gelen eşzamanlı iletileri yazıya döküyordu.

Jung dokuz yaşındayken, kız kardeşi Gertrude doğdu, ama kız kardeşinin Jung'un yaşamında pek bir yeri olmadı. Aralarındaki yaş farkı çok fazla ve mizaçları çok farklıydı. Küçük Carl artık tek çocuk olmaya alışmıştı ve kendi iç dünyasına kapanarak yalnız oyun oynamaktan hoşlanıyordu. Gertrude narin yapılı bir çocuktu ve oldukça genç öldü. Jung, Gertrude'nin kendisi için hep uzak biri olarak kaldığını, kendisinin duygusal, kız kardeşinin ise her zaman son derece sakin—ama aslında son derece duyarlı—olduğunu söylemiştir.

DİN

Jung'un Kilisede birçok akrabası vardı; gerçekten de, babası ve amcalarından sekizi rahipti, dolayısıyla dinin çocukluğu üzerinde çok büyük bir etkisi olmuş olmalıdır. Adını aldığı baba tarafından dedesi Carl Gustav Jung (1794-1864), saygın bir hekimdi ve Basel Üniversitesi'nde rektörlük yapmış, mason locasında büyük üstat olmuştu. Jung'un dedesinin, büyük yazar Goethe'nin gayrimeşru oğlu olduğu dilden dile dolaşıyordu. Ailenin öteki tarafında, Jung'un anne tarafından dedesi Samuel Preiswerk (1799-1871), **gizli bilimlere** büyük bir ilgisi olan

bir ilahiyatçıydı. Preiswerk, ölülerle konuşuyor ve görüler görüyordu. Jung'un annesi, gençliğinde sık sık, bir vaazı kaleme almakta olan Preiswerk'in arkasında oturmak zorunda kalmıştı, şeytan rahibin omzunun üzerinden yazılanlara bakmasın diye!

Genel bakış

Gizli bilim bilgisi, gizemli, paranormal ya da büyülü şeyler hakkındaki gizli bilgidir. Daha önce belirtildiği gibi, bir kuşağın gizli bilgisi çoğu zaman bir başka kuşağın kamusal bilgisi haline gelir. Örneğin, iki bin yıl önce, okuyabilme öyle olağandışıydı ki, kişiye gizli güç ve karizma kazandırıyordu.

Jung'un babası, İsviçre Protestan Kilisesi'nde rahipti; bu kilisenin öğretileri, Calvin ve Luther gibi on altıncı yüzyıl liderlerinin Reform öğretilerinden güçlü şekilde etkilenmişti. Protestan Kilisesi, insanlara Kutsal Kitap'ın sözel hakikatine inanmalarını, aksi takdirde cehennemlik olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklarını öğretiyordu. Öğretileri güçlü şekilde erkek egemen ve tutucuydu: Cinsellik en iyi durumda zorunlu bir kötülük sayılıyor ve kadınlar genellikle aşağılanıyor, onlara kuşkuyla yaklaşılıyordu.

Bu tutumlar güçlüydü ve toplumun dokusuna işlemişti. Küçük Carl altı yaşındayken, ailesi onu Basel'de bir müzeye götürmüştü; gördüğü doldurulmuş hayvanlar Carl'ın o kadar ilgisini çekmişti ki, teyzesi ancak müze kapanırken onu oradan koparabilmişti. İçeri girdikleri yoldan değil, farklı bir yoldan dışarı çıkmaları gerekmiş, antik eserlerin bulunduğu galeriden geçmişlerdi. Burada Carl, benzerlerini daha önce hiç görmediği güzel figürlerin büyüsüne kapılmıştı. Ne var ki, teyzesi gördükleri karşısında derinden sarsılmış ve Carl'ı kolundan

tutup sürüklemiş, ona gözlerini kapamasını ve bu kadar terbiyesiz olmamasını söylemişti. Carl ancak o zaman fark etmişti: İncir yaprakları bir yana bırakılırsa, figürler çıplaktı!

Bu dönemde rahiplerin gelirleri çok düşüktü ve Jung'un ailesi, Tanrı'nın sadık hizmetlilerinden beklenen tutumlu, yoksul hayatı yaşıyordu. Carl'ın küçük bir çocuk olarak yaşadığı ev, bir on sekizinci yüzyıl rahibinin gösterişsiz eviydi. Jung'un hayatının bu ilk yıllarından hatırladığı, insan yapımı yegâne güzel şeyler, karanlık bir odada asılı duran iki resimdi, bunlar gündelik yaşamın dışında yer alıyordu. Biri Davud Peygamber ile Golyat konulu bir resimdi, diğeri on dokuzuncu yüzyıl başlarındaki haliyle Basel'in bir görünümüydü. Carl sık sık odaya girip saatlerce oturur, bu resimlere bakardı. Sürekli aşırı uyarılma içindeki, meşgul dünyamızda yaşayan modern bir çocuğun, bu resimlere şöyle bir bakma dışında zaman ayırmasını hayal edemiyoruz; ama bunlar genç Carl'da bir ömür boyu sürecek olan sanat ilgisini harekete geçirmişti.

Jung'un babasının Klasik çağ ve Doğu araştırmalarına yönelik güçlü akademik ilgileri vardı; büyüdükçe bunlar da Jung'u etkilemiş olsa gerek, çünkü o da büyük bir ilgiyle Doğu'nun öğretilerini incelemiştir. Ne var ki, Jung'un babası, bu ilgilerine rağmen ve erken bir aşamada Tanrı'ya olan inancını yitirmesine karşın, kilisesinin öğretilerini kabullenmiş ve hiç sorgulamadan onlara harfiyen uymuştur. Jung, yaşamının daha sonraki bir döneminde, çocukluğunda "baba" sözcüğünün ona güvenilirliği, ama aynı zamanda zayıflığı çağrıştırdığını söylemiştir. Belki de Jung, böyle dogmatik bir hayat görüşünün çoğu zaman yetersizlik ve kendinden kuşku hislerini örtmek için kullanıldığını, daha o zamandan sezgisel olarak anlamaya başlıyordu. Jung zamanla babasının erkek egemen dinini dengesiz bulmaya başladı, çünkü böyle bir din anlayışı, Jung'un

daha sonra Doğu dinlerinin öğretilerinde keşfedeceği önemli dişi öğeden yoksundu. Jung'un bu tür dengesiz bir görüşün tehlikesini fark etmesi son derece önemlidir ve modern dünya için hâlâ net bir mesaj niteliği taşır.

Jung'un annesi de, Protestan Kilisesi'nin inancına bağlıydı. Ne var ki, onun inançları daha karmaşıktı, çünkü ailesi ruh dünyasıyla temasa kesinlikle inanıyordu. İsviçre'nin kırsal kesimlerinde yaşayan halkın zihinlerinde eski pagan inançlar hâlâ güçlü bir yer tutuyordu. Jung, annesini dinamik ve güçlü bir kişi olarak, ama aynı zamanda oldukça öngörülemez ve gizemli biri olarak görüyordu. Annesiyle babasının evliliği, belki de ikisinin karakterleri ve inançları bu derece birbirinden farklı olduğu için, kolay bir evlilik olmamıştı. Annesi dünyevi, **dışadönük** ve konuşkan; babası ise, araştırmacı, **içedönük** bir kişiydi. Jung üç yaşındayken, annesi bir sinir hastalığı nedeniyle aylarca hastanede yatmıştı; Jung sonradan bu rahatsızlığın hiç kuşkusuz kısmen evlilik sorunlarından kaynaklandığını söyleyecekti. Bu dönem boyunca, Jung'a annesinden yaklaşık 20 yaş büyük evlenmemiş bir teyzesi bakmıştı. Jung, annesinin yokluğundan çok rahatsız olmuş; bunun bir sonucu olarak, uzun süre "sevgi" sözcüğü onda güvensizlik duygularını, "kadın" sözcüğü ise güvenilmezliği çağrıştırmıştı.

Genel bakış

Jung'un anne babasından gelen çok farklı etkiler, daha sonraları yaşamında farkına vardığı bir kişilik ikiliğinin oluşmasında rol oynamış olabilir. "1 Nolu" Karakter, hırslı ve analitikti ve dünyaya bilimsel bir bakış açısından bakıyordu. "2 Nolu" Karakter suskun ve gizemliydi ve olup bitenlere sezgisel bir yoldan bakma eğilimi gösteriyordu.

Jung, daha sonra, erkek ve kadınlara ilişkin erken çocukluk dönemi izlenimlerini gözden geçirip düzeltmiş; kimi zaman sonradan güvenilmez oldukları ortaya çıkan erkeklere güvendiğini, bunun tersine baştaki güvenilmezlik hislerine karşın bazı kadınları güvenilir bulduğunu fark etmiştir. Erken çocuklukta oluşan yararsız dünya görüşlerini bilip üstesinden gelmek, insan ruhuna ilişkin bir ömür boyu süren çalışmanın bir parçası olup, Jung'un öğretisinin çok önemli bir kısmını oluşturur. (Ruhun yolculuğu hakkında daha ayrıntılı bilgi için *bak.* 5. Bölüm).

Jung'un kariyerinin ana hatları

OKUL

Jung, zihinsel olarak sınıf arkadaşlarından epey ileride olduğu bir köy okuluna gitmiştir. Öteki çocuklarla arkadaşlığa olumlu bakıyordu, ama tek başına oynamaya öyle alışmıştı ki, yakın arkadaşlıklar kurmak onun için kolay değildi. 11 yaşından itibaren Basel'deki bir okula gitti, ama orada asla mutlu olmadı. Diğer çocuklar onun tuhaf olduğunu düşünüyor ve genellikle onunla alay ediyorlardı. Sorun bundan ibaret değildi: Jung, dersleri sıkıcı buluyor ve bu derslerin zaman kaybı olduğunu düşünüyordu.

ÜNİVERSİTE

Ailenin yoksul olması, Jung'un daha uzak bir üniversitede eğitim görmesinin olanaksız olduğu anlamına geliyordu, bu yüzden Jung Basel Üniversitesi'ne girdi. Başta arkeoloji okumak istiyordu, ama bu bölüm Basel'de yoktu, o yüzden arkeoloji yerine tıp okudu. Bu ailenin yabancısı olmadığı bir meslekti, çünkü baba tarafından dedesi üniversitede cerrahi profesörlüğü yapmıştı. 1900'de Tıp Fakültesi'ni yüksek dereceyle bitirdikten

sonra, neredeyse cerrahide uzmanlaşma kararı alacaktı, ama psikiyatriye büyük bir ilgi duyuyordu ve sonunda bu yönde ilerlemeye karar verdi. Bu aykırı bir yönelimdi, çünkü psikiyatri o dönemde tıpta en az itibar gören uzmanlık dalıydı, ama Jung için mükemmel bir seçimdi, çünkü yaşamın hem bilimsel hem **ruhsal** yönlerini incelemesine olanak sağlıyordu.

ATANDIĞI İLK GÖREVLER

Jung, 1900'de Zürih Üniversitesi'ne bağlı bir klinik olan Burghölzli Akıl Hastanesi'ne asistan olarak atandı ve dönemin en seçkin psikiyatristlerinden biri olan Eugen Bleuler'in (1857-1939) idaresi altında çalıştı. Jung, 1902'de Zürih Üniversitesi'nden doktora derecesini aldı; 1905'te psikiyatri bölümüne öğretim üyesi olarak atandı ve Burghölzli'de kıdemli hekim olarak çalışmaya başladı.

Jung, özellikle, o zamanlar *dementia praecox* olarak adlandırılan, ama daha sonraları şizofreni olarak anılmaya başlayan bozuklukla ilgileniyordu. Zihinsel hastaların zihinlerinde aslında nelerin olup bittiğini ortaya çıkarmaya çalışmak, ona çok çekici geliyordu. Jung için hastaların çağrışımları, rüyaları, sanrıları ve hareketleri yalnızca "deli"likle ilgili değil, aynı zamanda önemli sembolik anlamlarla da yüklüydü. Bu dönem boyunca Jung, sözcük çağrışımı konusunda birçok araştırma yaptı. Meslektaşlarından birçoğu ona katılmıyor ve o dönem revaçta olan katı **indirgemeci** tutumu benimsiyorlardı: Bu tutumun eğilimi, son derece karmaşık fikirler dahil olmak üzere, her şeyi yalın bileşenlerine ayırmaktı; dolayısıyla, her şeyin bir makine gibi işlediği varsayılıyordu. Bu, olgulara bakmanın bilimsel yolu gibi görülse de, Jung'a göre insan zihnini irdelemek için tatmin edici bir yöntem değildi: Aşırı basite indirgeyici bir yöntemdi ve bireyselliğe imkân tanımıyordu.

Genel bakış

Jung, dünyaya bakmanın son derece farklı, ama eşit derecede geçerli iki yolunun olduğunu kabul edebiliyordu. Analitik yol, şeyleri farklı öğelerine ayrıştırarak inceler dünyayı. Sezgisel yol ise, şeyleri "bilir" o kadar, onlar hakkında akıl yürütmesi gerekmez. Jung açıkça bu iki yoldan da düşünüyordu; bu, pek çok büyük düşünür için de geçerlidir.

Jung, 1907'de *Dementia Praecox'un Psikolojisi*'nde gözlemlerinden bazılarını yayınladı; böylece bir araştırma **psikiyatristi** olarak artan ününe ün katmış oldu. Jung, özel hastalarla çalışması üzerinde yoğunlaşmak ve davranışın psikolojik yönlerine ve **bilinçdışının** iç dünyasına yönelik araştırmasına daha çok zaman ayırmak için, 1909'da hastaneden ayrıldı.

JUNG'UN ÖNEMİNİN TANINMASI

Jung, 1907'de Viyana'da Sigmund Freud'la tanıştı. Jung, Freud'un bastırma—hoş olmayan ya da istenmeyen hisleri bilinçdışına itme süreci—kavramıyla ilgilenmeye başlamıştı. Bu, Jung'un sözcük çağrışımındaki kendi deneyimlerinden ulaştığı bazı bulguları doğrular gibi görünen bir fikirdi. Jung özellikle Freud'un **bastırma** süreciyle ilgili olarak rüyalar üzerine çalışmasıyla ilgileniyordu.

Genel bakış

Bastırma, hoş olmayan ya da istenmeyen his ve deneyimleri, zihnin bilinçdışı kısmına itme sürecidir. Direnç, daha sonra bunların salıverilmesini engelleyen süreçtir.

Freud'un görüşleri o dönemde yaygın olarak kabul görmüyordu, ama Jung, Freud'u destekleyerek kendi ününü riske attı ve birkaç yıl boyunca ikisi arasında yakın bir dostluk hüküm sürdü. Jung, Freud'un kurduğu Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin ilk başkanı oldu ve derneğin türünde bir ilk olan dergisinin editörlüğünü üstlendi. Jung 1909'da Freud'la birlikte Massachusetts/Worcester'deki Clark Üniversitesi'nde konferans vermek üzere Amerika'ya gitti; aynı üniversiteden onursal doktora unvanı aldı.

Sonra, Jung'un bağımsız düşünme tarzı, 1913'te Freud'la aralarının açılmasına neden oldu. Bu kopmanın ardından, Jung Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin başkanlığından istifa etti ve daha sonra zaman zaman **psikoza** yaklaşan bir ruhsal depresyon ve yönyitimi durumu içine girdi. Sonraki beş-altı yıl boyunca bu durumdan kurtulamayacaktı. Jung, gündelik yaşamla başa çıkmakta zorlanıyordu, ama kendi bilinçdışından kaynaklanan her ne olursa olsun yüzleşmeye kararlıydı. Bir süre kamusal ortamlarda bulunmama kararı aldı, hatta akademik kariyerinden vazgeçti ve kendi analizi üzerinde yoğunlaşmak için Zürih'teki öğretim üyeliğinden istifa etti. İşin ilginç yanı, Jung'un bu güç dönem sırasında kendisi üzerindeki çalışması, en önemli gözlemlerinden bazılarına ulaşmasını sağladı (*bak.* 3. Bölüm). Gerçekten de, Jung daha sonra bütün çalışmasının, bütün yaratıcı faaliyetinin, bu dönem sırasında zihninde canlanan rüyalar ve hayallerden kaynaklandığını söylemiştir.

Jung, 1918'de, İngiliz intörn doktorlarının kampı Chateaux d'Oex'de komutan olarak askerlik yaptı. Bu dönemde **mandalalar** çizmeye başladı (mandalalar, birçok dinde ve birçok kültürün başka yönlerinde bulunan arketipsel sembollerdir). Bunlar, Jung'un kendi ruhsal dönüşümlerini günbegün anlamasına ve en sonunda bu içsel karanlık döneminden çıkmasına yardımcı oldu.

Genel bakış

Mandala, çoğu zaman evreni, dengeleyici enerjileri ya da benliğin bütünlüğünü temsil eden sembolik, dairevi şekildir.

Jung, 1918'den 1926'ya kadar, **gnostik** yazarları—İS 100-300 yıllarında yaşayan ve gizli mistik bilgiyle ve bilinçdışı dünyasıyla ilgilenen filozoflar—inceledi. Ne var ki, sonunda Jung bunların, o andaki kendi çalışmasıyla gerçek bir bağlantı kurulamayacak kadar uzak olduklarına karar verdi.

Jung, kendi psikoloji okulunu geliştirmeye devam ediyordu; Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, kapsamlı gezilere çıktı ve Amerika, Afrika ve Hindistan gibi yerlerde kabilelerin kültürlerini ve inançlarını inceledi. Jung, 1928'de simya metinlerini okumaya başladı ve bunlarda onu çok heyecanlandıran kavramlar buldu, çünkü bu metinler Jung'un insan **psikesinin** nasıl dönüştüğü ve geliştiği konusundaki fikirlerinin birçoğunu doğruluyordu. Burada, sonunda, Jung'un aramakta olduğu bağlantı kendini gösteriyor, geçmişi ve gnostizmi geleceğe ve modern psikolojiye bağlıyordu. Jung, sonunda bulgularından bazılarını 1930'lu ve 1940'lı yıllarda yayınlamadan önce, simya incelemelerini araştırmıştır.

Harvard Üniversitesi'nin yaşayan en seçkin bilim adamlarına onursal doktora unvanları vererek üç yüzüncü yıldönümünü kutladığı 1936'da, Jung seçilen kişilerden biriydi. 1930'lu yıllar boyunca, Oxford'dan, İsviçre'deki iki, Hindistan'daki üç üniversiteden de onursal doktoralar aldı. Ünü yavaş yavaş yaygınlık kazanan Jung, psikolojide uluslararası araştırma çalışmalarının önderi haline gelmişti; bunun bir nedeni de, görüşlerini başkalarıyla seve seve paylaşmasıydı.

Jung 1933'te Psikoterapi Hekimleri Derneği'nin başkanı seçildi; merkezi Almanya'da bulunan bu kurum, kısa sürede

Nazi düşüncesinin yoğun etkisi altına girdi. Jung giderek bu vurgudan rahatsız olmaya başladı ve kurumla bağlantısı, o sırada bilinçdışına ilişkin ırk kuramları üzerine yapmakta olduğu çalışmayla birleşince, yaygın bir eleştiriye ve anti-semitizm suçlamalarına yol açtı. Sonunda, Jung 1939'da kurumdan istifa etti (*bak.* 10. Bölüm).

Jung, 1943'te Basel Üniversitesi'nin Tıbbi Psikoloji bölümünde ders vermeye başladı, ama ertesi yıl kalp krizi geçirdi ve profesörlükten çekilmek zorunda kaldı. Gene de, hâlâ yoğun şekilde düşünüyor ve yazıyordu; en önemli yapıtlarından birçoğunu bunu izleyen yıllarda yazmıştır. Jung, yaşlılığında bile, hâlâ büyük bir konuşmacı olarak biliniyor, farklı konulardan oluşan geniş bir yelpazede bilgiye dayalı sohbetler yapabiliyordu. Karizmatik kişiliği büyük bir izleyici kitlesini kendine çekmesi anlamına geliyordu, ama 1955'te eşinin ölümünden sonra toplumun gözü önünde olmaktan uzak durmaya başladı. Jung, 1961'de öldü.

Jung'un özel hayatı ve kişiliği

Jung, birçoğumuz gibi, kişiliğinde çelişkili yönler olan bir insandı. 1930'lu yıllarda adını bilmediğimiz bir kadın onun resmini yaptığında, Jung resmin tam doğru olmadığını, aslına bakılırsa resmi doğru yapmanın da son derece güç olduğunu, çünkü dış görünüşünün ruhunu açığa vurmadığını söylemişti. Gerçekten de, Jung kendisini "karşıtların çatışması" olarak görüyordu. Çocukluğundan itibaren, benzeri karakter çatışmalarını annesinde gözlemişti. Emilie Jung (kızlık soyadı Preiswerk), endamlı, nazik, anaç bir kişiydi; güzel yemek pişirirdi, iyi bir müzik kulağı ve gizli bir edebiyat yeteneği vardı. Ama bir başka anne daha vardı: O, adeta geceleri ortaya çıkan tekinsiz bir kişiydi. Bu anne gizemli ve acımasızdı, aslına

bakılırsa son derece ürkütücüydü ve tamamıyla daha ilkel bir tür kişi niteliği gösteriyordu.

Annesinin belirgin annelik kabiliyetine rağmen, Jung hiçbir zaman kendisini ona özel olarak yakın hissetmemiş ve belli ki ona içini bütünüyle açmak istememiştir. Genç Carl, duyarlı bir çocuktu ve çok geçmeden annesiyle babası arasında süregiden çatışmayı fark etmişti. Bu çatışma daha sonra Jung'un kendi yaşamında iç dünyasına yansımış ve annesiyle babasının ona sunduğu son derece farklı dünya görüşlerini bağdaştırmak için mücadele etmişti. Jung çocukluğundan itibaren kendisini kişiliğinde iki farklı yön olan biri olarak görmüş; bunları No 1 ve No 2 şeklinde adlandırmıştır. (Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için *bak.* 2. Bölüm.) Kendi karmaşık psikolojik yapısı, psikoloji kuramlarına epey yansımıştır; çoğu zaman bu kuramlar, anlamlı bir bütün oluşturmak için karşıtları bütünleştirmeye çalışır. Jung'u iyi tanıyan insanlar da, adeta iki farklı Jung'un var olduğunu gözlemişlerdir. Bir yanda, kırmızı arabasıyla Zürih'te dolaşan ve kitaplarla kaplı çalışma odasında ruhun sorunlarıyla uğraşan modern, entelektüel Jung vardı. Öte yanda, kendisine Bollingen'deki gölün kıyısında Ortaçağ görünümlü bir masal kulesi yapan ilkel Jung vardı. Boş zamanlarında buraya çekiliyor, doğaya yakın yaşıyor, ahşap ve taş işleriyle uğraşıyor, yemek yapıyor ve kendi çamaşırlarını kendisi elde yıkıyordu. Taşlarla ve suyla oynayarak dışarıda saatlerce oyalanıyordu. Bazı kişiler bunun seçkin bir profesör için son derece aykırı bir davranış olduğunu düşünüyorlardı.

Jung, ne yaparsa yapsın her zaman enerji ve coşku doluydu; gürültülü içten kahkahasıyla biliniyordu. Aynı zamanda, açık bir kişiydi, hislerini gerek arkadaşlarına gerek gündelik yaşamda her zaman dışavuruyordu ve eksiklerini kabul etmeye son derece istekliydi. Bu açıklığın dezavantajı, kimi zaman

patlak veren aksiliğiydi. Dostu ve sekreteri Aniela Jaffé, bazen bununla başa çıkmanın ne kadar zor olduğunu anlatır, ama nazaket göstererek bu durumu Jung'un otoriter mizacına ve aşırı duyarlılığına bağlar, bu iki özellik Jung'un hayatını hem zenginleştirmiş hem de zorlaştırmıştır.

Jung'un fiziksel görünüşü, kişiliğine uyuyordu: Uzun boylu ve yapılıydı ve birçok kişi, özellikle kadınlar onu fiziksel olarak çekici buluyordu. Jung, eşi Emma Rauschenbach (1882-1955) ile, kendisi henüz 21, Emma ise 16 yaşındayken tanışmıştı. İlk kez karşılaştıklarında, Emma merdivenin en üst basamağında duruyormuş ve Jung onun eşi olacağını o an sezivermiş. Gerçekten de Carl ile Emma yedi yıl sonra, 1903'te evlenmişler ve ilk çocukları Agathe 1904'te doğmuştur. Sonraki on yıl boyunca üçü kız biri oğlan dört çocukları daha olmuştur: Gret (doğ. 1906), Franz (doğ. 1908), Marianne (doğ. 1910) ve Helene (doğ. 1914).

Çocuklara o döneme göre özgür bir eğitim verilmiştir. Hıristiyan olarak yetiştirilmişler, ama Jung onlara farklı dini görüşleri de öğretmiş, hayal güçlerini harekete geçiren öyküler anlatmış ve kendi kariyer yollarını bulmaları için teşvik etmiştir. Jung, özellikle aile tatildeyken, onlarla oynamaya zaman ayırıyordu. Çoğu zaman çadırlarda yatıyor, kendi yakacak odunlarını topluyor, gölden içecek sularını temin ediyor, sandalla dolaşıyorlardı. Jung, kendisinin sevdiği doğal kaynakları—su, odun ve taş—kullanarak çocukların yaratıcılığını da teşvik ediyordu.

Kalabalıklaşan aile, önceleri Burghölzli hastanesindeki odalarda yaşıyordu, ama 1909'da Zürih yakınlarındaki Küsnacht'ta göl kıyısındaki yeni yapılmış eve taşınma imkânını buldular. Jung küçüklüğünden beri, göl kıyısında yaşamak istediğini biliyordu. Jung'un şansına Emma varlıklı bir kadındı, zengin

bir işadamının kızıydı, bu da çoğu zaman Jung'a kendi ilgi alanlarının izinden gitme özgürlüğünü veriyordu.

Emma Jung, terapi uygulamasında analist olarak çalışıyor, kendi hastalarını kabul ediyordu; Zürih'teki Jung Enstitüsü'nde konferanslar da veriyordu. Emma, özellikle Arthur efsaneleriyle ilgileniyordu ve Kutsal Kâse Efsanesi'ni konu alan özel bir araştırma yapmıştı. Antonia Wolff da, Jung'la çalışıyordu ve yaklaşık 1911'den itibaren Jung'un metresi olmuştu. Jung ile biri eşi öteki sevgilisi olan bu iki kadın arasındaki ilişki, karmaşık bir ilişki üçgeni halini almıştı ve iki kadın için de son derece güç olsa gerekti. Jung kendisi bu durumdan hoşnuttu ve açıkça bir erkeğin iki kadına ihtiyacı olduğunu dile getirmişti: Ev işlerini düzene sokacak bir kadın ile zihni uyaracak bir kadın! Aslına bakılırsa, Jung oldukça çapkın birisiydi ve Antonia'yla ilişkisi dışında çeşitli başka ilişkileri olmuştu.

Jung, sevdiği iki kadından da uzun yaşamış ve son yıllarında onların özlemini çekmiştir. Her biri için, anıt taşlara Çince yazılar kazımıştır: Emma'nınkinde "o, evimin temeliydi"; Antonia'nınkinde ise "o, evimin güzel kokusuydu" yazmaktadır. Jung hiçbir zaman yakınındaki kişiler hakkında fazla bir şey yazmamıştır, herhalde bunun başlıca nedeni, onları korumaktı.

Jung çok gezmiş, Kuzey Afrika, New Mexico, Doğu Afrika (Kenya ve Uganda) ve Hindistan gibi birbirine çok uzak yerlere gitmiştir. Hem Britanya'da hem Amerika'da konferanslar vermiştir. İnsanların belirttiğine göre, Jung genellikle dost canlısı ve ilgili bir kişiymiş, ama kaygılandığında tuhaf, hatta kaba halleri oluyormuş. Bu dönemlerde Jung toplumdan uzaklaşıyor, Bollingen'deki kulesine kaçıyordu. Duygu durumu böyle olduğunda, yaratıcı faaliyet ya da çalışmayla uğraşma yönünde karşı konulmaz bir gereksinme içini kaplıyor; bu

da, mesafeli göründüğü için, bazen insanları incitmesi ya da kimilerini kendine düşman etmesi anlamına geliyordu.

Jung, bütün yaşamı boyunca Tanrı'ya güçlü şekilde inanmış ve dini bir tutumu yeniden kazanmanın herkes için nihai zorluk olduğunu ısrarla vurgulamıştır. Ama Jung dogmayı ve değişmez dini görüşleri kabul etmiyor, Tanrı'yı anlamanın kiliseye gitmekle ya da belirli bir inanca bağlanmakla hiçbir ilgisi olmadığını söylüyordu. Ona göre, Tanrı'nın, yarattıklarına ayna olması ve bu yarattıklarını açımlayıp geliştirmeye yardımcı olması için insana gereksinmesi vardır. Ama Tanrı baştan sona tek sorumlu değildir, bu iki yönlü bir süreç olup, insan da ortak yaradandır. Jung, kişinin yaşamdaki görevini, benliği bütünleştirme ve ruhtaki karşıtları uzlaştırma olarak görüyordu; tarih boyunca bütün kültürlerde gördüğümüz mitin önemini güçlü bir şekilde vurguluyordu, çünkü mit izlemek durumunda olduğumuz evrim yolunu bize göstermede bir kılavuz işlevi görebilir.

Jung, kısa bir hastalığın ardından 1961'de öldü. Yaşamı boyunca, "dış" dünya olarak düşündüğümüz şey ile kendi iç enerjimiz arasındaki bağlantılarla ilgilenmişti. Ona göre her şeyin yaşamı vardı; kap kacağına bile ad verdiği biliniyordu. Jung, birçok insanın birbirinden ayrı gördüğü iki dünyada yaşamıştı: Pratik, ayağı yere basan doğa dünyası ile gizemli, gizli ruh dünyası. Günümüzde, birçok insan bu iki dünyanın aslında büyük bir bütünün parçası olduğunu kabul ediyor, çünkü modern fizik ve batını psikoloji görünürdeki boşluğu doldurmaya başlıyorlar. Jung'un kendi döneminde tuhaf görünen fikirlerinden birçoğu, şimdi son derece anlamlı görünmeye başlıyor.

Genel bakış

Batınî (ezoterik) bilgi, iç dünyayla ilgilidir. Bu, "içerideki" anlamına gelen bir başka Yunanca sözcüktür (*esoterikos*). Batıni sözcüğü, kimi zaman, yalnızca az sayıdaki kişinin erişebildiği gizli ya da mistik bilgiyi göstermek için kullanılır. Öte yandan, dışrak bilgi, yaygın olarak bilinir, kamusaldır ve dış dünyayla ilgilidir.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung'un çocukluğunda aldığı dini terbiye ve büyük doğa sevgisi, sonraki düşüncelerini özellikle etkilemiştir.*
- *Jung evli ve beş çocuk babasıydı.*
- *Jung kendisini, biri analitik, diğeri sezgisel iki kişiliği olan biri gibi görüyordu. Buradan yola çıkarak, kişiliğin farklı yönlerini bütünleştirmenin, hayatta önemli bir görev olduğunu fark etmişti.*
- *Jung çoğu zaman eksantrik biri olarak görülmekle birlikte, yavaş yavaş büyük bir izleyici kitlesi edinmiş ve ünü dünyanın her yanına yayılmıştır.*
- *Jung karizmatik bir kişiydi, ama kimi zaman duygu durumu değişebiliyor ve geçinmesi zor biri olabiliyordu.*
- *Jung kişinin hayattaki görevini, benliği bütünleştirme ve ruhtaki karşıtları uzlaştırma olarak görmüştür.*

2

Jung'un hayatının ilk yılları

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *daha kapsamlı olarak Jung'un çocukluğu ve kariyerinin ilk yılları*
- *Jung'un düşüncesi üzerindeki önemli etkilerden bazıları*
- *Jung'un Freud'la olan önemli ilişkisinin arka planı.*

Çocukluk

Jung, yaşamının sonuna doğru yazdığı özyaşamöyküsel kitabı *Anılar, Düşler, Düşünceler*'de, çocukluğundan çeşitli önemli olayları aktarır. Bunlardan bazıları, sonraki düşünceleri üzerinde derin etkiler yaratacak ve bütün yaşamı boyunca aklından çıkmayacaktı. Jung'un çok küçük yaşlarında olanlarla ilgili hatırladıkları, özellikle yakındaki mezarlıkta geçen sahnelerdi: İnsanlar buraya üstlerinde uzun siyah fraklar, başlarında silindir şapkalar, siyah bir tabutu taşıyarak gelirdi. Babası ağırbaşlı bir ses tonuyla konuşur, kadınlar ağlar ve sonra birini toprağa gömerlerdi. Anlaşılabileceği üzere, küçük Carl'a Rab İsa'nın bu gömülen kişileri yanına aldığı söylendiğinde, onda İsa'ya karşı büyük bir güvensizlik oluşmuştu. Çocukluğunda hemen hemen aynı sıralarda bir Cizvit rahibiyle tanışmış, rahibin ciddi siyah giysili görünüşü çocuğu çok ürkütmüştü. Jung, din ile korku ve yasak duyguları

arasında bağlantı kurmaya, dolayısıyla kiliseye gitmekten nefret etmeye başlamıştı.

Jung çocukken çok fazla tek başına oyun oynadığından, içedönük biri haline gelmiş; düş gücü yüksek, zengin bir iç dünya geliştirmişti. Jung'un analist ve büyük düşünür olarak daha sonraki çalışmalarının kökleri buraya uzanır. Genç Carl, uzun uzun felsefî ve dini meseleleri düşünüyordu; bunlardan birçoğu onun yaşı için son derece ileri meselelerdi. Carl köydeki oyun arkadaşlarıyla ve okulda karşılaşmaya başladığı öteki çocuklarla birlikte olmaktan zevk alıyor, ama onların kendisini gerçek benliğinden uzaklaştırdıklarını düşünüyordu; ancak tek başına oynadığında, gerçekten kendisi olabiliyordu. Kendi oyunlarını çok ilgi çekici buluyor ve başka insanların onu gözlemesine tahammül edemiyordu. Başka çocuklarla birlikteyken çok farklı davranıyor, onların oyunlarına katılıyor, hatta kendisine ait bazı oyunlar yaratıyordu; bu, evdeyken hiç ihtiyaç hissetmediği bir şeydi.

Bir çocukluk arkadaşı, küçük Carl'ı son derece asosyal bir kişi olarak tarif eder ve onun, tanıdığı öteki çocuklardan epey farklı olduğunu belirtir. Birlikte oynasınlar diye Carl ile bu arkadaşı baş başa bırakıldıklarında, Carl onu bütünüyle görmezlikten gelmiş, odanın ortasında tamamen kendi başına dokuz kukla oyununa dalıp bu oyunu oynamış. Jung, daha ileri bir yaşında, başkalarına göre insanlara hem daha fazla hem daha az ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Jung, insanları büyüleyici buluyordu, ama geniş bir kişisel alana da gereksinim duyuyordu.

JUNG'UN HATIRLADIĞI İLK RÜYA

Jung üç ya da dört yaşındayken bir rüya görmüştü: Rüyasında evden çok uzak olmayan bir çayırda, karanlık, taşla kaplı bir

deliğe rastlar, deliğin içinde yeraltına inen basamaklar vardır. Jung duraksayarak ve korku içinde, yeşil bir perde örtülü bir kapı boşluğuna gelinceye kadar aşağı iner. Perdeyi yana iterek, muhteşem bir altın tahtın bulunduğu geniş bir yeraltı odasına girer. Bu tahtın üzerinde oturan, etten yapılmış, 4.5 ila 5.5 metre yüksekliğinde ve yaklaşık 0.5 metre kalınlığında dev bir şey olup, tepesinde yuvarlak bir kafa, kafada yukarı doğru bakan tek bir göz vardır. Jung, korkudan öylece kalakalır ve yerinden kıpırdayamaz halde dururken, annesinin sesini işitir; annesi ona "bu, yamyamdır" demektedir. Bu noktada Jung, korkuyla ve ter içinde uyanır.

Jung ancak on yıl sonra etten dev şeyin fallus olduğunu fark etmiştir. Rüya tuhaf biçimde çocuklara özgü olmaktan uzaktı ve ince kültürel göndermeler içeriyordu: Bir yeraltı tanrısı gibi tahtta oturan, anatomik açıdan doğru fallusun kaynağı neydi? Jung, sonradan, rüyası ile Hıristiyan Komünyon ayinine özgü sembolizmin dayandığı yamyamlık motifi hakkında okuduğu bir kitap arasında bağlantı kurmuş; rüyasındaki fallusun, antik dinlerde rastlananları andıran, dini törenlere özgü bir fallus olduğunu fark etmiştir. Bir çocuğun bu tür batıni konular hakkında nasıl bilgi sahibi olabileceği, Jung'un aklını kurcalamıştı: Bunlar, sonraki yıllarını "en fırtınalı tutku"yla dolduracak olan şeylerdi. Jung, bu rüyayı görmesinin, entelektüel yaşamının bilinçdışı başlangıcını oluşturduğunu öne sürmüştür.

TAŞ

Jung, sekiz dokuz yaşlarındayken, sık sık iri taş bloklarla örülü bir duvarın yanında oyun oynuyordu. Bu duvarın boşluklarında küçük ateşler yakmaya başlamıştı. Ateşlerin bir biçimde kutsal olduğunu ve sonsuza dek yanmaları için canlı tutulmaları gerektiğini düşünüyordu. Duvarın önünde bir eğim

vardı, eğimin içinde dışa çıkıntı yapan bir taş bulunuyordu, dolayısıyla bunun üstüne oturulabiliyordu. Jung, bir "ben taşın üstünde oturanım", bir "ben üstünde oturulan taşım" diye oyun oynuyordu. Bir süre sonra gerçeklik gözünde kesinliğini yitiriyor, ayakta durup "şimdi kim ne?" diye kendi kendine soruyordu. Bu karışıklık heyecan verici ve ilginçti ve her zaman "ilginç ve büyüleyici bir karanlık hissi"yle birlikte baş gösteriyordu. Bu, Jung için sonraki yıllarda çok önemli hale gelecek olan **kutsi olana** ilişkin ilk deneyimlerinden biriydi. Gerçekten de, taş, Jung'un analitik psikolojisinin temel taşlarından biri haline gelecekti.

GİZLİ ADAMCIK

Jung, yavaş yavaş iki kişiliği olduğunu fark etmeye başlamış, bunları kendi özel kullanımı için "No 1" ve No 2" şeklinde adlandırmıştı. Annesinden ve babasından gelen son derece farklı etkilerin, Jung'un ruhunda bu ikiliğin oluşmasıyla epey ilgisi olsa gerekti.

- *No 1, Jung'un sosyal olarak uyum sağlamış, gündelik dış dünyayla elinden geldiğince gerektiği gibi uğraşmayı amaç edinmiş parçasıydı. Jung'un bu yönü hırslı ve analitikti, dünyaya bilimsel bir bakış açısıyla bakıyor ve şeyleri farklı öğelerine ayırarak irdeliyordu.*
- *No 2, çok daha yaşlı, ketum ve gizemliydi ve şeylere sezgisel bir açıdan bakma, onları akla vurmadan bilme eğilimi gösteriyordu. Bu, Jung'un kendisini doğaya ve Tanrı'ya yakın hisseden parçasıydı. Jung ruhunun bu içe bakan yönünü, özü itibarıyla daha gerçek buluyordu.*

Jung, küçük yaşlarından itibaren net olarak kendinde bu ikiliği hissetmişti. Yaklaşık on yaşındayken, bir cetvelin ucuna 5 santimlik bir adamcık oymuştu. Bu adamcığın üzerinde frak,

başında silindir şapka ve ayaklarında parlak siyah botlar vardı. Jung onu cetvelden ayırmış, tahta bir kalemliğin içinde ona ev yapmıştı: Evde, adamcığın uzanacağı küçük yatak dahil, yok yoktu. Jung eve Ren Nehri'nden yumuşak siyah bir taşı eklemiş; bunu, üst yarı ile alt yarıyı birbirinden ayırmak için boyamıştı. Adamcık ve kutsal taş gizliydi. Jung onların bir biçimde kendisinin farklı yönlerini temsil ettiğini biliyordu ve onları tavan arasındaki bir kirişe saklamıştı; döşeme tahtaları sağlam olmadığı için Jung'un orada oyun oynaması yasaktı.

Ne zaman canı sıkkın olsa ya da alttan alta annesiyle babasının arasında bir sorunun varlığını hissetse, Jung gizlice yukarı çıkıp adamcığa bakardı. Oraya her gittiğinde, bir rulo kâğıt parçası ekliyordu; kâğıtta gizli bir dille yazılmış önemli bir mesaj oluyordu. Gizli adamcık Jung'da bir güç ve güvenlik hissi yaratıyordu; bu onun için o kadar önemliydi ki, bunları çocukluğunun "temel öğesi" olarak görüyordu. Jung biliyordu: Onlar son derece önemli bir gizi temsil ediyorlardı ve bu, onun bu gize biçim vermeye yönelik ilk gerçek girişimiydi. Hiç kimse bu gizi keşfedip yok edemezdi ve gizi güvende olduğu sürece, o ezici duygu—birbiriyle savaşan iki yarıya ayrılmış olma—yok oluyordu.

Genel bakış

Jung'un gizli adamcığıyla ilgili anlattıkları, bana son derece ilginç geliyor, çünkü yaklaşık aynı yaşlarda ben de küçük, ama güçlü, büyülü bir varlık yapmıştım. Dal ve yapraklardan yaptığım bu varlığı, bahçede bir leylak çalısının dibindeki bir kibrit kutusunun içine gizlemiştim. Tıpkı Jung'un adamcığı gibi, son derece gizli, güçlü ve kutsiydi.

Jung, çok sonraları, bütün yaşamını "bilinçdışının kendini gerçekleştirmesi"nin aşama aşama dışavurumu olarak görmüştür. Jung'a göre, onun kişinin "kişisel miti" dediği şey, kişinin iç dünyasını bilimden çok daha kesin olarak dile getirebilirdi. Tavanarasındaki adamcık bir biçimde bir çocuk olarak kendi iç dünyasını simgeliyordu: Kendi gelişmekte olan kişisel mitinin bir parçasıydı. Jung, bir erişkin olarak, bu tür ikilik ve çatışmanın hepimizde olduğunu ve yaşam yolculuğumuzun ruhumuzun bastırılmış yönlerini keşfedip bütünleştirmeyi içerdiğini fark etti. Ama büyüme aşamasında, iki karşıt benliği arasındaki çatışma son derece zordu ve gerçek benliğinin parçalarını gizli tutması gerektiğini düşünüyordu. Jung daha sonra Avustralya Aborijinleri gibi eski kabile topluluklarının inançlarında paralel yönler bulmuştur. Yaşlılığında, dış dünyada olup bitenlere ilişkin hatırladıkları soluklaşmış olsa da, "öteki gerçeklik"le karşılaşmaları her zamanki kadar canlıydı. Bunlar onun asıl önem verdiği şeylerdi ve belli ki çok küçük yaşlardan itibaren bunun bilincindeydi.

HAYAL ŞATOSU

Jung ergenlik çağında birkaç ay boyunca, Basel'deki okula yürürken karmaşık bir hayale dalıyordu: Sorumluluğunu bütünüyle üstleneceği olağanüstü bir dünya hayal ediyordu. Bu dünyada okul yoktu; onun yerine bir gölün ortasındaki kayalık bir adada bulunan şatoda yaşıyordu. Bu şatoya ancak dar bir kıstaktan ulaşılabiliyordu ve o bile ahşap köprülü geniş bir kanalla anakaradan ayrılmıştı. Uzun bir içkalesi olan şatoyu, bir belediye başkanı ile bir ihtiyarlar meclisinin yönettiği bir Ortaçağ şehri çevreliyordu. Carl'ın kendisi, sulh yargıcı, uzlaştırıcı ve danışmandı, halkın içine yalnızca ara sıra, onu sevenleri görmek için çıkıyordu. Hayalin en önemli kısmı, yalnızca Jung'un bildiği şaşırtıcı bir gizdi. İçkalenin kulesinde insan kolu kalınlığında büyük bir bakır kolon ya da

kordon bulunuyor; bu kordon mazgallı siperlerden mahzenlere kadar uzanıyordu. En üstte, havaya uzanan ince tel yığınları vardı; bunlar havadan gizemli bir ruhsal özü alıyordu. Öz, bakır kolonla mahzene indirilip altına dönüştürülüyordu. Bu sürecin varlığı, Jung'un ihtiyarlar meclisinden, hatta bir bakıma kendinden bile saklaması gereken hayati bir gizdi.

Bu hayal, Jung'un çocukluğu ve ergenliği boyunca neredeyse dayanılmaz bir yalnızlık ve yalıtılmışlık hissettiğini ortaya koyar. Kayalık adada ulaşılması neredeyse olanaksız olan şatonun uzun içkalesi, Jung'un gizli benliğini nasıl koruduğunu gösterir. Jung, derin bir manevi yönü olan bir çocuktu, gene de ruhsal deneyimlerinden hiçbirini hiç kimseyle konuşamıyordu; aslına bakılırsa, gizli tavanarasındaki adamcık gibi bu deneyimlerin tamamen gizli tutulması gerekiyordu. Gizli dönüşüm sürecini gerçekleştiren gizemli bakır sütun, Jung'un daha sonra simyaya duyduğu büyük ilginin habercisi gibidir.

Eğitim

OKUL

Jung, 1886'da, on bir yaşında Basel'de ortaokula başladı. Burada ilk kez daha varlıklı kişiler arasındaydı ve derin bir çekememezlik duygusunun farkına varıyordu. Öteki çocuklar tarafından biraz tuhaf ve ne yapacağı belli olmayan biri olarak görülüyordu ve özellikle sevilen birisi değildi. Jung, öğretmenleri de hayal kırıklığına uğratmıştı, çünkü dersle ilgilendiği sürece çok akıllı görünüyordu, ama sınıf arkadaşlarıyla yarışmaya yanaşmıyor, bazen dersi bölüyor ve budala biri izlenimini yaratıyordu. Herhangi bir şey aksadığında, suçlayıcı parmak hep onu işaret ediyor gibiydi ve Jung sorun yaratan biri olarak görülüyordu, oysa aslında

yalnızca günah keçisi olarak kullanılıyordu. Sonunda, on beş yaşında, yedi kişilik bir çocuk çetesi pusuya yatıp Jung'a saldırdı, ama o sıralar artık iriyarı ve güçlüydü, öfke nöbetlerinden birine kapılmış, çocuklardan birini iki kolundan tutup ötekilerin üstüne savurmuş, birkaçını yere sermişti. Bunun üzerine onu rahat bırakmışlardı!

Jung, küçük yaşlarında, yabancılaşma hislerinin bir sonucu olarak gelişen **nevroz**un oluşum sürecini derinden kavradığını belirtir. On iki yaşındayken, bir başka çocuk tarafından yere düşürülüp kafasını çarpmıştı. Yere düşerken, ona bunun artık okula gitmekten kurtulmak için iyi bir mazeret olacağını söyleyen bir iç ses işitmişti. Ondan sonra, ne zaman okul ya da ödevden söz edilse, bayılma nöbetleri geçirmeye başlamıştı. Jung, altı ay süreyle okuldan alındı: Tek başına keyifli yürüyüşlere çıkıyor, doğayla yaşıyor ve iç dünyasıyla söyleşiyordu, ama bütün bu süre boyunca belli belirsiz bir vicdan azabı bir biçimde zevkine gölge düşürüyordu. Sonunda, babası ile bir dostu arasındaki konuşmaya kulak misafiri oldu: Babası dostuna oğlunun geleceği hakkında nasıl kaygılı olduğunu anlatıyordu. Babası, Carl'ın bir ihtimal epilepsi hastası olduğundan, dolayısıyla büyüdüğünde kendisine bakamayabileceğinden endişe duyuyordu. Jung hemen oradan uzaklaşmış, birkaç dakikada bir tekrarlayan baş dönmesi nöbetlerinin üstesinden gelme mücadelesi vererek, Latince kitaplarını çalışmaya başlamıştı. Birkaç hafta içinde okula dönmüş ve rahatsız edici bir gerçeği—bütün nevrotik epizodu kendisinin kurguladığını—fark etmişti. O günden sonra çok çalışmıştı. Bir gün okula yürürken, kendisini birden koyu bir bulutun içinden çıkmış gibi hissetmişti. Kendi kendine: "İşte şimdi *kendimim*" diye düşünmüştü.

Gene de, Jung okuldan sıkılıyor; okulun, değerli vaktinin çok büyük bir kısmını aldığını düşünüyordu. Birçok dersi çok kolay

buluyordu ve bunlarda çok başarılıydı. Ama cebire şiddetle karşı çıkıyordu, çünkü cebir onda düpedüz yalan izlenimini uyandıran fikirler öneriyordu: A = B gibi (bu biraz da güneş = ay demek gibi bir şeydi). Aslına bakılırsa, bir bütün olarak matematiği "korku ve işkencenin ta kendisi" gibi görüyordu.

Jung resimde "bir yeteneksizlik abidesi"ydi; fiziksel çekingenliği ve nasıl hareket edeceğini başkalarının söylemesinden hoşlanmaması da, beden eğitimi dersini katlanılmaz kılıyordu. Bu, büyüme sürecinde hissettiği ve hiç yakasını bırakmayan aşağılık duygusunu—kendini bir biçimde aşağılık biri gibi hissetmesini—artırıyordu. Jung, ilahiyatı "tarif edilemeyecek kadar sıkıcı" buluyor ve evde ve okulda ona öğrettikleri "Rab İsa"dan hâlâ kuşku duyuyordu. Babasının, onu kiliseye kabul törenine hazırlamak için verdiği din eğitiminden çok sıkılıyordu, ama Tanrı kavramı ve diğer dinsel meseleler giderek daha çok ilgisini çekmeye başlıyordu. Jung burada akıl sır ermez bir gizemi—anlaşılması olanaksız benzersiz bir varlığın varlığını—duyumsuyordu. Bu konuları babasıyla

Matematik, korku ve işkencenin ta kendisiydi!

tartışmaya çalışıyor, ama babasının ona daha önce öğrendiği şeyleri yinelediğini ve hiç de gerçek anlamda derin bir kavrayışa sahip olmadığını görüyordu. Babası bir noktayı vurguluyordu: Kişinin tek yapması gereken, inançlı olmaktı ve çok fazla düşünmek tehlikeliydi. Genç Carl bu görüşe katılmıyor ve hakikati bulmak için kişinin olayları kendi adına yaşamasının önemli olduğunu düşünüyordu.

TANRI HAKKINDA GÖRÜŞLER

Jung, yaklaşık on iki yaşındayken, dine yönelik tutumunu bütünüyle değiştirecek olan bir deneyim yaşamıştı. Çok güzel güneşli bir gün okuldan eve yürüyordu ve güneş yeni sırlanmış tuğlaların üzerinde parıldarken katedralin çatısının ışıldadığını görmüştü. Bu, Jung'a dünyanın ne kadar güzel olduğunu düşündürmüş ve hemen ardından birdenbire dayanılmaz bir suçluluk duygusuna kapılmış, kendi kendisine hemen düşünmekten vazgeçmesi gerektiğini söylemişti; aklında itici bir düşünce belirip korkunç bir günah işlemesine neden olabilirdi. Eve aşırı yorgun gelmiş, o gece ve sonraki iki gece rahatsız ve huzursuz bir uyku uyumuştu, o kadar ki annesi hasta olduğunu düşünmüştü. Üçüncü gece korkudan terleyerek uyanmıştı: Tanrı'nın kendisini sınadığından ve kötü bir şey düşünsün diye onu zorlamaya çalıştığından emindi. Sonunda buna daha fazla dayanamamış ve olanca manevi gücünü toplayarak korkunç düşüncenin belirmesini dilemişti. Sonra katedral, mavi gök ve bütün bunların üstünde altın tahtında oturan Tanrı görüntüsü gözünün önünde belirmişti ve birden onun şaşırdığı bir şey olmuş, tahtın altından dev bir dışkı düşüp bütün katedrali paramparça etmişti!

En sonunda bu düşüncenin ortaya çıkmasına izin vermek, Jung'u tarif edilemez ölçüde rahatlatmıştı. En sonunda Tanrı'nın buyruğuna boyun eğmiş ve düşünülemez olanı

düşünme konusunda kendi kendine izin vermişti. Şimdi, elbette, zor bir soru kendini gösteriyordu: Tanrı'nın kendi katedralini bu şekilde kirletmesinin nedeni neydi? Yavaş Yavaş Jung belli belirsiz bir kavrayışa ulaştı: Belki de Tanrı'nın bir başka çehresi, olumsuz ve korkunç olabilen bir yönü vardı. Yıllar sonra Jung bu fikri yazılarında, sözgelimi *Eyüp'e Cevap* kitabında daha ayrıntılı olarak geliştirecekti. Jung, yaşamının son döneminde dönüp geriye bakarak, Tanrı'nın doğasına ilişkin bütün kavrayışında bu deneyimin temel önemi olduğunu görmüştür.

Genç Carl'ın çevresinde manevi konuları derinlemesine bildikleri varsayılan insanlar vardı ve Carl sık sık onların konuşmalarını dinliyordu, ama hep kendine "Ya giz?" sorusunu soruyordu. Jung her zaman Tanrısal lütfa ilişkin gizli bir gerçek olduğunu hissetmişti; babası ve amcaları bu konu hakkında hiçbir şey bilmiyorlardı. Kilise zamanla Jung için bir işkence haline gelmişti; kilise sırasına oturuyor, Tanrı'nın doğası hakkında, sanki Tanrı'nın gerçek niyet ve eylemlerini biliyorlarmış gibi, yüksek sesle vaaz verme iddiasındaki kişileri dinliyordu. Jung'a göre, Tanrı'nın gerçekliği kavramı, bayat sözler ve törenlerle dile getirilemezdi. Jung vicdan azabı da duyuyordu, çünkü bir tek kendisi Tanrı'nın ikili doğasını kavramıştı ve Tanrı'nın doğasında, onun yanlış şeyler yapmasını isteyen olumsuz bir yönün olduğunu biliyordu.

Jung boş yere babasının kütüphanesini tarıyor, Tanrı'nın doğası hakkında kendisini daha fazla aydınlatabileceğini düşündüğü her şeyi okuyordu, ama orada da yanıtlara ulaşamıyordu. Jung'u rahatlatan tek şey, kendi taşının üstüne oturup taşın belirsizliklerinin olmadığını düşünmekti: Taş binlerce yıl hep aynı kalmış, Jung'u kuşatan bütün o kaygı ve heyecanı hiç yaşamamıştı. Bu düşünce tuhaf biçimde yatıştırıcı ve huzur vericiydi.

Jung'un uzun süren depresyon duygusu, 16 ile 19 yaşları arasında yavaş yavaş yok oldu, ama okul arkadaşları gene de ondan hoşlanmıyorlardı. Jung hâlâ kişiliğindeki içsel bölünme duygusuyla mücadele ediyordu; bu duygu onu adeta birbirinden son derece farklı iki dünyada aynı anda yaşamaya çalışmak zorunda bırakıyordu. Kısmen bu yüzden, üniversitede ne okuyacağına karar veremediğini hissediyordu. Doğa bilimi —zooloji, paleontoloji ve jeoloji—çok ilgisini çekiyordu, ama karşılaştırmalı dinlerin ve prehistorya arkeolojisinin de eşit ölçüde kendisini çektiğini hissediyordu. Sonunda, 1895'te, bir burs kazanıp tıp okumak üzere Basel Üniversitesi'ne gitti.

Jung dersleriyle ve yeni sosyal hayatıyla meşgul olduğu için, "2 Nolu" kişiliği şimdilik arka planda kalıp gözden yitmişti. Üniversite ortamı, Jung'un kendisini gerçekten canlı hissetmesini ve birçok arkadaş edinmesini sağlamıştı. Jung doymak bilmez bir araştırmacı haline gelmişti, hem felsefe ve tıp kitaplarını, hem Goethe'nin *Faust*'u gibi büyük edebiyat yapıtlarını okuyordu. Üniversite tartışma kulübüne katılmıştı; burada insan ruhu ve başka ilginç dinsel konular hakkında konuşuyorlardı. Jung'un ruhsal olgulara yönelik ilgisi, ilahiyatçı, bilim adamı ve filozof Swedenborg (1688-1772) gibi yazarların yapıtlarını okudukça derinleşiyordu ve dünyanın dört bir yanındaki kültürlerde meydana gelen ruhsal olaylar hakkında yazılanları keşfediyordu.

Jung kiliseye gitmemeye başlamıştı ve babasıyla aralarında birçok tartışma geçiyordu; babası giderek depresif bir hal içine girmiş ve Jung'un Basel'deki ilk yılı sırasında kanserden ölmüştü. Babasının ölümüyle, Jung'un kişiliği adeta tümden değişmiş, artık "Fıçı" diye bilinir olmuştu. Birden yüksek sesle konuşan, dost canlısı biri oluvermişti, partilere ve danslara gidiyor, kimi zaman sarhoş oluyor, umutsuz ve uygunsuz şekilde âşık oluyordu.

On dokuzuncu yüzyılın sonunda bilimsel düşünce

Jung'un öğrenci olduğu 1890'lı yıllarda, psikiyatri emekleme aşamasındaydı. İnsanlar psikiyatriyi ruhsal araştırmayla ve spiritüalist görüşlerle bağlantılı görme eğilimindeydiler. Bunlar, o dönemde son derece revaçtaydı ve 1882'de Cambridge'de (İngiltere) Psişik Araştırma Derneği kurulmuştu. Aynı zamanda, Sigmund Freud'un öncülüğünde, bilinçdışına ilişkin yeni bilimsel anlayış belirmeye başlıyordu. Bilimde benimsenen düşünme tarzı, bilgiyi doğrudan gözlemlenebilir şeylerle sınırlayan **pozitivizme** dayanıyordu. Bu yaklaşım, her şeyi bire bir fiziksel ya da kimyasal süreçlerin belirlediğini söyleyen **mekanik görüş** ile koşutluk gösterir.

Pozitivizmin ardındaki fikir basittir: Yaşantılanabilen ve gözlenebilen olgular betimlenir. Başka hiçbir şey bilim kabul edilmez. Pozitivistler, olgular arasında ne tür ilişkilerin olduğuna dair genel bilimsel yasalar oluşturmaya da çalışırlar. Bu yaklaşım, doğa bilimlerinde başlamış ve felsefeye sıçramıştır. Birçok **psikolog** pozitivist yaklaşımı benimsemişti, ama bu dönemde psikiyatri de gelişme gösteriyordu, çünkü insanlar dönemin tıbbı ve mekanik düşünce tarzı aracılığıyla açıklanması güç zihinsel hastalıklarla ilgilenmeye başlamışlardı.

Genel bakış

Felsefe, bilgi ve varlığın altında yatan yapıyı ve hakikati araştıran bir öğrenme sistemidir. Felsefe, akla dayalı kanıtı temel alan eleştirel, sistematik bir yaklaşımdır. Pozitivizm, felsefenin, bilgiyi gerçek duyu deneyimine dayalı şeylerle sınırlayan bir dalıdır. Pozitivizm, kuramları katı bilimsel araştırmayla doğrulamaya çalışır.

Jung, ana çalışma alanı olarak psikiyatriye yönelmeden önce bile, kendi düşünme tarzının hâkim düşünceden farklı olacağının ve bu düşünsel bağımsızlığın zaman zaman onu korkutucu bir yalıtılmışlığa götüreceğinin farkındaydı. Jung, Basel'de okumaya başladıktan kısa bir süre sonra, bir rüya gördü: Gece vakti yoğun bir sisin içinde zorlukla ilerliyor, güçlü bir rüzgârla boğuşuyordu. Elleriyle, sönmesin diye korumak zorunda olduğu minik bir ışığı sarmalamıştı. İçinde takip edildiğine dair korkunç bir his vardı ve arkasına baktığında dev gibi siyah bir figür görmüştü. Bu içini korkuyla doldurmuş, ama minik ışığı canlı tuttuğu sürece her şeyin yolunda gittiğini fark etmişti. Uyandığında, dev siyah figürün Brocken Hayaleti —kimi zaman dağlık bölgelerde görülen optik bir yanılsama— olduğunu anlamıştı; Brocken Hayaleti'nde gözlemcinin iri gölgesi, sisli bir yamaca yansır, tam bir dev siyah hayaleti andırır. Jung, bu hayaletin kendi gölgesi olduğunu fark etmişti: Gölgeyi, elinde taşıdığı pır pır eden minik ışık yansıtmıştı. Bu ışık, kendi bilinçdışının ışığı olup, sahip olduğu tek ışık ve elinde bulunan en büyük hazineydi.

Jung, Basel'deyken Zonfingia Kulübü adında bir öğrenci kulübüne katılmış ve sıradışı fikirlerinden bazılarını anlatmaya başlamıştı. Kulübe sunduğu *Sağın Bilimlerin Sınırları Üzerine* adlı ilk bildiri, dönemin bilimsel düşüncesinin materyalist sınırlarına saldırıyordu. Daha sonra Jung, insan ruhunun —normal fiziksel dünyanın sınırları olarak algılanan şeyin dışında var olsa bile—bilimsel araştırma için uygun bir konu olabileceğini öne sürüyordu. Jung, medyumları, hipnozu ve uyurgezerlik gibi olguları inceleyerek ruh hakkında daha fazla şey keşfedebileceğimizi belirtiyordu.

Jung'un spiritüalizme olan ilgisi

Jung bu tür ruhsal olguları inceleme fikriyle o kadar ilgileniyordu ki, bunları doktora tezinin konusu olarak irdelemeye karar verdi. Spritüalizm üzerine küçük bir kitaba rastlamış ve burada betimlenen olguların, köyde geçen çocukluğunden bildiği öykülerle ve aile üyeleri hakkında ona anlatılanlarla bağlantılı olduğunu fark etmişti. Olacak olayların görüldüğü rüyalar, ölüm ânında duran saatler, hayaletler ve ruh çağırma seanslarında masanın titreyip hareket etmesi gibi şeyler Jung'u büyülüyordu. Arkadaşları ise, bu tür görüşlere tam bir inançsızlık ya da kendi konumunu savunma, hatta dehşet duygusuyla tepki gösteriyorlardı.

Jung, yaz tatili için evdeyken derinden etkilendiği bir olay meydana geldi. Aile, yemek odasındayken gürültülü bir çatırtı işitmişti. Ne olduğunu anlamak için hemen koşmuşlar, yuvarlak ceviz masanın tam ortadan ikiye ayrıldığını görmüşlerdi: Masa herhangi bir eklenti yerinden değil, doğrudan sağlam tahtasından iki parçaya ayrılmıştı. Birkaç hafta sonra, bir başka kulakları sağır eden gürültüyü araştırdıklarında, bir ekmek bıçağına ulaşmışlardı: Bıçak, kesici kısmından çeşitli parçalara ayrılmış olarak büfenin içinde duruyordu. Bıçağı çay saatinde kullanmışlar, sonra her zamanki gibi kaldırmışlardı.

Hem Jung hem annesi, bu iki tuhaf olayın altında yatan bir nedenin olması gerektiğini düşünüyorlardı. Birkaç hafta sonra, Jung'a bir ruh çağırma seansına katılması önerildi, o da gitmeye karar verdi; olayların bir biçimde medyumla ilgisi olabileceğini düşünüyordu. Daha sonra, Cumartesi akşamları düzenli olarak seanslara katılmaya başladı. Seansların medyumu Hélène Preiswerk, Jung'un genç bir kuzeniydi ve seanslar sırasında Ivenes adlı bir kadının kişiliğine bürünüyordu. Hélène, Ivenes aracılığıyla geçmiş hayat deneyimlerini ve dramatik aşk

ilişkilerini yeniden yaşıyordu. Jung, doktora tezi *Gizli Bilim Olguları Denen Olguların Psikolojisi ve Patolojisi Üzerine*'de Hélène'den bir araştırma konusu olarak yararlanmıştı. Daha sonra Jung, kızın kendisini etkilemek için verilerden bir kısmını çarpıttığını keşfettiğinde konuya olan ilgisini yitirmişti, ama bir bütün olarak deneyimin önemli olduğunu düşünüyordu, çünkü bu deneyim Jung'un insan ruhunun işleyişine yönelik ilgisini daha da artırmıştı. Hélène'in medyumluk yeteneği, Jung'a bilinçdışı zihnin doğasına ilişkin bazı ipuçları vermişti. Jung'un öğrenci arkadaşları, gizli bilim olgularına yönelik ilgisi nedeniyle onunla alay ediyorlardı, ama Jung eleştirilere kulak asmayıp ilgili alanını araştırmayı sürdürmüş, spiritüalizm literatürünü incelemiş ve bu alanda deneyler yapmıştır. Dönemin biliminin bu tür olguları araştırmayı reddedip, bu olguların varlığını yadsımakla yetinmesi Jung'u öfkelendiriyordu.

Jung, bir kez daha iki yöne doğru çekildiğini fark ediyordu: Bilim, somut gerçeklerin araştırılmasını vurguluyordu; felsefe ile karşılaştırmalı din ise, hayatın manevi yönünü öne çıkarıyordu. Bununla birlikte, Jung'a göre her iki alan da hakikatin tam hakkını veremiyordu: Bilim, anlam duygusu veremiyordu, din ise nesnel empirizmden yoksundu. Jung, uzun bir süre, çalışmalarında hangi konu üzerinde yoğunlaşacağına karar veremedi; bu yüzden, Krafft-Ebing'in psikiyatri hakkındaki bir kitabıyla ilk kez karşılaştığında, her yanını büyük bir heyecan dalgası kapladı. Krafft-Ebing, psikiyatrinin öznel doğasından söz ediyor, psikiyatristin hastalarını nasıl kendi kişiliğini bütünüyle devreye sokarak incelediğini anlatıyordu.

Genel bakış

Öznel, benlik ile ilgili ya da benlikten kaynaklanan anlamına gelir. Nesnel, dış dünya ile ilgili ya da dış dünyadan kaynaklanan anlamına gelir.

Jung ani bir kavrayışla şunu fark etmişti: Burada, en sonunda, kendi iç dünyasındaki iki akımı bütünleştirebileceği bir yol duruyordu karşısında. Bu, bilim ile maneviyatın buluştuğu noktaydı. Jung'un psikiyatri üzerine çalışma kararı, hem öğrenci arkadaşları hem hocaları tarafından kuşku ve üzüntüyle karşılandı. Bir kez daha o çok eski dışlanmışlık duygusu geri dönüyordu, ama bu kez Jung kendine daha çok güveniyordu ve seçtiği yolun kendisi için doğru yol olduğunu biliyordu.

Burghölzli

Jung 1900'de Burghölzli'ye asistan olarak atandı. Burghölzli, Zürih Üniversitesi'nde, dönemin en seçkin psikiyatristlerinden biri olan Eugen Bleuler'in yönettiği bir psikiyatri kliniğiydi. Jung çok kısa sürede başkan yardımcılığı görevine getirildi, ayrıca Zürih Üniversitesi'nde psikiyatri ve psikoterapi dersleri vermek üzere öğretim üyeliğine başladı. Burghölzli'deki hastalar ağırlıklı olarak psikotiklerden oluşuyordu; yani bu hastalar, daha ciddi zihinsel bozuklukları olan kişilerdi. Jung, burada dokuz yıl çalıştı, o zamanlar *dementia praecox* olarak bilinen, şimdi şizofreni olarak adlandırılan hastalıklar grubunu inceledi. Mekanik bakış, bu tür hastalıklara nörolojik hasarın ya da organik hastalığın yol açtığını söylüyordu. Ne var ki, bu tutum Jung'u tatmin etmiyordu, çünkü böyle bir tutumun sonuçta hekime tanıdığı tek imkân, oldukça anlamsız tanılarda bulunmak, semptomları betimlemek ya da istatistikler düzenlemekti. Hastanın kişiliğinin ya da bireyselliğinin önemi yok gibiydi. Ama Jung'u ilgilendiren nokta, insanları sınıflandırmak değildi ve çok çabuk şunu fark etti: Aslında, paranoid fikir ve sanrıların, bireyin hayat öyküsüyle bağlantılı, gizli simgesel anlamları vardı.

Jung, özellikle deneysel psikolojiyle ilgileniyordu ve sözcük çağrışım testlerini kullanarak kapsamlı çalışmalar yaptı. Bu tür testler, başlangıçta Sir Francis Galton (1822-1911)

tarafından tasarlanmış ve Wilhelm Wundt (1832-1920) tarafından geliştirilmişti. Bu test bir dereceye kadar eskimiş kabul edilmekle birlikte, özellikle cinayet davalarında hâlâ kullanılıyordu. Testin dayandığı fikir oldukça basitti: Doktor, hastaya yaklaşık yüz sözcük içeren bir liste veriyor, hasta da her sözcüğe aklına gelen ilk şey neyse onunla karşılık veriyordu. Tepki süreleri kronometre ile ölçülüp her tepki kaydediliyordu; daha sonra bütün liste yineleniyor ve kişinin ilk verdiği karşılıkların aynılarını vermesi gerekiyordu. Yanlışlar ya da dikkat çekici gecikmeler, büyük bir olasılıkla bilinçdışı duygu-heyecanların söz konusu olduğunu gösteriyordu. Jung, birbiriyle bağlantılı tepkilerden oluşan "**kompleksler**" saptayabildiğini görmüştü. Bunlar, duygu-heyecan açısından yüklü bilinçdışı fikir, düşünce ve imgelerden oluşan birbiriyle bağlantılı grupları gösteriyordu. Örneğin, para konusunda kompleksi olan bir kişi, "satın almak", "ödemek" ya da "para" gibi sözcüklere tepki verirken rahatsız olabiliyordu. Eski bir kriminoloji profesörü, testlerin geçerliliğine inanmadığını söyleyince, Jung onu testlerden birini denemeye çağırmış; kısa süre sonra profesöre para endişeleri olduğunu, kalp rahatsızlığından ölmekten korktuğunu ve yıllar önce Fransa'da olduğunu ve orada bir aşk ilişkisi yaşadığını (!) söylemiş, profesör şaşırıp kalmıştı. Jung bütün bu bilgileri, profesörün "kalp", "ölüm", "ödemek" ve "öpücük" sözcüklerine verdiği tepkilerden derlemişti.

Genel bakış

Kompleks, genellikle bastırılmış olup, duygu-heyecan sorunlarına ve çatışmalarına yol açabilen, birbiriyle bağlantılı bir fikirler grubudur.

Kompleks, bilinçdışı yoldan belirli bir konu ya da belli temalarla bağlantılı olma eğilimi gösterir.

Tutumlarımız ve davranışımız, büyük ölçüde kişisel komplekslerimizden etkilenir.

Jung galvanometre—derinin elektriksel iletkenliğini ölçen elektrikli bir alet—ile de çalışıyordu. Bu iletkenlik, derinin nemlilik derecesine göre değişiklik gösterir: kişi stresliyse deri daha nemli olma eğilimi gösterir ve elektriği daha kolay iletir. Bu yüzden, galvanometre bir tür yalan makinesi gibi kullanılıyordu ve gerçekten Jung para çalan bir hemşireyi yakalamak için bu yöntemi kullanmıştı. Daha sonra, stres düzeyinin *gerçek* suçtan çok, kişinin suçluluk *duyguları* ile ilgili olduğunu fark ettiği için, galvanometre kullanma fikrinden vazgeçti.

Jung, zihinsel hastalığın psikojenik nedenleriyle ilgileniyordu. Psikojenik bozukluklar, zihinsel koşullardan kaynaklanan bozukluklardır; fiziksel semptomlar, hastalığa yol açıcı olarak değil, ikincil olarak görülür.

Genel bakış

Günümüzde, "psikojenik" bozukluklardan çok, psikosomatik bozukluklardan söz etme eğilimi gösteriyoruz. Yavaş yavaş bir nokta daha yaygın olarak anlaşılmaya başlıyor: Zihin ile duygu-heyecanlar birçok hastalıkta çok büyük bir etkiye sahiptir ve zihin, beden ve ruh, birçok düzeyde birbiriyle etkileşim içindedir.

Jung'a göre, her hastanın, anlatılması gereken bir öyküsü vardır ve terapi oradan yola çıkmalıdır. Çoğu zaman, kişinin semptomları, bireysel öyküsünün ışığında eksiksiz anlamına kavuşacaktır ve sorun asla yalnızca semptomla değil, bütün kişiyle ilişkili görülmelidir. Jung, sözcük çağrışımı, rüya analizi ya da yalnızca uzun ve sabırlı konuşma yoluyla hastalarının bilinçdışı zihinlerini keşfetmeye başlıyordu. Jung, psikotik semptomların kanda dolaşan toksik maddelerle bağlantılı

olduğu kanısındaydı; ama şöyle bir görüş de öne sürüyordu: Hastanın enerjisi dış dünyadan çekiliyor ve rüya, mit ve hayallerin hüküm sürdüğü iç dünya üzerinde yoğunlaşıyordu. Jung 1907'de *Dementia Praecox Psikolojisi*'nde görüşlerini ve gözlemlerini yazdı: Bu, psikiyatrik araştırma alanında gelecek vaat eden bir kişi olarak Jung'un artan ününe katkıda bulunan bir çalışma oldu.

Bu arada, Freud'un bilinçdışı hakkındaki yeni fikirleri, bilim camiasında duyulmaya başlıyordu. Bu fikirler, Jung'un savının haklı olabileceğini gösteriyordu: Zihinsel hastalığa neden olan etmenlerin sayısı, mekanik yaklaşımın varsaydığından daha çoktu. Freud'un bir kuramına göre, istenmeyen ve rahatsız edici düşünceler, Freud'un bastırma adını verdiği bir süreçle bilinçli zihinden dışlanıyordu. Jung, sözcük çağrışım deneylerinde keşfettiği şeylerin, bu görüşü desteklediğini düşünüyordu ve *Sözcük Çağrışım Çalışmaları* adlı kitabını 1906'da, yani kitap basılır basılmaz, Freud'a gönderdi. Kitap Freud'u çok heyecanlandırdı, Jung'u tanışmak üzere Viyana'ya davet etti. Bu, iki büyük adam arasında çok önemli bir ilişkinin başlangıcı olacaktı.

Jung ve Freud

Jung, Freud'dan çok etkilenmişti ve 1907-1913 yılları arasında onunla yakın bir çalışma içine girdi. Freud'un çığır açıcı psikanalitik terapisinin amacı, zihinsel ve sinirsel bozuklukları tedavi etmekti. Psikanalitik terapi yeniydi ve zihinsel hastalıkla uğraşan benimsenmiş yöntemlerden farklıydı, çünkü bu terapi bilinçdışı üzerine kuramlardan ve bilinçdışının bilinçli zihinle etkileşim tarzlarından yola çıkıyordu. Terapi, kısmen, Jung'un sözcük çağrışım çalışmasına çok benzeyen bir serbest çağrışım sürecine dayanıyordu. Bu yöntem, hastanın bastırılmış deneyimleri hatırlamasına; böylece, altta yatan nevrozu

kabullenmesine yardımcı oluyordu. Freud, çalışmasında rüyalardan da çok yararlanıyordu ve çalışmasının bu yönü de Jung'u çok ilgilendiriyordu.

Freud, psikanalizin kapsamını, bir gelişim psikolojisi sistemini kapsayacak şekilde genişletmiş; herkesin çocuklukta yaşadığına inandığı biyolojik olarak belirlenmiş bazı aşamaları betimlemişti. Freud'a göre, insanlar bu süreçte herhangi bir aşamada takılıp kalabilirler ve bu daha sonra yaşamlarında çoğu zaman nevrozlar biçiminde ortaya çıkan sorunlara yol açar. İnsanlardaki bu takılıp kalma eğilimi, temel biyolojik güdüler ile toplumun dayattığı doğru davranış normları arasındaki çatışmaların bir sonucu olarak ortaya çıkar. Freud, uzun bir süre, bu temel güdülerin temel olarak doğaları itibarıyla cinsel olduğunda ısrar etti ve güdülerin kökenini oluşturan cinsel güdüyü betimlemek üzere libido terimini kullandı.

Genel bakış

Freud için libido, temel biyolojik dürtülerin kökenini oluşturan cinsel güdüydü. Jung, bunun çok sınırlı bir görüş olduğunu düşünüyordu; sözcüğün anlamını çok daha genişleterek, güdüleyici ruhsal enerjiyi libido *kavramına dahil etti. Sonradan* Jung bu duruşunu açıklığa kavuşturarak, yalnızca "ruhsal enerji"den söz etmeyi yeğlemeye başladı.

Freud ile Jung başlarda çok iyi anlaşıyorlardı; Freud, Jung'dan yaklaşık yirmi yaş daha büyük olduğu için, aralarında bir tür baba-oğul ilişkisi gelişmişti. Freud'un isteği, Jung'un onun halefi olmasıydı ve 1910'da onu yeni kurulan Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin başkanlığına atadı. Ne var ki, çok geçmeden ilişkilerinde sorunlar baş göstermeye başladı. Freud, Jung'un kendi hastalarından biriyle gayrimeşru bir

ilişki içinde olduğunu öğrenmiş, onunla yüzleşip bu durumu onaylamadığını belirtmişti. Jung buna Freud'a karşı son derece düşmanca davranarak karşılık vermiş; bunun üzerine Freud, Jung'un sürekli olarak, Kuzey Almanya'da gün yüzüne çıkarılmakta olan birtakım mumyalanmış turbalık adamlarından söz ederek kendisiyle alay ettiğini öne sürmüştü. Jung, bunlarla, o sıralar kaldıkları Bremen'in mahzenlerinde bulunan öteki mumyalanmış cesetler arasında bağlantı kurmuştu. Belki de, Freud'un fikirlerinin de "mumyalanmış" olduğunu ima ediyordu. Freud kesinlikle kendisiyle alay edildiği hissine kapılmış görünüyor, çünkü bu anlatılanlar karşısında çok sarsılmış ve sonunda bayılmıştı. Daha sonra getirdiği açıklamaya göre, bunun nedeni, Jung'un kendisine karşı bir ölüm dileği içinde olduğunu hissetmesiydi. Freud bu düşüncesine daha önce, Jung'un bir mahzendeki iskeletlerle ilgili bir rüyasını analiz etmeye çalışırken değinmişti (6. Bölümde bu rüyayı daha ayrıntılı olarak okuyabilirsiniz).

Jung, Freud'un her zaman kendisini idealize ettiğini hissetmişti. Kendi duyguları da son derece yoğundu; Freud için neredeyse ergenlere özgü bir aşk duyduğunu söylemişti. Freud, bu duygu yoğunluğunun bir tür "ergen isyanı"yla sonlanabileceğini de öngörmüştü. Jung kendi kuramlarını oluşturmaya başlayınca, bu yavaş yavaş gerçekleşmeye başladı. Jung, Freud'un görüşleri hakkında en başından beri çekinceleri olduğunu söylüyordu. Aslına bakılırsa, bu doğruydu da; Jung, 1906 gibi erken bir tarihte belirtmişti: Freud'un görüşlerinden bazılarını benimsemesi, cinselliği onun gibi ağırlıklı olarak ön plana koyduğu anlamına gelmiyordu. Jung, Freud'un terapi yönteminin mevcut tek yöntem olmadığını ve belki uygulamada, kuramda göründüğü kadar etkili olmadığını da sözlerine eklemişti. Jung, olumlu sonuçların, tam Freud'un önerdiği şekilde açıklanabileceği kanısında da değildi. Freud'un bir kuramına göre, terapinin en önemli kısmı,

onun abreaksiyon adını verdiği süreçti; bu süreçte çocukluk döneminin cinsel travmalarından kaynaklanan bastırılmış duygular bilinçdışından kurtuluyordu. Jung'a göre, mesele bu kadar basit değildi; o, insanların nevrozlarının, daha çok mevcut yaşamlarındaki sorunlarla ilgili olduğu kanısındaydı —bu sorunlar daha önceki travmalarla bağlantılı olsalar da. Keza Jung, Freud'un yöntemlerinin etkili olmasının, kısmen hastayla kişisel bir ilişki geliştirmekle ilgili olabileceğini belirtiyordu. Freud ile Jung'un düşünceleri arasındaki en önemli farklılıklardan biri, Freud'un her zaman kişinin geçmişi *üzerinde yoğunlaşma* eğilimi göstermesi, oysa Jung'un daha çok mevcut âna ve olası geleceğe bakmasıydı.

Jung, ensest sorunu konusunda da Freud'la görüş ayrılığı içindeydi. Freud, yetişkinlikteki nevrotik sorunlara, çocukluktaki bastırılmış ensest arzularının—çocuğun karşıt cinsteki ebeveyn ile ilişkiyi arzu etmesinin—neden olduğunda ısrar ediyordu. Freud buna Oidipus kompleksi adını veriyordu. Jung'a göre, bu çok basite indirgeyici bir yaklaşımdı. Jung, bu tür cinsel düşlemlerin nevrozun nedeni olduğuna inanmıyordu; daha çok, bunlar zaman zaman, kişinin mevcut koşullara uyum sağlamadaki yetersizliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkıyordu. Jung, ensestin kişisel komplekslere yol açmasının görece seyrek bir durum olduğunu belirtiyor; aslına bakılırsa, ensestin birçok mitte görülen, oldukça dini bir yönünün olduğunda ısrar ediyordu.

Jung, Freud'un, kendi görüşlerinden bazılarını asla kabul edemeyeceğini biliyordu ve bir süre, görüşlerini dile getirme arzusu ile önemli bir dostluğu yitirme riski arasında zorlu bir çatışma yaşadı. 1912'de, New York'taki Fordham Üniversitesi'nde bir dizi konferans verdi. Dıştan bakıldığında, hâlâ Freud'u desteklemek için çaba gösteriyordu, ama gerçekte Freud'un temel pskinaliz kuramlarından birçoğunu eleştirme noktasına gelmişti. Şunları belirtiyordu:

- *"libido" yalnızca cinsel nitelikli görülmemeli, daha çok evrensel bir dirim gücü olarak görülmelidir. Jung, daha sonra bu terimi tamamen terk etmiş ve "ruhsal enerji"ye gönderme yapmayı yeğler olmuştu*
- *haz, Freud'un ısrarla vurguladığı gibi, yalnızca cinsel kaynaklardan değil, cinsel olmayan her tür kaynaktan gelebilirdi*
- *yetişkin nevrozlarına, eski çatışmaları yeniden canlandıran güncel sorunlar neden oluyordu. Bunlar zorunlu olarak çocukluk çatışmaları değildi, her zaman cinsel nitelikli de değillerdi.*

Freud ile Jung, bu saldırının üzerinden çok geçmeden, 1912'de Münih'te bir konferansta bir kez daha bir araya geldiler. Freud, Jung'la uzun uzun konuştu ve onu camiaya yeniden kazandığını düşündü. Sonra, Freud öğle yemeğinde gene bayıldı ve Jung onu bir başka odaya taşımak zorunda kaldı. Belli ki, bütün olup bitenler Freud'u derinden sarsmıştı. Ertesi yıl, Jung Londra'da konferanslar verdi ve bir kez daha psikanalizi cinsellik üzerindeki dar vurgusundan uzaklaştırmak istediğini dile getirdi. Jung, geliştirmekte olduğu yeni görüşleri betimlemek ve bunları psikanalizden ayırmak için bu sıralarda "analitik psikoloji" sözünü türetti.

Freud ile Jung'un birbirlerine yazdıkları mektuplar giderek sertleşiyor ve Jung Freud'u yeni görüşlere karşı hoşgörüsüz, hükmedici bir baba gibi davranmakla suçluyordu. Ne yazık ki, 1913'te dostlukları kesin olarak sona erdi ve çok geçmeden Jung Uluslararası Psikanaliz Derneği başkanlığından istifa etti. Buna rağmen, hiç kuşku yok ki, Freud Jung'un kuramlarını oluşturmasına katkısı açısından son derece önemli olmuştu. İkisinin ilişkisi hakkında daha ayrıntılı bilgiyi *Freud/Jung Mektupları*'nda okuyabilirsiniz (*bak*. Ek okumalar).

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, yalnız bir çocuktu ve düş gücüne dayalı oyunlarında, onu hayatı boyunca büyüleyecek olan düşüncelerden bazılarıyla uğraşmaya başlıyordu*
- *Jung'a göre, entelektüel yaşamının bilinçdışı başlangıcını, henüz üç ya da dört yaşındayken gördüğü bir rüya oluşturuyordu.*
- *Jung okuldan çok sıkılıyordu ve hayattaki gerçek yolunu bulmaya başlaması, psikiyatriyi keşfetmesiyle oldu.*
- *Jung, dönemin düşünce tarzındaki materyalist kalıplara saldırıyor, hatta ruhun bilimsel araştırma konusu olabileceğini öne sürüyordu.*
- *Jung, yapısı gereği, derin manevi yönü olan biriydi ve bütün hayatı boyunca din sorunları üzerinde derinlemesine düşündü.*
- *Jung'un paranormale yönelik ilgisi hayatı boyunca sürdü; bu alanın, yapıtları üzerinde derin etkileri olacaktı.*
- *Jung'un Burghölzli'deki çalışması, psikotik hastalarla temasa geçmesini sağladı ve insan kişiliğinin gelişme yollarına yönelik ilgisine esin kaynağı oldu.*
- *Sigmund Freud, Jung'un görüşlerinin gelişmesinde son derece önemli bir kişiydi.*

3

Jung'un iç dünyası

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- ***Jung'un orta yaş krizinin, çalışmasının gelişimi açısından hayati derecede önemli olduğu***
- ***bilinçdışından gelen iletileri dinlemenin önemi***
- ***Jung'un Bollingen'de inzivaya çekilişi***

Jung'un orta yaş krizi

Freud'la arası açıldıktan sonra, Jung uzun bir dönemi büyük bir belirsizlik içinde geçirdi; günümüzde büyük bir olasılıkla orta yaş krizi olarak adlandıracağımız bir durumdu bu. İşin ilginç yanı, Freud'un da aşağı yukarı aynı yaşta benzeri bir manevi kriz geçirmiş olmasıydı. Özellikle uzun süren bir entelektüel etkinlik döneminden sonra, bu tür krizler oldukça yaygın olup, adeta bir tür bütünleşme sürecine işaret ederler; bu süreçte kişi durup bilinçdışında birikmiş olanlara kulak verir ve hayatta o âna dek öğrendiği her şeyi gözden geçirir. Süreç yaratıcılık açısından son derece verimli olabilir; hem Freud hem Jung, krizlerinden çıktıktan kısa bir süre sonra çığır açıcı kitaplar yayınlamışlardır. Freud'unki, en iyi kitaplarından biri olan *Rüyaların Yorumu*'ydu, Jung'unki ise, 1921'de yayınlanan *Psikolojik Tipler* olacaktı.

Krizi başladığında, Jung 39 yaşındaydı. Eski dostlarından birçoğunu yitirmişti, yazıları olumlu tepkiler almıyordu ve insanlar onu hayalperest bir mistik olarak görüp ondan yüz çeviriyorlardı. Akademik camianın büyük bir bölümü ona sırtını dönmüştü ve Jung üniversitedeki ve Psikanaliz Derneği'ndeki görevleri de dahil olmak üzere kamusal görevlerini bırakmıştı. Büyük bir yönyitimi hissi yaşıyordu: Adeta havada asılı kalmış, ayağını basacağı sağlam yeri ya da hayattaki gerçek yolunu bulamıyordu. Ama bu, Jung'un bir süredir gelmekte olduğunu gördüğü bir şeydi; düşünme tarzının farklı olduğunu ve zamanla onu bu güç yol ayrımına götüreceğini biliyordu. Jung'un tepkisi, bir süre dünyadan uzaklaşmak ve kendi iç dünyasına çekilmek oldu. O âna dek erişkin yaşamının büyük bir bölümünü 1 Nolu olarak adlandırdığı kişiliğinin özelliklerine göre yaşamış, bu kişiliğin kariyer oluşturma, akademik başarı elde etme vb. dünyevi kaygılarına ayak uydurmuştu. 2 Nolu kişilik, rüyaları, görüleri ve karanlık gizleriyle, ergenlikten beri büyük ölçüde bastırılmıştı, ama şimdi kulak verilmeyi talep ediyordu.

Rüyalar ve düşlemler, giderek Jung'un daha çok ilgisini çekiyordu, çünkü bilinçdışından büyük bir rüya/düşlem sağanağı sökün etmeye başlamıştı; o kadar ki, kendisini üzerine dev taş bloklar yuvarlanıyormuş gibi hissediyordu. Jung, yalnızca kendi rüya ve düşlemleriyle değil, hastalarınınkilerle de ilgileniyordu. Anlayamıyordu: Niçin öteki doktorlar kesin tanılar koymayı bu kadar saplantı haline getirip, hastaların gerçekte ne söylemek istedikleriyle ilgilenmiyorlardı? Hastalarına karşı yeni bir tutum geliştirmek ve önyargılı kuramsal önermelerin onların vakalarına uygulanmasına son vermek, Jung için son derece önemli hale gelmişti. Bunun bir sonucu olarak, hastalarının kendiliğinden ona rüya ve düşlemlerini anlattıklarını görmüştü; o, "Bu nereden kaynaklanıyor?" ya da "Bunun hakkında ne düşünüyorsunuz?"

gibi açık uçlu sorular sorarak, hastaların bunları daha fazla keşfetmelerini teşvik etmekle yetiniyordu. Çok geçmeden Jung, bu şekilde karşılık vermesinin doğru olduğuna karar verdi, çünkü gerçekten de rüya ve düşlemler, ruhu irdelerken üzerinde çalışmamız gereken yegâne malzemedir. Jung, geriye—o âna kadarki hayat yolculuğuna—bakarak, bunun çok önemli bir buluş olduğunu fark ediyordu. Rüya ve düşlemleri bu kadar önemseyince, karşısında insan ruhunun gizlerini açacak olan bir "mitoloji anahtarı"nı bulmuştu.

MİTOLOJİNİN ÖNEMİ

Jung, yıllarca mitolojiyle ilgilenmiştir. Burghölzli'de çalıştığı dönemde, akıl hastalarının rüya ve düşlemlerinde birçok mit benzeri temanın kendini gösterdiğini fark etmeye başlamıştı. Dönemin hâkim psikiyatri düşüncesine göre, insanlar gündelik "kalıntılar"—bilinçli olarak unutulmuş, ama bilinçdışında saklanmış olan olağan gündelik deneyimlere özgü imgeler—taşıyorlardı. Bir nevrozun içeriğinin büyük bölümü, hastanın hayatında meydana gelen olaylardan kaynaklanan ve bilinçdışında saklanan bu tür fragmanlara bakarak açıklanabiliyordu. Ama Jung'un psikotik hastalarının çoğu, çarpıcı şekilde evrensel olan imgelerden söz ediyorlardı ve bu imgeleri kişinin kişisel geçmişinin ve gündelik deneyimin ürünü olarak açıklamakla yetinmek zordu. Çoğu zaman bu imgeler, ilkel toplumlarda yaşayan insanların genellikle "büyük rüya" adını verdikleri tür rüyada karşılaşılan imgelere benziyordu. Jung, gündelik yaşamlarından derlenen bütün bilginin yanı sıra, insanların "arkaik kalıntılar" da taşıyıp taşımadığını merak etmeye başlamıştı; bununla, mit benzeri biçimlerde saklanmış küçük kalıtımsal iz ve imge parçalarını kastediyordu. Jung, bu fikirden yola çıkarak, **kolektif bilinçdışı** hakkındaki kuramlarını geliştirmeye başladı: Kolektif bilinçdışını, bilinçdışının, bireysel ruhun ötesine uzanan en derin katmanı

olarak görüyordu. Jung, mitlerin bütün insanlar için önemli olduğunu ve insanların belli ki bu bilinçdışı fikirleri kolay anlaşılan hikâyeler şeklinde dile getirdiklerini fark etmişti.

Mitlerin içerdiği imgelerin birçoğu, Jung'un "arketipler" olarak adlandırdığı imgelerdir; bunlar, tipik insan deneyimlerini temsil eden yinelemeli imgeler ya da düşünme kalıplarıdır. Günümüzde bu fikre aşinayız; örneğin, birçok kişi "arketip baba figürü" ile ne denmek istendiğini anlıyor. Jung, mitolojinin, arketiplerin ve kolektif bilinçdışının, bütün bunların nasıl birbiriyle bağlantılı olduğunu görmeye başlamış; bir noktayı fark etmişti: Mitler, insanların ortak ruhsal süreçleri ve insan ruhunun yaşam boyu süren yolculuğunda nasıl geliştiğini anlamasına yardımcı olan hikâyelerdi. Bu tür fikirler dünyanın her yanında masallarda, mitolojide ve hem "normal" kişilerin hem zihinsel hastaların rüya ve düşlemlerinde belirir. Mitler, entelektüel düşüncenin yapamayacağı şekilde ruhu iyileştirir, çünkü mitler bizimle varlığımızın daha derin düzeyleri arasında bağlantı kurar: Bizi Jung'un "çok eski bir dirimsel güç" dediği şeye bağlar ve bize bir din deneyimi duygusu aktarırlar. Mitler, arketiplerden doğar; arketipler, entelektüel olarak uydurulmuş şeyler değildir, hep vardırlar ve en eski kolektif bilinçdışının yapısını oluştururlar.

Jung, kriz döneminde, literatürde kendi bilinçdışlarıyla benzeri bir yüzleşmeden geçen kişilerle ilgili birçok göndermeye rastladı. "İlkel" kültürlerde insanların şamanlara özgü ruhsal arayışlarını ve "*nekyia*"ya, yani "gece deniz yolculuğu"na çıkan mit kahramanlarının öykülerini okudu. Bu, çok tehlikeli bir arayış biçimi olup, kahraman dev deniz canavarları ya da her şeyi yutan bir dişi tarafından yutulabiliyordu. Jung'a göre, bu dişi figür, hepimizin çocukluğumuzda normal olarak bağlandığımız ve zamanla kendi ruhumuzu ayırmak zorunda olduğumuz anneyi temsil ediyor olmalıydı. Kimi zaman,

yeniden doğabilmesi için kahramanın bir canavar tarafından yutulması gerekir. Bu mitsel fikir, Jung'un manevi krizi sırasında olup bitenlerle çok yakından örtüşüyordu. Jung, sürekli ruhsal bir baskı altında yaşıyor gibiydi; zaman zaman bu baskı o kadar güçlüydü ki, ciddi bir ruh hastalığının olması gerektiğini düşünüyordu. Ama kaygılı ruhundan akıp giden rüya ve görülerin, mitlerde dile getirilen fikirlerle bir biçimde bağlantılı olduğunu da fark ediyordu. Bunlar, Jung'un **mit oluşturucu** düş gücü olarak nitelendirdiği ve akılcı çağımızda göz ardı edilebilen şeyin özünü oluşturuyordu.

Bu tür düş gücüne dayalı fikirler her yerde karşımıza çıkar, ama Jung'un çoktan keşfetmiş olduğu üzere, esas olarak bilinçdışı düzeyde bulunma eğilimi gösterirler ve bilince çıktıklarında çoğu zaman ürküntü ve korkuyla karşılanırlar. Birçok insan, bilinçdışında olup bitenlerden korkar ve bilinçdışına yönelik herhangi bir araştırmayı tehlikeli görür; kontrolü kaybedebileceklerinden korkarlar. Aslına bakılırsa, Jung klinik çalışmalarından, bilinçdışının ne kadar tehlikeli olabileceğini çok iyi biliyor ve zaman zaman hastaları gibi psikotikleşebileceğinden korkuyordu. Jung, bilinçdışından taşan aralıksız düşlemler çağlayanı karşısında içinde büyük bir direnç ve neredeyse katlanılmaz bir korku duyuyor; ama bunları bastırmaya çalışmak yerine, kendini sürece teslim ediyor, umarsızca bütün bu görülerin ne anlama geldiğini anlamaya çalışıyordu.

Jung, rüyalarında mitsel figürlerin sık sık belirmeye başladığını fark etmişti. Bunlardan biri, Germen mitolojisinden bir figür olan Siegfried'di. Siegfried, büyülü kılıcını sallayan, ejderhaları öldüren, hazine dolu mağaralar keşfeden ve güzel bir prensesin gönlünü kazanan arketipsel kahramandı. Jung, çok uzun süre gizliden gizliye kendini bu kahramanla özdeşleştirmişti, ama sonuçta rüyasında Siegfried'i öldürüyordu. Jung rüyasında

tenha, kayalık bir yerdeydi, yanında esmer bir yabancı vardı. Günün ilk saatleriydi ve doğuda gök çoktan aydınlanmaya başlamıştı. Siegfried'in borusu dağlarda yankılandığında, Jung yabancıyla birlikte onu öldürmek zorunda olduklarını biliyordu. Tüfekleriyle pusuya yatmışlar, Siegfried ölülerin kemiklerinden yapılmış bir arabayı son sürat sürerek çıkageldiğinde, onu vurup öldürmüşlerdi. Jung korkunç bir vicdan azabına kapılmış, ama hemen kötü eylemlerinin bütün izlerini yok edeceğini bildiği bir yağmur başlamıştı.

Jung önce bu rüyanın anlamını anlayamamıştı, ama mutlaka anlaması gerektiğini biliyordu. Aslına bakılırsa, bir iç ses ona, ya rüyanın iletisini anlaması ya da kendisini vurması gerektiğini söylemişti. Sonunda rüyanın ne anlama geldiğini kavramıştı: Siegfried, Jung'un kendi iradesini başkalarına kabul ettirerek kahramanca başarı kazanma dürtüsünü temsil ediyordu. Rüya Jung'a, bilinçdışınm güçlü iletilerine tabi olmak için, egosunun iradesinin ötesine bakması, bilinçli ideallerini ve tutumlarını feda etmesi gerektiğini gösteriyordu.

Bu dönemde, gerçeklikle arasındaki bağı korumak Jung için gerçek bir mücadeleydi ve iç dünyasına gidişlerini dengelemek için dış dünyada normal bir yaşam sürdürmenin son derece önemli olduğunu fark ediyordu. Ruhsal krizi sırasında Jung'un sağlığı kötülemiş, uykusuzluk ve mide rahatsızlığı çektiği dönemler olmuştu. Neyse ki, ailesi ve çalışması ona destek olmuş, ona gerçek bir kişi olduğunu hatırlatmış ve gerçeklikle tamamen bağının kopmasını engellemişti. Jung, bir biçimde denetimi elinde tutmaya kararlıydı ve kendi krizini, aynı anda hem hasta hem doktormuş gibi incelemeye başladı. Neyi ölçü alacağını bilemiyor, kendini yitmiş hissediyordu; bunun üzerine, yolculuğunun haritasını çıkarmanın yollarını aramaya başladı.

Yaratıcı oyun

Jung, rahatsızlıklarının bir nedenini bulmak için çocukluğunun bütün ayrıntılarını gözden geçirmeye çalıştı. Ama belli ki, kendini iki kez tabi tuttuğu bu süreç onu bir yere vardırmıyordu, böylece sonunda şu karara vardı: Yapılması gereken tek şey, daha az analitik olmak ve kendini bilinçdışının itkilerine bırakmaya çalışmaktı. Bunun ilginç sonuçları oldu. Aklına gelen ilk şey, yaklaşık on yaşındayken sahip olduğu tutkulu bir ilginin bir anısı gibiydi. Jung, küçük evler, şatolar ve köyler kurmak için sürekli yapı taşları kullanmıştı. Sonraları sıradan taşlar ve harç yerine çamur kullanmıştı. Anı zihninde belirdiğinde, yoğun bir duygu ve heyecan yaşamış ve şunu fark etmişti: Bir zamanlar olduğu o küçük çocuk, hâlâ içinde bir yerlerdeydi ve erişkin benliğinin yoksun olduğu yaratıcı bir hayata sahipti. Jung, benzeri oyunlar oynayarak çocukluk evresini yeniden canlandırmaya karar verdi; bunu yapmakla, modern terapilerde sık sık karşılaştığımız "içteki çocuk"un varlığını ilk teslim edenlerden biri oldu. Başta, çocuk gibi oyun oynamak kendini mahcup ve aşağılanmış hissetmesine yol açmış, ama çok geçmeden bunun o yaştaki kimliğinin gerçek özüyle yeniden temasa geçmenin iyi bir yolu olduğunu görmüştü.

Jung, uygun taşlar toplamış ve binalar yapmaya başlamıştı. Kulübeler, bir kale, bir köy, bir kilise yapmış, ama kiliseye gerçek bir mihrap eklemekte tereddüt etmişti. Sonra, bir gün gölün kıyısında yürürken, kırmızı taştan yaklaşık 4 cm boyunda küçük kusursuz bir piramit bulmuştu. Çok sevinmiş, bunun kilisesinin mihrabı olması gerektiğini fark etmişti. Taşı mihrabın yerine koyduğunda, çok küçükken gördüğü fallus rüyasını—yeraltındaki tahtında oturan tuhaf tanrıyı—hatırlamıştı. Bunun üzerine içini çok büyük bir sevinç kaplamştı.

Jung, her öğleden sonra, annesiyle babası gelinceye kadar oyun oynardı.

Jung, her öğleden sonra, annesiyle babası gelinceye kadar, sonra akşamleyin bir kez daha oyun oynardı. Yavaş yavaş düşünceleri netlik kazanıyor ve kendi ruh dünyası hakkında çok daha fazla şeyi anlayabildiğini görüyordu. İçinden bir konudan emin olmaya başlıyordu: Yaptığı şey, kendi mitini keşfetmekti. Bu bina yapım çalışması bir tetik işlevi görüyor, Jung'un dikkatle not ettiği bütün bir düşlemler çağlayanını açığa çıkarıyordu. Jung, kalan ömrü boyunca, çok değerli bir terapi aracı olarak yaratıcı oyundan yararlanmıştır. Ne zaman ruhsal bir engelle karşılaşsa, resim yapar ya da taş oyma işiyle uğraşır ve bunun daima fikirlerinin yeniden akmasını sağladığını, böylece yazmaya başlayabildiğini görürdü. Yaratıcı oyun, Jung analizinin de son derece önemli bir yönü haline gelecekti.

Rüyalar, görüler ve düşlemler

Jung, hastalarının çoğu zaman ona rüya ve düşlemlerini kendiliklerinden anlattıklarını fark etti; o da daha sonra

rüyaların ne anlama geldiğini çözmeye çalışmak için hastalarına sorular soruyordu. Rüya ve düşlemlerin yorumları, neredeyse kendiliğinden—hastaların karşılıkları ve çağrışımlarından—beliriyordu. Jung, bilinçli olarak her tür kuramsal kuraldan kaçınıyor; yalnızca insanların kendi imgelerini anlamalarına yardımcı olmaya çalışıyordu.

Bu arada, Jung kendi rüyalarını son derece ilginç buluyor ve bunları yorumlamaya çalışarak epey zaman harcıyordu, kimi zaman bu son derece zor olsa da. Örneğin, Jung rüyasında yan yana dizili birçok ceset görmüştü: Cesetlerden her birinin giysileri farklıydı, bu böyle yüzyıllarca geriye, zincir zırh giymiş bir on ikinci yüzyıl haçlısına kadar uzanıyordu. Jung'un baktığı her ceset hareket edip canlanmaya başlıyordu. Jung, şunu fark etmişti: Bu özel rüya, ona bilinçdışının atalar tarafından aktarılan ve hâlâ ruhlarımızda kıpırdayıp canlanabilecek olan yönlerinden söz ediyordu. Jung, rüyanın, **arketipler** ve kolektif bilinçdışı hakkında geliştirmekte olduğu fikirlerle bağlantılı olduğunu düşünüyordu.

Genel bakış

Genel olarak, arketip sözcüğü özgün örnek (buna bazen prototip denir) ya da tipik örnek anlamına gelir. Jung, sözcüğü yaygın olarak yinelenen imgeleri ya da tipik insani deneyimleri yansıtan düşünme kalıplarını göstermek üzere kullanmıştır.

Jung 1913'te, "sanki havada bir şey varmış gibi", içinde dışarıya doğru hareket etme yönünde çok büyük bir baskı hissetmeye başladı. Hava, Jung'un içindeki baskı somut bir gerçekliğe dönüşüyormuş gibi, daha karanlık görünüyordu. Bir yolculuk sırasında, Jung olağanüstü bir görü görmüştü:

Dev bir çağlayan yükselip Kuzey Avrupa'nın tamamını sularla kaplıyordu. Dağlar, İsviçre'yi korumak için daha da yükseliyordu, ama Jung çepeçevre uygarlık kalıntılarını ve kana dönüşen bir okyanusta boğulmuş cesetleri görüyordu. Bütün görü bir saat sürmüş ve Jung'un kendisini son derece kötü hissetmesine neden olmuştu. İki hafta sonra aynı görü daha da yoğun olarak geri dönmüştü.

Bu ürkütücü deneyimi, 1914 baharında başlayan ve tekrarlanan bir rüya izledi. Jung rüyasında yaz mevsiminde toprağın buz kestiğini görüyordu. Ağustos'ta Birinci Dünya Savaşı patlak vermişti; bunun üzerine Jung, kendi iç deneyimlerinin insanlığın dış deneyimleri ile nasıl örtüştüğünü anlamaya çalışmak zorunda olduğunu biliyordu. Bu soruna yaklaşmanın tek yolunun, kendi düşlem ve rüyalarını dikkatle kaydetmeye ve incelemeye başlamak olduğunun farkındaydı. İşe yaratıcı oyunu sırasında aklına gelen fikirleri yazıya dökerek başladı. Büyük bir düşlemler sağanağı belirivermeye başladı; Jung "yabancı bir dünya karşısında çaresiz kalakaldığını" hissediyordu. Bu, mücadele edilmesi zor bir durumdu: Sonu gelmez bir dizi içsel fırtınaya karşı koyuyormuş gibi hissediyordu kendisini. Bununla birlikte, güçlü olduğunu ve bütün bunlarda yalnızca kendi adına değil, hastaları için de anlam bulmak zorunda olduğunu biliyordu, böylece hastaların sorunlarını daha iyi anlayabilecekti. Jung, görüleriyle mücadele etmeye ve her şeyi kaydetmeye devam etti; çoğu zaman, taşkın hislerini denetim altına alabilmek için yoga egzersizlerine başvurması gerekiyordu. Bu çalışmanın son derece önemli olduğunu ve başka her şeyin önüne geçmesi gerektiğini biliyordu. Jung yalnızca kendini sakin hissedinceye kadar yoga yapıyor, sonra yeniden görü ve düşlemlerinin serbestçe belirmesine izin veriyordu. Aslında yaptığı şeyin, duygu-heyecanlarını dile getiren görüntüler bulmak için kendisine imkân tanımak

olduğunu fark etmişti: bunu yapmasa, nevroz, hatta sonunda tam bir psikoz durumuna girebilirdi.

Arketipleri keşfetmek

Jung, rüya ve görüleri hakkında yazarken, genellikle "aşırı süslü bir dil" kullandığını fark etmişti. Bu abartılı dili son derece yadırgatıcı buluyor ve çoğu zaman düşlemlerine karşı güçlü bir direnç hissediyordu, ama bütün bunları bir tür bilimsel deney gibi ele almaya çalışıyordu. Kendi düşlemlerinin tutsağı haline gelmenin tehlikelerini ve psikoza kaymanın ne kadar kolay olduğunu çok iyi biliyordu. Sık sık, kendisini dik bir yokuştan aşağı, yaklaşık 300 metre derine ulaşıncaya dek inerken hayal ediyordu. Bundan sonra, kendisini boş uzayın oluşturduğu kozmik bir uçurumda hissediyordu. Sanki ölüler beldesine girdiği hissine kapılıyor ve orada tuhaf varlıklarla karşılaşmaya başlıyordu.

Bir görüde iki figürle karşılaşmıştı: Güzel bir genç kız ile onun yanında sakallı bir yaşlı adam. Bu figürler, Jung'un arketipler—tipik bir insan deneyimini gösteren yinelemeli imgeler ya da düşünme kalıpları—adını verdiği şeyin birer örneğini oluşturuyordu. Bunlar, din, mit, sanat ve efsanenin temel içeriğini oluştururlar. Bunlar, kolektif bilinçdışının bir parçasıdırlar ve rüyalar ve görüler yoluyla bireysel ruhta ortaya çıkarlar. Arketip figürlerle karşılaşmalara çoğu zaman kutsi bir varlığın mevcudiyeti duygusu eşlik eder ve bunların kullandıkları dil genellikle Jung'un sözünü ettiği "süslü" dildir.

Jung, görüsündeki yaşlı adamın Eski Ahit peygamberi İlyas'a; genç kızın ise, Yeni Ahit'teki arketipsel baştan çıkarıcı Salome'ye karşılık geldiğini düşünüyordu. Jung bu çifti tuhaf buluyordu, ama İlyas ona ikisinin sonsuza dek birlikte

olacaklarını belirtmişti. Yıllar sonra, Jung bu tuhaf çiftin aslında mitlerde sık sık birlikte belirdiklerini fark etmeye başlayacaktı. Jung'un İlyas karakteri, zekâ ve bilgiyi temsil eden yaşlı bilge peygamberdir; Salome ise, erotik öğeyi temsil eder. Jung'un görüsünde ikisinin yanında bir de büyük siyah bir yılan vardı; Jung çoğu zaman bunun mitsel kahramanın karşıtı olduğunu açıklar.

Jung, bir süre sonra, İlyas figüründen evrilmiş gibi görünen bir başka arketipsel figür keşfetti. Bu figür, gnostik fikirleri olan pagan bilge Philemon'du.

Genel bakış

Gnostik, bilgiyle, özellikle gizli, gizemli bilgiyle ilgili anlamına gelir. Philemon'un derin görüşleri, eski bir ezoterik uygulama olan gnostizmle ilişkiliydi. (8. Bölümde bunun hakkında daha geniş bilgi edinebilirsiniz).

Philemon, Jung'un karşısına ilk kez bir rüyada, içinde toprak öbeklerinin dolaştığı mavi bir gökte uçan yaşlı bir adam olarak çıkar. Rüyada Philemon'un boğa boynuzu ve yalıçapkını kanatları vardı; dört anahtarlık bir deste taşıyor, bunlardan birini sanki bir kilidi açmaya hazırmış gibi elinde tutuyordu. Jung, rüyasında beliren görüntünün bir resmini çizmiş ve kısa bir süre sonra, göl kıyısındaki bahçesinde yakınlarda ölmüş bir yalıçapkını bulunca çok şaşırmıştı. Bu çok tuhaftı, çünkü yalıçapkınlarına bu bölgede seyrek rastlanıyordu. Jung, bu olayı, **eşzamanlılık** adını verdiği türden anlamlı örtüşmenin bir örneği olarak görüyordu (*bak.* 8. Bölüm).

Genel bakış

Nedensellik, birbiriyle ilişkili olayların neden ve sonuçla birbirine bağlandığı fikridir. Eşzamanlılık, anlamlı, ama nedensel olarak bağlantılı *olmayan* iki olayın aynı anda meydana gelmesidir.

Jung, bu tür rastlantıların, ruhta bizim yaratmadığımız şeyler bulunduğu yönünde çok önemli bir kavrayış sağladığını belirtiyordu: Bu şeyler kendiliğinden oluşur ve kendi yaşamları vardır. Jung, Philemon'la uzun sohbetler etmeye, hatta onunla bahçede yürüyüşlere çıkmaya başladı. Philemon, Jung'a düşüncelerimizi bizim oluşturmadığımızı, onların tıpkı havadaki kuşlar ya da bir odadaki kişiler gibi kendilerine özgü dışsal bir gerçeklikleri olduğunu açıklıyordu.

Jung, kendisine "ruhsal nesnelliği, ruhun gerçekliğini" öğreten kişinin Philemon olduğunu belirtiyordu. İç dünyasında, haklarında bilinçli olarak bir şey bilmediği, hatta kendi aleyhine

Düşüncelerimizin kendilerine özgü bir dış gerçekliği vardır.

olabilecek meseleler hakkında konuşabilen bir şeyler olduğunu fark etmişti. Arketipsel karşılaşmalar çok önemliydi, çünkü Jung'a kendi bilinçdışının değişik yönlerine kişisel bir biçim verme olanağı sağlıyordu. Bunlar bir biçimde kendisinden "ayrı" oldukları için, Jung onları bilinçli zihniyle ilişki içine sokabiliyor ve onların bazı daha rahatsız edici sözlerinin çıkmazına saplanmayabiliyordu. Philemon, Jung için önemli bir yol gösterici oldu; psikolojik olarak Jung'dan daha kesin bir kavrayışa sahip görünüyordu. Yıllar sonra Jung, Gandhi'nin dostu olan son derece bilgili bir Hintli'ye rastladı. Bu kişinin ruhsal bir yol gösterici fikrini sorunlu bulmamasına, hatta birçok insanın böyle yol göstericileri olduğunu söylemesine sevinmişti.

Jung'un zihninde, Ka adı verilen bir başka arketipsel düşlem figürü belirdi. Ka, yeryüzünün derinlerinden geliyor gibiydi. Jung, onun büst sütunu—üstünde bir baş bulunan taş bir sütun—şeklinde, üst kısmı bronzdan yapılmış bir resmini çizmişti. Philemon, kanatlı bir ruh olup, ruhsal yönü temsil ediyordu. Ka ise, doğa ruhuydu, anlamı anlaşılmaz hale getirebilen ya da onun yerine güzelliği geçirebilen bir tür toprak ifritiydi.

Bir nokta Jung'un tuhafına gidiyordu: Psikiyatrist olarak, akıl hastalarının zihinlerinde belirdiğini gözlemlediği türden imgelerle kendi bilinçdışında karşılaşıyordu. Ama akıl hastalarının zihnini bulandıran bilinçdışı imgeler okyanusunun, kolektif bilinçdışının matrisi, yani mit oluşturucu düş gücü olduğunu da fark ediyordu. Zamanla arketipsel Philemon ve Ka figürlerini çok daha iyi anlaması ve onları simya incelemeleri aracılığıyla bütünleştirmesi mümkün oldu.

Jung, 1916'da, Philemon'dan edindiği fikir ve kavrayışlara somut bir biçim verme kararı aldı. Evinde huzursuz, uğursuz bir hava oluşmaya başlıyordu. Çocuklar, geceleyin beyaz

figürler görmeye başlamışlar, hatta yataktayken battaniyeleri üstlerinden çekilip alınmıştı. Kapı zili çılgınca çalıyor, gidip baktıklarında kimseyi göremiyorlardı, bütün ev ruhlardan geçilmiyor gibiydi. Sonunda, anlaşılan o ki, bir grup ruh eve sızmış, Jung'a şunu söylemişti: "Biz, aradığımızı bulamadığımız Kudüs'ten geri geldik". Bu noktada Jung kalemi kâğıdı alıp yazmaya başlamış, yazma faaliyeti tam üç gün devam etmişti. Jung bu yazdıklarına *Septem Sermones ad Mortuos* (Ölülere Yedi Vaaz) adını verdi. *Ölülere Yedi Vaaz*, çok eski bir üslupla kaleme alınmış uzun bir koşuk metin olup, yazar ölülere sesleniyormuş gibi yazılmıştır. Metin, Jung'un huzursuz zihninde olup biten her şeyin dışsallaştırılmasını temsil ediyordu ve Jung metni yazmaya başlar başlamaz ruhların hepsi evden yok oldu—tuhaf hayalet akını son bulmuştu.

Ölülere Yedi Vaaz, önce anonim olarak yayınlandı ve Jung'un kendi isteği üzerine, 20 ciltlik toplu yapıtlarına dahil edilmedi. Ne var ki, Jung bu metni, bilinçdışı hakkında dünyaya iletmek istediği şeylerin bir girişi gibi görüyordu. Anlaşılması güç bir metindir, ama Jung'un en önemli fikirlerinden bazılarının —ruhta karşıtların sonsuz savaşı ve bireyleşme kavramı gibi— ana çizgilerini içerir.

Genel bakış

Jung'un yapıtları arasında, bireysel olarak son derece aydınlatıcı bir başka çalışma olan *Kırmızı Kitap*, ailesi tarafından uzun süre gizli tutulmuş; en sonunda 2009'da yayınlanmıştır.

Metindeki fikirlerden birçoğu, gnostik yazılardan kaynaklanır; sözgelimi, metinde horoz başlı bir güneş tanrısı olan Abraksas adlı tanrıdan söz edilir. Abraksas, tek bir biçim içinde iyi

ile kötüyü birleştirmektedir; bu Jung'un daha sonra, *Eyüp'e Cevap*'ı yazdığında, Tanrı'nın doğası hakkında düşünürken geliştireceği bir fikirdir. Jung, *Ölülere Yedi Vaaz*'da gnostik *pleroma* kavramını betimler; bu kavram, Tanrı'yı ve Tanrı'dan yayılan her şeyi gösterir. Her şey *pleroma*'da içerildiği için, her şey dengelidir, bu yüzden de boşluk haline gelir. (Bu biraz da, birbirini yok eden madde ile anti madde fikrini andırır.) Bununla birlikte, tek tek insanlarda karşıtlar belirgin olmakla birlikte, bunlar dengeli değildir ve bize bireyselliğimizi veren de budur. Bu yüzden, bireyin görevi, uzun bireyleşme sürecinde —kişinin kendi ruhunu aradığı bir süreçtir bu—kendi ayırt edici niteliklerini açığa çıkarmaktır.

Jung, *Ölülere Yedi Vaaz*'ı yazmadan hemen önce karşılaştığı ruhların, aslında **parapsikolojik** olgular olduğunu belirtir; bu olgulara bir biçimde Jung'un son derece gergin duygu-heyecan durumu neden olmuştur.

Genel bakış

Paranormal şeyler ve olaylar, mevcut anlayış çerçevesinde normal, nesnel araçlarla açıklanamayacak şeyler ve olaylardır. Parapsikoloji, bunları özellikle insan zihniyle ilişkili olarak irdeleyen bilimdir.

Evdeki öteki kişilerin de açıkça etkilenmiş olması, Jung'un şu fikrini destekliyor gibidir: Ruhsal faaliyet, hatta arketiplerin kendileri, bireyin zihninin ötesine uzanabilir. Jung, *Ruhun Yapısı ve Dinamikleri*'nde (*bak.* Ek okumalar'daki *Toplu Yapıtlar*, Cilt 8), hastalarından birinin sanrılarında beliren arketipsel imgelere bir örnek verir. Söz konusu kişi, 30'lu yaşlarındaydı ve paranoid şizofreni hastasıydı. Bu, hastanın normal zekâ, olağanüstü fikirler ve sanrılardan oluşan tuhaf

bir karışım ortaya koyduğu anlamına geliyordu. Daha sakin evrelerinde hastanın hastane koridorlarında dolaşmasına izin veriliyordu ve Jung onu bir gün orada, pencereden dışarı, güneşe bakarken görmüştü. Hasta, Jung'a, güneşe gözleri yarı kapalı bakarsa, güneşin fallusunu görebileceğini söylemişti. Kişi başını hareket ettirirse güneş fallusu da hareket ediyordu; rüzgâr bu şekilde oluşuyordu. Bu görüş bütünüyle delice görünüyor; ama dört yıl sonra Jung, ancak yakınlarda çevrilen Yunanca bir papirüsle ilgili bir haber okumuştu. Papirüste, tamamıyla aynı olgunun betimlendiği bir görüden—güneş yuvarından sarkan ve "güneşin kulu rüzgârın kökenini oluşturan" bir tür borudan—söz ediliyordu. Jung'a güneş-fallustan söz eden hasta, bu çeviri yapılmadan önce akıl hastanesine yatırılmıştı; bu Jung için önemliydi, çünkü Jung bunun bir **kriptomnezi** (Yunanca "gizli anı"dan gelen bir söz) vakası olamayacağını fark etmişti: Kriptomnezide, bir deneyim unutulur, daha sonra kişi bu deneyimi, hatırlama olduğunu fark etmeden yeniden yaşar. Jung yavaş yavaş sanatta ve mitolojide benzeri bir fikre—güneş yuvarından yayılan rüzgâr ya da tanrısal ruh fikrine—başka göndermeler buldu. Bu tür arketipsel bir düşünme tarzını keşfetmek Jung'u büyülemişti; yazılarında başka birçok örnek yer alır.

Mandalalar

1. Bölümde söz edildiği gibi, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna doğru, Jung bu büyük karanlık döneminden çıkmaya başladı. 1918-1919'da Château d'Oex'de kalırken, "mandala" çizmeye ve bu çizimlerle deneyler yapmaya başladı. "Mandala" sözü, Sanskritçe olup "büyülü halka" anlamına gelir. Genellikle, yalın bir mandala, içinde bir kare ya da kimi zaman bir başka simetrik şekil bulunan bir dairedir, ama birçok çeşitleme söz konusudur. Genellikle, bir tür sembolik imge—en yaygın olarak bir haç, çiçek ya da çark—vardır ve çoğu zaman yapının

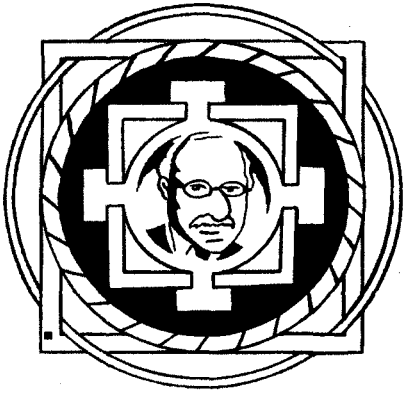
temelini dört oluşturur. Mandalalar, birçok kültür ve bağlamda bulunur: Sözgelimi, yoga geleneğinde sık sık karşımıza çıkarlar; burada sembolik olarak çakraları, bedenin enerji merkezlerini temsil etmek için kullanılırlar. Mandalalar, erken Ortaçağ Hıristiyan sanatında da yaygındır. Hatta erken dönem Kelt haçı, yalın bir mandala olarak görülebilir.

Jung, ilk mandala resmini 1916'da, *Yedi Vaaz*'ı yazdıktan sonra yapmış, ama o zaman mandalayı tam olarak anlamamıştı. Şimdi her sabah not defterine bu tür küçük dairevi çizimler yapıyordu. Jung, çizimlerin günden güne değiştiğini görüyor ve bunların, kendi ruhsal gelişiminin—içsel benliğinin sürekli değişen halinin—haritasını çıkarmasında ona yardımcı olduğunu görüyordu. Mandala imgesinin, evreni ya da "iç evren"i temsil edebileceğini fark ediyordu; onun, **benlik** olarak gönderme yaptığı bütünlüktü bu. Benlik, merkezî arketiptir ve egoyu aşan bütünlük ve düzen arketipidir.

Genel bakış

Jung'un, benlik ile, egoyu aşan ruhsal bütünlük arketipini kastettiğini akıldan çıkarmamak gerekir. Burada çoğunlukla şu nedenden ötürü karışıklık söz konusu olur: Ego, ruhun dış dünyaya tepki veren kısmıdır ve kişi çoğu zaman onu "benlik" olarak düşünme eğilimi gösterir. Başka bir deyişle, ego bilincin merkezi ve kimlik duygusudur. Benlik, bundan daha kapsayıcıdır. Belki de egoya "küçük benlik", benliğe ise "daha yüksek benlik" şeklinde gönderme yapmak daha net olacaktır.

Jung yıllarca mandalaları büyüleyici bulmuş ve yavaş yavaş şunu anlamıştı: Mandalalar, ruhta bütün yolların sonuçta bizi bir orta noktaya nasıl götürdüğünü gösterirler; bu orta nokta, mandalanın merkezidir, benliğin nüvesi ya da özüdür. Ruhsal

Jung, mandalayı kendi sürekli değişen iç benliğini keşfetmek için kullanıyordu.

gelişmenin hedefi, bu benzersiz benliğin keşfidir. Bu süreç, Jung'un "**bireyleşme**" adını verdiği şeydir: Kişinin benzersiz varlığını bilinçli olarak fark etmesi ve gerçekleştirmesi. Bu, analitik psikolojinin temel kavramlarından biridir. Jung, ruhun evriminin çizgisel olmadığını, "benliğin çevresini dolaşma" süreci olduğunu açıklamıştır.

Genel bakış

Aslında, bireyleşme, benliği bilinçli olarak fark etme ve gerçekleştirmedir. Birçok kişi, yaşamı boyunca bu yönde çaba gösterir, bazıları ise bu yolculuğa hiç çıkmaz, çünkü öğrenilmiş bildik davranış kalıpları ve duygu-heyecan tepkileriyle hareket etmek daha kolaydır.

Jung, mandalaların çoğunlukla ruh bir kargaşa ve yönyitimi hali içindeyken belirdiklerini görmüştü. Mandalada beliren arketip, bir düzen ve denge kalıbını temsil eder. Jung bunu, çarpı işareti ya da dörde bölünmüş daireyle gösterilen psikolojik bir "vizör"e benzetiyordu. Bu, ruhsal kaosun üstüne

Jung, kulenin içinde, izin almadan yalnız kendisinin gidebildiği özel bir dinlenme odası yapmıştı. Burada duvardaki resimleri yapmış ve gerçekten kendisi olabileceğini görmüştü. Jung, kuleye gittiğinde büyük bir iç huzuru ve ruhsal yoğunlaşma hissediyordu. Ne zaman orada olsa, kendisini en derinden kendisi olarak hissediyor, rahatlayıp 2 Nolu kişiliği—zaman sınırları dışında var olan yaratıcı parçası—olabiliyordu. Kulenin dört bir yanındaki taşları kazımış, bunlara farklı kavrayışları dile getiren yazılar yazmıştı. Bunlardan 1950 yılında kazıdığı bir tanesinde imgeler ve yazılar yer alır; yazılar arasında simyacı Arnaldus Villanova (ölümü yak. 1313) tarafından yazılmış Latince bir şiir de vardır:

İşte bayağı, çirkin bir taş,
Pek ucuz fiyatı!
Aptallar ne kadar aşağılarsa,
Bilgeler o kadar sever onu.

Şiir, simyacının taşı *Lapis Philosophorum*'a ("felsefe taşı") gönderme yapar; bu taş, birçok insanın anlamadığı, dolayısıyla küçümsenip reddedilen ruhsal kavrayışı temsil eder. Jung, bu taşın, kulenin ve kulede oturan kişinin anlamının bir açıklaması gibi olduğunu belirtiyordu. Bu taş, Merlin'in dünyadan yok olduktan sonra ormandaki hayatını anlatan efsaneyi hatırlatıyordu ona. İnsanlar hâlâ Merlin'in seslenişlerini duyuyordu, ama hiç kimse bunları anlayamıyor ya da yorumlayamıyordu.

Jung'un Bollingen'de sürdürdüğü yaratıcı oyun, kendi bilinçdışına erişmenin bir aracı olarak onun için çok önemliydi. Jung, birçok kişinin kendi bilinçdışlarını irdeleyip anlamayı çok güç bulduklarını görmüştü, ama ancak bu irdeleme ve anlama ile bütün hale gelebileceğimizi vurguluyordu.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, bir orta yaş krizi geçirmiş; bundan yapıcı bir şekilde, kendi ruhunu irdelemek ve ruhun nasıl işlediğine ilişkin fikirlerini geliştirmek için yararlanmıştır.*
- *Mitler Jung için çok önemliydi, çünkü mitleri kolektif bilinçdışından gelen fikirlerin birer dışavurumu olarak görüyordu.*
- *Jung, kendi iç düşünce ve duygularına kulak vermiş, bu sayede bilinçdışına erişmenin bir yolu olarak yaratıcı oyunun önemini keşfetmiştir. Jung kendisi, yaşamı boyunca ne zaman rahatlama ya da esinlenme gereksinimi duysa, bu tekniği kullanmıştır.*
- *Jung, rüya, görü ve düşlemler—hem kendisinin hem hastalarının rüya, görü ve düşlemleri—üzerinde de çalışmış; bunların çoğu zaman kişinin iç dünyasını kavramamızı sağladığını görmüştür.*
- *Arketipler, doğuştan bütün insanlarda mevcut olan ruhsal kalıplardır ve bilinçdışının derin bir düzeyinde enerji olarak bulunurlar.*
- *Arketipsel karşılaşmalar Jung için önemliydi, çünkü bu karşılaşmalar, kendi bilinçdışının çeşitli yönlerini saptamasına, böylece onlar ile kendi bilinçli zihni arasında bağlantı kurmasına yardımcı oluyordu.*
- *Ruhsal gelişmenin gerçek amacı bireyleşmedir, gerçek benliğin keşfidir. Jung, mandalanın, bu sürecin kusursuz bir sembolü ve ilerlemenin haritasını çıkarmanın yararlı bir yolu olduğunu görmüştür.*
- *Jung, ruhsal bir sığınak olarak kendisine bir kule yapmıştı; yalın bir yaşam sürüp taş işiyle uğraşmak için buraya gidebiliyordu.*

4

Ruhu keşfetmek

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *Jung'un ruhun yapısı ve dinamiği hakkındaki kuramları*
- *kişisel ve kolektif bilinçdışının oynadığı rol*
- *birbirini dengeleyen karşıt çiftlerin ruhta nasıl iş gördüğü.*

Ruhun yapısı

Jung'un ruh hakkındaki fikirlerini anlamak her zaman kolay değildir; nitekim, insanlar onun arketipler gibi kavramlarla tam olarak ne demek istediğini hâlâ tartışmaktadırlar. Bu kısmen, Jung'un soyut kavramlara dayalı bilimsel kuramlar oluşturmaya çalışmasından kaynaklanır. Jung, ruhtan söz ettiğinde, bir bütün olarak hem bilinçli hem bilinçdışı zihni ya da ruhu kasteder. "Zihin" ve "zihinsel" yerine "ruh" ve "ruhsal" sözcüklerini kullanır, çünkü "zihin" ile "zihinsel" genellikle bilinçli bir duruma gönderme yapar. Jung, ruhtan, bir şey gibi değil, daha çok bir süreç gibi söz eder. Bireysel ruh, gelişme ve bütünlük arayışı içinde sürekli değişir; onu, benlik ile karıştırmamak gerekir (benlik, ruhun sürekli aradığı ve ileri doğru hareket etmesini sağlayan hedeftir). Ruhun içindeki bilinçli tutumlar, her zaman bilinçdışı tutumlarla dengelenir: Bilinçli bir tutum çok güçlü hale gelirse, o zaman bilinçdışı her zaman dengeyi yeniden kurmaya çalışır. Bilinçdışı, fikirlerini rüyalar, düşlemler, kendiliğinden beliren imgeler, dil sürçmeleri

vb. aracılığıyla dile getirir. Bilinçdışı ileti göz ardı edilirse, nevroza, hatta fiziksel rahatsızlığa yol açabilir.

Jung'un ruhun yapısı hakkındaki fikirlerini anlamak için, önce Freud'un neler söylemiş olduğuna bakmak yararlı olacaktır, çünkü Freud'un fikirleri dönemin en ileri düşüncelerini temsil ediyordu. Freud, bilimsel düşünceye vurgu yapıyordu ve ruhun yapısı üzerine bu bilimsel vurguya uygun bir kuram oluşturma çabası içindeydi. Bariz olarak, bunu başarmak zordu: ruhu mikroskopla incelemek ya da laboratuvarda ölçmek olanaksızdır. Temel zorluklardan biri de, Freud'un beynin insan bilincini denetleyen organ olduğunu düşünmesi, ama Jung'un ileride fark edeceği bir gerçeği fark etmesiydi: Freud'un betimlediği ruhun "bölümler"i, bu organın fiziksel bölümleri olamazdı. Gerçekten de, bunlar bize yalnızca, ruhta neler olup bittiğini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaya çalışan betimleyici bir model sağlıyordu.

Önce Freud, iki bilinç durumu olduğuna karar vermişti:

- Bilinçli zihin, *zihnin, kendi düşünce ve eylemlerinin farkında olan kısmıdır. Bu, bütün bilinçli düşünce süreçlerinin olduğu yer olup, bilinçli düşünmenin, fikirlerin ve anlamanın kaynağıdır. Bilinçli zihin, mantıksal düşünme, gerçeklik ve uygar davranışla ilgilidir.*
- Bilinçdışı, *Freud tarafından zihnin bastırılmış kısmı olarak görülür; bilinçdışı, koşullanmamızın bakmamıza izin vermediği bütün fikirleri ve düşünceleri koyduğumuz yerdir. Bilinçdışındaki bilgilere kolayca erişilemez. Geçmiş hayatımızın büyük bir bölümü de burada yer alır, bunun bir kısmı hipnoz altında hatırlanabilir.*

Freud, bir süre sonra, bu basit ayrımın çok doğru olmadığı sonucuna varmış, o yüzden üçüncü bir düzeyin var olduğunu belirtmiştir.

- Önbilinç, *zihnin, bilinç ile bilinçdışı arasındaki bölgesi olup, burada o anda bilinçli olmayan, ama gerektiğinde kolayca hatırlanabilecek bilgiler saklanmıştır.*

Freud gibi, Jung da ruhun üç ana düzeyinin olduğunu belirtir, ama yorumu Freud'unkinden farklılık gösterir:

- Bilinçli zihin—*Jung'un buradaki kavramı, Freud'unkine benzer. Jung, dolaysız bilincimizin bireye özgü olduğunu ve ruhun deneysel olarak inceleyebileceğimiz tek kısmını oluşturduğunu belirtmiştir. Ego, bilincin merkezi ve kimlik duygusudur; algıyı, belleği, düşünceleri ve hisleri düzenler. Ruhtaki başka her şey bilinçdışıdır ve ancak dolaylı yoldan erişilebilir. Bu erişim, rüya analizi, yaratıcı oyun vb. aracılığıyla olabilir.*
- Kişisel bilinçdışı—*Ruhun bu alanı, bütünüyle kişiye özeldir. Bastırılmış arzulardan ve dürtülerden, eşikaltı algılardan ve unutulmuş deneyimlerden oluşur. Egonun bilmediği ya da dolaysız yoldan erişemediği ruhsal içerik, bu alanda bulunur. Başlıca iki tür içeriği vardır:*
  (a) *Birinci tür içerik, ya yalnızca yoğunluğunu yitirip unutulduğu ya da bastırıldığı için—yani, bilinç aktif olarak bu içerikten çekildiği için—bilinçdışı hale gelmiştir. Bu içerik, travmatik anıları ve egoyu tehdit eden malzemeyi içerir.*
  (b) *İkinci tür içerik, ruha girmiş, ama hiçbir zaman bilince ulaşacak yoğunluğa ulaşmamıştır. Bu kategori, sürekli bombardımana tutulduğumuz duyu izlenimlerinden birçoğunu içerir, çünkü bunların hepsine bilinçli dikkat göstermemiz olanaksızdır.*

- Kolektif bilinçdışı—*bu, arketiplerden oluşur ve bireye özgü değildir, bütün insanlarda ortaktır. Kişisel bilinçdışı gibi aşama aşama oluşmaz, çünkü önceden bireyde bütünüyle*

oluşmuş durumdadır. Jung, kolektif bilinçdışını bireysel ruhun gerçek temeli olarak görüyordu.

Jung, insan ruhuna büyük bir saygı ve hayranlıkla yaklaşıyor, onda aşkın bir boyut olduğunu, insan ruhunun "yaşamın en derin gizemi"nin bir parçasını oluşturduğunu belirtiyordu. Jung, ruhu fiziksel ve kimyasal süreçlerin bir yan ürünü gibi görme eğilimindeki mekanik görüşe şiddetle karşı çıkıyor; ruhun laboratuvarda ölçülebilecek bir şeye nasıl indirgenebildiğini anlayamıyordu. Sonuçta, yalnızca bir "beyin salgısı" nasıl kendini gözleyebilir ve evrenin yapısıyla uğraşabilirdi? Jung, Doğu ve şaman felsefesiyle ortak bir tutumu benimseyerek, "maddî gerçeklik"i varlığın bütününden ayırmayı hiç geçerli bulmuyordu. Beden ile ruhu ayrı bütünlükler gibi değil, aynı varlığın birer parçası gibi görüyordu. İşlevini düzgün göremiyorsa, ruhun bedene zarar verebileceğini; keza, bunun tersine, fiziksel bir rahatsızlığın ruhu olumsuz etkileyebileceğini kabul ediyordu. Modern tıp bilimi, ancak yakın zamanlarda Jung'un düşüncelerine yetişmeye ve insanları daha bütünsel bir açıdan görmeye başlamıştır. Jung, her bilimin ruha bağlı olarak ortaya çıktığını, dolayısıyla bütün bilginin kökünün ruhta olduğunu öne sürüyor; ruhun "kozmik mucizelerin en büyüğü" olduğunu söylüyordu. Jung'un ruhun yapısı ve nasıl işlediğine ilişkin görüşleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için *bak. Ruhun Yapısı ve Dinamikleri* (Toplu Yapıtlar, Cilt 8).

Kişisel bilinçdışı

Jung kuramlarını oluştururken, insanların, davranışlarını etkileyebilen bilinçdışı bir zihinlerinin olduğu düşüncesi yeni değildi. Aslında, insanlar yüzyıllardır bu fikrin farkındaydı, ama Freud farklı fikirleri bir araya getiren ve bilinçdışını ciddi

bilimsel araştırmanın konusu haline getiren ilk kişi olmuştu. Freud'dan önce, bilim camiası bilinçdışını büyük ölçüde ihmal etmiş, hatta bütünüyle göz ardı etmişti. Freud'un çalışmaları sayesinde, insanlar hem bilinçdışını hem bilinçdışının yetişkinlerde ve gelişmekte olan çocukta nasıl işlediğini çok daha iyi fark etmişlerdi. Freud, çocukluktaki cinsel travmayla bağlantılı bilinçdışı bastırılmış anılara erişmenin, nevrotik bozukluklarla mücadelenin anahtarı olduğunu düşünüyordu.

Freud, mekanik görüşü kesin olarak benimsemişti ve yaklaşımında her zaman tam anlamıyla bilimsel olmaya çalışıyordu. Jung da bilimsel yöntemle yetişmişti ve ruhun işleyişini biyolojik süreçler çerçevesinde anlamaya çalışıyordu. Ne var ki, o dönemin birçok bilim adamının aksine, Jung insan zihninin ruhsal ve **paranormal** yönlerine yönelik ilgisini asla yitirmemişti. Jung, hayatta henüz anlayamadığımız pek çok şey olduğunu kabul ediyor, ama bunun, o şeyler yokmuş gibi davranmak zorunda olduğumuz anlamına gelmediğini belirtiyordu. 1919'da Ruhsal Araştırma Derneği'nde yaptığı bir konuşmada: "Moda budalalığa uyup, açıklayamadığım her şeyi bir aldatmaca olarak değerlendirecek değilim" diyordu. Bu tutum farklılığı, Freud ile Jung arasındaki anlaşmazlığın bellibaşlı unsurlarından biriydi.

Freud'un paranormale karşı düşmanca tutumu Jung'u rahatsız ediyordu, çünkü bu tutumu ruhu kavrama açısından dar ve sınırlayıcı buluyordu. Jung'un amacı, hem kişisel bilinçdışının hem kolektif bilinçdışının sayıca pek çok ve çeşitlilik gösteren yönlerini incelemekti—bunun dev boyutlu bir çalışma olduğunu bilmesine karşın. Jung bir akşam Freud'u ziyaret ettiğinde, ona **önsezi** ve genel olarak parapsikoloji hakkında ne düşündüğünü sordu.

Genel bakış

Önsezi, bir şeyi, çoğunlukla paranormal araçlarla önceden bilme anlamına gelir. Ama şunu unutmamak gerekir: Paranormal şeyler ve olaylar, *halihazırdaki kavrayışımız çerçevesinde* normal, nesnel araçlar ile açıklanamayan şeyler ve olaylardır. Jung, o dönemde "gerçek bilim" olarak görülen bilimin sınırlarını zorlamaktan çekinmiyordu. Bu, büyük bir düşünürün ayırt edici özelliklerinden biridir.

Freud kısa ve konuyla ilgilenmediğini gösteren bir karşılıkla soruyu geçiştirmiş, Jung öfkesini gizlemek için dilini ısırmak zorunda kaldığını hissetmişti. Bunu yaptığında diyaframının çok ısındığını hissetmişti, sonra yanlarında duran Freud'un kitaplığında gürültülü bir çarpma sesi işitmişler, ikisi de dehşete kapılıp yerlerinden sıçramışlardı. Jung, bunun bir "tetikleyici [etkiyle] dışsallaştırma olgusu"na (günümüzde büyük bir olasılıkla psikokinezi olarak adlandıracağımız olguya) örnek olduğunu belirtmişti. Freud bu fikre dudak bükmüş, "saçmalıktan ibaret" olduğunu söylemiş; ama Jung ona karşı çıkmış, görüşünü kanıtlamak için, ikinci bir gürültülü çarpmanın olacağını öngörmüştü. Bu hemen olmuş, hiç kuşkusuz Jung'un kendisini iyi hissetmesini sağlamış, Freud'un ise donakalmasına yol açmıştı!

Genel bakış

Psikokinezi, nesneleri zihinsel çabayla, bilinen herhangi bir doğal gücü kullanmadan hareket ettirme anlamına gelir. Bir kez daha burada *bilinen* sözünü vurgulamak gerekir.

Freud gibi Jung da, bilinçdışının çok büyük etkisi olduğundan emindi, ama Jung bilinçdışını çok farklı görüyordu. Freud'un

dönemin düşüncesi üzerindeki etkisi, bilinçdışını bir tür zihinsel çöp yığınına, bir "ahlaki atık alanı"na dönüştürmüştü. Ne var ki, Jung'a göre, bilinçdışı bundan çok daha fazlasıydı; bilinçdışı, insan doğasının bütün yönlerini içine alıyordu: "aydınlık ile karanlığı, güzel ile çirkini, iyi ile kötüyü, derin ile yüzeyseli". Jung, karşıtların bu birbirini dengelemesini ruhun yapısının temeli olarak görüyordu.

KOMPLEKSLER

Jung'a göre, kişisel bilinçdışı temel olarak komplekslerden oluşur. Bunlar, duygu-heyecan olarak yoğun fikir, düşünce ve imgelerden oluşan birbiriyle bağlantılı gruplardır. Birçok kompleks, aynı kişide görülebilir, ama etki açısından olumsuz olmaları gerekmez. Kompleksler gruplaşma eğilimi gösteren ruhsal olgulardır, çünkü bu yolla daha etkili iş görürler. Bunun nedeni, komplekslerin belirli bir arketiple bağlantılı olma eğilimi göstermeleridir. Yaygın olarak verilen bir örnek, "anne kompleksi"dir. Bünyemizde annenin meme ucunu tanımaya yönelik içgüdüsel bir beceri söz konusu olup, bu, "anne"ye ilişkin ilk deneyimimizdir. Yavaş yavaş buna kendi annemiz ve genel olarak anneler hakkında her tür bilgiyi ekler, içsel bir veri bankası oluştururuz: Bu, anne kompleksidir. Kişi olgunlaştıkça bu kompleks sürekli genişleyip değişir; böylece ona birçok başka fikri ekleyebiliriz: "toprak ana", "tabiat ana", "ana yurt" vb. Bütün bunlar, anne arketipi ile bağlantılı olup, ruhun daha örgütlü ve verimli olmasına katkıda bulunur.

Kompleksler bir tür alt-kişilik işlevi görebilirler ve kimi zaman kendilerini farklı bir karakter gibi sergileyebilirler. Bu tür bir karakter rüyalarda, düşlemlerde ya da trans hallerinde belirebilir. Jung bu olguyu ilk kez, medyum kuzeni Hélène Preiswerk trans halinde Ivenes karakterini sergilediğinde fark etmişti. Zihinsel hastalık ya da nevroz vakalarında,

kompleksler birbiriyle çelişiyor ya da enerjileri engellenmiş olabilir. Kişinin olumsuzluk yüklü kompleksleri ne kadar çoksa, rahatsızlığı o kadar büyük olur, çünkü bunlar ruhta patolojik, yıkıcı birer unsur işlevi görür. Bilinçdışına ilişkin analizin dolaysız amacı, bu olumsuz komplekslerin kökünü kazımaktır; böylece bunların içeriği bilinçli hale gelecek, kişi onlardan yola çıkarak "hareket etme"ye ve onlar tarafından yönetilmeye son verecektir. Bilinçdışı her zaman, basmakalıp yollardan giderek ve çıkmaz yollara saplanarak fazla tek yanlı hale gelme tehlikesi içindedir. Hepimiz "sabit fikirli" insan fikrine aşinayızdır. Jung, bir noktayı vurgular: Bilinçdışı üzerindeki çalışmamız asla sona ermez ve rüya ve düşlemlerimizi her zaman önemsememiz gerekir, çünkü bunlar bize nerede dengesiz hale geldiğimizin işaretlerini verir.

Kolektif bilinçdışı

Jung, psikolojiye yönelik yepyeni bir yaklaşıma ulaşmasını sağlayan büyük bir keşif yapmış; şunu söylemiştir: "Nasıl bilinçli içerik bilinçdışının içinde yitip gidebiliyorsa, henüz hiç bilinçli hale gelmemiş yeni içerik de oradan *varlık kazanabilir*". Başka bir deyişle, bilinçdışı Freud'un öne sürdüğü gibi bir çöp yığınından ibaret değildi, son derece gizemliydi ve geçmiş olaylar ve fikirlerin yanı sıra gelecekteki olay ve fikirlerin tohumlarını içeriyordu. Bilinçdışı zaman olarak geçmişe ve geleceğe bakmakla kalmıyor, kendi bireysel sınırlarını aşarak kolektif bilinçdışı dünyasına da ulaşabiliyordu.

Kolektif bilinçdışı, kişisel bilinçdışından farklıdır, çünkü gelişiminin temelini kişisel deneyim oluşturmaz, bu yüzden bireye özel kişisel bir edinim değildir. Kişisel bilinçdışı, temel olarak bir zamanlar bilinçte olmuş ve sonra unutulmuş ya da bastırılmış içerikten oluşur. Kolektif bilinçdışı ise, asla bilinçli

olmamıştır, edinilmemiş, miras olarak devralınmıştır. Kolektif bilinçdışının iki yönü vardır:

- arketipler—*bilinçdışı fikirleri kavrayışımızın biçim kazanmasına yardımcı olan ruhsal kalıplar*
- güdüler—*davranışımızı belirleyen, doğuştan gelen biyolojik dürtüler. Örnek vermek gerekirse, cinsellik dürtüsü, açlık ve saldırganlık, bu tür güdülerdir.*

Bu iki bileşen de kolektif bilinçdışına aittir, çünkü bireysel ruhtan bağımsız olarak var olurlar ve herkesçe bilinen, miras yoluyla devralınmış yönler içerirler.

ARKETİPLER

"Arketip" sözünün kökeni, Yunanca *arkhe* ("ilk") ve *typos* ("baskı" ya da "kalıp") sözleridir. Arketipler, insanlık tarihinde sık yinelenen deneyimlerin tortuları gibi görülürler. Bu kalıplar, doğdukları andan itibaren bütün insanlarda mevcut olup, bilinçdışının derin bir düzeyinde enerji olarak bulunurlar. Bunlarla içsel olarak rüya ve düşlemlerde ya da dışsal olarak mitlerde ve dinsel düşüncede karşılaşabiliriz. Arketip birçok yoldan yaşantılanabilir: Hikâye olarak; mandala gibi bir kalıp ya da imge olarak; mitsel ya da arketipsel bir karakter olarak; hatta bir duygu-heyecan yaşantısı olarak.

Jung, arketiplerin nasıl işlediğini daha iyi açıklamak için, dünyanın her yanında gözlenebilen bir olguyu, güneşin gökteki günlük seyrini örnek verir. Bu, güneş-kahraman mitinin varlık kazanmasına yol açmıştır; tipik olarak, güneş-kahraman sonsuz bir döngü içinde ölüp yeniden doğar. Bu temanın çeşitlemeleri, birçok dinin temelini oluşturur. Bu yolla, doğal, fiziksel bir süreç, öznel bir düşlemin kökenini oluşturur, daha sonra bu düşlem evrensel olarak tanınabilen bir mitle bütünleştirilir.

Jung, arketiplerin genellikle dinsel nitelikli olduğunu ve rüya ve düşlemlerimizde belirdiklerinde bunlara kutsi bir atmosferin eşlik ettiğini, bunun da bizi özgün süreci yineleyecek tarzda davranmaya zorladığını belirtir.

Arketipler, kalıp ya da imgeler olup, maddî dünyada fiziksel varlıkları yoktur, ama Jung bunun, kalıp ve imgelerin kendi ayrı gerçekliklerinin olmadığı anlamına gelmediğini vurgular. Elbette, bu, onların biyolojik varlıklar olarak zihinde canlandırılmasını güçleştirir; Jung da, yaşamının daha sonraki yıllarında, psikolojisinin salt biyolojik yönlerinden uzak durma eğilimi göstermiştir. Öte yandan, Jung arketiplerin bir biçimde bir "köken"inin olup olmadığı sorununun metafizik bir soru olduğunu, bu yüzden yanıtlanamayacağını belirtir. Jung, arketiplerin kökenine açıklık getirmekten çok, arketiplerin fiilen nasıl işlediklerini ve insan davranışını nasıl etkilediklerini keşfetmekle ilgileniyordu. Jung'un arketipleri nasıl anladığının iyi bir örneğini, kendi ruhsal rehberi Philemon'da görürüz: Philemon, arketipsel bir âlim ya da bilge kişi olup, belli ki Jung'un kendi kimliğinden "ayrı" bir kimliğe sahiptir. Arketip, bu tür düşlemlerde bir imge olarak belirir; bu imge, bilinçdışı fikirleri kavrayabileceğimiz bir şeye dönüştürerek, onları derinden anlamamıza yardımcı olur. Bu, biraz, nasıl işlediğini açıklamak için bir şeyin resmini çizmek gibidir.

İnsanlar, yaşadıkları kültüre bağlı olarak farklı arketipsel imgeler oluşturacaklardır, ama arketipin kendisi aynı kalır. Herkes, mit ve masallarda beliren arketipsel figürlere aşinadır. Başka örnekler arasında, yaşlı kadın, hilebaz, delikanlı, budala, "kötü adam" vb. vardır. Arketiplerin hem olumlu hem olumsuz yönleri vardır; bu da, ruhun bütünlüğünü ve dengesini yansıtır. Örneğin, anne arketipi, ana tanrıçanın pek çok farklı çehresinde kendini gösterir; bu çehreler, buğday ve hasatla beslenici tanrıçayı ve kendi çocuklarını yutan vahşi bir domuzu da içerir.

Jung, arketipler fikrinin bütünüyle kendi buluşu olmadığını belirtmeye özen gösteriyordu; çoğu zaman arketipler betimlenirken, mitlerde "motifler" olarak belirdikleri ifade edilir, antropoloji ve karşılaştırmalı dinler tarihinde başka biçimler altında da—sözgelimi, "ilksel düşünceler" ya da "imgelemin kategorileri" şeklinde—karşımıza çıkarlar. Jung, ruhun derin katmanlarındaki içeriğin anlamını anlamak için, mitolojiye başvurmamız gerektiğini söylemiştir, çünkü bütün mitler, kaynağını kolektif bilinçdışından alan bir tür yansıtmadır. Bu biraz, bir rüyanın gerçek anlamını anlamak için analitik teknikleri kullanmaya benzer. Jung örnek olarak insanların gece gökteki yıldızların karmaşasından takımyıldızlar oluşturmalarını verir. Bunlara daha sonra kahramanlar ve mitsel figürler şeklinde kutsi bir anlam verilir, bu da astrologların vurguladığı yıldızların etkisi fikrini doğurur. Aslında söz konusu olan, kolektif bilinçdışının bilinçdışı, içgözlemsel faaliyetidir. Benzeri şekilde, arketipsel figürler, mitlere ve efsanelere, ayrıca gerçek tarihsel kişilere yansıtılır. Bunun güzel bir örneği, Kral Arthur efsaneleri olup, burada büyük bir olasılıkla yaşamış gerçek bir Britanya önderi aşırı derecede büyültülüp mitsel bir kahramana dönüştürülmüştür.

Genel bakış

Jung, mitin, kolektif insan ruhunun derinlerinde yatan fikirlerin dışavurumu olduğunu öne sürer.

İÇGÜDÜLER

İçgüdüler, bilinçdışı dürtü ya da eylemlerdir; bunlar arketipler gibi atalardan devralınır ve kolektiftir. İçgüdüler bizi belirli, biyolojik olarak belirlenmiş tarzda davranmaya zorlar. Arketipler dünyayı algılama ve anlama tarzımızı etkilerken,

içgüdüler davranışımızı etkiler. İçgüdüler insanlarda olduğu gibi hayvanlarda ve kuşlarda da vardır. Arketipler gibi, içgüdüler de ruhun çok eski parçalarıdır ve bu nitelikleriyle biçim ve işleyiş açılarından son derece tutucudurlar. Jung, bunların zihinde imgeler olarak belirip dürtülerini görsel olarak dışavurduklarını belirtir. Jung, sembiyotik bir ilişki içinde olduğu bitkiyle aynı adı taşıyan yukka güvesini örnek verir. Bu güvenin ruhunu keşfedebilseydik, onu bir yukka bitkisi arayıp bulmaya zorlayan bir fikirler kalıbı bulurduk.

Jung, uygarlığın bizi temel içgüdülerimizden kopmaya zorladığını, ama bunların tümüyle yok olmadığını düşünüyordu. Yiyecek bulmaya, cinsel ilişki kurmaya vb. yönelik içgüdüsel dürtülerimiz hâlâ varlığını sürdürüyor. Ama bunlar çoğu zaman bastırılmış durumda, çünkü toplumda yaşamak için içgüdüsel davranmanın her zaman uygun olmadığını öğrenmek zorundayız. Bu, içgüdülerin kendilerini dolaylı olarak, sözgelimi nevroz olarak ya da anlaşılmaz ruh halleri olarak gösterme eğiliminde olduğu anlamına gelir. İçgüdüler rüyadaki imgelerde ya da dil sürçmeleri veya hafıza kayıpları şeklinde kendini gösterebilir.

Jung, bilinçdışına iki temel içgüdünün egemen olduğunu söyler: cinsellik dürtüsü ile güç dürtüsü. Bu iki temel dürtü birbiriyle çatışır, çünkü cinsellik dürtüsü temel olarak türün korunmasıyla ilgilidir, oysa güç dürtüsü bireyin korunmasıyla ilgilidir. Bu yüzden toplum, yukarıda sözünü ettiğimiz çatışmalardan olabildiğince uzak durmak için ahlaki kurallara gereksinim duyar.

Bununla birlikte, Jung açlık, cinsellik ve saldırganlık gibi ayrı ayrı içgüdüler fikrinden uzaklaşmak istiyordu. Bu yaklaşımı fazla somut buluyordu ve değişik içgüdüleri tek bir ruhsal enerjinin farklı anlatımları olarak görmenin daha yararlı

olacağı kanısına varmıştı. Jung bu güdüleyici ruhsal enerjiye "libido" adını veriyordu (*libido*, Latince bir sözcük olup "arzu" ya da "itki" anlamına gelir). Jung, bu kavramı fizikte ısı, ışık ve elektriğin, hep fiziksel enerjinin farklı yönleri olması kavramına benzetiyordu. Freud, "libido" terimini cinsel dürtüyü betimlemek için kullanmış, bunun ruhtaki ana güdüleyici dürtü olduğunu öne sürmüştü. Ama Jung tek bir güdüleyici içgüdünün bu şekilde seçilip alınmaması gerektiğini vurguluyordu, nitekim fizikçinin de bütün güçlerin örneğin yalnızca ısıdan kaynaklandığını söylememesi gerekirdi.

Jung'a göre, ruh dinamik bir sistem olup, sürekli değişir ve kendini düzenler. Libido, Jung'un "karşıtlar" adını verdiği iki zıt kutup arasında akar. Ruhta bilinç/bilinçdışı, uyuma/uyanıklık, düşünme/hissetme, öfke/huzur gibi birçok karşıt çift vardır. İki karşıt arasındaki gerilim ne kadar fazlaysa, libido o kadar fazladır. Karşıtların ruhta düzenleyici bir işlevi vardır: Bir uca ulaşıldığında, libidonun eğilimi karşıt duruma akmaktır; öyle ki, sözgelimi, öfke sakinlik ya da sevgi nefret haline gelir.

Jung, ruhta iki temel hareket olduğunu söyler. İleriye doğru harekete "ilerleme" adı verilir ve çevreye uyumla ilgilidir. Bu, Jung'un 1 Nolu kişiliğini çağrıştırıyor: Hatırlanacağı gibi, 1 Nolu kişilik, dünyaya uyum sağlamakla ilgiliydi. Karşıt durum, geriye doğru hareket olup buna "gerileme" adı verilir. Bu, bireyin iç gereksinmeleriyle ilgilidir. Demek ki, Jung'un 2 Nolu kişiliğiyle ilişkilendirilebilir: Hatırlanacağı gibi 2 Nolu kişilik, oyunla ve rüya ve düşlemlerin iç dünyasıyla ilgiliydi. Dengeli bir ruhta her iki durum da gereklidir. Doğal denge bulunmazsa, o zaman libido bilinçdışına akma eğilimi gösterir, orada düşlem, öfke, hatta uç durumlarda psikoz gibi bir çıkış yolu aracılığıyla ifade edilinceye kadar oluşumunu sürdürür. Belki de, modern toplumumuzun kendini bu derece dengesiz hissetmesinin nedenlerinden biri budur; çalışma ve ilerleme

ile o kadar meşgulüz ki, durup dinlenmeye, oyuna ve düşlere vaktimiz yok.

Ego ve benlik

Ego (Latincede "ben" anlamına gelir), bilincin merkezi olup bize kimlik duygumuzu verir. Bu terimi ilk kez Freud kullanmış, ama Jung fikri geliştirmiş ve sonuçta onu oldukça farklı bir biçimde anlamıştır. Freud, egonun ana görevinin, bize neyin "gerçek" olduğunu söylemesi ve ruhu koruması olduğunu söylüyordu—hazzı azami düzeye çıkararak ve acıyı asgari düzeye indirerek. Jung ise, toplumda verimli olarak iş görmemize yardımcı olmada egonun rolünü vurgular. Aslına bakılırsa ego ile bilinci birbirinden ayırmaz; gerçekten de, Jung iki sözcüğü birbirinin yerine geçebilecek şekilde kullanma eğilimi gösterir ve bazen ikisini tek sözcükte—"ego-bilinç"—birleştirir. Ego, ruhun bilinçli ve bilinçdışı yönlerini düzenleyip dengeler, ona kişisel bir kimlik ve amaç duygusu verir. Jung, egosunu, 1 Nolu analitik kişiliğiyle özdeşleştirmiştir.

Jung, ego ile benliğin aynı şey olmadığını vurgular; benlik, bütün kişilik olup, ruhun bilinçli ve bilinçdışı yönlerini içerir. Bilinçdışı gibi, benlik doğduğumuz anda vardır ve ego, çocuğun gelişme sürecinde ondan doğar. Benlik, biyolojik hedeflere ulaşmaya çalışır, ama ruhsal ve kutsi olanla da ilgilidir, çünkü aşkın bir niteliğe sahiptir. Benliğin bütünsel amacı, bireyi bütün ve eksiksiz kılmaktır. Benlik çoğu zaman sembolik olarak mandalalar gibi imgelerle betimlenir. Egonun sağlığı, benliğin sağlığına bağlıdır.

Dış dünyada iş görmek için güçlü ve etkili bir ego geliştirmemiz gerekir. Yaşamımızın anne babamızdan bağımsızlaşıp kendi işimizi görmeyi öğrendiğimiz ilk yarısında gerçekleştirmek

durumunda olduğumuz ana görev budur. Güçlü bir ego, kişiliğin bilinçli ve bilinçdışı yönlerini dengede tutarak dengeleyici bir etki yaratabilir. Öte yandan, aşırı şişirilmiş bir ego, diktatörce, hoşgörüsüz bir kişilik oluşturacaktır. Bu tür bir ego, kendini çok önemli, neredeyse tanrı gibi gördüğünden son derece itici, hatta tehlikeli olabilir.

Yaşamın ikinci yarısı boyunca, ego ile benlik birbiriyle yüzleşmeye başlar ve yavaş yavaş aslında benliğin daha önemli olduğunu anlamaya başlarız. Bu aşamada, kişilik bütünleşmeye başlayabilir ve zamanla daha üst bir bilince ulaşabiliriz. Besbelli, birçok kişi bireyleşme sürecinde bu aşamaya asla ulaşamaz!

Gölge ve yansıtma

GÖLGE

Gölge, kişiliğin bilinçdışı bir parçası olup, kişinin sahip olduğunu kabul edemeyeceği kişilik zaaflarını ve kişiliğin diğer yönlerini içerir. Herkesin bir gölgesi vardır ve bilinçli olarak gölgenin ne kadar az farkındaysak, gölge o kadar kara ve yoğun olur, çünkü bastırdığımız ruhsal içeriği asla düzeltemeyiz.

Genel bakış

Gölge çoğu zaman kişinin kendine ait olduğunu teslim edemediği özellikler içerir. Ama bunlar her zaman kusur ve zaaflar değildir; bu özellikler, egomuzun tabu olarak gördüğü güçlü yönleri olabilir ruhumuzun. Rüyalarımız özellikle zengin bir gölge imgeleri kaynağı olabilir.

Ego ile gölge, dengeleyici bir çift olarak birlikte çalışır. Jung, gölge ile 2 Nolu sezgisel kişiliği arasında bağlantı kuruyordu. Genellikle bu, kişi psikolojik analize başladığında, kişiliğin karşılaşılan ilk gizli katmanıdır. Analistin birincil görevlerinden biri, aşama aşama, kişinin ego ile gölge arasındaki ilişkiyi fark etmesini sağlamaktır. Kişinin çok zayıf bir egosu varsa, gölgeden kaynaklanan görüntüler tarafından yutulma tehlikesi içinde olabilir, tıpkı orta yaş krizi sırasında Jung'un olduğu gibi.

Gölge, doğamızın karanlık kısmıdır; aşağı ya da medenileşmemiş olarak gördüğümüz her şeydir. Gölge çoğu zaman rüyalarda karanlık, genellikle oldukça olumsuz bir figür olarak görünür; cinsiyeti, rüya görenin cinsiyetiyle her zaman aynıdır. Uyanık yaşamda, gölge benliğimiz özellikle aynı cinsiyetten kişilerle karşılıklı ilişkilerimizde açığa çıkar. Aynı cinsiyetten gruplarda, tek başımıza olduğumuzda yapmayı aklımızdan bile geçirmeyeceğimiz şeyler yapma eğilimi gösteririz. Çoğu zaman bunu yapmamızın nedeni, grubun bir parçası olmak ve budala görünmemektir; Jung okulda böyle davrandığını keşfetmişti.

Ego, kişiliğin gölge yönlerini gizlemek ister, ama aslında gölge zorunlu olarak kötü değildir, daha çok görünüşü itibarıyla ilkeldir. Kendi gölgemizle gereği gibi yüzleşirsek, o zaman bize ruhumuzun bilinçli ve bilinçdışı kısımları arasında bütünleşme imkânı sunabilir. Gölgemizi görmekle, ışığımızı da görmüş oluruz. Bir kez içimizdeki bu iki karşıta bakıp onları anladığımızda, orta noktayı bulabiliriz.

YANSITMA

Aşırı şişirilmiş ego, çoğu zaman gölgeyi başka insanlara yansıtır. Yansıtma, kişiye ait bilinçdışı bir özelliğin, bir kusurun, hatta bir yeteneğin, başka bir kişi ya da nesneye aitmiş gibi görüldüğü

bir süreçtir. Normal ve doğal bir süreç olup, niteliği açısından olumlu ya da olumsuz olabilir. Yansıtmaya her zaman bir kişi, nesne ya da duruma yönelik güçlü bir duygu-heyecan tepkisi eşlik eder. Belirgin örnekler, âşık olmak—bu, bu bölümde daha sonra ele alacağımız **anima** ya da **animusu** yansıtmadır (anima/animus, ruhun karşı cins yönüdür)—ya da bir kişi ya da bir şeye karşı aşırı nefret duymaktır.

Genel bakış

Anima, bir erkeğin kişiliğinin bilinçdışı dişil yanıdır; animus ise, bir kadının kişiliğinin bilinçdışı eril yanıdır.

Yansıtma, bilinçdışı fikirlerin bilinçli zihne çıkmaya çalıştıklarının bir göstergesidir. Sevdiğimiz ya da nefret ettiğimiz, öteki kişi ya da şey değildir, kendi ruhumuzun onlara yansıtılmış bir parçasıdır. Burada birisine vurulma anlamındaki "âşık olma" fikri ile olgunlukla gelişen daha istikrarlı türden "sevgi"yi birbirinden ayırmak önemlidir.

Yansıtmaya ilişkin iyi bir örnek—bu örnek, yansıtmanın nasıl zamanla yok olup gittiğini de gösterir—Jung'un Freud'a "vurulması"dır. Jung'un Freud'a bir "baba arketipi" yansıttığını söyleyebiliriz. Ne zaman bu tür yansıtma meydana gelse, rasyonel ve nesnel davranmak son derece güçtür, bu yüzden durum çatışmayla sonuçlanma eğilimi gösterir. Jung şunu fark etmişti: Bir yandan, Freud'un her sözüne bağlanma, onu bir tür guru gibi görme eğilimi gösteriyor; öte yandan, onun öğretilerine karşı rahatsız edici bir direnç hissediyordu ve zamanla Freud'u ciddi şekilde eleştirmeye başlamıştı. Bu bölünmüş tutum, Jung'un hâlâ ilişkinin içerdiği bilinçdışı meselelerin farkında olmadığını gösterir. Ruh olgunlaştıkça, çoğunlukla kendi gölge özelliklerini tanıyabilir, o zaman

yansıtma geriye çekilir. Yansıtmada bulunduğumuzda, diğer kişinin bütün tutumlarını özümseme eğilimi gösterir, kendi ruhumuzdan yüze çıkmaya çalışan eleştirileri bastırırız. Bu eleştiriler genellikle rüyalarda belirir; dışarıdan bakıldığında, Jung Freud'u bilge ve deneyimli biri olarak görüyordu, ama rüyalarından birinde onu aksi ve sıradan bir devlet memuru olarak görmüştü!

Gölge yansıtıldığında, ego öteki kişi ya da kişileri kötü olarak görür ve kendi kötü yönlerini rahatlıkla yadsır. Ruhta gerçek bütünleşmenin meydana gelmesi için, gölgemizi kabul etmemiz ve bilinçli kişilik ile gölgenin birlikte yaşayabilmesinin yollarını bulmamız gerekir. Gölge yansıtmalarımızı geriye çekecek kadar cesursak, o zaman kendi gölgemizin farkına varırız. Bu bizim için zordur ve dev boyutlu bir ahlaki görevi temsil eder, çünkü kendi sorunlarımız için artık başkalarını suçlayamayız. Bunun üzerine şunu fark ederiz: "Dışarıdaki" dünyada yanlış olan ne varsa, içimizde de yanlıştır—kendi ruhumuzun karanlık yönleri mevcut ve gerçek hale gelir. Jung, kendi gölgemizle başa çıkmayı öğrenebilirsek, çözülmemiş sosyal sorunların dev yükünden kendi minik parçamızı sırtlanarak dünya için çok somut bir şey yapmış olacağımızı söyler.

Jung, ruhun bireysel olanla sınırlı olmadığını vurgular. Grupların, çağın ruhunu ya da **Zeitgeisti** oluşturan kolektif bir ruhları vardır.

Genel bakış

Zeitgeist, dilimizde tam karşılığı olmayan yararlı bir Almanca sözcüktür ve çağın ruhuna—mevcut kolektif düşünce ve his eğilimine—gönderme yapar. Elbette, bu, tarih boyunca ve farklı kültürlerde çok büyük değişiklikler gösterir.

Kolektif ruh, kolayca kolektif bir gölge oluşturur; bu son derece tehlikeli olabilir. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı'nda, Naziler kolektif bir gölge oluşturup, Yahudi halkına yansıtmış, daha sonra onları değersiz ve kötü görmüşlerdir.

Jung, insanları kendilerine iyice bakmaya teşvik ediyordu. Uygar toplumda denetimsiz karanlık gölge güçlerin oluştuğunu fark ediyordu. Toplumun, sorunlu yönlerini çekmecelerde ayrı ayrı saklı tutma eğilimi vardır, dolayısıyla kendi yarattığımız bu ölümcül tehlikeler, çoğunlukla öteki uluslara yansıtılır.

Jung, Batılı ulusların Demir Perde gerisindeki komünist ülkeleri bir tehdit gibi algılamalarını örnek gösterir. Jung, gölge yansıtmaların, silahlanma yarışları ya da ekonomik rekabetle çözülemeyen ahlaki sorunlar olduğunu bilmemiz gerektiğini belirtmiştir. Sürekli olarak "onları" suçlamak yerine, kendi gölgemize bakmamız gerekir. Ne yazık ki, bu dersi henüz öğrenmiş değiliz.

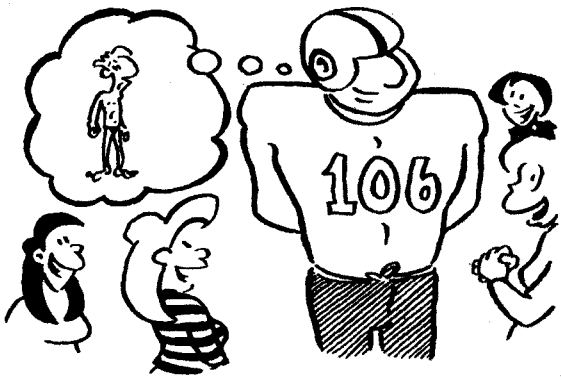
Persona

Persona (Latincede "oyuncu maskesi" anlamına gelir), egonun, gerçek niteliğini toplumdan saklamak amacıyla yarattığı bir maske gibidir. Persona kamusal yüzümüz olup, bu yüzü hem bilinçli hem bilinçdışı olarak takınabiliriz. Ne zaman başkalarıyla ilişki kursak, iki işlevi olan bu maskeyi takarız: Başkalarını etkilemek ve gerçek doğamız olduğunu düşündüğümüz yönümüzü gizlemek. Maskenin biçimi, anne babaların, öğretmenlerin, akran gruplarının vb. toplumsal beklentilerine ve koşullamasına bağlıdır.

Genel bakış

İngilizcede sık sık insanlar, aslında "kişilik"ten (*personality*) söz ederken, yanlışlıkla "persona" sözcüğünü kullanırlar. Persona, bir maskedir; başkalarıyla ilişki kurarken takınılan kamusal bir çehredir.

Her bireyin, toplum içinde normal işlevini görmek için bazen bir persona takınması gerekir, çünkü persona savunmasız egoya bir ölçüde koruma sağlar. Belirli bir kültüre uyum sağlayabilmek ya da örneğin belirli bir işi yapabilmek için personaya ihtiyaç duyarız. Sorunlar, kişi persona ile bütünüyle özdeşleştiğinde—ki bu, kişinin, oynadığı rolden ibaret olması demektir—ortaya çıkar. Davranış çok katı bir hal alır ve kişi maskeyi indirmekten korkar olur. Böyle bir kişilik, son derece sınırlı ve nevroz geliştirmeye yatkın bir hale gelir. Egonun kendi küçük rolü dışında hayatın daha geniş yönlerini görememe söz konusu olur ve bu durum ruhsal açıdan boğucudur.

Personanın ardına saklanma.

Her mesleğin kendi personası vardır ve insanların mesleki imgeleriyle bütünüyle özdeşleşip sürekli olarak onun ardına gizlenmeleri son derece kolaydır. Jung, sonuçta personanın aslında bireyin gerçek olduğuna inandığı bir tür sahte kişilik olduğunu bile söylemiştir. Jung, o ince mizahi yöntemiyle, neredeyse aziz olarak betimlenebilecek son derece saygın bir kişiyle tanışmasını anlatır: Üç gün boyunca, bu kişi karşısında yetersizlik ve aşağılık duygusu giderek artmış ve ciddi ciddi kendini nasıl geliştirebileceğini düşünmeye başlamış. Sonra adamın eşi analiz için Jung'a gelmiş. Bu gerçek bir aydınlanma olmuş, çünkü Jung personası ile bütünleşen bir erkeğin, bütün kusurlarını keyifle eşine yansıtabileceğini fark etmiş! Üstelik, durumu fark etmeyen kadıncağız, gene de ciddi bir nevroz geliştirerek bu yansıtmanın bedelini ödemiş.

Anima ve animus

Jung, dış kişilik ve tutuma *persona* adını veriyor; ama aynı zamanda herkesin, yüzü bilinçdışı dünyasına dönük bir iç kişiliği ve tutumu olduğunu düşünüyordu. Jung, "anima" sözcüğünü, bir erkeğin kişiliğindeki bilinçdışı kadın yönün kişileştirilmesini betimlemek için kullanıyordu. "Animus" ise, kadının kişiliğinde bunun eşdeğeri olan erkek yöndür. Kişiliğin bu bilinçdışı yönleri, davranışı düzenlemede çok önemli görülür. Karakterleri, personanın karakterini tamamlar, dolayısıyla genellikle personada olmayan bütün insani nitelikleri içerir. Jung, içindeki korku ve gördüğü kâbuslar ile huzur bulamayan saldırgan zorbayı ya da içsel olarak duygusal entelektüeli örnek verir.

ANİMA

Anima, bilinçdışı tarafından genellikle kadın bir figür olarak kişileştirilir. Jung'un "ruh-imge" olarak andığı bu figür,

rüyalarda arketipsel bir figür—sözgelimi, baştan çıkarıcı kadın, fahişe ya da ruhun yol göstericisi tanrısal kadın—olarak belirecektir. Anima, erkeğin büyüleyici ve gizli olan doğayı hissetmesini temsil eder. Anima hislerden oluştuğu için, erkeğin anlayışını çarpıtabilir (Jung, erkeğin anlayışının mantığa dayandığını varsayar). Anima çoğu zaman toprak ve su imgeleriyle—mağaralar, verimli toprak, şelaleler ya da deniz gibi—bağlantılandırılır.

Jung, kendi animasını ilk kez orta yaş krizi sırasında düşlemlerini analiz ederken fark etmiştir. Kendisine: "Sahi ne yapıyorum ben?" sorusunu sormuş ve açık bir dille "sanat" diyen bir kadının sesini duyunca şaşırmıştı. Jung buna öfkelenmiş ve sanatla hiçbir ilgisinin olmadığını söylemiş, ama ses gene bunun sanat olduğunda ısrar etmişti. Ses, Jung'un animasının sesiydi. İlk başta Jung onu olumsuz bir güç olarak görmüş ve bir biçimde onun karşısında saygıyla karışık bir korku duymuş, ama aralarında geçen bütün konuşmaları kâğıda dökmüştü.

Çok geçmeden Jung, bir arketipi bu şekilde kişileştirdiğinde, onunla kendi bilinci arasında ilişki kurabildiğini fark etti. (Bu, arketipi daha az güçlü kılmaya katkıda bulunur.) Jung, animasının "pek kurnaz" olduğunu keşfetmiş; onu "bir kadındaki bilinçdışı, karanlık, ikircikli ve amaçsız" olan her şey olarak görmüş, onun "kibrinden, soğukluğundan, çaresizliğinden vb" de söz etmişti. Jung, onun söylediği her şeyi bire bir alsa, kendi çalışmasını gerçekdışı bir şey gibi—bir filmi seyretmek gibi—göreceğini, böylece kendini ondan kopmuş hissedeceğini fark etmişti. Animanın gizilgücünden oldukça korkmuş, böyle bir düşünme tarzının "bir erkeği bütünüyle yok edebileceği"ni belirtmişti.

Jung, animanın daha olumlu yönlerini de fark etmiş; bilinçdışı imgelerini, erkeğin bilinçli zihnine onun ilettiğini görmüştü.

Jung duygu-heyecan açısından kendini rahatsız hissettiğinde, her zaman animasını sorgulamış; bir süre sonra, animanın her zaman bir tür yararlı bir imge oluşturduğunu ve kendi rahatsızlık duygusunun yok olduğunu görmüştür. Dolayısıyla, bir erkeğin animasıyla temas halinde olması, iyileştirici ve dengeleyicidir. Anima, belirli bir kadın değildir: Animanın arketipi, kadın olmanın bütün eski görünümlerini içerir. Animanın bireysel ruhta kişileştirilmiş biçimi, büyük ölçüde erkeğin kadınlar hakkındaki kişisel bilgisine bağlı olacaktır; bunun kökleri, erkeğin annesiyle ilişkisine ve büyürken öteki kadınlar hakkında edindiği izlenimlere dayanır. Tutkulu çekimler, anima gerçek bir kadına yansıtıldığında meydana gelir, böylece erkek âşık olur. Öte yandan, erkek animayla aşırı özdeşleşirse, dengesiz, alıngan ya da kadınsı hale gelebilir. Erkeğin animası çok zayıfsa, o zaman kadınlarla ilişkilerde zorlanacaktır.

Genel bakış

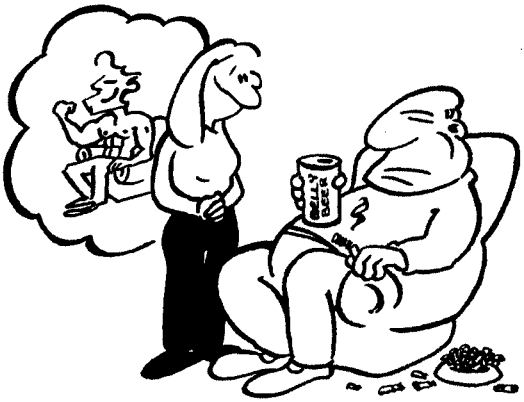
Jung'un anima ve animus hakkındaki fikirleri, artık oldukça eskimiş ve bir ölçüde erkek yanlısı görünebilir. Ama temel fikir—hepimizin ruhumuzda bir karşı cins yönünün bulunduğu—elbette hâlâ geçerlidir.

ANİMUS

Jung, kadınlarda animaya karşılık gelen animustan çok fazla söz etmez, büyük bir olasılıkla kendi ruhunda animusla ilgili doğrudan deneyimi olmadığı, bu da anlayışını sınırladığı için. Emma Jung, animus fikrini daha ayrıntılı olarak irdelemiştir; bu konuda *Animus ve Anima*'daki iki yazıdan daha kapsamlı bilgi edinebilirsiniz (*bak*. Ek okumalar).

Animus, kadın ruhunun düşünen, mantıksal kısmını temsil eder ve kadını bilgiye ve gerçek anlama doğru götürebilir.

Animus, kadının duygu-heyecan yaşamını etkileyebilecek doğal, önyargısız görüşlerden oluşur ve rüyalarda kahramanlar, şairler, manevi yol göstericiler, yargıçlar şeklinde görünür. Animusu gerçek bir erkeğe yansıtma, kadının âşık olmasıyla sonuçlanır.

Animusu yansıtma, kadının âşık olmasıyla sonuçlanır.

Kadın animusla aşırı özdeşleşirse, baskın, önyargılı ve inatçı hale gelir. Kadının animus gelişimi, erkeklerle ilişki kurması açısından önemlidir; animus zayıfsa, kadının sorunları olacaktır.

Kadın ya da erkek hakkında, kaynağını mit, rüya ve düşlemlerden alan arketipsel fikirler, insanların karşı cins hakkında çok çarpık görüşler edinmesine yol açabilir. Örneğin, Uyuyan Güzel türü masallarla yetiştirilen küçük kız, sürekli olarak yakışıklı bir prens arayışı içinde olabilir. Jung, erkeklerin doğaları gereği çokeşli olduğunu ve animanın hep evlenmemiş bir kadın ya da dişi imgesi şeklinde görünerek bunu dengelediğini düşünüyordu. Öte yandan, kadınlar doğaları

gereği tekeşlidir, böylece animus gruplar halindeki erkekler şeklinde görünerek bunu dengeleyebilir.

Uygun şekilde işlerlerse, hem anima hem animus kişisel bilinçdışı ile kolektif bilinçdışı arasında bir tür köprü ya da *kapı işlevi* görür. Bundan ötürü, anima ya da animusumuz ile temasa geçmek yararlıdır, çünkü onların bizim için değerli iletileri vardır. Karşı cinsle ilişkilerimizi başarılı kılmada da çok büyük bir rol üstlenirler. Bu ikisi birlikte bir "*syzygy*" ("birleştirilmiş" anlamına gelen Yunanca sözcük) oluştururlar. Karşı cinsin üyelerinde her zaman "öteki yarı"mızı, eksik olduğunu hissettiğimiz yarıyı ararız. Bu, Jung'un, ruhun işleyişi açısından son derece önemli olan "dengeli karşıtlar" fikrinin bir başka güzel örneğidir.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, insan ruhunu anlamak istiyorsak, hem kişisel bilinçdışını hem kolektif bilinçdışını incelemenin önemli olduğunu vurguluyordu.*
- *Arketipler yararlıdır, çünkü kolektif bilinçdışından kaynaklanan fikirlere biçim verirler.*
- *Jung, ruhta farklı güdüleyici içgüdüler belirlemeyi yararlı bulmuyor, bunun yerine genel bir ruhsal enerjiyi betimlemek üzere libido terimini kullanmayı yeğliyordu.*
- *Ego (olduğumuzu düşündüğümüz kimlik) ile gölge (benliğimizin yadsıdığımız olumsuz yönleri) ruhta dengeleyici bir çift olarak birlikte çalışır.*
- *Persona, başka insanlarla ilişki kurmak için taktığımız maskedir.*
- *Erkek ruhunun dengeleyici bir kadın yönü (anima), kadın ruhunun ise buna karşılık gelen erkek bir yönü (animus) vardır.*
- *Yansıtma, bilinçdışı bir özelliğimizi başka bir kişi ya da nesnede görmemizdir.*

5

Ruhun yolculuğu

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *ruhun yaşam boyu süren yolculuğunun doğası*
- *bireyleşme ve benlik üzerine daha ayrıntılı bilgi*
- *ruhun geçtiği gelişim aşamalarının kilit özellikleri*

Ruhun yolculuğu

Bir önceki bölümde, ruhun nasıl oluştuğuna baktık. Bu bölümde, ruhun nasıl geliştiğini ve işlediğini irdeleyeceğiz. Jung, çeşitli temel ilkelerin söz konusu olduğunu belirtiyor, bunların hepsini bilimsel ilkelere dayandırıyordu:

- Karşıtlar ilkesi. *Ruhtaki her şeyin doğal olarak karşıt bir yönü vardır; aslına bakılırsa, bu ilke bütün doğanın temelini oluşturur. Yukarı/aşağı, aydınlık/karanlık vb.'yi düşünelim. Bu ilkeye bağlı olarak, ruhtaki her "iyi" içerik ona denk bir "kötü" içerikle dengelenme eğilimi gösterir. Libidonun (ruhsal enerji) karşıtlar arasında akışı, karşıtlar arasında ne kadar büyük bir çatışma varsa o kadar büyük olur. Libidonun bu akışı, davranışımızı güdüler.*
- Denklik ilkesi. *Karşıtların her biri, eşit enerji miktarları yüklüdür. Ruhun olumsuz yönlerine doğru akmaya çalışan enerjiyi yadsırsak, enerji engellendiği için olumsuz*

kompleksler geliştirme eğilimi gösteririz. Bunlar, bilinçdışından çıkıp rüya ve düşlemler, dil sürçmeleri vb. halinde görüneceklerdir.

- Entropi ilkesi. *Bu kavram fizikten alınmıştır ve enerji eşit dağıldığında bütün sistemlerin "kuvvetten düşme" eğilimi göstermelerini betimler. Ruhta bunun anlamı, karşıtların zamanla birleşme eğilimi göstermesidir; bunu örneğin insanların yaşlandıkça, gençliğe özgü aşırı enerjilerini yitirerek çoğunlukla "yumuşama" eğilimi göstermelerinde görebiliriz.*

Jung, ruhu sabit, statik bir şey olarak değil, hayat boyunca sürekli değişen ve gelişen bir şey olarak görür. Kişilik gelişim çalışmasının büyük bir bölümü bilinçdışı düzeyde olur: Sonuçta, belirli bir tür kişi olmayı bilinçli olarak seçmeyiz. Yaşam boyunca, çevremizden ve yolculuğumuz sırasında karşılaştığımız kişilerden etkileniriz. Jung'un döneminde revaçta olan davranışçı kurama göre, aslında meselenin tamamı bundan ibaretti: Ruh, doğuşta boş bir levhaydı ve dış uyaranlara tepkilerin bir sonucu olarak yavaş yavaş gelişiyordu. Jung, bu görüşe katılmıyor, bünyesel bir insani gelişme programıyla doğduğumuzu, bu programın kolektif bilinçdışının derinlerine gömülü olduğunu söylüyordu. Bu yüzden, ruhsal gelişim yolculuğumuz, temel bir arketipsel kalıba uyar—tıpkı fiziksel bedenimizin, genetik tasarımına uygun olarak büyüyüp geliştiği gibi. Bunun anlamı şudur: Bilinçli zihin, resmin yalnızca bir parçasıdır ve küçük bir daire gibi, daha büyük bilinçdışı dairesinin içinde yer alır.

Jung, bireyleşme sürecini, yalnızca insanlarda değil, bütün canlı organizmalarda bulunan temel bir biyolojik süreç olarak görür. Aslında, Jung bunun inorganik sistemlerde bile meydana geldiğini görmüştür—sözgelimi, sıvı bir çözelti içinde sallandırılan kristalin büyürken kesin bir şekil oluşturması

gibi. Bireyleşmenin amacı bütünlüktür; bu, tek tek her organizmanın, tam olarak baştan olmaya programlandığı şey haline geldiği bir süreçtir. Başka bir deyişle, insanlar için bu, olabileceğimiz kadar tam ve dengeli bir insan haline gelmeyi içeren uzun bir süreçtir.

Jung, ruhun psikolojisine bir başka temel biyolojik ilke uygulamıştır: homeostaz ilkesi. Homeostaz, canlı organizmaların, çevrede ne olursa olsun, her zaman kendilerini bir denge durumunda tutmaya çalışmalarına gönderme yapar. Buna bağlı olarak, sözgelimi aç olduğumuzda yemek yeriz, çok sıcakladığımızda giysilerimizi çıkarır ya da gölgelik bir yer ararız. Bir kez daha, bu ilke bütün hayvan ve bitki âlemleri için, hatta canlı olmayan sistemler için geçerlidir. Jung, ruhun her zaman, içinde yaşadığımız dünyanın bir parçası olarak evrildiğini vurgulamıştır. Bu yüzden, ruhun da beden gibi her zaman denge arayışı içinde olmasını olağan görüyordu. Ne zaman ruhsal bir süreç bizi aşırı bir yöne doğru götürürse, ruh denge kurmaya çalışır. Bilinç ile bilinçdışı arasındaki ilişki bile, aynı ilke üzerinden işlemek zorundadır. Ruhtaki homeostaz ile ilgili bu önemli kuram, Jung'un "dengeleme kuramı" olarak andığı şeydir. Bir kez daha Jung, eyleme geçen dinamik karşıtları anlatır. Kimi zaman ilerliyor gibi görünürüz, kimi zaman da—Jung'un orta yaş krizinde başına geldiği gibi—geriliyor görünürüz. Bütün bu aşamalar, ruhun büyümesinin birer parçasını oluşturur.

Kendi ruhsal süreçlerimize daha dikkatli bakmaya başladığımızda—belki rüyalarımızı gözden geçirerek ya da psikanalize başlayarak—kişiliğin gelişimi daha bilinçli ve planlı hale gelir. Ama Jung, yolun asla düz ve kolay olmadığı konusunda bizi uyarır. Gerçekten de, önce yol kaotik ve sonsuz görünebilir ve hiçbir yere varmadığımız hissine kapılabiliriz. Ancak yavaş yavaş, bize arayışımızda bir yerlere varmakta

olduğumuzu gösteren işaretler belirmeye başlar. İşin ilginç yanı, yolun, bizi sonsuz görünen halkalara götürmesidir, hatta Jung bunların sarmallar olduğunu söyler: Hep aynı yere geri dönüyormuş gibi görünsek de, aslında sarmalın içinde öteye doğru gitmiş oluruz. Rüya görüntülerini belli bir dönem boyunca irdelersek, aynı tür görüntülerin tekrarlanan aralıklarla karşımıza çıktığını görürüz. Rüyalar, kilit niteliğindeki merkezî bir tema çevresinde döner, biz ilerledikçe merkeze doğru yaklaşır. Jung, bununla doğada bitkilerin gelişimi arasında koşutluk kurar; sık sık bitkilerin çiçeklerinde ve öteki büyüme alanlarında sarmal kalıplar görülür. Gerçekten de, bitki motifi, rüyalarda sık sık karşımıza çıkar ve insanlar analiz sürecine girdiklerinde çoğu zaman doğal olarak kâğıda ya da tuvale aktarılır. Jung, simyada ağaç sembolüyle de karşılaşmıştı; simyada ağaç Hermetik felsefenin sembolü olarak belirir. (Hermetik felsefe, kökü Eski Mısır'a uzanan, Kutsal Kitap, Kabala ve Yunan ve Roma felsefesi üzerinde büyük etkisi olan bir düşünce sistemidir.)

Bireyleşme süreci asla sona ermez: Sarmal yol bizi yaşam boyu süren bir yolculuğa çıkarır. Yolculuğu sürdürdükçe, yavaş yavaş anne babamızın ve toplumun bize dayattığı koşullanmayı çözer ve Jung'un personamızın "sahte sargı"sı adını verdiği şeyi üzerimizden atarız. Bu bizi özgürleştirir, kendi gölgemizi tanımamızı ve onun içimizdeki gücünü görmemizi sağlar, böylece gölgeyi başkalarına yansıtmamaya çalışabiliriz. Yavaş yavaş ruhumuz daha dengeli hale gelir ve biz çok daha bütünlüklü, çok daha verimli insanlar haline gelebiliriz.

Gelişimin arketipsel evreleri

Arketipler, kolektif bilinçdışının yapısal öğeleri ya da temel kalıplarıdır ve bireyin ruh sağlığı bunların gereğince işlemesine

bağlıdır. Geliştikçe, bireysel ego bilinci, insanlık tarihi boyunca bilincin evriminde gerçekleşen temel evrelerin aynılarından geçmek zorundadır. Jung, bu evrelerin hepsinin, mitlerin imgelerine yansıdığını görüyordu. Gelişmekte olan ruhta bu süreç normal olarak oldukça doğal şekilde ilerler, tıpkı fiziksel bedenin doğal olarak olgunlaştığı ve büyüdüğü gibi. Bu gelişim sürecinde, farklı arketipler, tıpkı bedenin fiziksel organlarının birbirleriyle etkileşimde olmaları gibi, birbirleriyle iletişime geçerler. Ruhsal gelişimin evrelerinden sorumlu arketipler, bütün arketipsel gerçekliğin yalnızca bir parçasıdır.

Jung, arketipsel gelişim evrelerinin gerçek sırasını betimlemede düş kırıklığı yaratacak kadar belirsizdir. Jung, fikirlerinin şaşırtıcı olduğunu ve yeni fikirlerin kendisini sürekli olarak asıl amacından uzaklaştırdığını kabul etmiştir. Daha sonra Jung'un öğrencisi Erich Neumann *Bilincin Kökeni ve Tarihi* adlı kitabında, Jung'un bütün fikirlerini tutarlı bir bütüne dönüştürme görevini yerine getirmeye çalışmıştır (*bak.* Ek okumalar). Bu kitaba yazdığı önsözde Jung, başarısından ötürü Neumann'ı kutlar ve analitik psikolojiye katkısından ötürü ona "yürekten teşekkürler"ini sunar. Jung kendisini bilinmeyen toprakları teşfeden ve sayısız yeni izlenim ve olanak arasında yolunu yitiren bir öncüye benzetir. Neumann, Jung'un izinden giderek, onun daha önce koyduğu işaretleri izleyebilmiştir. Jung, Neumann'ın katkısını, insan ruhunun gelişimi hakkındaki kendi kuramlarının evrimsel temelini sunan bir katkı olarak görüyordu; bu, gelecekteki bilimsel araştırma için sağlam bir temel oluşturacaktı.

Neumann, kahramanın yolculuğu sırasında meydana gelen bir dizi arketipsel olay betimler. Bunlara kısaca bakmak yararlı olacaktır, çünkü benzeri fikirler Jung'un yazılarının çeşitli yerlerinde karşımıza çıkar: Jung'un belirttiği gibi, kendisi temel çalışmayı yapmış, Neumann ise bütün bu çalışmayı daha

mantıksal bir sıralamayla yeniden düzenlemiştir. Neumann'ın sıralaması, "Uroboros"la başlar; Uroboros, kendi kuyruğunu yiyen, dolayısıyla dairevi bir motif oluşturan bir yılandır. Çeşitli mitlerde ve simya yayınlarında geçtiği için Jung bu sembole aşinaydı. Uroboros, doğanın yaratıcı ve yıkıcı yönlerini, sonsuz ölüm-yaşam döngüsünü simgeler. Daha sonra Neumann, ruhun yaşam boyunca izlediği aşamaları şöyle betimler:

- *dünyanın yaratılışı*
- *Tabiat Ana*
- *Dünyayı yaratan Anne ile Babanın ayrılması*
- *Kahramanın, yani bireysel ego bilincinin doğuşu—Jung bu olayı ergenliğe yerleştirmiştir*
- *ejderhanın öldürülmesi*
- *tutsağın kurtarılması*
- *kahramanın dönüşümü ve tanrılaştırılması.*

Bu sıralama, doğumdan ölüme bütün yaşam döngüsünü betimler. Jung, *İnsan ve Sembolleri* adlı kitabında, çeşitli açılardan buna benzer bir sıralama betimler. Onun sıralamasında, kahramanın evriminde, yani ego bilincinin gelişiminde belirli dört evre görülür. Bu evreler, Kuzey Amerika'daki Winnebago kabilesinin geleneklerinden yola çıkılarak belirlenmiştir:

- Hilebaz, *salt fiziksel gereksinimlerin davranışa egemen olduğu ilk ve en ilkel evreyi gösterir. Bebeğin bu gereksinimleri karşılama dışında hiçbir amacı yoktur. Davranışı acımasız, bencil, hayâsız ve insafsızdır. Bu figür çoğu zaman kurnaz tilki gibi bir hayvanla temsil edilir.*
- Tavşan, *bireyin topluma uyum sağlamaya başladığı bir sonraki evreyi gösterir. Sembolik figür gene hayvandır; bu kez tavşan, ama bazı yerlerde kır kurdudur. Çoğu zaman bu figür, hâlâ hayvan formunda olmakla birlikte, insan*

kültürünün kurucusu olarak görülür; Hilebaz evresinin içgüdüsel, çocukça dürtülerini dönüştürmeye başlar.

- Kızıl Boynuz, *üçüncü evreyi temsil eder. Kızıl Boynuz, on kardeşin en küçüğü olup, çeşitli arketipsel sınamalardan —bir yarışı kazanıp büyük gücünü kanıtlamak gibi— geçmek zorundadır. "Yürürken fırtınalar estiren" yoldaşı gökgürültüsü kuşu, kahramanın bütün kusurlarını ve zaaflarını telafi eder. Kızıl Boynuz, ergenlerin ve yeniyetmelerin mücadelelerini temsil eder; ergenlikte gelişmekte olan ruh, dış dünyada yaşamaya uyum sağlamak durumundadır.*
- İkizler, *son evreyi temsil eder. İkizler, insanın doğasındaki ikili yönü—karşıtlar arasındaki temel mücadeleyi— simgeler ve bir kez daha dünyanın dört bir yanındaki mitolojilerde yaygın olarak karşımıza çıkar. Genellikle, ikizler doğduklarında birbirlerinden zorla ayrılırlar ve mitsel görev bir biçimde onları birbirine kavuşturmaktır. Bu, ruhu bütünleştirmek için yapılması gereken çalışmayı—gölge üzerinde çalışma vb.—yansıtır.*

Arketipsel evreleri temel olarak bu şekilde mitlere ve efsanelere bakarak keşfeden Jung, bu arketipsel öyküleri anlamanın, ruhun nasıl geliştiğini anlamamıza yardımcı olabileceğini söyler, çünkü bireysel ruh, yazılı tarihten geriye doğru izi sürülebilen kültürel bilinç evrimini yansılar. Kahraman miti, bütün dünyada en yaygın olarak yinelenen mittir ve sık sık insanların rüyalarında da belirir. Bu mit, ayrıntıları açısından çok büyük farklılıklar gösterir, ama alttaki tema her zaman aynıdır, bu da evrensel arketipsel bir kalıbının söz konusu olduğunu gösterir. Örneğin, kahraman yoksul koşullar içinde, ama mucizevi şekilde dünyaya gelir, erken yaşlarda insanüstü bir güç sergiler, toplumda hızla yükselir, kötülük güçleriyle mücadele eder, kibir gibi insani kusurları vardır ve sonunda ölümü bir tür ihanet sonucu kurban edilme biçiminde olur.

Bunun iyi bir örneği, Kral Arthur mitinde görülür. Jung, bu kahraman öyküsünün, bireylerin gelişiminde —kendi kimliklerini oluşturma mücadelesi verirken—önemli olduğunu belirtir. Toplumlar için de—kolektif kimliklerini oluştururken—önemlidir.

Genel bakış

Kahraman mitinin, Örümcek Adam ve Süpermen'in serüvenleri gibi modern kahramanlık serüvenlerinde hâlâ dile getirildiğini fark etmiş olmalısınız. Öykü, temel özellikleri değişmeksizin binlerce yıldır tekrar tekrar karşımıza çıkmaktadır.

Jung'a göre, bütün bu öykülerdeki kahraman, belirmekte olan ego bilincini ve onun gelişip büyüme çabalarını temsil eder. Kahraman, mücadelelerinde çoğu zaman tanrısal figürlerden ve başka koruyuculardan yardım alır; onlar, kahramana, kendi başına başaramayacağı her tür insanüstü görevi nasıl başaracağı hakkında önerilerde bulunurlar. Örneğin, Arthur mitinde, bu figür Merlin biçiminde belirir. Bu insanüstü figürler, bütünlüklü ruhun sembolik temsilleridir; bütünlüklü ruh, bilinçdışı dünyasına erişip, mücadele egen egoda olmayan eksik bilgiyi elde edebilir. Sonunda kahramanın kendini kurban ederek ölümü, olgunluğun başarıldığını gösterir.

Mitsel kahraman gibi, hepimiz gelişmemizin her evresinde yeni bir arketipsel enerjiler bütünüyle karşılaşırız. Hem kişiliğimizde hem davranışımızda bunları bütünleştirmemiz gerekir. Bununla birlikte Jung, tarihinin büyük bölümü boyunca insanın yalın avcı-toplayıcı bir hayat sürdüğünü, ama son dönemde çok hızlı evrildiğimiz için, arketipsel kalıbımızın bu hıza yetişecek vakti bulamadığını belirtir. Bu, onun programının, modern, temel

olarak şehirli yaşam için her zaman önemli olmadığı anlamına gelir. Ne var ki, bizi bütün dünyadaki insanların temel gelişme evrelerini izleyecek şekilde donatır: Çevremizi keşfetme; aile üyelerimizin kim olduğunu öğrenme; aile kurallarını öğrenme; akran grubunu tanıma; toplumsal yasalar ve inançlar hakkında bilgi edinme; bir yetişkin olarak topluma kabul edilme vb. Bütün bu evrelere, benlik rehberlik eder. Öteki arketipsel yapıların, örneğin bir önceki bölümde gözden geçirdiğimiz ego, gölge, persona, animus ve animanın da, kişinin ruhsal ve toplumsal gelişiminde oynayacağı roller vardır.

Bireyleşme ve benlik

Dönemindeki birçok psikoloğun aksine, Jung ısrarla ruhsal gelişimin çocukluk ve ergenliğin bir hayli ötesine uzandığını, hatta yaşlılıkta bile sürdüğünü belirtiyordu: Bireyleşmeye doğru yolculuğumuzun haritasını oluşturan kendimizi irdeleme ve gelişme sürecimiz asla sona ermez. Jung, birey kendi bilinçdışında pusuda bekleyen canavarlarla yüzleşmedikçe, bu sürecin asla tamamlanmış olamayacağı kanısındaydı. Kendi orta yaş krizi sırasında bunları kendi ruhunda keşfetmişti; keza bunlar, mit ve efsanelerde, ejderhanın öldürülmesi gibi arketipsel temalarda karşımıza çıkar.

Jung, birçok insanın yaşamlarını nasıl sınırlı şekilde yaşadıklarını göstermek için bir benzetmeden yararlanıyor, onların büyük bir apartmanın yalnızca bir ya da iki katında yaşadıklarını, kalanını asla keşfe çıkmadıklarını belirtiyordu. Bu bina ruhu temsil eder; keşfedilmemiş odalar ise, bilinçdışının keşfedilmemiş uçsuz bucaksız alanlarıdır. Birçok insan, kendi bilinçdışı yönlerini bütünüyle görmezlikten gelir, ama bilinçdışının kendi rüya ve düşlemlerinde açığa çıkardığı iletileri dinlemeyi öğrenebilirlerse, bunları yaşamlarını zenginleştirip

iyileştirmek için kullanabilirler. Bilinçdışı bu iletileri imge, işaret ve semboller biçiminde aktarır; bunları verimli şekilde işlemek bilinçli zihnin görevidir. Bu her zaman kolay değildir, çünkü Jung'un kendi ruh yolculuğunda keşfettiği gibi, bilinçdışının dünyası akıl karıştırıcı ve zaman zaman korkutucudur.

Bilinçdışını keşfetmeye başladığımızda genellikle açığa çıkan ilk katman, gölgedir. Gölge, önceki bölümde gördüğümüz gibi, gerçekten de kendimizin bakmak istemediğimiz ya da bilinçli olarak kabul edemeyeceğimiz bütün parçalarından, başka bir deyişle kendimizdeki hoşlanmadığımız yönlerimizden oluşur. Gölge, çoğu zaman dışarıya, öteki kişi ya da gruplara yansıtılır. İçe döndürülüp bastırılabilir de; bu durumda nevrozlara ya da öteki ruhsal rahatsızlıklara neden olabilir. Bütün ruhsal öğeler gibi, gölgenin de olumlu ve olumsuz yönleri vardır: Olumsuz yön, bize kişiliğin karanlık yönlerini ve üzerinde çalışmamız gereken şeyleri gösterebilir. Olumlu yön, bize kendimizde farkına varmadığımız nitelikleri gösterip büyük bir güç katabilir. Jung, kendi gölgesinin dev boyutlu olduğunu ve bir ömürde onun tamamını ele alma görevinin çok büyük olduğunu belirtiyordu. Bütün yapabileceği, gölgesini gözden geçirmek ve sorumluluğunu üstlenmeye çalışmaktı.

Kendi daha olumsuz yönlerimizin sorumluluğunu üstlenmek, bireyleşme sürecinde benliğin ilk görevidir. Bu süreçte ruhun, sürekli olarak ürettiklerini incelemesi, bunlarla yüzleşmesi gerekir. Jung'un birbiriyle çatışan iki kişiliği çerçevesinde şunu söyleyebiliriz: Sürekli olarak, analitik, bilinçli 1 Nolu kişiliği, hep Jung'un dikkatini çekmeye çalışan ve bunu başaran 2 Nolu bilinçdışı kişiliği gözden geçirip anlamaya çalışır. Jung'un da kabul ettiği gibi, bu uğraş kolay değildir, ama bize çok şey kazandırabilir, çünkü daha huzurlu insanlar

olmamıza, insan kardeşlerimizle daha verimli ilişkiler kurabilmemize yardımcı olur. Jung'un kendisinin bu zorlu işi büyük ölçüde başardığı, başta pek de sevilmeyen, aksi bir genç olarak yola çıkmışken, yaşamının daha sonraki döneminde izinden giden büyük bir kitlenin oluşmasından bellidir.

Gölgeyle yüzleşme, bireyleşme sürecinde yalnızca ilk görevdir. Bir kez gölgeyi tanımaya başladığımızda, ruhta ikinci katmana ulaşırız; bu anima ya da animustur, ruhtaki karşı cins imgesidir. Bir erkek, bir kez animasını anlayıp kabul etmeye başladığında, bu, kendi iç ve dış yönleri arasında dengeye ulaşma yönünde ona yardımcı olacaktır. Bunu Jung'un kendi iç ve dış benlikleri arasında denge kurmaya başlama tarzından görebiliriz. Orta yaş krizine kadar, Jung 2 Nolu kişiliğin gereksinimlerini bastırmıştı. Daha sonra yaratıcı oyun yoluyla iç gereksinimlerine kulak vermeye başlamış, Bollingen'deki kulesini yapmış ve son derece ihtiyaç duyduğu yalnızlığın peşine düşmüştü.

Kadın için görev bir ölçüde farklıdır. Kadın için, destekleyici ve yön gösterici animusun enerjisini anlamak, ona yaşamını dayandıracağı güçlü bir yapı sağlar. Jung'un hastalarından yazar Margaret Flinters, içinde bir yerde, davranışına yön veren hayaletimsi bir figürü nasıl keşfettiğini anlatır. Bu animus figürünün kaynağı, tam bir mükemmelliyetçi olan babasıydı. Dolayısıyla, Flinters her şeyi eleştiriyor, kendi yapıtlarını yeterince iyi bulmuyor, kocasının hep kendi kusursuzluk idealinin gerisinde kaldığını düşünüyordu. Jung'la tanışınca, Flinters yaşamında ilk kez daha rahat bir erkekle karşılaşmış ve bu, ayaklarının yere basmasını sağlamaya yardımcı olmuştu.

Genel bakış

Jung'un, kadının destek ve rehberlik bulmak için eril bir animusa dayanmak zorunda olduğu kavramı, modern bir kadın düşünür için, altta yazan varsayım yüzünden —yalnızca erkeklerin mantıklı ve yön gösterici oldukları— bir ölçüde sinir bozucudur. Öte yandan, elbette, günümüzde erkeklerin kadınlar kadar sezgisel ve duygusal olabildiklerini kabul ediyoruz. Anima ve animus fikirleriyle ilgili olarak kavramamız gereken nokta, ruhumuzda denge bulmamızın önemli olduğudur.

Karşı cins ilişkileri, bizi her tür farklı anima/animus enerjisini keşfedebileceğimiz evreye ulaştırır; bu da, bu ilişkilerin niçin sık sık bu denli güç olduğunu açıklığa kavuşturur! Birlikte büyümeye ve birbirimize yardım etmeye istekliysek, ortak bir anlayışa ulaşabiliriz. Jung, burada erkeğin görevinin, gözlerini ruha ve bilinçdışının karanlık enerjilerine açmak olduğunu belirtir. Doğaları gereği sezgi ve duygu alanlarında rahat olan kadınların ise, dış dünyada verimli iş görmeyi öğrenmeleri gerekir. Modern dünyamızda cinsiyet rolleri daha az belirgin hale geldikçe ve insanlar herkesin ruhunda hem kadın hem erkek enerjiler olduğunu fark etmeye başladıkça, bütün bunların nasıl yavaş yavaş değişeceğini ve evrileceğini düşünmek ilginç olacaktır.

Rüyalar aracılığıyla bilinçdışı dünyasını keşfetmeye başlayabiliriz, çünkü rüyalar bilinçdışının nasıl bilinçli hale gelmeye çalıştığını gösterir. Rüyalar, bilinçdışında olup biten süreçlerden birçoğunu—bütünüyle özümsemeye vakit bulamadığımız basit gündelik olaylardan ve engellenmiş gölge enerjisini keşiften, kolektif bilinçdışı kaynaklı arketipsel enerjilere işaret eden kutsi "büyük rüyalar"a kadar—yansıtır. Rüyalar hakkında daha fazla bilgi için *bak.* 6. Bölüm. Jung, rüya içeriğini daha kapsamlı olarak değerlendirmek ve

rüyaların daha derin anlamlarını anlamak için, aktif düş gücü tekniklerini de kullanıyordu. Bu teknikler, kişiyi kâbusları çok andıran ve neredeyse aynı şekilde iş gören düşlem imgeleri oluşturmaya teşvik eder. Jung, insanları önce kendilerine "kim ya da ne sesini duyurmaya çalışıyor, niçin?" sorusunu sorarak, bilinçdışının sesini dinlemeye teşvik ediyordu. Kişi bu soruyu sorduktan sonra rahatlamalı, bilinçli zihnin sonsuz gevezeliğine kulaklarını kapamalı ve iç dünyadan yükselen imgeler ya da sözcükler her ne ise onlara dikkat etmelidir. Daha sonra, kişi zihnine ne geliyorsa kâğıda dökebilir. İmgeler, çizilmeli ya da boyanmalıdır. Son görev olarak kişi, eleştirel olmayan bir yolla ürettiği her ne ise onun üzerine düşünmeli ve ortaya çıkan temaları geliştirmeye devam etmelidir. Jung, buradaki önemli noktanın, her zaman bilinçdışınm önderlik etmesine izin vermek, ama asla denetimi bütünüyle ele almasına izin vermemek olduğunu vurgular: Mesele, zihnin rasyonel yönü ile sezgisel yönü arasında sağlıklı bir denge kurmaktır.

Bütün bu yöntemler—gölge ile yüzleşme, anima/animus ile çalışma, rüya ve düşlemleri keşfetme—kendimizle ilgili pek çok şeyi anlamamıza yardımcı olabilir. Herhangi bir şeyi bastırmamaya ve şeyleri oldukları gibi kabul etmeye çalışmak önemlidir. Bu kimi zaman tedirgin edici olabilir; Jung, içimizde gizli duran ve keşfettiğimiz "öteki"nin çoğu zaman yabancı ve kabul edilemez görünebileceğini söyler. Ama bizim görevimiz, sebat etmek ve hislerimizi geri plana atmaktır, çünkü kendimizle ilgili her küçük bilgi parçası bizi daha zengin kılacaktır. Kötü görünen parçalarımızı kabul etmemiz gerekir, çünkü bunlar bize dengesiz alanları gösterir. Bir kez ruhumuzda çatışan karşıtları iyice gözden geçirebildiğimizde, ikisi arasında bir yerde uzanan uzlaştırıcı konuma ulaşma yönünde çalışmak mümkün olur. Jung, simya araştırmasına başladığında, bu fikri destekleyen pek çok veriye ulaştı. Bu konu hakkında daha fazla bilgi için *bak*. 8. Bölüm.

Ruhun olumlu ve olumsuz yönlerini bütünleştirdiğimizde beliren "uzlaştırıcı üçüncü öğe", bizi varlığımızın amacına, iç özüne, Jung'un benlik dediği şeye götürür. Jung benliği kişilerüstü, aşkın bir kendilik olarak görüyordu; sonunda benliğe ulaşmamız demek, bireyleşme sürecinin sona ermesi demektir. Benlik, kadınların rüya imgelerinde yüksek konumdaki bir rahibe ya da tanrıça figürü olarak, erkeklerde ise manevi yol gösterici ya da doğa ruhu olarak görünebilir. Başka birçok imgede de—sözgelimi, mandalada, simyanın ünlü filozof taşında ya da erdişi figürlerde—görülür.

Benlik, her zaman bir yaşam döngüsünün bütünlüğünü ve tamamlanmasını simgeler.

Jung, benliği ruhun en önemli yönü olarak görüyordu. Ego, yalnızca onun aracısı ve koruyucusu işlevini görür—bilgi alıp aktararak ve süreci gözleyerek. Ama ruhun bütün yönleri gibi, benliğin de büyüklük kuruntusuna ya da cinnete yol açabilen olumsuz yönleri vardır. Önemli olan, iç dünya ile dış dünya arasında bağlantı kurarak, her zaman bir denge duygusunu aramak ve korumaktır.

Cinsellik ve cinsiyet

Psikologlar yıllarca cinsiyete ilişkin farkındalığımızın gelişiminde "doğa"nın mı, yoksa "yetişme"nin mi daha çok etkisi olduğunu tartışmışlardır. Ruhumuzun gelişme tarzını belirleyen genetik bir tasarımla mı doğuyoruz, yoksa her şey nasıl yetiştirildiğimizle mi ilgili? Daha önce gördüğümüz gibi, Jung ruhsal gelişimin her yönünün tasarımını bize sunan içkin arketipsel bir kalıpla doğduğumuzu söylemiştir. Jung, çevresel etmenlerin de çok önemli olduğunu kabul ediyordu, ama bütünüyle boş bir levhayla yola çıktığımız kanısında değildi.

Psikoloji ve antropolojideki yakın tarihli araştırmalar, Jung'un haklı olduğu yönündedir. Sözgelimi, bir bebek doğduğunda, boy ve kilo olarak biyolojik cinsiyet farklılıkları vardır, görsel ve işitsel uyaranlara tepki verme biçimlerimiz de farklıdır. Bu, gerçekten de doğuştan itibaren işlev gören biyolojik bir tasarımın var olduğunu gösterir.

Büyüdükçe, içine doğduğumuz toplumun öğretilerini yansıtan bir persona yaratmaya başlarız. Bunu dengelemek için animus ya da anima gelişir, kamusal ortamlarda göstermememiz beklenen özellikleri bünyesinde toplar. Jung'un döneminde iki cinsiyet arasındaki ayrım şimdi olduğundan daha belirgindi, o yüzden Jung'un animası personasından belirgin şekilde farklı bir davranış sergiliyordu. Örneğin, erkeklerin evin geçimini sağlamaları ve duygusallıktan uzak, mantıklı davranmaları bekleniyordu. Kadınlar mantıksız, öngörülemez ve gizemli görülüyordu—Jung'un animası tam da böyle davranma eğilimi gösteriyordu.

Jung, eril ile dişili, birbirini dengeleyici ve bütünleyici bir karşıtlar çifti olarak birlikte var olan iki ana arketipsel güç şeklinde görüyordu. Bu fikir dünyanın her yanındaki mitlerde ve felsefî öğretilerde—sözgelimi, Çin'in yin yang'ında—görülür (*bak.* 8. Bölüm, *Yi Jing*'le ilgili kısım). Bu temel eril ve dişil ilkeler ruha doğuştan işlenmiş olup, kişinin cinsiyet farkındalığı, çok erken yaşlardan başlayarak bu arketipsel başlangıç üzerine kurulur. Başta çocuk anneyle özdeşleşir; bu, büyümekte olan erkek çocuk için sorun oluşturur: Erkek çocuk, annesinin cinsiyetinin karşıtı olan bir cinsiyet oluşturmak zorundadır. Her şey yolunda giderse, erkek çocuk kendi cinsi kimliğini babasına ya da öteki erkek figürlere aktarabilecektir. Bu, erkek çocuğun dış dünyada verimli şekilde nasıl iş görebileceğini öğrenmesini sağlar. Bu süreçte akran grubu etkileşimleri de hayati önem taşır ve normal olarak bütün

çocuklar, ergenlikten önce neredeyse yalnızca aynı cinsiyetten oyun arkadaşlarıyla etkileşim içinde oldukları bir evreden geçerler.

Kızlar için sorun farklıdır; onların anneyle cinsiyet özdeşleşmesinden kopmaları gerekmez, çünkü anne onlarla aynı cinsiyettendir. Bununla birlikte, tıpkı erkek çocukları gibi, kızların da güçlü bir ego kimliği geliştirmeleri ve dış dünyada iş görmeleri, iyi bir eğitim alıp daha sonra geçimlerini sağlamaları beklenir. Bu, onların da kahraman miti döngüsünü izlemeleri gerektiği anlamına gelir. Bu, bugün Jung'un dönemine göre daha da doğrudur, gene de kadın süper kahraman hâlâ mitolojimizde erkek süper kahraman kadar yaygın değildir. Bunun böyle olduğunu görmek için çocuk kitaplarını okumak ya da filmleri seyretmek yeterli olacaktır.

Kızlar için bir başka sorun vardır; Jung bunu *Güzel ile Canavar* masalına gönderme yaparak açıklar. Bu masalda canavar, zihnin daha eski bir katmanını, kadını doğurma ve çocuklarına annelik etme yoluyla biyolojik işlevini yerine getirmeye yönlendiren eski, arketipsel, hayvansal enerjiyi (yani, erotik, cinsel enerjiyi) temsil eder. Kadın bunu yapmak için, babası ile arasındaki duygusal ve ruhsal bağı koparmak zorundadır, çünkü eşi olacak olan yeni bir erkek aramak durumundadır. Masalda, Güzel gidip Canavar'ın şatosunda yaşamaya başlar ve Canavar'a bağlılığı ile sonradan hastalanan babasına bağlılığı arasında bocalar. Çoğu zaman kadınlar, canavara yönelik daha ilkel dürtüye direnirler, çünkü bu onları dış dünyadaki kariyer, rekabet, başarı ve arkadaşlık dünyasından koparır. Jung'un dönemindeki kadınlar için bu daha da olumsuz bir durum oluşturuyordu; çünkü o dönemde kadın akademisyenler ve kariyerlerinde başarılı kadınlar, çoğu zaman "erkeksi" ve cinsellikten bir hayli yoksun görülüyordu. Gerçekten de, evlendikleri zaman kadınların kariyerlerini bütünüyle

bırakmaları bekleniyordu, çünkü kadının rolünün çocukları yetiştirmek ve evi çekip çevirmek olduğu varsayılıyordu.

Durum oldukça yavaş değişiyor ve modern dünyada bile hâlâ büyük çatışmalar olabiliyor. Bu çatışmalar yalnızca tek tek kadınların ruhunda görülmekle kalmıyor; kadın ile kocası arasındaki etkileşimde de görülüyor—taraflar bir yandan, cinsiyet rollerinin ve evde ve çocuk bakımında kimin neyi yapacağına dair tartışmaların kavgasını verirken. Jung'un, binlerce yıllık evrimle bize aktarılan çizgide gelişme göstermeye çalıştığımızda, modern ruhlarımızın karşılaşacağını belirttiği sorunlara bir örnektir bu. Jung, bizi uyarır: Kişisel psikolojimiz çok sığdır ve kolektif bilinçdışı okyanusunda adeta küçük bir dalgadan ibarettir. Kolektif psikoloji, yaşamlarımızda en büyük güçtür, dünyayı değiştiren ve tarihi yapan güçtür.

Geçiş ayinleri

Yaşam boyunca hepimiz yaşamlarımıza değişiklik getiren farklı evrelerden geçeriz. Bu değişikliklerden birçoğu, örneğin doğum, evlilik, çocuk doğurma, emeklilik ve ölüm, özel törenlerle belirgin kılınır. Bunlar, insan ruhuna öyle sağlam şekilde yerleşmiştir ki, birçoğu arketipseldir: Daha ilkel toplumlarda, gelişmekte olan ruhun bir durumdan bir duruma geçiş zamanları, benzeri şekilde geçiş ayinleriyle belirgin kılınır. Modern toplumun sık sık ihmal ettiği en önemli eski törenlerden biri, ergenliği göstermek üzere yapılan erginleme törenidir.

Jung, şöyle ya da böyle örgütlü bir yapısı olan bütün ilkel toplulukların ve kabilelerin, ergenliği gösteren özel erginleme törenlerinin olduğunu söyler. Bunlar, kabilenin sosyal ve dinsel yaşamında çok önemlidir. Bu törenlerden bazıları son

derece gelişmiştir, ama altta yatan tema her zaman aynıdır. Erkek çocuklar genellikle annelerinden alınıp özel yerlere götürülür, burada kabile yaşlıları onları erişkinliğe kabul eder. Erkek olduklarını vurgulamak için özel törenler—sözgelimi, sünnet—gerçekleştirilir. Kızlar da, çoğu zaman bir kenara alınır ve onlara bilge yaşlı kadınlar tarafından kadınlara özgü gizemler—sözgelimi, aybaşı ve çocuk doğurma—öğretilir. İki cinsiyet için de, bu ergenlik törenlerinin ana amacı, genç kişiyi anne babasından ayırmak ve çocukluğun kesin olarak sona erdiğini ortaya koymaktır.

Genel bakış

İşin ilginç yanı, uygun erginleme törenlerinden yoksun bırakılan modern çocukların, çoğu zaman adeta kendi törenlerini—belki de bir çocuk çetesine katılarak—yaratmalarıdır. Bu, Jung'un ruhta insan davranışına yönelik derin arketipsel köklerin olduğu şeklindeki görüşünü destekliyor gibidir.

Bilincin çocukluk evresinde, genellikle ruhun sorunları azdır, çünkü her şeyi anne baba halleder. Jung'a göre, aslında ergenlik, ruhsal doğumu gösterir; ergenlik egonun anne babadan bilinçli ayrımını getirir: Kahramanın doğuşudur bu. O andan sonra, yaşamın isterleri, çocukluk rüyalarını sona erdirir ve her şey yolunda giderse, kişi yetişkinliğe ve bağımsızlığa geçişi başarabilir. Bazıları için bu evre kolay değildir ve çok geçmeden, çoğunlukla cinsel konularla ya da aşağılık duygusuyla bağlantılı sorunlarla karşılaşırlar. Jung şunu belirtir: Bu evrede çok çeşitli sorunlarla karşılaşılsa da, bunların her zaman kendine özgü bir ortak özellikleri vardır: bir biçimde çocukluk bilinç düzeyine bağlı kalma. İnsanlar, bilinçsiz ya da her durumda yalnızca egonun bilincinde olarak,

yabancı her şeyi reddederek ve kendi zevk ya da güç arzularını yerine getirerek yollarına devam etmek isterler.

Ne yazık ki, modern dünyada erginleme törenleri ya bütünüyle yok olmuş ya da belirsiz taklitlere dönüşmüştür, dolayısıyla birçok kişi erişkinliğe geçerken herhangi bir yardım alamamaktadır. Jung, ruhumuzdaki derin arketipsel kökler nedeniyle, hâlâ törene ihtiyaç duyduğumuzu ve bunun eksikliğini duyduğumuzu söyler. Belki de erginleme törenini ihmalimiz, bugün birçok insanın erişkinliğe tam olarak girmekte zorluk çekiyor görünmelerinin nedenlerinden biridir.

Orta yaş krizi

Orta yaşa yaklaştığımızda, çoğunlukla sahip olduğumuz her şeyin sonunda çözüme kavuştuğunu düşünürüz. O an itibarıyla kişisel görüşlerimizi ve toplumsal konumlarımızı, kariyerlerimizi vb. oturtmuş olmamız umulur. Ama birçok insan bu noktada, konumlarının sonsuza dek geçerli olacağını varsayarak ve zor elde ettikleri konuma tutunarak, bir kez daha açmaza düşer. Göz ardı ettikleri nokta şudur: Ne yazık ki, toplumdaki başarılarımız, ancak bilincimizi yoğunlaştırarak kazanılabilir; bir tür sınırlama sürecidir bu. Belli ilgi alanları üzerinde yoğunlaşmamız ve diğerlerini bir tür ruhsal eski eşya odasına atmamız gerekir—yapmak istediğimiz her şeyi yapacak zamanımız ya da kavrama gücümüz yoktur!

Hayatımızın orta noktasında birden zamanın tükenmekte olduğunu fark ederiz. Hâlâ Avustralya'ya gidememiş, Nobel Ödülü'nü kazanamamış ya da uzaya yolculuk edememişizdir. Bu, orta yaş krizi dönemidir; Jung, orta yaş krizinin erkeklerde yaklaşık 40 yaşında, kadınlarda biraz daha erken yaşta bir depresyon dönemiyle kendini gösterdiğini belirtir.

Genel bakış

Bazı kadınlar, çocuklarının hepsi okula başladığında ve birden biraz daha özgürlükleri olduğunda orta yaş krizine girebilirler. Bazıları, özellikle tam zamanlı çalışanları ise, daha geç bir tarihte, çocukları evden ayrıldığında orta yaş krizine girerler.

Bir kez daha, insan ruhunda önemli bir değişim söz konusu olacaktır. Bu, kişinin kişiliğinde yavaş bir değişiklik gibi görünebilir, çocukluktan belli özellikler yeniden belirebilir ya da kişinin ilgileri değişmeye başlayabilir. Tutum ve inançlar giderek daha kemikleşip, kişi fanatik ve yobaz biri haline gelebilir ya da inanç sisteminde birden toptan bir değişim meydana gelebilir. Jung, çok ilginç bir vaka anlatır; kişisel olarak tanıdığı, kilise mütevellisi olan son derece dindar bir kişiden söz eder. Bu kişi din ve ahlak meselelerinde giderek daha fanatik ve hoşgörüsüz hale gelmiş, sonunda yaklaşık 40 yaşında "kilisenin yüzü gülmez bir üyesi" olup çıkmıştı. Sonra 55 yaşında bir gece aniden yatağa oturup, eşine biraz önce aslında "serserinin teki" olduğunu fark ettiğini söylemişti. Belli ki, kalan ömrünü sefa içinde keyif çatarak geçirmiş, biriktirdiği servetin büyük kısmını harcamıştı. Jung, onun açıkça "iki ucu da yaşayabilen epey hoş bir kişi" olduğunu belirtir (*bak.* Ek okumalar, *Ruhunu Arayan Modern İnsan*).

Demek ki, orta yaş krizi, karşıtın geri dönüşünü gösterir; bu, ruhun kendi dengesini yeniden kurmaya yönelik bir girişimidir. Jung'un belirttiği üzere, bu evre gerçekten de çok önemlidir, çünkü bu evre olmasa hep gençliğe özgü ruhsal yapıyı yeniden oluşturmaya çalışan kişilik türünü geliştirme riskiyle karşı karşıya kalırız. Bazı insanların çocukluk evresinde takılıp kalmaları gibi, bu da geçmişe bakmaya takılıp kalmanın bir başka yoludur. Böyle bir kişilik, ruhsuz, sıkıcı ve basmakalıp hale gelir.

Yaşlanma

Jung, hayatın ikinci yarısının, ilk yarıdan çok farklı bir niteliğinin olduğunu söyler. Jung, ruhun yolculuğunu, doruğa doğru yükselip sonra yeniden batan güneşin günlük seyrine benzetir. Hayatın ilk yarısında, başarıyla, dünyadaki yerimizi edinmekle, geçimimizi sağlamakla, aile kurmakla vb. ilgileniriz. Karşılaştığımız sorunlar, temel olarak biyolojik ve toplumsal sorunlardır. Yaşamın daha sonraki evresinde, imkânlarımız elverirse daha içe bakan ve düşünen kişiler oluruz. Uğraştığımız sorunlar, daha kültürel ve daha manevi nitelikli hale gelir. Kişiliğin bastırılmış yönleriyle yüzleşip bunları bütünleştirme, artık en sonunda ruhun bireyleşmesine götürebilir bizi.

Jung, yaşlanmayla gelen ruhsal değişimlerin, bir ölçüde fiziksel bedene yansıma eğilimi gösterdiğini belirtir. Kadınlarda, kalın ses ve hafif bıyık gibi daha erkeksi özellikler belirir. Erkeklerin sesleri genellikle incelip tizleşir, yüzleri yumuşar ve kilo alma eğilimi gösterirler. Jung, bir Kuzey Amerika kabile şefi vakasını anlatır: Büyük Ruh şefe bir rüyada görünmüş, artık kadınlar ve çocuklarla yaşamak, kadın giysileri giymek ve onların yiyeceklerini yemek zorunda olduğunu bildirmiştir. Bu öykü, hayatın düşkünlük evresini açığa kavuşturur; bu evrede insani değerlerimiz, hatta bedenlerimiz, karşıt yönde ani bir değişiklik geçirme eğilimi gösterir.

Jung, ruh alanında benzeri bir sürecin söz konusu olduğunu gözler ve şunu söyler: Sanki belli bir erkeklik ya da dişilik birikimimiz vardır ve bu, orta yaşa geldiğimizde azalır; dolayısıyla, kullanılmamış karşıt cins enerjisinin açığa çıkmasına izin veririz. Jung, işten yorulan ve işyerini kapatan orta yaşlı bir adamı örnek gösterir. Bunun üzerine, işi adamın eşi üstlenir ve küçük bir dükkân açar, burada kocası işçi olarak

çalışır. Sık sık, bu rol değişimlerine evlilikteki çalkantılar eşlik eder, çünkü erkek sonunda kendindeki duygusal yanı, kadın ise kendindeki keskin ve mantıksal zihni keşfeder.

Jung, hayatın öğleden sonrasını gündüz gibi yaşayamayacağımız konusunda bizi uyarır: Gündüz büyük görünen şey, akşam küçük görünecek; gündüz doğru olan şey, bir yalan haline gelecektir. Bu evrede, psikolojik açıdan sağlıklı olmak istiyorsak, ruhtaki dünyayı keşfetmeye başlamamız çok önemlidir; kendimizi ve kendi ruhsal doğamızı anlamaya başlamamız gerekir. Ama bu her zaman kolay değildir ve birçok insan geçmişe saplanıp kalmayı yeğleyip, sürekli olarak yakman kurbanlar, sıkıcı ebedi ergenler ya da katı, can sıkıcı yaşlı ahkâm kesiciler haline gelebilirler.

Jung, hayatın ilk yarısının aslında doğayla—saygınlık edinmek, geçimini sağlamak, aile kurmak—ilgili olduğunu belirtir. Hayatın ikinci yarısı, kültürle ilgili gibi görülebilir. İlkel toplumlarda, hemen her zaman, gizemlerin ve kabilenin kültürel mirasını dile getiren yasaların koruyucuları, yaşlı insanlardır. Öyleyse, yaşlı insanları çılgınca hep genç kalma çabası içine sokan gençlik tapınmasıyla modern toplumumuzda olup biten ne? Yaşlı insanların modern toplumdaki yeri neresi? Onların değerli bilgeliklerine ve ileri görüşlülüklerine ne oldu?

Genel bakış

Gençlik tapınması, koşturma, başarma ve yapma üzerinde çok fazla odaklanmamıza neden oldu, hatta dinç ve aktif yaşlılığı idealleştirir hale getirdi. Sanki artık sallanan bir sandalyeye huzur içinde oturup, olup bitenleri sessizce düşünme ve seyretmeye vakit yok gibi. Burada aslında hayati önemi olan bir şeyleri yitirmekte olduğumuzdan kuşkulanmaya başlıyorum.

Hayatın her aşamasında ileriye bakabilmek önemlidir ve dini inançların son derece önemli hale gelebildiği yer burasıdır, çünkü dini inançlar insanlara ölümden sonra sürecek olan bir yaşam, ideal edineceğimiz daha büyük bir şey sunarlar. Jung, ölümden sonra başımıza ne geleceğini bilmemizin olanaksız olduğunu belirtir. Ne var ki, bunu belirttikten sonra, şunu da ekler: Genel olarak, amacı olan bir hayat, amaçsız bir hayattan daha zengin ve daha sağlıklıdır ve zamanın akışıyla ilerlemek her zaman daha iyidir. Bu nedenden ötürü, Jung bir tür öte dünya inancını sağlıklı bulur, çünkü bu inanç insanlara güven ve emniyet hissi verir, o da ileriye doğru gitmelerini sağlar. Jung, şu açıklamayı getirir: İnsan ruhunun temelini oluşturan arketipler yüzünden, tıpkı bedenlerimizin tuza ihtiyacı olduğu gibi bu tür inançlara ihtiyaç duyarız; başka bir deyişle, bu inançlar, ruhsal esenliğimizin temelini oluşturur.

Yaşlılıkla birlikte, ruh döngüsel yolculuğunda son evreye ulaşır. İlk evre, başkaları için bir sorun olduğumuz, ama henüz kişisel sorumluluğumuzun bilincinde olmadığımız çocukluktur. Sonra, bilinçli sorunlarıyla gençlik ve orta yaş gelir. Son evre, gene çoğu zaman başkaları için bir sorun haline geldiğimiz yaşlılıktır. Çocukluk ile yaşlılık çok farklı evreler olsalar da, sonuçta herkesin içinde yitip gideceği bilinçdışı dünyasına dalma gibi ortak bir yanları vardır.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, ruhun sabit, statik bir şey olmadığını, hayat boyunca değişip geliştiğini ısrarla vurgulamıştır.*
- *Ruh, doğa dünyasının temelini oluşturan ve ona itici gücünü veren biyolojik ilkeler üzerinden işler.*
- *Jung, ruhta çeşitli temel ilkelerin iş gördüğünü belirtmiştir.*
  1. *Karşıtlar ilkesi—ruhta her şeyin doğal olarak karşıt bir yönü vardır; bu ilke, bütün doğanın temelini oluşturur.*
  2. *Eşdeğerlik ilkesi—karşıtların her biri eşit enerji miktarlarıyla yüklüdür, aksi durumda enerji engellenebilir.*
  3. *Entropi ilkesi—bu fizikten alınmış bir ilkedir ve enerji eşit olarak dağıldığından, bütün sistemlerdeki "kuvvetten düşme" eğilimini betimler.*
- *Ruhun yolculuğu, geçiş ayinlerinde gördüğümüz evrensel arketipsel kalıpları örnek alır.*
- *Bireyleşmeyi başarmak için, hayatlarımızın akışıyla hep ileriye doğru hareket etmemiz ve gelişmenin önceki evrelerinde takılıp kalmamamız önemlidir.*
- *Jung, hepimizin biyolojik-ruhsal bir tasarımla doğduğumuzu söylemiştir; bu, cinsiyetimiz gibi önemli faktörleri içerir. Hayatımız boyunca başımıza gelenler de bizi etkiler.*
- *Jung, hayatın birinci yarısının dünyada yerimizi edinmekle, ikinci yarısının ise daha manevi kaygılarla ilgili olması gerektiğini belirtmiştir.*

6

Rüyalar ve semboller

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- ***ruhu anlamada rüyalar niçin bu kadar önemlidir?***
- ***rüyaların kaynağı nedir?***
- ***rüyalarımızı nasıl analiz edebilir ve kişisel gelişimimiz için onlardan nasıl yararlanabiliriz?***

Rüyaların önemi

Rüyalar, tüm yaşamı boyunca Jung için son derece önemli olmuştur. Rüyalar, Jung analizinin kilit yönlerinden birini oluşturur; ona göre, tıpkı düşüncelerimiz gibi, rüya, arketip ve öteki zihinsel imgelerin de kendi ayrı ruhsal gerçeklikleri vardır: Bunlar bize, "bizim" asla düşünemeyeceğimiz çok değerli kavrayışlar kazandırabilir. Jung, bunun nasıl işlediğini anladığını iddia etmemiştir; aslına bakılırsa, kendisine ait herhangi bir rüya kuramının olmadığını ve rüyaların kökeninin ne olduğunu bilmediğini söylemiştir. Bununla birlikte, Jung rüyaların yerine getirdiği çeşitli işlevlerin olduğunu belirtir:

- *bilinçli zihnin bir biçimde kusurlu ya da çarpıtılmış alanlarının telafisi işlevini görmek*
- *kolektif bilinçdışından arketipsel anıları geri getirmek*
- *yaşamlarımızın bilinçli olarak farkında olmadığımız iç ve dış yönlerine dikkat çekmek.*

Jung'un rüyalar hakkındaki fikirlerinde Freud'un büyük etkisi vardır. Ruhu irdelemeye yönelik araçlar olarak rüyaların değerini ilk fark eden kişi Freud'du ve onun kuramları Jung'a kendi kuramlarını keşfedip geliştirmek için bir başlangıç noktası oluşturdu. Bu kez öncü olan Freud'du, Jung ise onun keşfettiklerini geliştirmişti. Freud, rüyaları nevrotik semptomlar olarak görüyordu; büyük bir olasılıkla bunun nedeni, hastalarının hemen hepsinin gerçekten de nevrotik olmasıydı. Freud'un belirttiğine göre, rüyalar, bastırılan arzuların sembolik yoldan giderilmesidir. Bu arzular çoğunlukla cinsel niteliklidir. Bir rüyada simgeleştirilmiş gizli arzuyu irdelediğimizde, kişinin nevrozunu açığa çıkarmaya başlayabiliriz. En basit biçimiyle bir rüya, doğrudan bir arzuyu dile getirir; örneğin aç olan kişi, rüyasında yiyecek görecektir. Freud, rüya görmeyi büyük ölçüde çocukluğa ve hayatlarımızın o döneminde egemen olan içgüdüsel güç ve imgelere gerileme biçimi olarak görüyordu. Gerçekten de, Freud bunların çoğunlukla çocukluktaki cinsel dürtülerin dışavurumları olduğunu düşünüyordu. Bu dürtüler kabul edilemez olduğu için bastırılıyordu; dolayısıyla, rüya çok önceleri üstü örtülüp bastırılmış şeyleri dile getirmenin sansürlü bir biçimidir. Freud'a göre, kişinin yaşamındaki yakın tarihli olaylar ve arzular rüyalarda küçük bir rol oynar; genellikle bunlar, bir biçimde erken bastırılmış arzulardan birini tetiklemişlerse belirirler.

Freud'un kuramına göre, rüyalar imkânsız olanın gerçekleşmesini sağlar ve uyanık hayatın olağan ket vurmalarını bir yana iterler. Uyku sırasında, yasak arzular bilinçdışından yükselir; normal olarak, uyanık saatlerde bu arzular bilinçdışında denetim altında tutulur. Bilinçli zihne ulaşmaya çalıştıklarında, beyin onları gözden geçirip rahatsız edici içerikleri olduğuna karar verir, dolayısıyla uyuyan kişiyi rahatsız etmesinler diye bastırılmaları gerekir. Şu halde, rüyalar, kişi uyumaya devam edebilsin diye, gizli arzuları farklı

biçimde dile getirmek üzere oluşturulur. Demek ki, Freud rüyaları huzur içinde uyumamızı sağlayan nöbetçiler gibi görmektedir.

Jung, rüyanın altında her zaman bir fikir ya da niyetin yattığını düşünüyordu: Rüya, bilinçdışınm söylemek istediği önemli bir şeyi dile getirir. Rüya, kişinin içsel hakikatini ve gerçekliğini, zorunlu olarak o kişinin olmasını dilediği gibi değil, gerçekte olduğu gibi gösterir. Jung, Freud'un kuramının aşırı derecede basite indirgeyici olduğunu; keza rüyaların bastırılmış arzuların düşsel giderilmelerinden ibaret olduğu fikrinin tümüyle eskimiş olduğunu söylemiştir. Jung, rüyalarda dile getirilen kaygıların çok daha geniş kapsamlı olduğunu düşünüyordu; bunlar, hakikatleri, çılgınca düşlemleri, anıları, umutları ve korkuları, hatta telepati imgelerini ve çok daha fazlasını içerebilir. Jung'a göre, rüya bilinçdışı kökenli önemli bir ileti olup, kişiye bireyleşme sürecinde yardım etmenin anahtarı işlevini görebilir.

Freud, bir serbest çağrışım sürecini başlatmak için rüyalardan önemli başlangıç noktaları olarak yararlanıyordu; bir hastanın rüyasındaki belirli bir sembolü alıyor ve bunun çağrıştırdığı düşünceler zincirinin nereye götürdüğüne bakıyordu. Jung, bu yaklaşımın çeşitli nedenlerden ötürü oldukça sınırlı olduğunu düşünüyordu:

- *Bu yaklaşım, birçok rüyanın içerdiği zengin sembolizmin ve imgeler bütününün değerini düşürür.*
- *Bu yaklaşım, çoğu zaman kişiyi bütünüyle amacından, rüyanın özgün anlamından uzaklaştırır.*
- *Rüya, bilinçdışının iletmeye çalıştığı bir şeyleri dile getirir. Bu yüzden, Freud'un yaptığı gibi, ana eksenden uzaklaşarak rüyanın ayrı ayrı bileşenlerini analiz etmektense, asıl içeriğine bakmak daha önemlidir.*

Jung, kişinin ne söylediğine kulak vermemiz ve rüyayı o kişiye özel bir şey olarak değerlendirmemiz gerektiğini belirtiyordu. Kişinin bütün kişiliğini ve ruhsal gerçekliğini bilmek ve anlamak için, rüyaların ve sembolik imgelerin çok önemli bir işlevlerinin olduğunu fark etmek son derece önemlidir. Jung, bu kavrayışı, insan psikolojisine ilişkin anlayışında bir dönüm noktası olarak görüyordu.

Jung, Freud'un dile getirdiği bir görüşe katılıyordu: Çoğu zaman rüyalar, genellikle komplekslerin işin içinde olduğu duygu-heyecan sarsıntılarından kaynaklanır. Bu kompleksler, ruhta dış uyarana ya da rahatsızlığa kolayca tepki veren can alıcı noktalar gibidir. Bununla birlikte, Jung komplekslerin sözcük çağrışım testleri, meditasyon ya da konuşma aracılığıyla da keşfedilebileceğini belirtiyordu; bu kompleksleri açığa çıkarmak için bir rüyayı beklemek gerekmiyordu.

Genel bakış

Sözcük çağrışım testinde, rahat durumdaki bir kişiye bir sözcük verilir, daha sonra bu kişi, analiste o an aklına gelen bütün sözcük ve fikirleri bir bir sıralar.

Freud, rüyaların bir "açık" içeriklerinin (rüya onun hakkındaymış gibi görünür), bir de "gizli" içeriklerinin (rüyanın asıl, gizli anlamıdır) olduğunu söylemiştir. Dolayısıyla, bu gizli anlamı bulmak, ruhun gizlerini açığa çıkaracaktır.

Genel bakış

Freud, rüyanın açık kısmının, bilinçli olarak hatırlanan kısmı olduğunu söylüyordu. Gizli kısım, analizden önce bilinçli olarak hatırlanmaz. Burada elbette olası bir açmaz

söz konusudur, çünkü gizli kısmın analizden önce var olup olmadığını kanıtlamak olanaksızdır. Bu da, analistin fikirler "aşılama"sının çok kolay olduğu anlamına gelir.

Jung'un, rüyaların bastırılmış malzemeyi gizlemekten ibaret olduğunu kabul etmesi olanaksızdı ve Freud'un açık içerik olarak adlandırdığı şeyin, aslında rüyanın bütün anlamı olduğunu söylüyordu. Bu içeriğin sembolik biçim içinde dile getirilmesinin tek nedeni, bilinçdışının sembollerle iş görmesi, dolayısıyla fikirlerini bilinçli zihinlere bu yolla aktarmaya çalışmasıydı. Bilinçli zihin sembollerden çok sözcüklerle düşünme eğilimi gösterdiğinden, rüyalarımızın sembolik içeriğini, daha kolay anlayabileceğimiz bir biçime çevirmemiz gerekir.

Genel bakış

Freud, rüyaları, uyku sırasında ortaya çıkan kabul edilmesi imkânsız düşünceleri gizlemeye yönelik bir tür örtme olarak görüyordu. Rüya, bir yerdeğiştirme süreciyle bu düşünceleri gizliyor, böylece rüya görenin huzur içinde uykusunu sürdürmesini ve rahatsız edici düşüncelerle uykusundan uyanmamasını sağlıyordu. Freud, yerdeğiştirme ile, bir fikre bağlanan duygu-heyecanların yer değiştirerek, bir başka fikre bağlanmasını kastediyordu.

Freud ile Jung'un rüyalar konusundaki farklı kuramsal yaklaşımları, sonunda ikisi arasında baş gösteren yol ayrımında bir başka kilit etmendi. Jung zamanla Freud'dan farklı düşündüğünü kabullenip kendi fikirlerini geliştirdi. Ama aslında Jung, ruhun gelişimi hakkındaki kuramlarında olduğu gibi, rüyalar hakkında da Freud'un yapmaya çalıştığının aksine

hiçbir zaman net bir kuram oluşturmadı. Jung, rüyalarla çalışma tarzının bir "yöntem" sayılıp sayılamayacağından bile emin değildi. Ne var ki, bu, rüyaların bireyleşme sürecinde son derece önemli olduğunu düşünmediği anlamına gelmiyordu.

Semboller

Freud, bir rüyanın içeriğinin büyük bölümünün semboller aracılığıyla gizlendiğini düşünüyordu. Rüyalardaki Freudyen semboller, psikanalitik düşüncenin en iyi bilinen yönlerinden biri haline gelmiştir. Freud, sembollerin bütün insanlarda ortak, değişmez anlamları olduğuna inanıyordu, dolayısıyla belli koşullarda bir rüya, rüyayı gören kişiye sorular sorulmadan da yorumlanabilirdi (rüyayı görenin kişiliği, yaşam koşulları ve rüyayı görmeden önceki izlenimleri hakkında bir şeyler bilinmesi koşuluyla). Jung da, rüyalarda beliren sembolizmle ilgileniyordu, ama ona göre bilinçdışı zihnin ürettiği sembollerin, Freud'un sandığından çok daha derin bir anlamı vardı. Jung, kendisinin ve hastalarının rüya ve düşlemlerinde beliren tuhaf mitolojik fragmanların, zengin bir arketipsel sembolizm içerdiği sonucuna varmıştı. Çoğu zaman bunların nitelik olarak son derece kutsi olduğunu görüyor, bu yüzden bunların ruhun gelişimi açısından çok önemli olduğunu düşünüyordu. Aslına bakılırsa Jung, Freud'un sembollerinin gerçek semboller olduğuna bile inanmıyordu; bunlar, zaten bilinen ve evrensel olarak tanınabilen şeyleri temsil etmek üzere kullanılan "göstergeler"den ibaretti: örneğin, sivri bir değneğin penis, mağaranın vajina olması vb.

Sembol, göstergenin aksine, belirgin gündelik anlamına ek olarak özel çağrışımlar içeren bir terim, ad ya da imgedir. Örneğin, gökkuşağı gelecek güzel şeylere yönelik sevincin ve umudun simgesi olabilir. Semboller çoğu zaman rüyalarda

kendiliğinden belirir, sembolik düşünceler, eylemler, hatta durumlar olarak da ortaya çıkabilirler. Kimi zaman sembolik olaylarda cansız nesneler karşımıza çıkar, örneğin biri öldüğünde sembolik olarak duran saat gibi.

Genel bakış

Sembolleştirme, bir nesne ya da bir fikri, farklı bir nesne ya da fikir ile temsil etme anlamına gelir. Freud'a göre, rüya sembolleri son derece doğrudandı. Sözgelimi, sivri çubuk = penis. Jung, Freud'un sembolü neyin oluşturduğu hakkındaki fikrinin aşırı derecede basite indirgeyici olduğunu ve rüya sembollerinin çoğu zaman çok daha zengin, daha karmaşık anlamlarının olabileceğini öne sürüyordu. Jung, Freud'un sembollerinin salt "göstergeler" olduğunu belirtiyordu (örneğin, bir trafik işaretini düşünün).

Birçok sembol, yalnızca birey için değil, bir grup olarak toplum için de anlamlıdır. Bunlar çoğunlukla dinsel sembollerdir —Hıristiyan dininde dört İncil yazarını temsil eden öküz, aslan, insan ve kartal gibi. Çoğu zaman hayvanlar dinsel semboller olarak ortaya çıkar: Örneğin, Mısır mitolojisinde tanrılar çakal, şahin, kedi vb. hayvanların niteliklerine sahip olarak temsil edilir. Bu tür sembolizm, sözcükleri aşan fikirleri dile getirmek için kullanılır. Tipik dinsel sembollerin kökeni, çoğu zaman tanrıların kendilerine atfedilir, ama Jung onların aslında doğal ilksel rüya ve düşlemlerden kaynaklandığını söyler.

Genel bakış

İlksel, eski ya da ilkel demektir; başka bir deyişle, Jung birçok dinsel sembolün kökeninin kolektif bilinçdışı olduğuna dikkat çekiyordu.

Jung, rüyaları uyku sırasında ortaya çıkan düşlemler olarak görüyor ve benzeri bir sürecin biz uyanıkken bile bilinçdışı olarak sürüp gittiğini belirtiyordu: özellikle, bastırılmış ya da bilinçdışı çatışmaların etkisi altında olduğumuzda. Gerçekliğe ilişkin algımızın önemli bir bölümü bilinçaltı düzeyde sürüp gider, çünkü sürekli olarak öyle çok uyaran bombardımanına tutuluruz ki, çevremizde olan her şeyi kaydedemeyiz. Bu, aslında bilinçli olarak kaydettiğimizden çok daha fazla olay algıladığımız anlamına gelir. Kimi zaman bu olaylar daha sonra, belki bir sezgi ânında ya da bir rüyada, bilinçdışından yüzeye çıkar. O zaman duygu-heyecanla ilgili bir anlamı olduklarını ya da başka bir öneme sahip olduklarını fark ederiz.

Jung şunu belirtir: Rüya sembolleri çoğunlukla ruhun bilinçli zihnin denetimi ötesindeki alanına özgü dışavurumlardır. Jung, ruhun kendiliğinden semboller oluşturma tarzını, bir bitkinin kendi çiçeklerini oluşturmasına benzetir. Dolayısıyla, Jung rüyaları, Freud'un inandığı gibi nevrotik semptomlar olarak değil; daha çok, doğal ruhsal faaliyetin ve büyümenin kanıtı gibi görür. Rüyalar, ruhun çatışmaları çözmesine ve bu çatışmaları yeni bir bakışla kavramasına yardımcı olur; rüyaların sembolik içeriğinin, ruhu iyileşme ve bütünleşmeye doğru götüren aşkın bir niteliği vardır. Bu Jung için o kadar önemliydi ki, sembollerle çalışmayı analizdeki kilit unsurlardan biri olarak görmüş ve insanları her zaman rüya ve düşlemlerinde kendiliğinden beliren sembollerle yaratıcı şekilde oynamaya ve bunları daha da geliştirmeye teşvik etmiştir.

Rüyaların kökeni

Jung, rüyaları iradenin denetimi altında olmayan, bütünüyle doğal olgular olarak görüyordu. Rüyaların her zaman, bilinçli zihnin gereğince anlamadığı bir şeyleri dile getirmeye çalıştığını belirtiyordu. Rüyaların çok farklı nedenleri olabilir; Jung da,

aşağıdakiler de dahil olmak üzere, olası çeşitli nedenler olduğu kanısındadır:

- fiziksel nedenler, *örneğin yatmadan önce çok fazla yemek yeme*
- anımsama, *çok uzak geçmişten bir anı ya da önceki günün olaylarını zihinden geçirme söz konusu olabilir*
- dengelemeler, *bunlar kişinin uyanık yaşamda yoksun olduğu şeyleri dengelemeye yöneliktir. Bu tür bir rüya, gizli bir arzu ya da çatışmayı aydınlatabilir. Tekrar tekrar görülen rüyalar, çoğu zaman kişinin yaşamaya yönelik tutumundaki belli kusurları dengelemeye çalışır. Bu tür çatışmalar, çocukluktan geliyor olabilir.*
- ileriye bakma, *bu tür rüyalar arasında uyarı rüyaları, gelecek olaylara ilişkin endişelerimizi yansıtan rüyalar ve daha gizemli öngörü rüyası yer alır. Çoğu zaman yaşamlarımızdaki krizlerin, bu krizler fiilen meydana gelmeden önce uzun bir bilinçdışı tarihleri vardır. Tekrarlanan rüyalar, bu kategori içinde de olabilir*
- kâhince rüyalar, *Jung bunları "büyük" rüyalar olarak da adlandırır. Bunlar, rüyayı görene kutsi ve son derece önemli hissi veren rüyalardır; atalarımızın tanrılardan gelen iletiler olarak yorumlayacakları türden rüyalardır.*

Jung, rüyaların kısmen çocukluk dönemine ait malzemeyle ve rüyayı görenin yaşamındaki yakın tarihli olaylarla örüldüğü konusunda Freud'a katılıyor, ama üçüncü bir kaynağın olduğunu da fark etmeye başlıyordu. Nasıl insan embriyosu evrimsel tarihinin evreleri üzerinden gelişiyorsa, zihin de kendi evrimsel yolculuğunu yapar. Dolayısıyla, rüyalar çocukluğa ve ötesine—kolektif bilinçdışının en ilkel güdülerine—uzanan geçmiş anıları anımsamamızı sağlar. Freud'un daha önce belirttiği gibi, bazı durumlarda, geçmiş olayları anımsama, bebekliğe ait anılardaki boşlukları doldurup yetişkin ruhuna

denge ve zenginlik getirerek son derece iyileştirici olabilir. Kişi analizde ne kadar ilerlerse, rüyaları o kadar karmaşık ve simgesel hale gelme eğilimi gösterir. Jung, rüyaların kişisel yaşamın ve kişisel yaşama özgü deneyimlerin ötesine, kolektif ve mitolojik olanın alanına uzanmaya başlayabileceğini görmüştür. Ama homeostaz ve bireyin sağkalımı gibi biyolojik ilkeleri araştıran Jung, rüyaları ruhun genel dengesine katkıda bulunan doğal oluşumlar olarak gördüğü gerçeğini asla göz ardı etmemiştir.

Genel bakış

Homeostaz, fizyolojide (canlı organizmaları ve uzuvlarını konu alan bilim) yaygın olarak kullanılan bir terimdir. Homeostaz, biyolojik sistemlerin kendi farklı öğeleri arasında kurmak zorunda oldukları denge eğilimine gönderme yapar.

Rüyalarda arketipler

Jung, bireyi insanlığın ruhsal tarihi bağlamında anlamanın, aynı zamanda o bireyin yaşam deneyimine bakmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Demek ki, analist mitolojiyi iyice kavramış olmalı ve kişisel rüyalar konusunda deneyim sahibi olmalıdır. Rüyalarda beliren arketipsel imgeler ve figürler, arketipin kendisi değildir, yalnızca onun temsilleridir. Örneğin, Meryem Ana'nın görüldüğü bir rüya, Tanrı'nın annesini ya da insan beynine işlenmiş temel bir kalıp olan tanrıça arketipini temsil etmenin bir yolu olabilir. Bu arketipsel kalıplar insan güdüleriyle yakından bağlantılıdır. Güdüler, normal duyularla algılanabilen, ama sembolik imgeler olarak da kendini gösterebilen—bunlar birer arketiptir—fizyolojik dürtülerdir.

Başka bir deyişle, arketip, güdünün enerjisine belirli bir biçim verir, bu da onu anlamamızı kolaylaştırır.

Jung, çoğunlukla rüyaların, homeostaz ilkesine uyarak dengeleyici tarzda iş gördüğünü belirtir. Ruhsal enerjimiz bir yöne doğru fazlaca eğilim gösterirse, o zaman rüyalarımızda arketipsel bir imge görünüp bize dengesizliğin nerede olduğunu gösterebilir. Bilinçdışı, egoya bu yolla ulaşır. Dolayısıyla, bir rüyayı analiz etmeye başladığımızda, rüyanın hangi bilinçli tutumu dengelediğini kendimize sormamız genellikle yararlı olur. Örneğin, kendimizi terk edilmiş ve bir biçimde yardıma muhtaç hissediyorsak, rüyamızda bize yiyecek veren bir Tanrısal anne arketipini görebiliriz. Bu figür karşımıza annemiz olarak ya da belki bir ahçı ya da okul kantininde ahçılık yapan bir kadın olarak çıkabilir.

Jung'un bu yolla dengeleyici enerjileri keşfedip serbest bırakma fikri, Freud'un indirgeyici yönteminden—rüyaları çocuklukta yaşanan cinsel travmayı gizleyen imgelere indirgeme—çok daha önemli olsa gerektir. Jung'un yaklaşımı bize, yalnızca geçmişi açımlamak yerine, mevcut an ve gelecek üzerinde çalışma olanağı verir. İşin ilginç yanı, arketiplerin çok sık olarak çocukların rüyalarında—Jung'un kendisinin gördüğü fallus rüyası gibi—belirmesidir. Jung, on yaşındaki bir kız çocuğunun kaydedip çizdiği bir dizi rüyayı örnek gösterir. Bu rüyalardaki arketipsel içerik çok güçlüydü ve Jung'un saptayabildiği kadarıyla, kızın ailesinin sahip olduğu mitolojik fikirler ya da dinsel inançlarla bağlantılı değildi. Bu da, Jung'un arketiplerin doğuştan geldiği fikrini destekler.

Rüyaları analiz etmek

Jung'a göre rüya, ayrıştırmaktan çok, bir bütün olarak değerlendirmemiz gereken karmaşık, sezgisel bir yapıdır.

Demek ki, amaç, rüyayı yorumlamaktan çok, rüyadaki imgelere bakarak rüyanın kapsamını genişletmek ve rüyayla bağlantılı genel ruh halini ve hisleri belirlemektir. Sonra rüyadaki her imge tek tek değerlendirilmeli, imge her zaman rüyayı görenin yaşamı bağlamında ele alınmalıdır. Diyelim ki, biri rüyasında, kapıya vurmak için bir değnek kullandığını görmüş olsun. Freud'a göre, bu açık bir cinsel semboldür, çünkü değnek fallusu gösterir; ama Jung bu rüyanın bütünüyle başka bir anlama gelebileceğini belirtir. Bilinçdışı, kasten bu özel sembolü seçmiştir ve analistin görevi bunun nedenini bulmaktır.

Düşme ve uçma gibi yaygın rüya konuları bile, görülen rüya çerçevesinde değerlendirilmelidir. Her rüya, bireyin ruhundan, belirli koşullara ve duygu-heyecanlara tepki olarak doğar. Bu yüzden, rüya yorumu için genel kurallar belirlemek mümkün değildir, biz de bir başkasının rüyasına asla anlam dayatmamaya özen göstermeliyiz. Bir başkasının rüyasını asla bütünüyle anlayamayız, bu yüzden kendi çağrışımlar akışımızı denetlememiz son derece önemlidir. Dolayısıyla:

- *rüya her zaman bir olgu olarak ele alınmalıdır; onun hakkında ön varsayımlarda bulunmamalıyız*
- *rüya, kaynağını bilinçdışından alan, nasıl olduğunu doğrudan göremesek de, bir biçimde anlamlı olan belirli bir oluşumdur*
- *hangi bilinçdışı iletinin belirmeye çalıştığını bulmaya çalışmak için rüyanın içeriğini baştan sona keşfetmemiz gerekir.*

Jung bir noktayı vurgular: Semboller her zaman doğrudan görünür olandan fazlasını ilettiklerinden, onları tek bir anlama indirgememek önemlidir. Bunun yerine, rüyaların üzerinde durmalı, anlamlarının değişik yönleri üzerinde düşünmeli ve her zaman birey için ne anlama geldiklerini hesaba katmalıyız.

Rüyalar seri halinde belirme eğilimi gösterir; her ayrı rüya, altta yatan iletiyi biraz farklı bir bir yolla iletir. Jung, genel olarak, yorum için bir dizi rüyanın tek rüyadan daha yararlı olduğunu görmüştür. Bunun nedeni, önemli noktaların yinelemeyle daha açık hale gelmesi, yorumdaki yanlışların çoğunlukla bir sonraki rüyayı analiz ederek düzeltilmesidir. Bunun yanı sıra, ruh üzerinde durduğu sorunu yavaş yavaş çözerken, ilerlemeyi gözleyebilme olanağı buluruz.

Bir rüyaya çeşitli yollardan yaklaşabiliriz:

- Nesnel olarak—*rüya, kişinin dış dünyadaki gerçek yaşamı çerçevesinde değerlendirilir. Sözgelimi, rüyamızda arabamızın bozulduğunu görmüşsek, rüya bize arabımızı servise götürme vaktinin geldiğini anlatıyor olabilir.*
- Öznel olarak—*rüya, kişinin kendi kişiliği içinde temsil ettiği şey çerçevesinde değerlendirilir. Bu kez araba bizi temsil ediyor olabilir—belki bilinçdışı zihnimizi uyaran gizli bir sağlık sorunu söz konusudur ve artık doktora gitme vakti gelmiştir.*
- Kolektif olarak—*rüya kutsi, arketipsel semboller içeriyorsa, o zaman kolektif bilinçdışı ve mitolojik yorumlara bakabiliriz. Bu kez araba bizi yaşam yolculuğumuzda taşıyan bir araç olabilir, rüya da ruhsal ilerlememize dikkat etmemiz gerektiğini işaret ediyor olabilir.*

Elbette, rüyalarımızdan birçoğunu ancak parçalar halinde anımsarız, ama Jung bazı rüyaların, kişiye özel küçük bir dram olarak değerlendirilebilecek bütün bir hikâye şeklinde anımsanabildiğini söyler. Jung kimi zaman öyküyü dört evreye bölmeyi yararlı bulmuştur:

- Serim—*serim, oyunun başlangıcı ya da girişi gibidir: Sahneyi oluşturur ve ana karakterleri tanıtır.*

- Olay örgüsünün gelişimi—*bu bütün başarılı yazarların kullandığı bir araç olup, amacı nelerin olacağını merak etmemizi sağlamaktır.*
- Doruk noktası—*bu noktada belirleyici bir şeyler olur ya da tam bir değişim meydana gelir.*
- Lysis—*bu, sonuç ya da çözümdür. Sonuca bazen, rüya üzerinde çalışarak ancak geç aşamada ulaşılır.*

Rüyayı bu şekilde evrelere bölmek, rüyayı daha bütünsel olarak anlamamıza yardımcı olabilir. Şu tür sorular sorarak başlayabiliriz: Niçin rüya geçtiği yerde geçiyor ve niçin rüyada belli karakterler beliriyor? Aynı ortam ve karakterlerin biraz farklı şekillerde belirdiği seri rüyaları gözlemek de ilginçtir. Bu, bir sorunun özüne giderek daha çok yaklaşmaya çalışan ve onu bize farklı açılardan sunan bilinçdışını gösteriyor olabilir. Biz sorunun aslına yaklaştıkça, bir serinin daha sonraki rüyalarında doruk noktası oldukça farklı olabilir.

Jung'un ev rüyası

Jung, bir evle ilgili kendi rüyasını örnek verir ve bir başka kişinin rüyasını yorumlamanın olası risklerinden bazılarını betimlemek üzere bundan yararlanır. Jung rüyasında değişik katlarıyla bir evi keşfetmektedir. Keşfe, on sekizinci yüzyıl üslubunda döşenmiş olan birinci kattan başlamıştır. Bunun altındaki zemin katı karanlıktır ve on altıncı yüzyıl üslubunda döşenmiş gibi görünmektedir. Jung evin ne kadar aşağısına inerse, katlar o kadar eski dönemlere özgü hale gelir: Roma dönemine ait bodrum katma kadar bu böyle sürer. Bodrum katında büyük bir yassı taş vardır; bu taştan aşağısı, tarihöncesi dönemden kemik ve kafataslarıyla dolu bir mağaradır.

Jung, rüyayı analiz ettiğinde, bunun bir tür kendi yaşamının özeti olduğunu fark etmişti. Jung, yaklaşık iki yüz yıllık

bir evde büyümüştü ve annesiyle babasının tutumu birçok açıdan Ortaçağa özgüydü. Aşağı düzeyler, antik tarihe ve paleontolojiye olan tutkulu ilgisini gösteriyordu. Ne var ki, Jung bu rüyayı Freud'la tartıştığında, Freud kafatasları imgesine takılmış, defalarca bunlara geri dönmüş, Jung'dan ısrarla bunlarla bağlantılı bir dileğini keşfetmeye çalışmasını istemişti. Jung çok geçmeden, Freud'un gizli bir ölüm dileğini ima ettiğini fark etmişti.

Jung bunun kendi özel dünyasını konu alan kendisine ait bir rüya olduğu sonucuna varmıştı. Bu önemliydi, çünkü rüya analizinin, katı kurallara uyarak öğrenilip uygulanabilecek bir teknik olmadığını anlamıştı; rüyanın, iki kişi arasındaki tartışma aracılığıyla yorumlanması gerekiyordu. Her zaman tehlike, analistin yorumunun hastanın yorumunu bastırması olasılığıdır. Jung, aynı nedenden ötürü hipnozdan vazgeçmişti: Hipnoz, terapiste hasta üzerinde çok fazla denetim olanağı veriyordu.

Genel bakış

Modern rüya analizinde, çoğunlukla rüyadaki bir evin kişinin kendisini ya da yaşamını temsil edebileceği varsayılır, çünkü ev "kişinin yaşadığı yer"dir. Evlerin görüldüğü rüyaları analiz etmek çok aydınlatıcı olabilir ve kişiye birçok açıdan yeni bakış açıları kazandırabilir.

Kimi zaman bir rüya ya da görü, kişi onu ne kadar sorgulasa da anlaşılamayabilir. Jung, o zaman en iyisinin rüyayı aklın bir köşesine yazmak olduğunu söyler, çünkü daha sonraki bir tarihte rüya açıklık kazanabilir. Çoğu zaman dışarıdaki bir olay, kişinin üzerinde durduğu bir rüyayı aydınlatacaktır. Jung, kişi rüyayı epey bir süre aklında evirip çevirirse, her zaman rüyadan bir anlamın belireceğini söyler.

Jung'a göre, rüyalar ve semboller hiçbir zaman önemsiz ya da anlamsız değildir. Öte yandan, rüyalar çoğu zaman dünyasal kaygılarla doğrudan bağlantılı değildir; birçok insanın rüyaları önemsiz görüp bir yana bırakma eğilimi göstermesinin nedeni budur. Jung, hemen her gece bilinçdışımızdan iletiler almamıza karşın, birçok insanın bunların anlamını keşfetmek için çaba göstermemesini, hatta rüyalara güvenmemesini ya da onları küçümsemesini inanılmaz bulduğunu söyler. Hatta bilinçdışınm hakkımızda ne düşündüğünü merak eder! Jung, Freud'un bir görüşünü—rüyanın yalnızca gerçeği gizleyen bir dış görünüş olduğu, bu görünüşün ardında önceden bilinen, ama bilinçten uzak tutulan bir anlamın bulunduğu—asla benimseyememiştir. Jung'a göre, çoğu zaman rüyaları anlamak güçtür, çünkü rüyalar bilinçdışınm dilini oluşturan semboller ve resimlerle dile getirilir. Rüyalar kasıtlı olarak aldatıcı değildir; onlar yalnızca bilinçdışının fikirleri kendi tarzınca dile getirmeye yönelik doğal girişimleridir.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Rüyalar, yaşamı boyunca Jung için çok önemliydi ve yeni psikolojisinde merkezi bir yer edindiler.*
- *Jung, rüyaları, Freud gibi nevrotik semptomlar olarak değil; daha çok, doğal ruhsal faaliyet ve gelişimin kanıtı olarak görüyordu.*
- *Jung, rüyaların hizmet edebileceği çeşitli işlevler olduğunu belirtiyordu:*
  1 *bilinçli zihnin bir biçimde kusurlu ya da çarpık alanlarını dengeleme işlevi görmek;*
  2 *arketipsel anıları kolektif bilinçdışından geri getirmek;*
  3 *hayatlarımızın bilinçli olarak farkında olmadığımız iç ve dış yönlerine dikkat çekmek.*
- *Rüya bireye özgü olup, bireyleşme sürecine katkıda bulunabilir. Yorum, rüya görenle görülen rüya hakkında konuşarak yapılmalıdır.*
- *Rüyanın birçok farklı kaynağı olabilir, ama rüya gören için her zaman bir anlamı vardır.*
- *Rüyalar, gizli arzuların giderilmesinden ibaret değildir. Bireyin yaşamının birçok farklı yönünü yansıtabilir, bireysel ruhun ötesine, kolektif bilinçdışının dünyasına uzanabilirler.*
- *Jung, rüyaları karmaşık, sezgisel yapılar olarak görüyor, bu yüzden ayrıştırarak analiz etmeye çalışmaktan çok, her zaman anlamlarının kapsamını genişletmeye ve onlarla yaratıcı bir şekilde çalışmaya gayret ediyordu.*
- *Arketipsel malzeme kendini gösterdiğinde rüyalara kolektif bir bağlamda bakılabilmesi için, analistin mitolojik fikirleri iyi kavramış olması gerekir.*
- *Çoğu zaman, birbiriyle bağlantılı bir temaları olan seri rüyalara bakmak yararlı olacaktır, çünkü bu, kişiyi yeni kavrayışlara yönlendirir.*

7

Kişilik ve ilişkiler

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *Jung'un kişilik kuramı hakkında kilit olgular*
- *bireysel kişiliğin nasıl geliştiği*
- *psikolojik tipimizin sosyal hayatımız üzerindeki etkisi*

Bilinç psikolojisi

Jung, hem zihnin bilinçli yönlerini hem bilinçdışını incelemekle ilgileniyor, ama insan zihnine ilişkin herhangi bir incelemenin bilimsel olarak yürütülmesinin güç olduğunu belirtiyordu. Başka herhangi bir bilimde, nesnel bir konuya bir varsayımı uygulamak mümkündür. Psikolojide ise, kişi ister istemez şu gerçekle yüz yüze gelir: Bir ruhun bir başka ruhu, hatta daha kötüsü, kendisini incelemesi söz konusudur. Bu, insan ilişkilerinin ve araştırmacının kişiliğinin her zaman araya girmesi anlamına gelir ve analist hastayla çalıştığında özellikle geçerlidir: Analist ne kadar kişiliğinden sıyrılmaya çalışırsa çalışsın, hastayla yoğun bir konuşmaya girdiğinde, öznel unsurları işin içine sokmaması olanaksızdır.

Jung, insanların dünyayla hangi farklı yollardan ilişki kurduklarını iyice anlamanın, analistlere ve hastalarına, aralarındaki ilişkilerin dinamiğini anlama yönünde

yardımcı olacağını düşünüyordu. Bu, insan kişiliklerinin farklı tipleri üzerine bir kuram geliştirmekle ilgilenmesinin ana nedenlerinden biriydi. Jung buna "bilinç psikolojisi" adını veriyor; kişinin, ruhundaki güçlü yönler konusunda bilinçlendirilirse, daha zayıf alanlar üzerinde çalışmaya başlayabileceğini, böylece daha büyük bir dengeye kavuşabileceğini belirtiyordu. Jung, insan davranışının, çoğunlukla karşıt çiftler şeklinde iş gören belli temel kalıplara uyma eğilimi gösterdiğini söylüyordu. Gelişme süreci içinde, kişi bir vurguyu yeğlemeye başlar, böylece o davranış şeklini geliştirme ve onun karakteristik yönlerine göre davranma eğilimi gösterir. Yeğlenen davranış biçimi yavaş yavaş alışkanlık haline gelir ve öngörülebilen kişilik özelliklerine ve davranış şekillerine götürür.

Jung zamanla bir psikolojik tipler kuramı geliştirmiştir; bu kuram belli değişikliklerle bugün hâlâ kullanılmaktadır. İnsanların "içedönük" ya da "dışadönük" olabileceği fikrini, artık bu iyi bilinen fikri, bize ilk kez sunan kişi Jung'du; bunları iki "tutum" tipi olarak nitelendirir. Jung, insanları bu şekilde gruplara ayırmanın, birçok olası genelleştirmeden yalnızca biri olduğunu, ama insanların kendilerini ve birbirlerini anlamalarına yardımcı olduğunu belirtiyordu. Örneğin, bu sınıflandırma, hasta bir gruba, analist ise diğerine ait olduğunda yaygın olarak kendini gösteren güçlükleri aydınlatabilir. Jung daha sonra iki tutum tipinin çok geniş ve genel olduğu kanısına vardı, bu yüzden sınıflandırmasına dört "işlev" ekledi: düşünme, hissetme, duyumsama ve sezme.

Kişinin kişiliği, iki tutum tipi ile dört işlevin herhangi bir birleşiminden oluşur. İki tutum tipi şunlardır:

- içedönüklük—*ruhsal enerji, içeriye, kişiye dönüktür*
- dışadönüklük—*ruhsal enerji, dışarıya, nesneye dönüktür.*

Dört işlev şunlardır:

- düşünme—*bu tip kişi, dünyayla mantık ve akıl üzerinden ilişki kurar*
- hissetme—*bu tip, dünya hakkında değer yargılarında bulunur*
- duyumsama—*bu tip, asal olarak duyu izlenimlerini temel alır*
- sezme—*bu tip, dünyayı temel olarak bilinçdışı yoluyla algılar.*

Kişi temel olarak ya içedönük ya dışadönüktür ve kişinin birincil işlevi, yukarıda betimlenen dört işlevden herhangi biridir. Ama kişilik sabit değildir; daha dengeli hale gelmek için, karşıt özellikler ve işlevler geliştirmek olası, hatta istenen bir şeydir.

Jung'un bütün kuramlarında olduğu gibi, psikolojik tipler kuramı da, bir kerede bütünüyle oluşmuş olamayacak kadar karmaşıktır. Jung, bu kuram üzerinde sürekli çalışmış ve değişiklikler yapmış; 1921'de *Psikolojik Tipler* adlı kapsamlı ve anlaşılması güç bir kitap yayınlamış, burada kuramını açıklamaya çalışmıştır. Ama kişilik hakkındaki fikirlerinin kökleri, bundan çok öncesine uzanıyordu. 1904 gibi erken bir tarihte, Burghölzli'de hastalarıyla sözcük çağrışım testleri üzerinde çalışırken, hastaların tepkilerini "ego merkezli" ve "kişisel olmayan" şeklinde iki geniş gruba ayırmaya başlamıştı. Başlangıçta Jung bunları histeri ve şizofreni şeklindeki psikiyatrik sınıflandırmalarla ilişkilendirmiş, ama çok geçmeden genel psikoloji için daha kapsamlı izdüşümleri olabileceğini fark etmişti. Jung, 1913'te, Münih'te düzenlenen Dördüncü Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nde "Psikolojik Tiplerin İncelenmesine Bir Katkı" başlıklı bir bildiri sunmuştu; bu bildiri, daha sonra *Psikolojik Tipler*'de kapsamlı olarak ele alacağı kuramlardan bazılarını ana çizgileriyle içerir.

Jung, 1918-1920 arasında, kendisi açısından ruhsal gelişimin amacının bireyleşme—benliğin bulunması—olduğunu fark etmeye başlamıştı. *Psikolojik Tipler*, insanlara bireyleşme sürecinde yararlanabilecekleri bir tür çerçeve sağlama girişimidir. Kitap 1923'te H. G. Baynes tarafından ilk kez İngilizceye çevrildiğinde, *Bireyleşme Psikolojisi* altbaşlığı eklenmişti. Bu, aslında Jung'un önerdiği bir altbaşlıktır ve onun bir kişilik kuramı oluşturmaya çalışmadaki ana amacını ortaya koyar.

İçedönüklük ve dışadönüklük

Jung'un kuramında insanlar, ruhsal enerjilerinin ya da libidolarının yönelimine göre iki ana tipe ayrılıyordu. Bu iki farklı tutum içedönüklük ve dışadönüklük; iki psikolojik tip ise, içedönükler ve dışadönükler şeklinde adlandırılmıştı. Bu terimler bugün o kadar iyi biliniyor ki, insanlar onların gündelik dildeki kullanımını kanıksamış durumdalar. Herkeste değişik derecelerde iki tutum da olmakla birlikte, bunlardan biri baskın olma eğilimi gösterir.

- İçedönükler, *ruhsal enerjiyi dünyadan alır ve "özne"ye yönlendirirler; dış dünyadan çok, düşünce ve hislerden oluşan kendi iç dünyalarıyla ilgilidirler. Davranışlarına temel olarak öznel etmenler yön verir. Düşünceli, kararsız insanlardır, köşelerine çekilmekten hoşlanır, kendi başlarına kalmayı yeğler ve büyük gruplardan hazzetmezler. Temkinlidirler, çoğu zaman yeni nesne ve durumlar karşısında uzak durur ve bir ölçüde savunma durumunda gibi görünebilirler. İçedönüklerin mahremiyete ve özel alana ihtiyaçları vardır ve zamanlarının büyük bir bölümünü düşünerek geçirirler. İçedönüklüğün aşırı bir biçimi, otizmde ve şizofreninin bazı türlerinde karşımıza çıkar.*

- Dışadönükler, *ruhsal enerjilerini dışarıya, dış dünyaya yöneltirler. Doğal olarak bütün dikkatleri "nesne" üzerinde yoğunlaşır: Dış dünyayla ve ilişkilerle ilgilenirler ve genellikle davranışlarına nesnel etmenler yön verir. Cana yakın ve içtendirler, değişime açık, uyumlu bir kişilikleri vardır. Dışadönükler, eyleme ve çevrelerinde başka insanlara ihtiyaç duyarlar. Aşırı dışadönükler, kendi başlarına kalmaktan hoşlanmazlar; sessizliğe ve yalnızlığa katlanamazlar, can sıkıntısı ve depresyondan uzak durmak için sürekli başkalarından gelen heyecan ve uyarılmaya gereksinim duyarlar.*

Genel bakış

İçedönüklerin ilgisi içeriye, düşünce ve hislerden oluşan iç dünyalarına; dışadönüklerin ilgisi ise dışarıya, dış ilişkilere ve nesnelere yöneliktir. Şu da unutulmamalıdır: Öznel, benlikle ilgili ya da benlikten gelen; nesnel ise, dış dünyayla ilgili ya da dış dünyadan gelen demektir. Bu düşünme tarzlarından her birine uyan belirli meslekler aklınıza geliyor mu?

Jung, hiç kimsenin tam olarak bir tipe uymadığını fark etmişti. İnsanların sonsuz çeşitlilikte farklı kişilikleri vardır ve onları net olarak iki kategoriye uydurmak çok dar ve basite indirgeyici olur. Hepimizde her iki tutum bulunduğu için, daha çok hangisinin ötekinden baskın olduğunu bilmek söz konusudur. Aslında, Jung'un kuramı bireysel psikolojiyi açıklamaya çalışmaz; insanların ortak hangi yönleri olduğuna bakarak insan davranışını açıklamaya çalışan bir genellemedir. Çoğu zaman, bu tutumlardan biri kişiliğe hâkim olur ve diğer tutum bilinçdışı hale gelir. Ruh daha sonra bu gizli tutumu dile getirmenin dengeleyici yollarını bulacaktır. İki farklı tutumdan tipler çatışma eğilimi gösterirler, çünkü dışadönük

kişi kalabalığın peşinden giderken, içedönük kişi bilinçli olarak çoğunluğun görüşünü reddedecektir. İçedönük kişi huzur ve yalnızlıktan hoşlanır, oysa dışadönük kişi aktif ve arkadaş gruplarıyla birlikte olmaktan hoşlanır. Tiplerden her biri, diğerini aşağılama ve küçük görme eğilimi gösterir. Dolayısıyla, içedönük kişi, dışadönük kişiyi fazla atılgan ve gürültülü, çoğu zaman yüzeysel ve her şeyi eleştiren biri olarak görür; dışadönük kişi ise, içedönük kişinin benmerkezci olduğunu düşünür ve bütün o içedönük düşünmeyi anlamsız, hatta hastalıklı görme eğilimindedir. Bir çift olarak, iki tip, karşıtlar yasasına uyar; dolayısıyla, bir kişi, uç bir tipse, karşıt tip bir noktada kendini gösterme eğiliminde olacaktır; bunun mizahi bir örneği, Jung'un 5. Bölümdeki kilise mütevellisi öyküsüdür.

Jung, iki psikolojik tipini katı şekilde biyolojiye dayandırmaya çalışır, özne ile nesne arasındaki ilişkinin her zaman ortama uyumla ilgili olduğunu belirtir. Jung, doğada temel olarak iki uyum sağlama tarzının olduğunu söyler:

- *bireysel savunma ve korunmanın zararına olacak şekilde artan doğurganlık yoluyla*
- *doğurganlığın zararına olacak şekilde artan kendini koruma yoluyla.*

Jung, bu biyolojik karşıtlığı, kendi iki psikolojik uyum sağlama tipinin temeli olarak görür. Dışadönük kişide, enerjisini dış dünyada kullanma güdüsü vardır; buna karşılık, içedönük kişi, kendini koruma ve enerjisini sakınma üzerinde yoğunlaşır.

Dört işlev

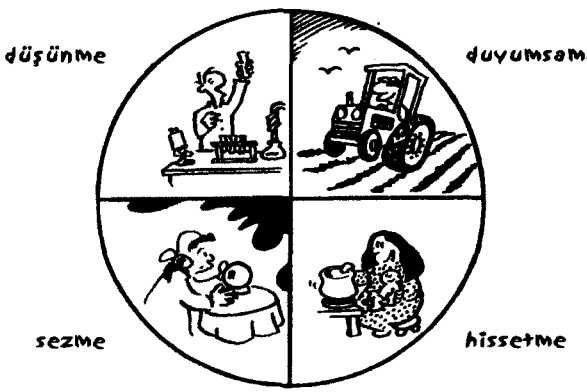
Doğada dört dengeli öğe olduğu fikri çok eskidir. Genellikle, şaman ve büyü geleneklerinde, dört öğenin—toprak, hava, ateş ve su—dört yön—kuzey, doğu, güney ve batı—ile ilişkili

olduğu bir sistem kullanılır. Her öğe aynı zamanda bunlara karşılık gelen farklı enerjilerle bağlantılandırılır; sözünü ettiğimiz enerjiler çoğu zaman sembolik olarak hayvanlar, bitkiler, mevsimler, renkler vb. ile gösterilir. Örneğin, güney genellikle ateş öğesiyle bağlantılandırılır, dolayısıyla uygun hayvan ejderha, renk kırmızı, mevsim ise yaz olabilir.

Genel bakış

(Sıfat olarak) şaman, eski, kabileyle ilgili ruhsal uygulamaları gösterir.

Çok eskiden Eski Yunan'da hekimler ile filozoflar, dört kişilik tipi belirlemeye başlıyorlar, bunları gene dengeli dört doğa enerjisi fikrine dayandırıyorlardı. Bu tiplere ya da "beden sıvıları"na sevdavî, demevî, safravî, balgamî adı veriliyordu. Jung, kendi dört kişilik kuramını benzeri bir fikri temel alarak geliştirmiştir. Jung'un dört işlevi, iki karşıt çift şeklinde gruplandırılmış olup, bu onlara bir denge izlenimi verir. Jung,

Dört işlev

dört işlevi düşünme, hissetme, duyumsama ve sezme şeklinde adlandırmıştır. Düşünme ile hissetme birbirinin karşıtıdır, duyumsama ile sezme de öyle. Kişide bir işlev fazla gelişirse, o zaman karşıtı, ona karşılık gelecek şekilde az gelişmiş, hatta bastırılmış olacaktır. Örneğin, sürekli "kafasıyla yaşayan" entelektüel, düşünen bir kişi, his alanlarında—duygu-heyecanlarını dile getirme ve "yürekten" hissetme—güçlük yaşayabilir. Benzeri şekilde, daha gelişmiş bir duyumsama işlevi olan kişi, dış dünyadan gelen uyaranları temel alır ve içten gelen sezgiyi göz ardı etme eğilimi gösterir.

DÜŞÜNME

Düşünme, rasyonel analizi temel alır; bize bir şeyin ne olduğunu bildirir. Düşünen insanların, mantıki, irdeleyici ve sorgulayıcı bir zihin yapıları vardır. Neden ile sonucu görmekte, olaylar hakkında hüküm vermekte ve akıllarını kullanıp fikirler arasında bağlantı kurarak mantıksal sonuçlara varmakta başarılıdırlar. Açık sözlüdürler ve duygusal açıdan sakin ve uzak görünebilirler. Bu tür kişiler, yeni koşullara uyum sağlamakta başarılıdır. Bu tipin örnekleri, bilim adamı ile filozoftur.

HİSSETME

Hissetme, bize bir şeyin hoş olup olmadığını bildirir. Hisli insanlar, olayları nasıl değerlendikleri hakkında hüküm verir, bunları "hoş" ya da "hoş değil", "iyi" ya da "kötü" olup olmadıklarına göre değerlendirirler. Aslında, "hissetme" sözü çok iyi bir seçim olmayıp, birçok karışıklığa yol açmıştır. Jung, zamanla bunun farkına varıp ne demek istediğini açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır; belirttiğine göre, "hissetme" sözünü kullanmaktaki amacı, eşyayı değerler çerçevesinde düzenlemeye yönelik rasyonel bir işleve gönderme yapmaktır. Jung bu sözü

duygu-heyecan hissine gönderme yapmak için kullanmamıştır; çünkü duygu-heyecan hissi dört işlevden herhangi biriyle ilişkilendirilebilir. "Değerlendirme" ya da "karar verme" sözünü kullanmak, daha doğru olabilir. Duyarlı insanların güçlü bir geleneksel değerler kavrayışı vardır ve onlar için insan ilişkileri önemlidir. Çoğunlukla, sıcakkanlı, yaratıcı insanlardır.

DUYUMSAMA

Jung, duyumsama ile algılamayı kasteder. Duyumsama bize dış dünyada bir şeyin var olduğunu bildirir ve bu şeyin neye benzediğine ilişkin bilgi verir. Bu tür kişi, ağırlıklı olarak, duyu organları aracılığıyla algılanan bilinçli duyu izlenimlerini temel alır. Dünyasını nesnelerin nasıl göründüğü, sözcüklerin seslerinin neye benzediği vb. ile değerlendirir. Maddi şeyler bu kişiler için çok önemlidir ve sağlam, ayakları yere basan insanlardır. Her şeyi göründüğü gibi kabul eder ve her şeyi açıkça dile getirirler. Sıkıcı, hantal ve düş gücünden yoksun olabilirler; buna karşılık, genellikle neşeli ve rahat insanlardır. Sakin mizaçları rasyonel ve pratik görünmelerine yol açar, ama her zaman öyle değildirler ve en kötü durumda bu tip kişi kabalık derecesinde duyumsal olabilir.

SEZME

Sezme, kişiye olaylar hakkında sezgisel bir kavrayış kazandırır. Sezme bize bir şeyin nereden gelip nereye gittiğini bildirir. Duyumsamadan farkı şudur: Sezme, bilinen duyu organlarına dayanmaz ve fiziksel nedeni yok gibi görünür. Bu tür kişi, talihin, olasılıkların, geçmiş ve geleceğin farkındadır; çoğunlukla kendi bedeninin farkında değildir ve dalgın ve dünyadan kopuk olabilir. Sağlam, tekdüze ayrıntılar canını sıkabilir ve pratik değildir. Sezgisel kişi, normal duyular yoluyla

bilinçli olarak bilinmeyen olasılıkları algılayabilir. Sezgi, yaratıcılık ve esinin kaynağıdır.

Genel bakış

Jung'un dört işlevi, dört temel kişilik tipidir. İçedönüklük ve dışadönüklükte olduğu gibi, Jung birçok insanın tiplerin bir karışımı olduğunu görmüştü. Bu ayrımları, bireyi sınıflandırmaktan çok, bir tür insan kişiliği modeli olarak görüyordu. Dört tipin ve iki tutumun birleşimleri, sekiz psikolojik tipi ortaya çıkarır.

Jung hem düşünmeyi hem hissetmeyi rasyonel işlevler olarak görür; çünkü bunlar, dünya hakkında hüküm vermeyi ve değerlendirmede bulunmayı içeren düzenleyici işlevlerdir. Jung, sezgi ile duyumsamayı "irrasyonel" olarak nitelendirir. Bir kez daha, bu sözcüğün kullanılması yanıltıcıdır, çünkü sözcük bu kişilerin bir biçimde mantıksız ya da dengesiz olduklarını ima ediyor gibi görünür. Ama Jung'un amacı bunu ima etmek değildir; o bu sözcüğü, varlıklarını zihinsel nedenlerden çok fiziksel nedenlerden alan nesnel uyaranlara dayalı süreçleri betimlemek amacıyla kullanır.

Bir kez daha, Jung dört işlevin, insan davranışını sınıflandırmada olası yollardan yalnızca birini gösterdiğini belirtir. Güç, bellek ve düş gücü gibi başka birçok yol vardır. Jung, bu yollar konusunda dogmatik olmak istemediğini belirtmiştir; bunları yalnızca anne babaları çocuklara, kocaları eşlerine vb. açıklamada, aynı zamanda kişinin kendi önyargılarını anlayıp üstesinden gelmesinde yararlı bir araç olarak sunuyordu.

Kişinin bilinçli yönelimi çoğunlukla bu dört işlevden birine doğru olacaktır. Bu baskın işlev, "ana işlev" olarak adlandırılır;

ana işlev kişinin deneyimlere nasıl tepki vereceğini belirler. Genellikle, temel olarak bilinçli ikinci bir işlev vardır ve buna "yardımcı işlev" adı verilir. Yardımcı işlevin karşıtı üçüncü bir işlev, hafif bastırılmış ve kısmen bilinçdışıdır. Ana işlevin karşıtı olan son işlev, büyük ölçüde bilinçdışı kalır. Bilinçli işlev özellikle güçlü olduğunda, karşıt işlev arada bir bilince nüfuz etme eğilimi gösterir. Buna "bastırılmışın geri dönüşü" denir ve histeri, fobiler, saplantılar, dengesiz duygudurumlar vb. şeklinde kendini gösterebilir. Dengeli, sağlıklı bir zihinsel tutum edinmek için, terapide çoğu zaman bastırılmış işlev üzerinde çalışmak gerekir.

Sekiz psikolojik tip

Dört işlevsel kişilik türünden her biri dışadönük ya da içedönük olabilir. Bu yüzden, Jung dört işlev ile iki tutumu birleştirip, sekiz psikolojik tipe ulaşmıştır. Kişinin psikolojik tipi, o kişinin dünya görüşünü ve durumlarla ve ilişkilerle nasıl başa çıktığını belirlemede önemlidir.

DIŞADÖNÜK DÜŞÜNEN TİP

Bu tipte rasyonel düşünme ve mantık baskındır. Dışadönük düşünen tip, her zaman libidosunu dışarıya, pratik başarılara yönlendirir, bütün düşünce ve eylemlerini nesnel verilerin analizine dayandırır. Düzeni ve olguları sever, problem çözmede ve meseleleri açıklığa kavuşturmada ustadır. Kendi dünya görüşünün doğru görüş olduğunu düşünme eğilimi gösterir, dolayısıyla zorba haline gelebilir. Aslına bakılırsa, kendi dünya görüşüne uymayan herhangi bir şeyi usulünce bastırır. Karşıtı ya da "gölge" tipi, içedönük hisseden tiptir. Hissetme işlevini bastırdığı için, kişisel ilişkilerde çok başarılı değildir ve dini fikirleri küçümseme eğilimi gösterir. Bastırdığı şey, şiddetli duygu durumları, çılgınca aşk ilişkileri ve kendi

dünya görüşünü tehdit edenlere karşı dar görüşlü, tutucu davranış olarak geri dönebilir. Güçlü bir görev duygusu vardır, ama sıcaklık ve hoşgörüden yoksun olabilir. Birçok bilimci, hukukçu, teknisyen, idareci ve mühendis, bu tip sınıfından olabilir.

İÇEDÖNÜK DÜŞÜNEN TİP

Bu tip de entelektüel fikirlerle ilgilenir, ama dış olgulardan çok fikirlerden oluşan iç dünyaya yönelmiştir. Bu tip kişi, yapısı gereği derin düşünür: Sürekli olarak sorular sorar ve nesneler hakkında kuramlar oluşturur, ama "gerçekler"i kabul etmede sakınımlı davranır. Düşünceleri içe, öznel fikirlere yöneliktir, pratik sonuçlarla özel olarak ilgilenmez. Başkaları onu eksantrik ve beceriksiz görebilir ve ilişkileri önemsiz bulacak kadar dünyadan kopuk olabilir. Bu kişinin gölge tipi, dışadönük hisseden tiptir. Bastırılan hissetme işlevi, hislerini başkalarıyla paylaşmasını güçleştirir. Bu işlev, çocuksu bir saflık ya da tuhaf, öngörülemeyen davranış biçiminde yüze çıkabilir ve bu tip, fikirlerine yönelik eleştiriyi kişisel saldırı şeklinde yorumlayabilir. Filozoflar ve entelektüeller bu tiptendir; Jung'un da bir keresinde bir meslektaşıyla konuşurken kendisini bu kategoriye yerleştirdiği söylenir.

DIŞADÖNÜK HİSSEDEN TİP

Bu tip, çevresindeki dünyaya iyi uyum sağlar ve akran grubuyla uyum içindedir. Bu onun için çok önemlidir, çünkü düşünceleri geleneksel toplum değerlerine dayanır. Geleneksel, girgin kişidir, modayı yakından takip eder ve kişisel başarıyla çok ilgilenir. Nazik ve etkileyicidir, insanları iyi idare eder ve sosyal buluşma ve gruplardan zevk alır. Gölge tipi, içedönük düşünen tip olup, kişiyi çocuksu, çok eski ve olumsuz bir bilinçdışı düşünme tarzına götürebilir. Bunun anlamı şudur: Olumsuz

cepheden bakıldığında, bu kişi oldukça yüzeysel, samimiyetsiz olabilir ve yapmacık görünebilir, uç durumlarda histeri ya da mani geliştirebilir. Bu grup, oyuncuları, halkla ilişkiler ya da pazarlama çalışanlarını ve televizyon yıldızlarını içerebilir.

İÇEDÖNÜK HİSSEDEN TİP

Bu tip oldukça uzak ve içe dönüktür, "sakin sular derin akar" tipi kişidir. Mazbut olup, huzuru ve sakinliği, şiir ve müziği sever, nesnel gerçekliği önemsememe eğilimi gösterir. Birkaç yakın dostunun olmasını yeğler ve kendisine yakın kişileri oldukça iyi anlar. Çoğunlukla çok dindar ve özverilidir. Bu kişi genellikle çok içtendir, çünkü rol yapma gibi bir becerisi yoktur, dolayısıyla sadık bir dosttur. Gölge tipi, dışadönük düşünen tiptir, o yüzden bu tip, olayları mantıksal çerçevede düşünemeyebilir ve ilkel saplantılara ya da depresyona yakalanabilir. Erkek ve kadın keşişler bu gruptan olabilir ve bu tipin uç biçimi, dünyadan bütünüyle el etek çeken mistik, çilekeş karakterde kendini gösterir.

DIŞADÖNÜK DUYUMSAYAN TİP

Bu tip için dış dünyadaki fiziksel nesneler ve duyumlar son derece önemlidir. O, dünyayı olduğu gibi kabul edip orada yaşamaktan zevk alan pratik, görmüş geçirmiş tiptir. Güzel yemekten ya da tehlikeli sporlardan hoşlanır ve hoşsohbettir. Libido, her zaman değilse de çoğunlukla zevkli, güçlü duyumsamalara yol açan nesne ve faaliyetlere yöneliktir. Bu kişi iç dünyayla ilgilenmez ve olayları psikolojik süreçler çerçevesinde değerlendiren kişilere kuşkuyla bakar. Gölge tipi, içedönük sezgisel tiptir, bu da asılsız olumsuz saplantılara neden olabilir; bağımlı ve haz düşkünü biri haline gelebilir ve uç durumlarda sapkınlığa ya da tuhaf kültlere katılmaya eğilim gösterir. Ayrıca, bu kişi bastırılmış sezgisel yanını başkalarına

yansıtabilir, böylece davranışında akıldışı ölçüde kuşkulu ya da kıskanç olabilir. Çoğu zaman bu tip kişiler, ticaretle ya da emlakçılıkla uğraşırlar ve tehlikeli sporlar yapabilirler.

İÇEDÖNÜK DUYUMSAYAN TİP

Bu tipte, önemli olan, içsel, öznel olarak yaşanmış duyumsamadır. Nesneler o kadar önemli değildir. Bu kişi o kadar duyumlarıyla doludur ki, erişilemez görünebilir ve kendisini başkalarına ifade etmekte zorlanabilir. Bunun nedeni, dış olaylara öznel olarak tepki vermesidir; hayaletler, görüler ve şaşırtıcı görüntüler gördüklerini bile iddia edebilir. Uç durumlarda bu tip psikotik olur ve gerçekliği düşlemden ayıramaz. Gölge tipi, dışadönük sezgisel tiptir; bu bastırılmış işlev, olabilecek olaylara karşı olumsuz önsezilere, hatta paranoyaya götürebilir. Bazı sanatçılar, müzisyenler ve yazarlar bu gruptan olabilir; Emma Jung da kendisini bu kategoriye yerleştirmişti.

DIŞADÖNÜK SEZGİSEL TİP

Bu tip, ne zaman bütün gerçekler bilinmeden bir hüküm ya da karar vermek gerekse, beyninin sezgisel kısmını kullanır. Bu kişi, bir soruna her açıdan bakmaktan ve farklı bakış açılarını görmekten hoşlanır. Değişmez, bildik, yerleşik şeylerden sıkılır ve yeni olanı keşfetmekten, geleceğe bakmaktan hoşlanır. Bundan ötürü, görenekleri ve geleneği önemsiz görebilir, istediğini elde etmek için öteki kişileri ezip geçebilir. Kendine özgü bir ahlak anlayışına sahiptir ve "fırsatçı"dır. Bir olayı bütün yönleriyle pek göremez ve kişisel ilişkileri genellikle zayıftır. Gölge tipi, içedönük duyumsayan tiptir; bastırılmış işlev, zorlantılı bağımlı davranışa, fobilere ya da hipokondriye yol açabilir. Girişimciler, gazeteciler, moda tasarımcıları ve işadamları bu gruptan olabilirler.

İÇEDÖNÜK SEZGİSEL TİP

Bu tip için, rüyaların, görülerin ve bilinçdışının oluşturduğu mistik dünya önemlidir. Bu kişi çoğu zaman iç dünyasındaki hayaller, düşlemler ve dinsel aydınlanmalarla meşguldür ve dış dünyayı bunlar çerçevesinde yorumlamaya çalışır. Geçmişte bu tip kişi büyük bir olasılıkla kabilenin şamanı olurdu, ama bugünlerde çoğunlukla toplumdışı ve tuhaf addedilen kişidir. Gölge tipi, dışadönük duyumsayan tiptir; dışadönük sezgisel tipte olduğu gibi, bastırılmış işlev zorlantılı davranış, saplantılar ve hipokondri şeklinde kendini gösterebilir. Bu kişi, her zaman gerçeklikle bağlarını yitirme tehlikesi içindedir ve şizofren bile olabilir. Birçok fizikçi, mistik ve şair bu gruptandır.

İnsan ruhunu farklı psikolojik tipler çerçevesinde değerlendirme fikri hâlâ yaygındır. Jung'un çalışması yayınlandıktan sonra, Isabel Briggs Myres ile annesi, bu fikri geliştirip 1942'de Myers-Briggs Tip Göstergesi olarak adlandırılan kişilik testinin ilk biçimini yayınladılar; bu test değişik biçimleriyle bugün hâlâ kullanılır.

Psikolojik tipi ne belirliyor?

Jung, baskın bir psikolojik tipe doğru eğilimin temel olarak bireyde doğuştan geldiğini öne sürer ve savını, aynı anneden doğan iki çocuğun, annelerinin onlara karşı tutumunda belirgin herhangi bir farklılık yokken, çoğu zaman son derece farklı davranış sergilemelerine dayandırır. Kişinin psikolojik tipi, çocukluğun epey erken dönemlerinde belirginleşmeye başlar. Sonraki gelişimini bir dizi farklı etmen belirler:

- Kalıtım—*genetik etmenler, çocuğu daha içedönük ya da daha dışadönük olmaya yatkın kılacaktır.*
- Anne baba tipi—*çocuk, kendini anne ya da babayla özdeşleştirip, onun davranışını taklit etmeye başlayabilir.*

Ya da tam tersine, isyan etmek için kasıtlı olarak karşıt bir tip geliştirebilir.

- Sosyal etmenler—*teşvik edilen ve kişiyi en iyi sonuçlara ulaştıran davranış, psikolojik bir tipin gelişimini de etkileyecektir.*

Aile, okul, akran grubu ve benzeri şeylerin hepsi, çocuğun kişilik tipini pekiştirmede önemlidir. Dışadönük çocukların çok geçmeden daha aktif, konuşkan, arkadaş canlısı ve çevreleriyle ilgili oldukları görülür. Özgürce ve çekinmeden oyun oynarlar. Bu tür yaklaşım modern Batı toplumunda destek görür, dolayısıyla çoğu zaman anne babalar ve öğretmenlerce teşvik edilir, çünkü anne baba ve öğretmenler bu tür bir çocuğu parlak ve girgin görme eğilimindedirler. Öte yandan, içedönük çocuk utangaç ve kimi zaman ürkektir, nesnelere ve diğer kişilere sakınımlı yaklaşır ve tek başına oyun oynamayı yeğler. Bu çocuklar, anne babalar ve öğretmenler arasında kaygıya yol açabilirler, ama çoğunlukla yaratıcı ve düşünen kişilerdir ve zengin bir hayal güçleri vardır.

Genellikle sorunlar, anne babalar çocuğu zorla doğal tipine uymayan bir kalıba sokmaya çalıştıklarında ortaya çıkar. Bu tür baskı nevrozla sonuçlanabilir ve sonraki yaşamda gelişmeyi engeller.

Anne babalar daha esnek olurlarsa, çocuğun kendi doğal tipini geliştirmesine yardımcı olabilirler. Çoğunlukla, çocuk büyüdükçe, bilinçdışı işlev başkalarına—belki anne babalara, kardeşlere, akran grubu üyelerine, oyunculara ya da pop starlara—yansıtılır. Çocuk, bu işlevi yerine getiren gruplarla özdeşleşecek ya da bu işlevi yerine getiren kişilere âşık olacaktır. Yinelemeli bir yansıtma ve bunu izleyen geri çekilme süreci yoluyla, bütün ruh yavaş yavaş daha bütünleşmiş hale gelir. Bu tür bağlanmaların gelişen ruh açısından bu kadar önemli olmasının nedeni budur.

Sık sık, terapi sürecinde hasta ile analist arasında bir duygu-heyecan etkileşimi meydana gelir. Aslında bu süreç bir tür yansıtmadır ve **aktarım** olarak adlandırılır. Her iki yönde de işleyebilir ve yapısı açısından olumlu ya da olumsuz olabilir. Hassas bir şekilde idare edilirse yararlı olabilir, çünkü bir kez duygular öteki kişiye yansıtıldığında, bunları açığa çıkarıp gün ışığında değerlendirmek mümkün hale gelir. Bireyleşmeye doğru yolculukta ruh sürekli gelişip değişir. Jung'un insan kişiliğini oluşturan birbirini tamamlayıcı karşıt çiftler hakkındaki kuramı, kişinin hangi enerjilerin dengede olmadığını daha net görmesini sağlayabilir.

Genel bakış

Yansıtma, kişiye özgü bilinçdışı bir özelliğin, bir kusurun, hatta yeteneğin başka bir kişi ya da nesneye aitmiş gibi görüldüğü bir süreçtir. Aktarım, hasta ile analist arasında bir duygu-heyecan alışverişi anlamına gelir. Örneğin, analist bir kadın hastaya bir biçimde babasını anımsatabilir, böylece hasta babasıyla ilişkisinin belli yönlerini analistle ilişkisine yansıtabilir. Aktarım iki yönde de işleyebilir; yalnızca tek yönlü bir alışveriş değildir.

İlişki kurmak

Elbette, bir tipi tam olarak temsil eden bir kişiyi bulmak olanaksız değilse de, seyrek rastlanan bir durumdur. Aslında, tiplerin amacı, somut kişilik kategorilerini değil, genel davranış eğilimlerini göstermektir. Birçok insan en azından iki tipin karışımıdır ve daha karmaşık kişilikler büyük bir olasılıkla daha fazlasını kişiliklerinde birleştirirler. Bir kişinin psikolojik tipini kavramak, terapide ilerlemeye yardımcı olabilir ve bir ilişkiyi anlamaya katkıda bulunabilir. İnsanlar gelişip

olgunlaştıkça, yavaş yavaş tiplerini değiştirebilirler. Farklı tiplerin kişilikte bütünleştirilmesi, bireyleşme sürecinin hedefi olarak görülebilir. Ruh ne kadar olgunlaşırsa, kişi benliğin farklı yönlerinin o kadar bilincine varır.

İnsanlar, eşleri ihmal edilmiş işlevi dışavurduğu için, çoğunlukla karşıt tipin çekimini duyarlar. Burada iki tehlike vardır:

- *İnsanlar, kendi ihmal edilmiş işlevlerinin diğer kişiye ait olduğunu gördükleri için kendi psikolojik bütünlüklerini başarmaktan kaçınabilirler.*
- *Karşıt tipler birbirlerini anlamazlar, bu yüzden birçok yanlış anlama baş gösterebilir.*

Kişi gizli yönünü başkasına yansıttığında, ona âşık olur. Kendi bilinçdışı yönüne ilişkin farkındalığı arttıkça, bu yansıtma geri çekilme eğilimi gösterir ve kişinin aşkı sona erer. Bazı kişiler tekrar tekrar bu süreci yaşar, nedenini asla fark etmezler.

Bazen kişiler kendileriyle aynı tip kişilere tutulurlar. Bu, baskın işlevin aşırı vurgulanacağı ve bastırılmış işlevin ilişkide her tür soruna yol açacağı anlamına gelir. Örneğin, iki içedönük sezgisel şair bir araya gelebilir ve küçük bir hayal dünyasında yaşayabilir, çevrelerini bütünüyle ihmal edip sefalet içinde yaşamlarını sürdürebilirler.

Birlikte yaşayan iki içedönük sezgisel şair.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, insanın psikolojik yapısını belirleyen iki karşıt ve dengeli tutum saptamıştır:*
  1 *içedönüklük: ruhsal enerjinin içe, iç dünyaya dönük olması;*
  2 *dışadönüklük: ruhsal enerjinin dışa, dış dünyaya dönük olması.*

- *Jung daha sonra dört farklı işlev belirlemiş, bunları iki karşıt ve dengeli çifte ayırmıştır:*
  1 *düşünme—bu tip kişi, dünyayla mantık ve akıl yoluyla ilişki kurar.*
  2 *hissetme—bu tip, dünya hakkında değer yargılarında bulunur.*
  3 *duyumsama—bu tip, temel olarak duyusal izlenimleri temel alır.*
  4 *sezme—bu tip, dünyayı temel olarak bilinçdışı aracılığıyla algılar.*

- *Daha sonra, iki tutum ve dört işlev birleştirilip sekiz farklı psikolojik tip oluşturulmuştur.*

- *Psikolojik tip, çocukluğun oldukça erken dönemlerinde belirginlik kazanmaya başlar. Psikolojik tipin gelişimini kalıtım, anne baba tipi ve sosyal etmenler belirler.*

- *Kişinin psikolojik tipi, ilişkilerini ve dünyada iş görme tarzını etkileyecektir. Birçok kişi, iki ya da daha fazla tipin bir karışımıdır.*

- *Kişinin psikolojik tipi, yaşamı boyunca değişip olgunlaşabilir. Daha bütünleşmiş kişiler, kişiliklerindeki farklı işlevlerin hepsinin daha bilincindedirler.*

8

Ezoterik ve paranormal

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *Jung'un gnostizm ve simya çalışmalarının arka planı*
- *Yi Jing'in Jung'u nasıl ruhun işleyişi hakkında yeni fikirlere ulaştırdığı*
- *Jung'un astrolojiye olan uzun süreli ilgisi*

Jung birbirinden farklı pek çok alana ilgi duyuyor ve döneminin ana düşünce akımının oldukça dışında çalışıyordu. İnsanları, Freud'un denediği gibi, salt biyolojik organizmalar olarak görmüyordu. Bazı psikiyatristler gibi, ilgilendiği tek şey, nevrozu ve zihinsel hastalığı tedavi etmek değildi. Jung için ruhun manevi yönleri, hem çok çekicidir hem hayati önem taşır. Gerçekten de Jung, insan psikolojisinin kutsi yönlerinde terapinin gerçek anahtarını görüyordu.

Jung, uzun yaşamı boyunca, ezoterik ve paranormal alanlarından çok etkilenmiş ve her ikisiyle ilgili konular üzerine çok kapsamlı yazılar yazmıştı. Jung'un ilgi alanları çok genişti ve bu yaklaşım son derece bilinçliydi, çünkü insan psikolojisinde, kendi kolektif bilinçdışı kuramları ile bağlantısı olacak evrensel hakikatleri arıyordu. Jung'un dâhi olduğu neredeyse kesindi, gene de onun çalışmalarına olumsuz tepki gösterenler vardır ve bu kişiler iki gruba ayrılır: Bazıları onu bir tür kendinden menkul bir manevi yol gösterici ya da mistik gibi görürler; bazıları da onu şarlatan

olarak görüp ağır bir dille eleştirirler. Jung'un gizli bilimlere olan ilgisi, onu bu sonuncu eleştiriye maruz bırakmış ve fikirleri genellikle yanlış anlaşılmıştır.

Genel bakış

Ezoterik: yalnızca "ehline" açıklanan gizli ya da mistik bilgi. Gizli bilim: gizemli, paranormal ya da büyüsel olanla ilgili gizli bilgi. Bunların ikisi de, ana akım düşünürlerinin çoğunlukla korku, kuşku ya da küçümsemeyle baktıkları araştırma alanlarıydı, dolayısıyla Jung'un zaman zaman kendini riske attığı düşünülüyordu.

Gnostizm

Gnostizm, büyük bir olasılıkla yaklaşık İÖ 4. yüzyılda ortaya çıkan dinsel ve felsefi bir harekettir. Hepsi de gizli bilim ve büyü bilgisiyle ilgilenen birçok farklı gnostik tarikat vardı. *Gnosis*, Yunanca kökenli bir sözcük olup "bilgi" anlamına gelir.

Jung, yaklaşık 1918'den 1926'ya dek gnostizmi derinlemesine incelemiştir. Bu alana yönelik ilgisinin başlıca nedeni, insan psikolojisi hakkındaki kendi kuramları ile tarihsel ve edebi bağlantılar kurmaya çok önem vermesiydi. Jung kendi analitik psikolojisini özü itibarıyla bir doğa bilimi gibi görüyordu, ama buluşlarına kişisel önyargılarını yansıtmasının çok kolay olduğunun pekâlâ farkındaydı. Jung'un bir tür güvenilirliğe ihtiyacı vardı ve kendi düşüncesi ile gnostiklerin düşüncesi arasında koşutlukları ortaya koyabilirse, bunu başarabileceğini düşünüyordu. Jung, gnostiklerin yazılarında, kendi fikirlerini pekiştirebilecek kesintisiz bir entelektüel zincir görüyordu.

Jung, gnostizmdeki mitolojik fikirlerin, insan ruhu hakkındaki kendi fikirleriyle yakından ilintili olduğunu keşfetmişti. Jung'a göre, gnostikler bilinçdışının arketipsel dünyasıyla karşılaşmış ve tıpkı kendisi gibi o dünyanın içeriğini anlamaya çalışmışlardı. Gnostik düşüncede, doğa ile evren özü itibarıyla kusurludur ve başlangıçtaki gerçek tanrıdan ayrı düşmüştür. Dünyayı, onu yaratan yönetmektedir; ama bu yaradan, aslında onun asıl tanrısı olmayıp, bir tür "yarı tanrı" ya da "demiurgos"tur. Bu yarı tanrıya "arkhon" adı verilen yedi varlık yardım eder; arkhonlar, insanları köleleştirip başlangıçtaki tanrısal âlemlerine dönmelerini engellemeye çalışırlar. Gnosisin, tanrısal olana dönüş için bir anahtar sunduğu varsayılıyordu.

Jung, bu miti, ruhun içsel manevi bir arayışa çıktığı, benliğiyle içsel bütünlüğü aradığı bireyleşme sürecinin bir simgesi gibi görüyordu. Nasıl gnostik ruh gerçek tanrının doğasına yabancıysa; ruh da, arayışın başlangıcında, gerçek doğasına o derecede yabancıdır. Bu, Jung'u heyecanlandırıyordu, çünkü fikirlerinin yeni olmadığını, hatta tarih boyunca süreklilik gösterdiğini ortaya koyuyordu. Ne var ki, sonradan, gnostik öğretilerin çok yararlı olamayacak kadar geçmişte kalmış ve belirsiz olduğuna karar verdi. Bu öğretiler çok uzun bir süre önce oluşturulmuştu ve sonuçta, onlara ilişkin elimizdeki bölük pörçük bilgiler esas itibarıyla gnostiklerin rakibi olan Hıristiyanlar tarafından kaydedilmişti. Jung, kuramlarına ağırlık kazandıracak başka bir şeye gereksinim duyuyordu ve simya üzerine çalışmaya başladığında aradığı şeyi bulmuş oldu.

Simya

Simya; mistisizm, büyü, bilim ve dinin belli yönlerini birleştiren ezoterik bir uygulamadır. Simya, birçok açıdan modern

kimyanın ve bilinçdışı psikolojisi hakkındaki kavramlarımızdan birçoğunun atasıdır. Jung ilk kez simya hakkında yazılanları okumaya başladığında, simyayı oldukça abartılı ve anlaşılması güç bulmuştu. Ne var ki, 1928'de Richard Wilhelm adlı bir doğubilimci ona, yoga ve simya konulu bir Ortaçağ yazması olan *Altın Çiçeğin Gizi*'ni göndermiş, Jung'dan bu kitap üzerine psikolojik bir yorum yazmasını istemişti. Daha önce 3. Bölümde gördüğümüz gibi, bu kitap Jung'un kendi rüyalarıyla bağlantılıydı ve Jung çok geçmeden kitabın kendi fikirlerinin heyecan verici bir doğrulaması olduğunu fark etti. Simyayla ciddi olarak ilgilenmeye başladı ve zamanla simyanın derin kavrayışlarından derinden etkilendi: Gelecek on yıl boyunca, yoğun bir çalışmayla, on altıncı ve on yedinci yüzyıl simya yazmalarını inceleyecekti.

Simya, Ortaçağ boyunca büyük ilgi görmüş ve on yedinci yüzyılın sonuna ve daha da ötesine dek uygulanmıştır; ama kökleri tarihte çok daha gerilere, en azından Eski Mısır'a dek uzanır. Simyanın en iyi bilinen yönü, değersiz madenleri altına dönüştürmeye çalışma fikridir, ama aslında simya bundan çok daha fazlasını içerir. Nihai amaç, simyacının ruhunu içsel yoldan dönüştürmek olup, Jung'u en çok ilgilendiren de bu yöndü. Jung, simyayı bir köprü gibi görüyordu: Simya, antik gnostizm ile kimya ve bilinçdışı psikolojisi gibi modern bilimler arasındaki hayal kırıklığı yaratan boşluğu dolduruyordu. Simyaya özgü düşünce, kendisinin bilinçdışı hakkındaki fikirleriyle şaşırtıcı yollardan örtüşüyordu; simya, madde sorununu, karşıtların—sözgelimi, eril ile dişilin—birleşmesini, Tanrı'yı ve insanı ele alıyordu. Simyanın bir amacı da, dişil ilkeyi devreye sokarak düşünmeyi dengelemeye çalışmaktı; bu, Jung'u özellikle din konularıyla bağlantılı olarak ilgilendiren bir yaklaşımdı (bu konuda daha ayrıntılı bilgi için *bak.* 9. Bölüm). Bu koşutluklardan ötürü Jung, simyayı kendi analitik

psikolojisinin, önceden beri bulmaya çalıştığı tarihsel eşdeğeri olarak görüyordu. Simya, fikirlerine daha büyük bir öz ve güvenilirlik kazandıracaktı.

Simya, birçok tuhaf düşlem imgesiyle doludur; Jung çok geçmeden bunların yapı olarak arketipsel olduğunu fark etti. Bu önemliydi, çünkü Jung tarihsel fikirleri anlamanın, bilinçdışı psikolojisini anlamak açısından hayati derecede önemli olabileceğini fark ediyordu. Değersiz madeni altına dönüştürme fikrinin kökleri, dört öğe—toprak, hava, ateş ve su—hakkındaki daha da eski fikirlere uzanıyordu. Her fiziksel biçimin, farklı oranlarda olmak üzere dört öğeyi içerdiği varsayılıyordu. Simyacılar, öğeler arasındaki denge bir biçimde değiştirilebilirse, değersiz madenin altına, hatta herhangi bir maddenin başka herhangi bir maddeye dönüştürülebileceğine inanıyorlardı. Başarı büyük ölçüde simyacının zihin haline dayanıyordu; simyacının zihin hali elbette saf olmalıydı, bu yüzden dua ve meditasyon, uygulamanın bir parçasıydı.

Bireyleşme sürecinden geçen hastaların rüyalarında simyaya özgü imgelerin belirdiğini görmek, Jung'un ilgisini çekiyordu. Simya sürecini inceledi ve bu sürecin bir dizi evreden oluştuğunu, evrelerden her birinin de olgunlaşmakta olan ruhun gelişiminde bir evreyi temsil edebileceğini gördü:

- Nigredo ya da "siyahlık". *Bu, simyacının maddeyi siyahlaşıncaya kadar ısıttığı ilk evredir. Bu, bireyleşmenin ilk evresini temsil eder; bu evrede kişi bilinç ile bilinçdışı arasındaki engelleri yıkmaya başlar. Bu evreye, kişi gölgenin iç karanlığıyla yüzleşmeye başladıkça çoğunlukla depresyon —"ruhun karanlık gecesi" ya da "Nekyia" (gece deniz yolculuğu)—eşlik eder.*

Doğal olarak, simyacının zihni saf olmalıydı.

- Albedo ya da "beyazlık". *Bu, sonunda beyaz bir taş halinde belirginleşen karışımda beyaz parçacıkların belirdiği bir sonraki evredir. Bu, iç karanlıkla yüzleşildiğinde ruhun yavaş yavaş temizlenmesini temsil eder. İnsanlar çoğunlukla bu evrede arketiplerle karşılaşıp iletişime girerler; işin ilginci, simyacıların, laboratuvarlarında dolaşan bin bir çeşit korkutucu arketipsel varlıkla buluştuklarını yazılarında belirtmiş olmalarıdır.*
- Rubedo ya da "kırmızılık". *Bu, cıvanın beyaz taşa eklendiği, taşın önce yeşile, sonra kırmızıya dönüştüğü son evredir. Bu evre, karşıtların birleşmesini temsil eder ve* elixir vitae *(yaşam iksiri) adı verilen sonuç, uzun bir yaşam, hatta ölümsüzlük getirebilir. Bu evre simgesel olarak kanatlı bir erdişi figür ya da bir gülle gösterilir. Bu evre, analizin son evresini—ruhsal çatışmaların çözülmesini ve karşıtların dengelenmesini—gösterir. Jung, çalışmasının büyük bir bölümünün, bu tür dengeleyici süreçle ilgili olduğunu belirtmiştir.*

Jung, simyayı inceleyerek, bilinçdışının bir şey ya da bir yer değil, bir süreç olduğunu fark etmiştir. Egonun bilinçdışı içerikle

ilişkisi, ruhu dönüştürüp geliştirir. Bu sürecin bireyde rüya ve düşlemler yoluyla kendini gösterdiğini görebiliriz; keza kolektif zihinde din sistemleri ve sembollerinde, ayrıca mitlerde kendini gösterir. Jung, bu süreçleri ve sembolleri incelemek yoluyla, psikolojisinin temel kavramına—bireyleşme süreci—ulaşmıştır.

Yi Jing

Jung'un alametlere ve paranormal olaylara yönelik erken ilgisi, onu çeşitli kehanet türlerini irdelemeye götürmüştür.

Genel bakış

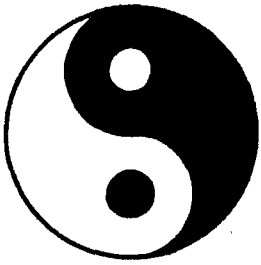
Kehanet: paranormal yollarla geleceği ya da bilinmeyeni görme. Burada birçok belirsiz alan vardır: Sözgelimi, su falı günümüzde yaygın olarak kabul edilmiştir ve genel olarak uygulanmaktadır. Öteki kehanet biçimleri, sözgelimi Tarot, hâlâ çok yanlış anlaşılmaktadır.

Jung, özellikle, eski bir Çin kehanet yöntemi olan *Yi Jing*'le ilgileniyordu. *Yi Jing, Dönüşümler Kitabı* olarak da bilinir ve bu bize, yöntemin ardındaki felsefe hakkında bir ipucu verir. En eski çağlardan bu yana Çinlilerin bakışına göre, bütün yaradılış, biri ötekinin tohumunu taşıyan eril ve dişil enerjilerden oluşur. Bu, iyi bilinen siyah beyaz yin yang sembolüyle gösterilir.

Genel bakış

Yin yang, Çin felsefesine göre evrende iş gören birbirini dengeleyici ve karşıt iki ilkedir. Burada bir kez daha, Jung'un çalışmasında merkezi yeri olan ruhta denge fikrini görebiliriz.

Evren sürekli değişim halindedir, çünkü iki ana güç birbirine akıp durur. Bu bütünlük ve iki karşıt gücün birbirini dengelemesi fikri, Jung'un fikirleriyle çok iyi örtüşür; yin yang sembolü, arketipsel mandalanın bir başka örneğidir. *Yi Jing*'e danışmak için genellikle civanperçemi sapları ya da madeni paralar kullanılıyordu. Kısa ve uzun çubuklar ya da paralar atılıyor; daha sonra, bunların oluşturduğu rastgele kalıplar, bilge deyişlerin yer aldığı özel bir kitaptan yararlanılarak yorumlanıyordu. Jung, Bollingen'de inzivaya çekildiği mekânın huzuru içinde, civanperçemi çubuk yerine kamış kullanıyordu.

Yin yang sembolü

Jung, *Yi Jing* okumalarından elde ettiği sonuçlardan çok etkilenmiş; bu sonuçlar ile açıklama getiremediği kendi düşünce süreçleri arasında birçok anlamlı bağlantı keşfetmişti. *Yi Jing*'i hastalarıyla da kullanmaya başlamış ve kitapta verilen karşılıkların önemli bir bölümünün hastaların sorunlarıyla ilgili olduğunu görmüştü. Örneğin, genç bir hasta, belirli bir kızla evlenip evlenmemesi gerektiğini merak ediyordu; *Yi Jing*'e başvurulduğunda, aldıkları yanıt şuydu: "Kız, güçlü. Kişi böyle bir kızla evlenmemeli". Kız uygun görünüyordu, ama derine inildiğinde genç adam onun çok geçmeden kendi baskıcı annesi gibi olmasından çekiniyordu.

Jung, *Yi Jing*'den nasıl bu tür anlamlı yanıtlara ulaşılabildiğini merak etmeye başlamıştı. İçsel, ruhsal olay ile dışsal, fiziksel olay arasındaki bağlantı nasıl oluşuyordu? Jung, "nedensiz koşutluk" fikrini öne sürüyor; bununla, meydana gelen her şeyin her şeyle bağlantılı olduğunu ve her şeyin aslında aynı anda meydana geldiğini kastediyordu. Jung, bütün olguların kökeninde bu tür bir nedensiz arketipsel düzenin olduğunu düşünüyordu. Dolayısıyla, iki olay, birinin doğrudan ötekinin nedeni olması gerekmeksizin, birbiriyle bağlantılı olabilirdi. Jung, daha sonra bu fikri dile getirmek için "eşzamanlılık" sözcüğünü kullanmıştır.

Eşzamanlılık

Bilim, insanları şöyle düşünmeye alıştırmıştır: Net, düzenli, düz bir çizgi içinde, A B'nin, B de C'nin nedenidir; dolayısıyla, birbiriyle ilintili olaylar neden-sonuç ilişkisiyle birbiriyle bağlantılıdır. Bu fikir **nedensellik** olarak bilinir. Jung'un *Yi Jing*'le denemeler yaparak keşfettiği üzere, Doğu düşüncesi çok eskiden beri, olayların birbiriyle bağlantılandırılabileceği bir başka yol olduğunu öğretmiştir: A ile B birbiriyle bağlantılıdır, ama hiçbirinin ötekinin nedeni olması gerekmez. Bu, Jung'un eşzamanlılık adını verdiği şeydir ve Jung'a göre rastlantılar bu yolla oluşmaktadır.

Genel bakış

Nedensellik, ilintili olaylar arasında neden-sonuç yoluyla bağlantı olduğu fikridir. Eşzamanlılık, anlamlı, ama nedensel olarak birbiriyle bağlantılı *olmayan* iki olayın aynı anda meydana gelmesidir. Çoğu zaman Batılı zihin, Doğu düşünce ve felsefesinde çok daha yaygın olarak kabul edilen ve anlaşılan bu sonuncu fikri kabul etmekte zorlanıyor gibidir.

Jung, nedensellik yasasıyla karşıtlık oluşturan bir eşzamanlılık yasası oluşturulup oluşturulamayacağını merak ediyordu. Psikoloji ile fiziğin buluşabileceği bir alan keşfetme fikri onu son derece heyecanlandırıyordu. Ünlü fizikçi Albert Einstein (1879-1955), çeşitli kereler Jung'un evinde akşam yemeklerine katılmış ve orada bulunan fizikçi olmayan kişilere görelilik kuramlarını açıklamaya çalışmıştı. Jung, bu açıklamalar üzerine uzamın yanı sıra zamanın göreliliğinin söz konusu olabileceğini düşünmeye başlamış, bu da onu eşzamanlılık hakkındaki fikirlerine ulaştırmıştı.

Jung'un fikirleri son derece sıradışıydı ve bunları kamuya sunmadan önce uzun yıllar bekledi. Zamanla, bazı bilimcilerin, özellikle fizikçi Wolfgang Pauli'nin (1900-1958; 1945 Nobel Fizik Ödülü sahibi), fikirleriyle ilgilendiğini keşfetti. Sonunda buluşlarını, Pauli'yle birlikte *Doğanın Yorumu ve Ruh* adlı bir dizi yazıda yayınladı. Modern kuantum fiziği, fiziksel kuramlarında nedensel olmayan sonuçları kolaylıkla kabul etmektedir. Hatta fizikçiler, fiziksel cisimlerin kimi zaman, aralarında belirgin bir enerji alışverişi olmaksızın birbirini etkileyebileceğini belirtmiştir.

Jung, özellikle daha şaşırtıcı rastlantılarla ilgleniyordu: Yalnızca rastlantı sonucu meydana gelmeleri sonuçta olanaksız olacak kadar anlamlı görünen rastlantılarla.

Örneğin, Jung bir gün, ona gördüğü bir rüyayı anlatan genç bir kadın hastasını dinliyordu: rüya altın bokböceği hakkındaydı. Kadın konuşurken, Jung pencerede bir tıkırtı işitmiş ve pencereyi açtığında, Scarabaeidae familyasından, altın bokböceğinin o yöredeki muadili olan bir böcek bulmuştu. Bu olay kadını o kadar şaşırtmıştı ki, düşünme tarzını bütünüyle değiştirmiş, rasyonel savunmalarını yıkarak onu yeni bir zihinsel olgunluğa ulaştırmıştı. Jung'un belirttiği gibi, bokböceği, arketipsel bir yeniden doğuş sembolüdür.

Basit rastlantılar—örneğin, gazetede yeni bir sözcük okumak ve sonra hemen sözcüğe bulmacada denk gelmek—Jung'a çok da ilginç gelmiyordu.

Çoğu zaman, bu tür arketipsel sembolizm, eşzamanlı olaylarla bağlantılı olarak ortaya çıkıyor gibidir. Jung, *Anılar, Düşler, Düşünceler*'de, 1923-1924 yılının geç sonbahar ya da erken baharında bir akşam Bollingen'de meydana gelen bir olayı betimlediğinde, bunun şaşırtıcı derecede canlı bir örneğini sunar. Çok sakin bir geceymiş, ama tuhaf rüyalar Jung'un huzurunu kaçırmış. Rüyasında önce birisinin kulede sessizce dolaştığını hissetmiş; sonra yüzlerce genç adamdan oluşan uzun bir alayın dağlardan aşağı inip kulenin çevresine yığıldığını, ezici bir şekilde ilerlediğini, bağırdığını, çalgılar çalıp şarkılar söylediğini görmüş. Her iki durumda da, Jung dışarıda kimsenin olmadığını ve gecenin eskisi gibi sakin olduğunu görünce şaşırmış. Jung rüyaların, bir hayalet istilası izlenimi verecek kadar gerçek göründüğünü belirtir.

Jung çok sonraları, bir on yedinci yüzyıl vakanüvisinin yazdıklarında, çok benzer bir deneyimi anlatan bir hikâyeye rastlamıştır: Bir gece, yöredeki dağı tırmanan bir adamı, kulübesine doğru, çalgılar çalıp şarkılar söyleyerek çığ gibi akan bir alay kişi rahatsız etmiştir. Sabah yörenin bir çobanı ona, Wotan'ın ölü ruhlar ordusunun bu şekilde sık sık belirdiğini anlatmıştır.

Jung, kendi deneyimini salt bir rüya ya da sanrı şeklinde betimlemenin yeterli olmadığını düşünüyordu. Bu deneyimin tuhaf bir biçimde de olsa gerçek olduğunu—özellikle, on yedinci yüzyıl anlatısının ışığında—hissediyordu; ona göre bu, eşzamanlı bir olgudur. Çoğu zaman bu tür olguların dış dünyayla bağlantıları olduğu ortaya çıkar. Jung, daha sonra, aslında Ortaçağ'da bu tür toplantıların yapıldığını

öğrendiğinde, gerçekten de dış dünyada kendi deneyimine koşut, gerçek bir deneyimin olduğunu keşfetmişti. Genellikle yörenin genç adamları, yabancı ülkelerde askerlik yapmak üzere yola çıkmadan önce, baharda kendi ülkelerini yüceltmek ve yurtlarına veda etmek için bir araya geliyorlardı.

Astroloji

Jung, astrolojiyle de ilgileniyordu, çünkü astroloji de arketipler ve kolektif bilinçdışı hakkındaki fikirleriyle bağlantılıydı. Jung, uzun dikkatli araştırmalar yapmış, 1911 yılı itibarıyla doğum haritaları çizmeyi öğrenmiş ve bunların insanların yaşamlarındaki olaylarla ne şekilde bağlantılı olduğunu incelemişti. Kişinin özel dünyasının, kozmik faaliyetin etki alanı geniş yönlerinden etkilenebileceği fikri, Jung'un çok ilgisini çekiyordu. Bununla birlikte, Jung gazete ve dergilerde gördüğümüz genel nitelikli astrolojiyle hiçbir biçimde ilgilenmiyor, burçların insanları pek etkilediğini düşünmüyordu. Daha çok, kişinin doğduğu mevsimle ve gezegenlerin kişilik üzerindeki olası etkileriyle ilgileniyordu.

Genel bakış

Astroloji, gök cisimlerinin (güneş, ay, yıldızlar, gezegenler) insanların uğraşlarını nasıl etkilediğini araştırır. Doğum haritası, kişinin tam olarak doğduğu yer ve zamanda gök cisimlerinin konumunu gösterir.

Eşzamanlılığın başlı başına bir doğa yasası gibi işlediğini sergilemeye yönelik deneyler yürütmek gerekiyordu. Jung, astrolojinin bu açıdan iyi bir yöntem olacağı kanısına varmıştı. Evli çiftlerin doğum haritalarını inceledi; amacı, iki doğum haritasında gezegenlerin konumlarının, gerçek evlilik olayıyla

bağlantılı olup olmadığını görmekti. Bunun öyle olduğu gösterilebilirse, Jung daha sonra nedensel olmayan anlamlı bir bağlantı belirlemiş olacaktı. Doğrudan bir bağlantı bulamıyordu, ama bulduğu şey aynı derecede etkileyiciydi: Analiz sonuçlarının, analizi yapan kişiye göre değiştiğini bulmuştu. Başka bir deyişle, kişinin öznel beklentileri, bir biçimde sonuçlara yansıyordu. Modern kuantum fiziği, bunun gerçek bir olasılık olduğunu görmeye başlıyor: Gözlemci, salt gözleme edimiyle, bir deneyin sonuçlarını etkileyebilir.

Jung, "ılımların devinmesi"yle de ilgileniyordu. Bu söz, bahar ılımında gerçekleşen astrolojik burcun, 72 yılda bir yavaşça bir boylam derecesi geriye doğru hareket ettiği gerçeğine gönderme yapar. Böylece, 2000 yılda bir, ılım zamanında ufuktaki burç değişir.

Genel bakış

Ilımlar, her yıl, gün ile gecenin eşit uzunlukta olduğu iki gündür. Bunlar, bahar ve güz sırasında meydana gelir.

Şu an, Balık Çağını geride bırakıp Kova Çağına giriyoruz. Jung, bu olgunun, hem tarih olayları hem insan maneviyatı üzerinde çok kapsamlı etkilerinin olduğuna inanıyordu. Her 2000 yılda bir olan değişim, yeni bir manevi eğilimin başlangıcını haber verir. İşin ilginci, İsa'nın Balık Çağının başlangıcında doğmuş olmasıdır ve çoğu zaman İsa'nın göstergesi balıktır. Şimdi, Kova Çağma girerken, belli ki bir değişimin eşiğindeyiz.

Jung'un döneminde astroloji ciddi araştırma konusu olarak görülmüyordu. Aslına bakılırsa, astroloji batıl inanç uygulamalarından biri olarak görülüp onaylanmıyordu. Jung'un izinden gidenlerin ve öğrencilerinin birçoğu, onun

astrolojiye yönelik ilgisini büyük bir utanç kaynağı olarak görüp örtbas etmeye çalışıyorlardı. *Freud/Jung Mektupları*'nda, Jung'un, mitolojinin gereğince anlaşılması için astrolojiyi çok önemli bulduğunu söyleyerek, Freud'dan destek almaya çalıştığı görülür. Başta Freud onun bu ilgisini teşvik etmiş, ama mistisizmle suçlanacağını ve astroloji araştırmalarını çok uzatmaması gerektiğini belirtip onu uyarmıştı. Jung kararlıydı ve Freud'a bir sonraki mektubunda, astrolojide özellikle burçlarla bağlantılı olarak birçok arketipsel bilgi keşfetmeyi umduğunu söylüyordu. Bir kez daha Freud yüreklendirici, ama sakınımlı bir yanıt veriyor, Jung'u fikirlerini yayınlarken dikkatli olması konusunda uyarıyordu. 1913'te yollarının ayrılmasından sonra, Freud paranormal alanındaki incelemelerinden ötürü Jung'u açıkça eleştirmeye başladı.

Jung'un astrolojiye yönelik ilgisi hiç yok olmadı; özellikle zor bir vaka üzerinde çalışıyorsa, kimi zaman daha derin bir kavrayış edinmek için kişinin doğum haritasını çıkarıyordu. 1947'de, Hintli astrolog B. V. Raman'a bir mektup yazdı; bu mektupta, astrolojik verilerin, bir kişinin kişiliğinin başka türlü anlaşılması çok zor yönlerini aydınlattığını açıklıyordu. Jung'a göre, astroloji psikolog için ilginçti, çünkü yansıtılmış psikolojik deneyimler takımyıldızlarda belirgin olarak görülüyordu. Jung astrolojiye olan ilgisini hiç kaybetmemekle birlikte, zamanla yazılarında ve konferanslarında daha çok simya üzerinde yoğunlaştı. Bu daha güvenli bir yol olsa gerekti, çünkü o dönemde simya kimsenin fazla dikkatini çekmiyordu; dolayısıyla, astrolojiye yüklenen olumsuz özellikler simya için geçerli değildi—oysa, aslında, simya yazıları epey astroloji malzemesi içerir ve arketipsel sembolizmle yüklüdür.

Üst ne ise, alt da odur

Jung'un insan ruhuna ilişkin görüşü, birçok açıdan, kadim gizli bilim deyişini yansıtıyordu: "Üst ne ise, alt da odur". Jung'a göre, maddi şeylerin oluşturduğu dış dünyadaki olaylar çoğunlukla ruhun iç dünyasına yansıyordu. Jung, astroloji ve simya araştırmalarında bu fikrin bir yansısını bulmuştu. Etki tersi yönde de olabilir, birey çevresini etkileyebilirdi (Jung, Freud'la paranormal hakkında konuşurken kitaplıktaki gürültülü çarpma sesleri örneğinde olduğu gibi). Jung bir şeyi keşfetmişti: Terapi ilerledikçe, hastaların yaşamlarında eşzamanlı ruhsal olaylar daha sık oluyordu. Bunlar çoğunlukla güçlü duygu-heyecanlarla bağlantılı olarak meydana geliyor gibiydi; Jung'a göre, bilinçli denetim eşiği azaldıkça, bilinçdışı ve içeriği dış dünyada kendini göstermeye başlıyordu. Jung buradan şu sonuca varıyordu: İnsan, başkalarından ayrı küçük bir ruh değil; bizi birçok beklenmedik yoldan etkileyebilen çok büyük bir etkileşimli enerji ağının parçasıdır. Ruh ile madde, aynı sırrına erilmez evrenin parçası oldukları ve birbirleriyle sürekli temasta bulundukları için, Jung bunların bir bütünün farklı iki yönünü temsil etmesinin mümkün olduğunu düşünüyordu.

Jung, bir tür aile ya da kültür *karma*sından birçok kişisel psikolojik sorun doğduğunu düşünüyordu: Kişinin atalarının çözemediği sorunlar, çözülmek üzere bir sonraki kuşağa aktarılıyordu. Jung, birçok sorunun bireyden çok, sosyal ortamla ilgili olduğunu, bu yüzden kolektif bilinçdışıyla bağlantısının bulunduğunu belirtiyor; o güne dek psikolojik terapinin bu gerçeği hesaba katmakta yavaş davrandığını dile getiriyordu.

Genel bakış

Karma, bir Hindu ve Budist inancıdır. Karmaya göre, yaşamımız süresince yaptığımız eylemler bir bütün olarak, bir dahaki sefere ne tür bir yaşam süreceğimizi belirler.

Jung'un dünya görüşü genellikle öznel olup, rüyaların, görülerin ve eşzamanlı olayların oluşturduğu iç dünya üzerinde yoğunlaşıyordu. Jung, yaşam arayışını, kendi bilinçdışını kavrayabilme arayışı olarak görüyordu; bu yüzden, birçok açıdan, iç dünya onun için dış dünyadan bile daha önemliydi. Kimi zaman, Jung kasıtlı olarak kendini dış dünyanın duyu izlenimlerine kapatıyor ve kendi zengin iç dünyasına girmek için yalnız zaman geçiriyordu. Jung şunu belirtiyordu: Dış dünyada çok fazla yaşarsak, mevcut âna fazlaca kapılırız ve atalarımızdan devraldığımız bilinçdışı ruhlarımızın nasıl dinlediklerini ve nasıl karşılık verdiklerini pek az anlayabiliriz. Varlığımızın tarihsel psikolojik yönleri ile mevcut ânın sürekli değişen koşulları arasında denge kurmak için bilinçdışının sesini dinlememiz çok önemlidir.

Jung, sıradan, gündelik zihinlerimizde, zamanın ve mekânın dünyasına kapıldığımızı belirtiyordu. Bunu aşıp arketipler ve kolektif bilinçdışı ile temasa geçtiğimizde, normal zaman ve mekân kurallarının artık önemli olmadığı bir dünyaya gireriz.

Genel bakış

Jung, bu noktada zamanının çok ötesinde görünür. Günümüzde modern fizik, benzeri düşünceleri ele almakta; sözgelimi, bir gözlemcinin, yalnızca seyretme yoluyla bir deneyin sonucunu gerçekten de etkileyebileceğini saptamaktadır.

Jung, inzivaya çekildiği Bollingen'deki evinin huzurlu ve sessiz ortamında, ezoterik ve paranormal üzerine incelemeleri aracılığıyla bu yaşam durumuna erişebiliyor ve "hayatı her yönüyle görebiliyor"du. Ama Jung burada haritası çıkarılmamış sularda seyrettiğini ve kendisinden sonra gelenlerin keşfetmesi gereken pek çok şey olduğunu vurguluyordu. Jung, "dört boyutlu sistem" adını verdiği sisteme irade yoluyla giremeyeceğini söylüyordu; bu ancak onun iradesi dışında olabilecek bir şeydi. Bu yüzden, bilimsel deneye pek de açık bir yaşantı değildi. Modern psikoloji hâlâ bu tür zorluklarla savaşmaktadır.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, ezoterik ve paranormal üzerine geniş bir yelpazeyi kapsayan araştırmalarla yakından ilgileniyordu.*
- *Jung, bu araştırmalarla insan psikolojisinde, kendi kolektif bilinçdışı kuramları ile bağlantısı olacak evrensel hakikatler arıyordu.*
- *Jung, hem gnostizmde hem simyada, kendi kuramlarını destekleyen arketipsel sembolizm ve mitoloji keşfetmiştir.*
- *Jung'un kehanet ve astroloji incelemeleri, onu ikinci bir doğa yasasının varlığını öne sürmeye götürmüştür; bu, nedensellik yasasının yanı sıra iş gören "eşzamanlılık" yasasıdır.*
- *Jung, maddi şeylerden oluşan dış dünyadaki olayların, çoğu zaman ruhun iç dünyasına yansıdığını (ve tersi) düşünüyordu.*

9

Din ve maneviyat

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *Jung'un manevi tutumu hakkında daha ayrıntılı bilgi*
- *Jung'un kötülük sorunu hakkında temel olarak neler söylediği*
- *din psikolojisine ilişkin daha derin bir kavrayış edinmek için Jung'un nasıl Doğu'ya yöneldiği*

Jung'un manevi tutumu

Jung, doğası gereği, manevi açıdan bilinçli bir kişiydi; aslına bakılırsa, bu, onun yaşamının en önemli yönlerinden biriydi. Ne var ki, Jung büyük dini inançların dogmasına saldırma eğilimindeydi; ancak doğal, kişisel dinsel deneyimlerin gerçek manevi hakikate ulaştırdığını belirtiyordu.

Genel bakış

Dogma: Dini otoritelerin belirlediği temel inançlar.

Jung'a göre, psikoterapide olduğu gibi din konularında da asıl önemli olan, bireyin benzersiz yaşam deneyimiydi. Jung, bilinçdışının manevi deneyimimizin tek kaynağı olduğunu ve bireyin ancak zahmetli bir kendini irdeleme süreci yoluyla

aydınlanmaya ulaşabileceğini savunuyordu. Jung dini sorunlara her zaman rasyonel bir bilimcinin bakış açısından yaklaşmaya çalışıyordu ve evrensel hakikatler arayışında birçok farklı dini açı keşfetmişti.

Genel bakış

Manevi meseleler, dış dünyadan çok, ruhun iç dünyası, tin, benlik ya da yüce benlikle ilgilidir. Bunlar, zorunlu olarak özel herhangi bir din ya da dogmayla bağlantılı değildir.

Jung, yazılarında Kutsal Kitap göndermelerini sık sık kullanmış, hatta Apokrif Metinlere göndermeler yapmıştır. Apokrif Metinler, "iki ahit arası" malzeme olarak Kutsal Kitabın bazı versiyonlarına dahil edilen metinler derlemesidir; "iki ahit arası", bu metinlerin Eski Ahitin son kitaplarından sonra ve Yeni Ahitin kitaplarından önce geldiği anlamına gelir.

Genel bakış

Apokrif Metinlerin farklı versiyonları vardır, çünkü farklı mezhepler hangi metinlerin Kutsal Kitaba dahil edilmesi gerektiği konusunda anlaşamamaktadır. "Apokrif" sözcüğü Yunancadan gelir ve *gizlenmiş olan* anlamını taşır: Onaylanmayan malzeme için kullanılan oldukça Freudyen bir sözdür bu! *Apokrif* zamanla oldukça olumsuz, onaylanmayan yananlamlar edinmiş ve artık *doğru olmayan* bir şeye gönderme yapmak için kullanılır olmuştur. Bu da, dogmanın nasıl kolaylıkla mutlak hakikat gibi görülebildiğini gösterir.

Jung, gnostizm ve simya araştırmalarında olduğu gibi, bu metinleri kendi analitik psikolojisini desteklemeye yönelik

kaynak malzeme olarak kullanıyordu. Jung, bir kez daha, kişiye arketipler konusunda derin bir kavrayış sağlayan sembolik ve mitolojik yönleri vurguluyordu: Gündelik dilde doğrudan ifade edilemeyecek fikirleri dile getirmek için kullanılan yönlerdi bunlar.

Jung, her zaman kutsi olan hakkında daha fazla şey keşfetmenin çekiciliğini duymakla birlikte, Hıristiyanlıkla ilişkisi her zaman bir ölçüde ikircikliydi. Babasının uyduğu tür Hıristiyanlığın tutucu dogmasını ve ayinlerini çok fazla sınırlayıcı buluyordu. Gerçekten de, Hıristiyanlıktaki fikirlerden bazılarını—öncelikle, insanları zaten kusurlu yaratmış olan Tanrı'nın, kendi oğlunun kurban edilmesiyle yatıştırılabileceği fikrini—kesinlikle itici buluyordu. Jung, dindar yetiştirilme tarzından uzaklaşmaya çalıştığında, bazı ikircikli tutumlar geliştirdi. Bu arada, annesinin görüşleri o kadar katı değildi ve annesi onu öteki dinlerin fikirleriyle tanıştırmış ve oğlunun paranormale yönelik erken yaşlardaki ilgisini teşvik etmişti.

John Freeman, 1959'daki bir BBC radyo yayını sırasında, Jung'a Tanrı'ya inanıp inanmadığını sormuştu. Jung'un "İnanmam gerekmiyor... Biliyorum" şeklindeki ünlü yanıtı, hakkında daha fazla ihtilafa neden olmuştu. Jung, daha sonra, zor durumda bırakıldığını ve aklına gelen ilk sözleri söylediğini belirtmişti. Anlatmak istediği şey, arketipsel Tanrı imgelerinin, keza yaygın olarak Tanrı olarak gönderme yapılan varlığa ilişkin kendi deneyiminin bilincinde olduğuydu. Bu, kendi bireysel bilincinin üstünde ve ondan üstün olan daha büyük bir iradenin var olduğu deneyimiydi. Jung, onun çoğu zaman aklına tuhaf fikirler yerleştirdiğini ve kimi zaman kendisini bilinçli bilgisinin ya da kavrayışının ötesinde görünen yönlerde hareket etmeye sevk ettiğini görmüştü. Jung, bu arketipsel Tanrı kalıbının bütün halklarda olduğunu ve bireydeki

dönüşüm ve bireyleşmeye yönelik bütün enerjileri içerdiğini söylüyordu.

Jung, sonuçta bütün düşüncelerinin Tanrı'yla ilgili olduğunu belirtiyordu ve ona göre bunun önemini göz ardı etmek çok yanlış olurdu. Jung çalışmasının dini yönlerinin son derece önemli olduğunu düşünmekle birlikte, başka insanlara neye inanmaları gerektiğini dikte etmeyi, hatta herhangi bir biçimde üstün görünmeyi asla istemiyordu. Jung kendisini yalnızca Tanrı'mn bir aracı—O'nun mutfağında bir kaşık—gibi görüyor, bireyleşme süreçlerinde insanlara rehberlik etmeye çalışıyordu. Aynı zamanda, her zaman küçük, ama tutkulu bir kişisel gurur yönü söz konusuydu. Tanrı, diye açıklama getiriyordu Jung, yarattıklarını aydınlatmak için insana gereksinim duyar. Jung'un bütün yaşamı boyunca sürdürdüğü bu tutum, geçmişe, küçük bir çocuk olarak—taşının üstüne oturup kendine: "Ben taşın üstünde oturan mıyım, yoksa çocuğun üstünde oturduğu taş mıyım?" diye soran bir çocuk olarak—oyun oynadığı günlere uzanıyordu.

Kötülük sorunu

Astrolojik fikirler, Jung'a Balık Çağının İsa'nın doğumuyla ve daha sonra Hıristiyanlığın yayılmasıyla örtüştüğünü düşündürmüştü. Jung, bir noktayı vurguluyordu: Ona göre, Hıristiyanlığın Baba Tanrı'nın ve İsa'nın günahsız oldukları yönündeki ısrarı, dengesiz bir tutumu, gölgenin bütünüyle yadsınmasını gösteriyordu. Jung, zamanla kaçınılmaz olarak bu harekete denge oluşturacak bir karşı hareketin olacağını öngörüyor; bunun Marx ve Darwin gibi on dokuzuncu yüzyıl düşünürlerinin öğretileriyle başladığını düşünüyordu: Onların rasyonalist, materyalist duruşu, Hıristiyanlıkla çelişir hale gelmişti. Ama Jung modern insanın, ruhunu yitirme pahasına

—modern insan, artık kutsi olanla temas halinde değildir— bilimsel bir kavrayışa ulaştığı kanısındaydı.

Bilinçdışında neler olup bittiğini anlayamama tehlikelidir çünkü gölgeyle yüzleşmekten korktuğumuz, bu yüzden kötülükle başa çıkma kapasitemizi geliştiremediğimiz anlamına gelir. Jung, hepimizde görece karanlık yönler olduğunu belirtir. İnsan ilişkilerinde olduğu gibi dini konularda da kusurlarımızı görüp kabul etmemiz önemlidir, çünkü "nerede sevgi durursa, orada güç, şiddet ve korku başlar". Gölgenin yansıtmasını dile getiren ürpertici sözler.

Jung'un kötülük sorunu konusundaki tutumu, büyük bir olasılıkla onun düşüncesi ile geleneksel Hıristiyan ilahiyatı arasındaki en önemli farklılığı oluşturuyordu. Jung, ergenlik yıllarında büyük bir manevi krizle mücadele etmiş, bu onu şu fikre ulaştırmıştı: Tanrı'nın doğasının karanlık bir yanı olsa gerektir, öyle olmasa Âdem ile Havva'yı baştan çıkarıp günaha kışkırtan yılanı asla yaratmazdı. Başka bir deyişle, Tanrı ilk insanları bilinçli bir günah kudretiyle yaratmış olmalıdır.

Jung'un ergenlikteki görüsünü—Tanrı'nın katedrali büyük bir dışkıyla baştan aşağı paramparça etmesi—tarifi imkânsız bir rahatlama duygusu izlemişti: Jung, kendisi için asıl önemli olanın, körü körüne eskiden kalma geleneklerin ve Kutsal Kitap metinlerinin izinden gitmek değil, yaşayan, aktif Tanrı'nın iradesinin izinden gitmek olduğunu fark etmişti. Bu deneyim, "Tanrı'nın korkunç bir şey olabileceği yönünde belli belirsiz kavrayış"a da yol açmıştı. Aslında, Jung'a göre, Tanrı "hem yok edici ateş hem tarif edilmez lütuf"tu. Bir kez daha, Jung'un düşüncesinde son derece önemli olan dengeli karşıtlar fikriyle karşılaşıyoruz.

Genel bakış

Bazı dinlerde Tanrı'nın ikili doğası kabul edilir: Hinduizm dininin hem anaç bir anne hem karanlık bir yok edici olan Kali'si buna bir örnektir.

Jung, bütün yaşamı boyunca bu fikirlerle mücadele etti ve 1951'de, 76 yaşında, asla iyileşemeyeceğini düşündüğü ağır bir hastalıktan sonra sağlığına kavuşurken *Aion* adlı ilginç küçük bir kitap yayınladı. Bu kitapta, yıllarca Tanrı'nın doğasının karanlık yönü hakkında Jung'un aklını kurcalayan sorulara tartışmalı yanıtlar yer alıyordu. Jung, metnin adeta kendi kendini yazdığını ve kitabın üzerinde pek az denetiminin olduğunu fark etmişti, ama bu çalışma ona uzun süredir gizli tuttuğu fikirleri dile getirme olanağı vermişti. *Aion*, Tanrı imgesi arketipini irdeler, bu imgenin yıllar içinde ne şekilde evrildiğini keşfeder ve rüyalar, mitler ve sanattaki sembolik imgelere nasıl yansıdığını gösterir. Kitabın ana teması, Balık Çağından çıkıp Kova Çağına girerken ruhsal bilincimizde meydana gelen değişimdir. Denizde yaşayan balık, ruhu temsil edebilecek bir semboldür. Öte yandan kova, suyu taşıyan kap olup, denizin dışında yaşar. Dolayısıyla, yeni uzun dönem, denetlenmekten denetleyici olmaya doğru bir değişimi temsil eder. Bu şu anlama gelir: Ruh artık din toplulukları tarafından denetlenmeyecek, manevi açıdan bilinçli bireylerin ruhu olacaktır.

Genel bakış

Bir kez daha, Jung burada çağının oldukça ilerisindeydi. Hiç kuşkusuz, bugün yaşasa, bireysel maneviyata yönelik ilgide tanık olduğumuz çok büyük artışla yakından ilgilenirdi.

Söylemeye gerek yok: Jung'un *Aion*'daki iletisi hâlâ büyük ölçüde göz ardı edilmektedir. Jung, *Eyüp'e Cevap* başlıklı

bir başka son derece tartışmalı kitap yayınladı. Bu kitaptan önce uzun bir rüya görmüştü: Rüyasında kendisini Tanrı'nın karşısında diz çökmüş, ama bir türlü başını tam olarak yere koyamaz halde buluyor, başıyla yer arasında yaklaşık bir milimetrelik bir fark kalıyordu. Bu küçücük meydan okuma kalıntısı, insanın Tanrısal buyruklar karşısında bile zihinsel sakınımlarını temsil ediyordu. Bu tür sakınımlar, insana özgürlüğünü verir ve Yaradan'a meydan okumasını sağlar.

Hz. Eyüp hikâyesi

Eyüp'e Cevap, 1952'de, Jung'un yaşamının sonuna doğru yayınlanmıştır. *Aion*'da olduğu gibi, Jung yazılması epey cesaret gerektiren bu kitabın yeni bir eleştiri fırtınasına yol açacağını fark etmiştir. Jung, *Eyüp'e Cevap*'ta Tanrı'nın gölge yönü konusunda kendi fikrini irdelemek amacıyla Eski Ahitteki Eyüp öyküsüne getirdiği yorumundan yararlanır. Öykü, şeytanın nasıl Tanrı'yla bahse girdiğini anlatır: Şeytana göre, dürüst ve namuslu Eyüp yeterince eziyet görürse, Tanrı'dan yüz çevirecektir. Tanrı, şeytanın bahis önerisini kabul eder ve Eyüp'e her tür zorlu imtihanı ve belayı gönderir. Eyüp'ün temel sorusu şudur: Tanrı bütünüyle iyiyse, bütünüyle kuşatıcıysa, kötülüğün kökeni nedir ve Tanrı kötülüğün var olmasına nasıl izin verir? Jung, Eyüp'e eziyet eden Eski Ahit Tanrı'sının nahoş ve korkutucu olduğunu, gene de Eyüp'ten sevgi talep ettiğini belirtir. Jung'a göre, bu, Tanrı'nın gölge yanının bir kanıtıdır. Sonuçta Eyüp Tanrı'ya karşı Tanrı'nın yardımına başvurarak, sınamalarını aşar; dolayısıyla, öykü Tanrı'nın hem zulmedici hem kurtarıcı olarak ikili doğasını dile getirir. Jung bundan yola çıkarak, iyilik ile kötülüğün çelişkili büyük bir bütünün iki yarısı olduğunu öne sürer. İyi dediğimiz her şey, her zaman özü itibarıyla eşit derecede kötü olanla dengelenir. Kötülüğün kaynağının insan olduğu iddia edilemez, çünkü "İblis"

insandan önce "Tanrı'nın Oğullarından" biri olarak vardı (Şeytan başlangıçta Tanrı'nın meleklerinden biriydi).

Jung'un fikri şudur: Aslında, Tanrı kendine özgü bir bireyleşme sürecinden geçmekte, aşama aşama daha olgun ve daha bütün hale gelmektedir. Jung, Kutsal Kitapta bu gelişmenin seyrinin izini sürer—Tanrı'nın insan haline gelme yoluyla gerçekten kendini dönüştürmek istediği noktaya varıncaya dek. Sonuçta, Tanrı İsa bedenine bürünmekle, Eyüp'ü maruz bıraktığı deneyimleri tam olarak yaşamış olur.

Kutsal Kitabın sonunda yer alan Vahiy Kitabındaki tuhaf kıyamet görüleri Jung'u büyülüyordu. Jung, bunların gölge ile son bir yüzleşmeyi temsil ettiğini belirtir: Bu yüzleşmede Tanrı, yarattıklarının sergilediği durum karşısında öfkesini açığa vurur. Jung'a göre, kıyametten sonra yeni bir ilahi Tanrıça figürü belirecek, bu figür erkeğin ve yıkıcılığın egemen olduğu bir çağdan sonra dengeleyici bir enerjiyi temsil edecektir. Aslında, belli ki, Jung insanların Tanrı'yı anlamaları geliştikçe, Tanrı'nın (ya da Tanrıça'nın?) da geliştiği fikrini ima etmektedir.

Tanrı'nın olumsuz bir gölge yönü olabileceği görüşü, birçok Hıristiyanı rahatsız etmiş ve birçok kişi Jung'a son derece düşmanca eleştiriler getirmiştir. Jung öfkeli ilahiyatçılara verdiği yanıtlarında, gizemli ve sırrına erilmez Tanrı'dan değil, daha çok Tanrı imgesinden—insanın Tanrı'yla ilgili oluşturduğu ide ya da temsilden—söz ettiğini vurgulamış; şunu belirtmiştir: Sorun, insanların, "iyi" ve "kötü" kavramlarının aslında ahlaki yargılar olduğunu görememelerinden kaynaklanıyordu; oysa bu yargıların "Varlık"ın—Tanrı'nın kendisinin—anlaşılmaz doğasıyla hiç ilgileri yoktu. *Eyüp'e Cevap*'ın ardındaki temel düşünce, hepimizin, dış dünyayı dönüştürme beklentisi içine girmeden önce, kendimizdeki olumsuzluğu dönüştürmek zorunda olduğumuzdur. Paradoksal

Tanrı imgesi, bizi gölgemizle yüzleşmeye zorlar. Bu, benlik arayışında yapmaya çalıştığımız şeydir. Benlik, varlığımızın daha derin, daha bilge bir yönü olup, yaşamımızın amacını ve gerçek yolumuzu bilir.

Benliğe doğru yolculuk

Jung, İsa'nın insanlara, öykünebilecekleri arketipsel bir benlik imgesi sağladığını düşünüyordu. Öteki dinlerin de Buda gibi kendi figürleri vardır, onlar da ruhsal kusursuzluğu ve bütünlüğü temsil ederler. Nasıl Tanrı dünyaya oğlu İsa'yı gönderdiyse, biz de dış dünyaya egomuzu göndeririz. Bireyleşme sürecinin amacı, sonuçta egonun yeniden bütünleştirilmesidir ve bu gerçekleştiğinde artık ego bilincimizde merkezî bir yer işgal etmez. Bu, uzun ve son derece zahmetli bir süreç olup, Jung bu süreci, çoğunlukla şaman kabile üyelerinin tabi tutulduğu zor kabul töreni sınamalarıyla karşılaştırır. Genellikle bu tür sınamalar, adayları ölümün eşiğine getirecek şekilde tasarlanmıştır; kişiler bu sınamalardan sonra yeni bir ruhsal bilince ulaşırlar. Daha sonra şaman, iyileştirici ve manevi yol gösterici haline gelebilir.

Jung, bu arketipsel ölüm ve yeniden doğuş sürecinin farklı biçimlerde birçok kültürde ve din geleneğinde olduğunu belirlemiştir; örnek vermek gerekirse:

- *İsa'nın ölümü ve yeniden doğuşu*
- *değersiz metalin parçalandığı ve sonradan yaşam iksirine dönüştürüldüğü simya süreci*
- *şamanların kabul törenleri*
- *tanrının ölüp yeniden doğduğu Eski Mısır mitleri.*

İşin ilginci, Mısır geleneğinde yeniden doğuşun başlangıçta yalnızca Tanrısal bir varlık olan Firavun için geçerli bir imkân

olmasıydı; ama zamanla doğru gömme törenlerini uygulayan başkalarına yeniden doğuş kapısı açıldı. Jung'a göre, sonunda, bireyleşme sürecinden geçmek isteyen herkes için bir tür ruhsal yeniden doğuş kapısı açık olacaktı.

Doğal olarak, Jung'un din hakkındaki geleneksel olmayan görüşleri, onu ilahiyatçıların eleştirileriyle karşı karşıya bıraktı: İlahiyatçılar, Jung'un kendi alanlarına girmesinden yakınıyorlardı. Jung, köktenci bakış açılarına tümden karşı çıkıyordu. (Köktenci bakış açısı, kişinin kendi özel inanç yaklaşımının, mutlak hakikati temsil ettiğine inanmasıdır.) Jung, imandan çok, bilginin önemli olduğunu savunan gnostik görüşe daha yatkın olup, insanları uyarıyordu: Her ne zaman insanların zihinlerinde dogma üste çıkarsa, insanlar öncelikle her tür manevi vukuflarını algılayamaz olurlar.

Genel bakış

Köktenci bakış açıları, kendi yeğledikleri dinin kadim öğretilerine ve metinlerine sıkı sıkıya bağlanırlar. Elbette, buradaki dev boyutlu tehlike, insan topluluklarının daha sonra kendilerinin *haklı*, başka herkesin *hatalı* olduğuna karar vermeleridir. Ne yazık ki, bu tür sınırlı düşünmenin bugün bile pek çok örneği görülmektedir.

Jung'a göre, Tanrısal olan, her bireyde farklı biçimde kendini gösterir; nitekim, Jung rüya ve hayallerdeki kişisel imgeleri irdeleyerek, hastalarının kendi kavrayışlarına ulaşmalarına yardımcı olmuştur. Tanrısal olana ilişkin bu yoğun kişisel deneyim, Jung'un "*numinosum*" adını verdiği şeydir. Deneyim, bireyin dışından geliyormuş gibi duyumsanır ve iradi çabayla oluşturulamaz. Numinosum deneyimi, iyileşme açısından kilit önemdedir ve her zaman bir uyanma ve kendimizin ötesindeki

bir şeyle bağlantılı olma hissi içerir. Sıradan, gündelik bir deneyimle bağlantılı olabilir; genellikle, bir biçimde kişinin en zayıf alanıyla ilişkilidir ve her zaman iyileşme amacıyla kendini gösterir. Kimi zaman son derece sıradışı, hatta korkutucu bir biçimde görünür: Örneğin, kişide ölüme karşı ya da bir tür erotik sembole karşı büyük bir hayranlık duygusu oluşabilir. Bu, numinosum belirdiğinde, onu tanımayı güçleştirebilir. Numinosum belirdiğinde, bir biçimde birey için çok önemli, güçlü, zorlayıcı bir güç olarak yaşantılanır. Numinosum, incinmişliğimiz ve zaaflarımızla bağlantılı olduğu için, analizde gölgeyi irdelemek ve anlamaya çalışmak çok önemlidir: Gölge bilgisi, bizi numinosuma götürebilir; bunun tersi de geçerlidir (yani, numinosum bizi gölge bilgisine götürebilir).

Hinduizm

Jung, bir psikolog olarak, karşılaştırmalı dini olabildiğince derinlemesine irdelemek zorunda olduğunu hissediyordu, bu yüzden bazı Doğu dinleri hakkında derin araştırmalar yaptı. Hindu inanışında birçok tanrı ve tanrıça vardır; bunların hepsi Brahma adı verilen başlangıçtaki bir yaratıcı güçten kaynaklanır. Her tanrı ya da tanrıça simgesel olarak farklı bir Tanrısal yönü temsil eder: Sözgelimi, Vişnu yaratıcıdır, Şiva yok edicidir ya da Krişna aşk tanrısıdır. Hıristiyan geleneğinin aksine, Tanrısalın gölge yönü açıkça tasvir edilir. Jung 1937'de Hindistan'a gitmiş, kendisini asıl ilgilendiren meselenin, kötülüğün psikolojik doğası olduğunu görmüştü. (Hindistan'a ziyareti hakkında daha ayrıntılı bilgi için *bak.* 10. Bölüm.)

Jung, yogayla da ilgilenmeye başlamıştı; yoga, Tanrı'ya kavuşabilmenin bir aracı olarak fiziksel alıştırmalar, nefes alıp verme ve meditasyondan yararlanan bir Hint felsefe sistemidir.

Genel bakış

Birçok kişi yogayı bir tür esnek fiziksel egzersiz gibi düşünür, ama aslında bundan çok daha fazlası söz konusudur. Yoga, yoğun bir zihinsel disiplini, nefes ve meditasyon tekniklerini ve diğer manevi uygulamaları da içerir.

Jung, fiziksel duruşların zihni yatıştırmada yardımcı olduğunu görmüştü ve yoga metinlerinde simgesel bir şekilde betimlenen manevi dönüşüm süreci onu büyülüyordu. Bir kez daha Jung, daha önce simya metinlerinde görmüş olduğu gibi, karşıtların ayrılması ve daha sonra yeni bir dengeye kavuşması şeklindeki arketipsel sürecin bir tasvirini bulmuştu. Jung, fiziksel ve meditatif yoga süreçlerini, bireyleşme süreci başlayabilsin diye egonun bilinçdışı üzerindeki hâkimiyetini esnetmenin yararlı bir aracı olarak görüyordu. Ama Batılıları yoganın daha belirsiz uygulamalarının fazla derinlerine inmemeleri konusunda uyarıyor, Batılı zihinlerin genellikle gerekli hazırlıktan yoksun olduğunu ve durumun psikozla sonuçlanabileceğini belirtiyordu.

Jung, Hindu dininden ve yogadan etkilenmesine karşın, nihai hedefi—benliğin Tanrı'yla tam olarak bütünleştiği mutluluk hali—kabul edemiyordu. Böyle bir durumun mantıksal açıdan olanaksız olduğunu öne sürüyordu, çünkü benlik yoksa, bilinç yok demektir, öyleyse mutluluk halini yaşayacak olan kimdir? Her durumda, Jung gerçeklikten tam bir kaçışı gösteriyor gibi duran nihai bir amaçtan hiç de memnun değildi. Bu ona anlamsız geliyor; onun yerine, her birimizin dünyada özel bir amaç için bulunduğumuza inanıyordu: Bizim görevimiz, benliğin bildiği bu amacı bulmaktır. Jung analizinin amacı, insanların bütünlüğe doğru gitmelerine ve gerçek dünyada daha eksiksiz şekilde iş görmelerine yardımcı olmaktı. Bu nedenden ötürü, Jung başka insanlardan, kendisinden ya da doğadan

kurtulmak istemiyordu, çünkü bunların hepsi onun gözünde "büyük mucizeler"di. Dünyada yapabileceği her şeyi yapmadan kabuğuna çekilmek, ona ruhunun bir kısmını sakatlamak gibi geliyordu. Ayrıca, Jung bizi uyarıyordu: Bilerek ardımızda bırakıp unuttuğumuz şeyler, genellikle daha güçlü şekilde geri dönerler.

Budizm

Budizmin amacı, gene fiziksel dünyayla ve ruhun sonsuz gevezeliğiyle ilişkimizi keserek, içsel bir aydınlanma haline ulaşmaktır. Zen Budizmde, öğrenci *koan* adı verilen bilmeceleri inceler; örnek bir bilmece şudur: "Alkışlayan tek elin sesi nedir?" Elbette, sorunun mantıklı bir yanıtı yoktur; *koan*ın amacı, mantıksal düşünme yoluyla aydınlanmaya erişmeye çalışmanın boşunalığını ortaya koymaktır. Jung, burada psikolojik terapiyle koşutluklar görüyordu; psikolojik terapide de amaç, bilinçli farkındalığı değiştirip daha yüksek manevi bir duruma erişmektir.

Jung, özellikle, bu dünyadan göçen ruh için bir tür gezi rehberi olan *Tibet Ölüler Kitabı*'yla ilgileniyordu. *Tibet Ölüler Kitabı*, Jung'un incelediği öteki metinlerle—örneğin, gene bir *Ölüler Kitabı*'nın bulunduğu Eski Mısır mitolojisi metinleriyle—bağlantılıydı. Jung, *Septem Sermones*'i (1916; Yedi Vaaz) yazdığında, benzeri temalar keşfetmiş ve bir kez daha, farklı kültürlerde belirdiğini gördüğü öğretilerin arketipsel niteliği karşısında şaşırmıştı. Jung, diğer Budist öğretilerinde daha canlı arketipsel imgeler bulmuştu: örneğin, benliğin bir başka mandala benzeri sembolik imgesi olarak gördüğü "lotus tacındaki mücevher" gibi.

Budizm, şu nedenlerden ötürü Jung'a çekici geliyordu:

- *kendisini aydınlanmaya götürecek yolun izinden gitmek, her kişinin kendisine bırakılmıştır; dogma ve iman üzerinde çok az vurgu vardır*
- *manevi gelişmenin yanıtının kişinin içinde yattığı düşünülür; dışsal bir ilah yoktur*
- *manevi öğretiler ve meditasyonlar, zihni yoğunlaşma yönünde eğitmek için yararlıdır.*

Gene de, Jung bazı sakıncaların söz konusu olduğunu görüyordu. Budizmde acı çekme, sonuçta kişinin aydınlanmaya ulaşarak kaçabileceği bir yanılsama olarak görülür. Jung buna katılmıyor, acı çekmenin gerçek ve kaçınılmaz olduğunu belirtiyordu. Acı çekmeyi, ancak tamamıyla yaşayarak aşabiliriz ve analitik psikoloji bunu yapmamız konusunda bize yardımcı olabilir. Ayrıca, yaşamdan el etek çekmenin kendisi bir tür bastırmadır, yani gölgenin yadsınmasıdır ve bu niteliğiyle sonuçta karşıt bir eğilimi ortaya çıkarma eğilimi gösterir. Son olarak, Budizmde bireyin doğduğu, öldüğü, yeniden doğduğu sonsuz bir reenkarnasyon döngüsü vardır. Bu kasvetli tuzaktan tek kaçış, aydınlanma yoluyladır. Jung, bunun Batılı zihin için uygun olmadığını belirtir; Batılı zihin, bir hedefe doğru ilerlediğini ve varlığının bir amacının olduğunu hissetme gereği duyar.

Sonuçta Jung, Doğu'daki kapsamlı gezilerinin ardından, yeniden Batılı öğretileri incelemeye başladı. Doğu dinlerini incelemenin kendisi için önemli olduğunu, ama onu amacına ulaştıracak yolun yalnızca bir parçası olduğunu fark ediyordu. Doğulu düşünme biçimini Batılı düşünme biçimiyle karşılaştırıyor ve şu sonuçlara ulaşıyordu:

- *Batı insanı temel olarak dışadönüktür, anlamı dış nesnelerde bulur ve "gerçek dünya"da anlam arar. Batılı insanda bilinç, bilinçdışından çok kopuktur.*

- *Doğu insanı, temel olarak içedönüktür ve anlamı kendi benliğinde arar. Doğu insanında eğilim, bilincin bilinçdışıyla tam olarak bütünleşmesi yönündedir.*

"Ama", diyordu Jung, "anlam hem dışarıda hem içeridedir". Jung, her iki geleneğin de güçlü ve zayıf yönleri olduğunu keşfetmişti. İki bakış açısından hiçbiri tam olarak doğru ya da tam olarak yanlış değildi. Bu kavrayış, Jung'un kendi ruhunda denge ve olgunluğa doğru bir adımı, kişiliğinin iki yönünün bütünleşmesini—onu çok uzun süredir kaygılandıran bir şeydir bu—gösterir.

Hıristiyan düşüncesinde değişiklikler

Zamanla Jung, Hıristiyanlığın Batı insanı için merkezî önemde olduğunu düşünmeye başladı; ama modern insanların manevi gereksinimlerine karşılık verebilmek için Hıristiyanlığın yeni kavrayışlar edinmesi gerekiyordu. Sözgelimi Jung, Tanrı'nm üç yönünün—Baba, Oğul ve Kutsal Ruh—olduğunu düşünen Üçleme öğretisinde bir dengesizliğin olduğunu düşünüyordu. Jung'a göre, bu fikir, Tanrı'nın dişil yönünü kabul etmiyordu. Aslında, gnostik öğreti, gizli ve gizemli dişil yönü öğretiye katma yönündeki bir girişim olarak "dördüncü bir koşul"u eklemişti. Dan Brown'ın *Da Vinci Şifresi* gibi yakın tarihli kitapların çok büyük ilgi görmesi, Jung'un modern zihnin bu tür bir denge arama eğilimi gösterdiği anlayışında çok da yanılmadığını ortaya koyar.

1950'de Katolik Kilisesi yeni bir öğreti ilan etmiştir: Bakire Meryem'in Göğe Yükselmesi. Jung bu yeni dogmayı "Reform'dan beri en önemli din olayı" olarak değerlendiriyordu (*Eyüp'e Cevap*). Bundan önce, ilk zamanlardan itibaren, Kilise genellikle kadına büyük bir kuşkuyla bakmıştı. Sorun, İlk Günah öğretisiyle başlamıştı;

bu öğretiye göre, Âdem ile Havva yasak meyveyi yediğinden beri (büyük ölçüde bunun sorumlusu, edepsiz baştan çıkarıcı Havva'ydı) hepimiz günahkâr doğuyoruz. Ama insanlar, yeni doğan bebeklerin pek de günahkâr olamayacaklarını fark etmeye başlamış; öyleyse, "bütün sorunun kaynağı, cinsel edimin kendisi olsa gerek" gibi bir kanıya ulaşmışlardı. Bakire Meryem, İsa'yı cinsel ilişkiye girmeden dünyaya getirdiği için, bu basiretsiz davranışın dışında kalıyordu. 1950'de, Göğe Yükselme öğretisiyle birlikte Meryem'in bu yönü daha da öne çıkarıldı; söz konusu öğretiye göre, Meryem öldüğünde, bedeni ve ruhuyla doğrudan cennete alınmıştır ve insanlığın kalanı gibi Kıyamet Günü'nü beklemek zorunda olmayacaktır.

Jung, bu yeni öğretinin, arketipsel bir psikolojik gereksinimi onayladığı için çok önemli olduğunu düşünüyordu. Sıradan insanlar bu gereksinimi her zaman Meryem'i değerlendirme tarzlarıyla ortaya koyuyor; onu avutucu, anaç biri olarak, zor zamanlarında dua edebilecekleri biri olarak görüyorlardı. Meryem, "resmen" Tanrısal nitelik taşımamasına rağmen, en baştan itibaren büyük bir saygı görüyordu. İnsanlar onunla ilgili görüler de görüyorlardı; ayrıca Jung, Meryem'in sık sık çocuklara göründüğünü belirtir ve ekler: "Bu tür durumlarda, her zaman kolektif bilinçdışı devrededir" (*Eyüp'e Cevap*).

Jung şunu öne sürer: Göğe Yükselme öğretisi, Meryem'in artık Üçleme'nin bir parçası olarak kabul edildiğinin—ki böylece Üçleme, "Dörtleme" biçimini alır—bilinçdışı yoldan dile getirilmesidir. Öğreti, "ruhun derinliklerinde için için kaynayan huzur özleminin gerçekleşmesine ve karşıtlar arasındaki endişe verici gerilimin çözülmesine yönelik yeni bir umudu dışavurur" (*Eyüp'e Cevap*). Bir kez daha denge fikriyle karşılaşıyoruz. Dört, üçten daha dengeli bir sayıdır ve Jung bu sayının sık sık karşımıza çıktığını—dört İncil yazarı, dört mevsim, dört temel öğe vb—bunun da onu arketipsel olarak tatmin edici bir sayı

haline getirdiğini belirtir. Konuyu biraz daha deşmek istersek, Tanrısal grupta hâlâ bir şeylerin eksik olduğunu söyleyebiliriz: Bir baba ile bir oğul söz konusu ise, elbette bir kız ile bir annenin de olması gerekmez mi? Bütünlüğü 5 sayısının temsil etmesi gerekmez mi?

Jung, bilinçdışının nasıl işlediğini kavramamız konusunda dinleri araştırmanın son derece önemli olduğunu düşünüyordu. Jung, Tanrı'dan söz ettiğinde, "içimizdeki Tanrı"ya gönderme yaptığını vurguluyordu.

Genel bakış

Kanımca, Jung "içimizdeki Tanrı" ile, aslında Tanrı'yı yalnızca "dışarıdaki" bir varlık gibi değil, ayrılmaz bir parçamız olarak gördüğünü kastediyordu.

Tanrı'nın ayrı, dışsal bir varlık olarak var olup olmadığı, Jung açısından yersiz ve yanıtlanması imkânsız bir soruydu; ama insanların yaşamlarında manevi bir boyutlarının olmasının çok önemli olduğunu düşünüyordu: Sayısız nevroz, insanlar varlıklarının bu yönünü göz ardı ettikleri için—özellikle, yaşamlarının ikinci yarısına geçerken—ortaya çıkıyordu. Genellikle insanlar, yaşamın iş, evlilik ya da başarı gibi daha dar yönleri üzerinde durur, buna karşılık kendilerini manevi olarak sınırladıkları için mutsuz olurlar. Jung'un, maneviyatı insan ruhunda bütünlüğü gerçekleştirme açısından hayati derecede önemli görmesi bundandır.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, doğası gereği manevi yönden bilinçli bir insandı.*
- *Jung, insan deneyiminin manevi yönlerini, ruhun sağlığı açısından hayati derecede önemli görüyordu.*
- *Jung, dinsel düşüncede arketipsel kalıpları kavrayabilmek için pek çok farklı dini incelemiştir.*
- *Jung, dogmatik köktenci dinleri, görüş ayrılığına ve manevi durağanlığa yol açtıkları için yararsız buluyor; manevi gelişme ve ruh sağlığında bireysel deneyimin önemini vurguluyordu.*
- *Jung'un vardığı kanıya göre, Doğu dinleri temel olarak içedönüktür, anlamı benlikte arar. Buna karşılık, Batı dinleri daha dışadönüktür ve anlamı "gerçek dünya"da arar.*
- *Jung, hakikatin hem dışarıda hem içeride olduğunu, dolayısıyla manevi olgunluğa giden yolun, dengeyi bulmak olduğunu belirtiyordu.*
- *Jung, dinlerin, sıradan insanların derin manevi gereksinimlerine karşılık vermek için gelişmek ve evrilmek zorunda olduklarını düşünüyordu.*

10

Vizyoner Jung

Bu bölümde şunları öğreneceksiniz:

- *Jung'un yolculukları hakkında daha ayrıntılı bilgi*
- *niçin bazı insanların Jung'u eleştirdikleri*
- *Jung analizinin kilit noktaları.*

Yolculuklar

Jung, yaşamı boyunca çok gezmiş ve dünyanın kimi çok uzak yerlerine gitmiştir. Bunun bir nedeni de, kolektif bilinçdışı hakkında daha çok şey öğrenmek için kendi kültüründen tamamen farklı kültürleri öğrenmek istemesiydi. Bunu yapabilmek için, Avrupa dilleri dışındaki dillerin ve Hıristiyanlık dışındaki dinlerin egemen olduğu yerlere gitmiştir.

Jung, Kuzey Afrika'ya birkaç kez gitmiştir. *Anılar, Düşler, Düşünceler*'de, 1920'de eşi Emma'ya gönderdiği bir mektup yer alır; mektup "Bu Afrika inanılmaz bir yer" sözleriyle başlar. Mektubunda eşine ışıltılı evleri, sokakları ve sıra sıra uzun koyu renkli palmiye ağaçları ile Cezayir şehrindeki parlak bir sabahtan görünümler aktarmayı sürdürür. Jung daha sonra trenle yoluna devam etmiş ve otuz saat süren bir yolculuğun ardından Tunus şehrine ulaşmıştır. Tunus şehrinin klasik Arap atmosferi Jung'u büyüler, öyle ki sonunda "bu tarifi imkânsız cümbüşle bütünleşir". Mektupta arketipsel imgeler

yer alır; sözgelimi, bir yerde Jung, doğan güneşi "kendi neşe ve gücüyle iki ufku da kaplayan büyük tanrı" olarak niteler, keza gece ayın "insanda Astarte'nin varlığı konusunda kuşku bırakmayacak kadar Tanrısal bir aydınlıkla parıldadığını" söyler (Astarte, Sami kültürlerine özgü eski bir tanrıça olup, bu tanrıçaya tapanlar arasında Suriyeliler, Fenikeliler ve Mısırlılar da bulunuyordu. Kutsal Kitap'ta Astarte'den kaba bir nitelemeyle "iğrenç" şeklinde söz edilir.)

Jung, uzun tren yolculuğu sırasında o kadar ilginç şeyler görmüştü ki, betimlemeleri canlı olmasına rağmen, her şeyi Emma'ya gereğince anlatabilecek sayıda sözcük bulamadığını söyler. Her yerde Roma kalıntılarına rastlamak ve pazarlarda satılık antik amforalar görmek onu çok heyecanlandırmıştı. Şöyle yazıyordu: "Afrika'nın aslında bana ne söylediğini bilmiyorum, ama konuşuyor". Ve tuhaf şekilde eşzamanlı olaylar da vardı: Beyaz surları ve kuleleri olan Susa'ya ulaştığında, bir zamanlar resmini yaptığı, iki tane üçgen yelkeni olan yelkenliyi görüp şaşırmıştı. Bir başka kez, İskenderiye'de bir tekneden indiğinde, el falına baktırmış; falcı onun, gördüğü birkaç büyük adamdan biri olduğunu söyleyip fal parası almamıştı.

Genel bakış

Jung, Doğu Afrika'ya bir yolculuk sırasında, Ruth Bailey'le tanışmıştır. Jung'un Bailey ile dostluğu ömür boyu sürecek ve eşi Emma'nın ölümünden sonra, kendi ölümüne dek Bailey onun yoldaşı, evinin idarecisi ve hastabakıcısı olacaktı.

Jung, Sahra çölünün içine doğru yolculuk ettikçe zamanın yavaşlıyor, hatta neredeyse gerileyecekmiş gibi olması

karşısında şaşırmıştı. Bir dostuna yazdığı mektupta, gümüş süslü koşum takımı vurulmuş siyah bir katırın üstünde oturan, baştan ayağa beyazlara bürünmüş bir kişiyle karşılaşmasını anlatıyordu. Adam en küçük bir selam bile vermeden geçip gitmiş, ama mağrur tavrı ve kişiliğinden hiç ödün vermeme anlayışı, Jung'a çok çarpıcı gelmişti: Bu, ortalama Avrupalı'nın "belli belirsiz budalalığı" ile ve buharlı gemiler ve demiryolları gibi büyük başarılardan kendine zafer payı çıkarma yanılsaması ile güçlü bir karşıtlık oluşturuyordu. Jung'un vardığı sonuca göre, modern Batı kültürünün karakteristik özelliğini oluşturan hırslı tutum ve duyguların bastırılmasına erişmenin bedeli, yoğun bir yaşamı yitirmek olmuştu. Bu da, gerçek ve dirimsel pek çok şeyi zorla bilinçdışına iten insanlarla sonuçlanmıştı.

Genel bakış

Jung'un doğadan ve atalarımızdan koptuğumuz şeklindeki görüşü, birçok insanın doğadan ve onun ahenginden neredeyse bütünüyle kopmuş halde, dev şehirlerde yaşadığı günümüzde daha da önem kazanmış gibidir.

Jung, 1924'te New Mexico'ya gitti; orada da Pueblo Yerli kabilesi şefi Ochwiay Biano bu noktayı açıkça görmesini sağladı. Bu bilge kişi, çarpıcı bir dille, tipik beyaz adamın yüzünü betimliyordu: Acımasız ve hep bir şeyler arıyormuşçasına sürekli bakınıp duran bir yüz. Biano, halkının, beyaz adamı bu hale neyin sürüklediğini anlamadığını, beyaz adamın deli olduğunu düşündüklerini de sözlerine ekliyordu. Jung, Biano'ya bunun niçin böyle olduğunu sorduğunda, kabile şefi şu karşılığı vermişti: "Kafalarıyla düşünüyorlar da onun için". Bu cevaba şaşıran Jung: "Peki, sen nasıl düşünüyorsun?" diye sormuş; o da yüreğini göstererek: "Biz bununla düşünürüz" demişti. Jung, Ochwiay Biano'yla konuşmasını

ilerlettikçe, şefin halkının güçlü bir inanca sahip olduğunu keşfetmişti: Bu insanlar dinlerinin bütün dünyaya yararlı olduğuna inanıyorlardı, çünkü güneşe tapıyor ve her gün gökteki yolculuğu boyunca güneşi yüreklendiriyorlardı. Jung'un vardığı sonuca göre, bu, insanlara yaşamlarının kozmolojik olarak anlamlı olduğu duygusunu veriyordu; sözde uygar Batılı insanın yitirdiği, bu derin bağlılık duygusuydu.

Jung, Ekvator Afrikası'na da gitmiş, burada çeşit çeşit hayvanların oluşturduğu dev sürülerle kaplı büyük vadilerin temel sakinliği içinde önemli bir aydınlanma yaşamıştır. Burası zaman başladığından beri, henüz bu dünyanın orada olduğunu bilen herhangi bir insan topluluğu yokken hep bu şekilde var olmuş bir dünyaydı. Jung bunu görünce, birden bilincin kozmik anlamını kavramıştır: İnsan, ikinci bir yaradan gibiydi. İnsan, dünyayı gözleyerek ve bilinçli şekilde dünyanın farkında olarak, dünyaya nesnel varlık kazandırıyordu; dolayısıyla, yaradılışın tamamlanması için insan vazgeçilmezdi.

Jung, İkinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce, 1937'de, İngiliz Hint hükümetinin yönettiği Hindistan'a davet edilmişti. Bu, Jung'un yabancı kültürleri incelemek için giriştiği büyük keşif gezilerinden sonuncusu olacaktı. Jung'un Hint ruhaniliğine ilişkin bazı gözlemlerine daha önce 9. Bölümde yer vermiştik. Jung, Hindistan'da, ziyaret ettiği öteki kültürlerin birçoğunda olduğu gibi, insanların hâlâ bütün bedenleriyle yaşadıklarını ve Batı'daki gibi yalnızca kafalarıyla yaşamak üzere geri çekilmediklerini fark etmişti. Konarak'taki Kara Pagoda'yı ziyaretinde, Hindistan'ın cinselliğe dinin bütünleyici bir parçası olarak yer verdiğini gözlemişti, oysa Batı düşüncesinde cinsellik bütünüyle dışlanıyordu. Bütün pagoda baştan aşağı inanılmaz derecede müstehcen heykellerle kaplıdır; Jung'a bunların manevi aydınlanmaya ulaşmanın birer aracı olduğu açıklanmıştı. Jung bunu sorguluyor, öylece durmuş heykellere bakan gençlerin

akıllarından hiç de manevi aydınlanmanın geçmediğini belirtiyordu. Ama belli ki bütün mesele buydu: Heykellerin orada olmasının nedeni, insanlara manevi yasaları hatırlatmak ve önce karmalarını gerçekleştirerek aydınlanmaya giden yolu temizlemelerine yardımcı olmaktı. Jung, kendini ahlaki açıdan üstün hisseden herkese Konarak'a gitmesini, görkemli kalıntının gölgesinde oturmasını ve bütün tepkilerini ve hislerini gözden geçirmesini önerir.

Jung Hindistan'dayken "büyük" rüyalarından birini görmüştü. Rüyasında, Britanya'nın güney kıyısı açıklarındaki bir adada yükselen şatoya baktığını görmüş, burasının Kutsal Kap'ın bulunduğu yer olduğunu fark etmişti. Bir başka küçük adadaki terk edilmiş ücra evden kutsal kabı alarak bu şatoya getirmek için tek başına yüzmenin, kendi görevi olduğunu anlamıştı. Jung'a göre, bu rüya vakitli bir uyarıydı: Artık yeniden kendi halkı ve kültürü üzerinde durması gerekiyordu. Hindistan, onun hedefi değildi; onu hedefine yaklaştıran yolun bir parçasından ibaretti.

Jung ve psikoterapi

Jung büyük bir insan olmasına karşın, asla terapist olarak yanılmaz olduğunu öne sürmemiştir. Hastalarının yaklaşık üçte birinin gerçekten iyileştiğini, üçte birinin önemli ölçüde düzeldiğini, kalan üçte birinin ise onun çabalarından pek etkilenmediğini düşünüyordu. Ama Jung bir sorunun varlığını teslim ediyordu, çünkü olumlu etkiler uzun yıllar geçmeden görülmeyebiliyordu. Kimi zaman, bir hastayla sonuç alamadığını düşündüğünde, hastayı farklı bir analiste yönlendiriyor; hiçbir yaklaşımın, bütün hakikati temsil etmediğini ya da herkese uymayacağını belirtiyordu. Freud, bütün nevrozların kökeninde cinsel bastırmanın bulunduğunu, Adler ise bütün meselenin güç edinme mücadelesi olduğunu

düşünürken, Jung birçok insanın, ruhunda modern ile ilkel arasındaki bir yarılma nedeniyle nevrotik hale geldiği kanısındaydı. Atalarının mitsel hakikatlerinden yoksun kalan ve doğadan kopan insanlarda, ego ile bilindışı arasında çok büyük bir boşluk oluşuyordu. Bu boşluğu kapamasına yardım edildiğinde, kişi iyileşmeye başlayabilir.

Jung, hastalarını her zaman kendisini bir insan olarak görmeye teşvik ediyor ve seanslar sırasında gerçek bir işbirliği duygusuyla onlarla son derece gerçek ilişkiler kurmaya gayret ediyordu. Jung asla kendisini mesafeli bir klinik otoritesi olarak görmüyordu; Burghölzli'de çalışırken şunu fark etmişti: Doktor hastayla yakından ilgilenmedikçe ve karşılıklı bir etkileşimin etkilerini yaşamaya kendini açmadıkça, kişinin iyileşmesine yardım etmeyi umamazdı. Jung her zaman bir noktayı vurguluyordu: Ancak yaralı hekim iyileştirebilir, yaralı hekim de ancak kendini iyileştirmeyi başardığı ölçüde yapabilir bunu.

Dönemindeki başka birçok psikoterapistin aksine, Jung hastalarıyla yüz yüze oturuyordu. Bu oldukça sıradışıydı, çünkü birçok terapist Freud'un yöntemlerini uyguluyor, divanda uzanan hastalarının arkasında oturarak bir anonimlik ve yetki düzeyini koruyordu. Jung'unki, daha içten bir yaklaşımdı ve hastalarının onu yalnızca bir doktor olarak değil, bir insan olarak görmelerini sağlıyordu. Ne var ki, Jung bu yakınlığı çok ileri bir noktaya vardırmıyordu: Danışma odasının dışında resmi ve kibar olmaya çalışıyor, kendisi ile hastası arasına belli bir mesafe koyuyordu. Jung, hep bir serüven duygusunun ve doymak bilmez bir merakın itkisiyle, insanların iç dünyalarını keşfetmelerine yardımcı olmaktan zevk alıyor, ama hastalarının iç dökmeleriyle her zaman ilgilenmiyordu. Yer yer, Jung'un davranışı oldukça kaba ve saygısız olabiliyordu: Bir kadın hastası her seansta gözyaşlarına boğuluyor, Jung onunla gazete okuyarak meşgul oluyordu!

Jung kendi rolünü rehberlik olarak, kişiye o kişinin bilinçdışında neler olup bittiğini göstermek olarak görüyor, ama onlara bu konuda ne yapmaları gerektiğini asla dikte etmiyordu. Asla bir kişiyi bütünüyle anladığını iddia etmediğini vurguluyordu; kişinin iç dünyası, kendi alanıydı ve bu niteliğiyle o alana saygı gösterilmesi gerekiyordu. Kaldı ki, içsel gelişim zorlu bir çabayı gerektirir ve kimse bunu bir başkası için yapamaz. Jung, insanların kendi yollarından kararlılıkla adım adım yürümelerini, yapmaları gereken bir sonraki şey karşılarına çıktığında onu yapmakla yetinmelerini öneriyordu.

İnsanlar, Jung'a analist öğrenimi görüp göremeyeceklerini sormaya geldiklerinde, o daima önce kendilerini anlamak için çaba göstermeleri gerektiğini vurguluyordu. Günümüzde bunun anlamı şudur: Öğrenimleri sırasında analistler bizzat analizden geçmek ve sürekli olarak iç dünyaları üzerinde çalışmayı sürdürmek zorundadırlar. Analiz sürecinde genellikle aktarım meydana geldiğinden, terapistlerin kendi nevrozlarını ve kendi ruhlarının dinamiklerini yakından bilmeleri son derece önemlidir; bu, yansıtma meydana geldiğini, yansıtmayı anlamalarını sağlar. Terapistlerin bir danışmanlarının, yardım ve öneri için başvurabilecekleri, kendilerinden daha deneyimli bir kişinin olması da iyi olur. Bunun nedeni, bireyleşmenin, hepimizin geçmek zorunda olduğumuz ve asla sona ermeyen bir süreç olmasıdır. Öteki okullara bağlı analistlerin aksine, Jung her zaman, hisleri—hem hastanın hem analistin hislerini—dikkate almanın önemli olduğunu vurgulamıştır. Jung, ancak his mevcut ise, gerçek iyileşmenin meydana geleceğini söylemiştir: Bunu yalnızca "zihnimizle", analitik bir biçimde çalışarak başarmamız mümkün değildir.

Jung'un en önemli öğrencilerinden biri, Barbara Hannah'ydı (1891-1986). İngiltere'de doğan Hannah, Jung'la tanışmak için Zürih'e gitmiş ve ömrünün sonuna kadar İsviçre'de kalmış,

CG Jung Enstitüsü'nde psikoterapist olarak çalışıp dersler vermiştir. Hannah, Jung'un düşüncelerini geliştiren birçok kitap yazmıştır.

Genel bakış

Barbara Hannah, Jung'un yaşamını konu alan bir anı kitabı yazmış, ayrıca Jung'un düşüncelerini geliştiren başka kitaplar kaleme almıştır. Hannah özellikle aktif imgelemle ve mit ve rüyalarda hayvanların simgesel anlamlarıyla ilgileniyordu. Kitabın sonundaki Ek okumalar'da Hannah'nın kitaplarından bazılarının başlıklarını bulabilirsiniz.

Jung'un bir başka önemli izleyicisi, Küsnacht'ta yaşayan Marie-Louise von Franz (1915-1998) olup, Jung'la 1933'te tanışmış ve Jung'un ölümüne dek onunla çalışmaya devam etmiştir. Von Franz, CG Jung Enstitüsü'nün kurucularından biriydi; psikoterapi, rüyalar, simya, masallar ve kişilik türleri dahil olmak üzere pek çok konuda kapsamlı yazılar yazmıştır.

Genel bakış

Marie-Louise von Franz, aktif imgelem ve matematik ve sayıların arketipsel yönleri dahil olmak üzere, Jung'un çalışmasıyla ilgili başka birçok konuda kapsamlı yazılar yazmıştır. Barbara Hannah'yla dostlukları ömür boyu sürmüştür.

Genel bakış

Jung'un sevgilisi Toni Wolff da analist olmuş, ama çok az çalışma yayınlamış, hastalar üzerinde yoğunlaşmayı yeğlemiştir.

Jung analizinin kilit yönleri

Jung, her kişinin anlatacak benzersiz bir öyküsünün olduğunu, öykünün bazı yönlerinin bilinçdışında gizlendiğini vurguluyordu. Bireyleşmeye giden yol, bu yaşamöyküsünün adım adım açılmasıdır. Jung'un analiz süreci sırasında kullandığı ana yöntem, her zaman sabırla insanlarla konuşma ve onları dinlemeydi. Hastalarını gerçekten tanımanın ve benzersiz sorunlarını çözmeye başlamanın tek yolunun bu olduğunu keşfetmişti. Jung, öteki psikanalistlere oranla, çocukluk deneyimlerini daha az vurguluyordu; ona göre, kişinin mevcut yaşamı en önemli yöndü. Jung, insanların ruhsal deneyiminde manevi yönün son derece önemli olduğunu her zaman vurguluyor ve insanları, yalnız varlıklar olmadıklarını, büyük gizemli bir bütünün parçası olduklarını fark etmeye teşvik ediyordu.

Jung'un yıllara yayılan bir süreçte geliştirdiği psikoloji sistemi, ona yararlı bir ruh haritası sağlamış ve terapi seanslarına bir biçim kazandırmıştı. Jung, aşağıda ele alındığı üzere, bir kişinin iç dünyasına ulaşabilmek için farklı yaklaşımlardan yararlanmıştır.

SEMBOLLER

Jung, rüyaları ve düşlemleri hakkında konuşmaları, bu rüyaların sembolik içeriğini keşfetmeleri konusunda hastalarını teşvik ediyordu. Bu sembolik iletiler, kişinin bilinçdışında nelerin olup bittiğine dair ipuçları sağlıyordu. Jung, sembolleri ve kişinin sembollere yönelik duygusal tepkilerini ele alarak, çoğunlukla bilinçdışı malzemeyi bilinçli farkındalığa taşıyabildiğini, dolayısıyla kişiyi gerçekten rahatsız eden şeye ulaşmaya başlayabildiğini keşfetmişti. Jung, dış dünyada da eşzamanlı olarak sembollerin belirdiğini görüyordu.

ARKETİP İLETİLER

Bilinçten yükselen birçok sembolik iletinin yapı olarak arketipsel olduğu görülür. Jung, çoğu zaman **genişletme** sürecinden yararlanarak, bu semboller üzerinde yapıcı bir biçimde çalışmıştır. Bu, Jung'un açıklamaya ve zengin bir anlama ulaşmak için mit, folklor ve dindeki sembolizmle olası bağlantıları ele alması anlamına geliyordu. Jung, rüyaları ve düşlemleri yalnızca bireysel bir bakış açısından yorumlamıyor, onların kolektif içeriğini keşfediyordu.

Genel bakış

Genişletme: mit, folklor ve din ile karşılaştırma yoluyla sembolik anlamları keşfetme.

ÇAĞRIŞIM

Özgün bir imge ya da fikir verildiğinde, Jung hastayı kendiliğinden açığa çıkan bir dizi bağlantılı düşüncenin izinden gitmeye teşvik ediyordu. Jung, bunların her zaman şöyle ya da böyle anlamlı olduğunu ve bilinçdışı kompleksleri açığa çıkarabileceğini düşünüyordu.

AKTİF İMGELEM

Jung'a göre, uykumuz sırasında rüyalar şeklinde kendini gösteren görüntüler akışı, uyanık saatlerimiz sırasında da düşlem dip akıntıları şeklinde devam eder. Jung, bu düşlemlerin gerçek ruhsal varlıklar olduğunu ve bunları irdeleyerek bilinçdışıyla temas halinde kalmanın çok önemli olduğunu belirtmiştir. Bunu yapmak için kişi, uykuyla uyanıklık arasında bir gündüz düşü haline girer ve ortaya çıkan görüntü ve düşlemleri gözler. Bu, ruha kendini dile getirmek için özgürlük

ve alan verir. Jung, sürece bütünüyle katılmanın ve düşlem görüntüleriyle etkileşim içinde olmanın da önemli olduğunu vurguluyordu; aksi takdirde, düşlemler yalnızca yanınızdan *akıp gider ve üzerinizde herhangi bir etkileri olmaz.* Jung, insanları bilinçdışından gelen sembolizmi yaratıcı yollarla —çizim, resim, tiyatro, yazı yazma ya da kilden heykel yapma gibi—keşfetmeye teşvik ediyordu. Bütün aktif imgelem süreci, oyun gibidir; kişiyi, bilinçdışının kendini daha özgürce dile getirmesini sağlayan çocuksu bir duruma döndürür.

Barbara Hannah, Jung'un aktif imgelemi bulmaktan çok, yeniden keşfettiğini belirtir ve insanların en eski çağlardan bu yana benzeri süreçlerden yararlandıklarını söyler. Jung, yalnızca rüyaları analiz etmenin yeterli olmadığına karar verdiğinde, bu süreci geliştirmişti; süreci bir adım ileri götürmek ve ortaya çıkan sembolizm üzerinde aktif olarak çalışmak istiyordu. Jung, aktif imgelem sürecine asla müdahale etmiyordu, çünkü bu sürecin kendiliğinden gelişmesine izin verilmesi gerektiğini düşünüyor ve süreci hiçbir biçimde etkilemek istemiyordu. Yalnızca insanları bu yönde çaba göstermeleri, yaptıklarını ona anlatmaları konusunda teşvik ediyordu; bu yaklaşım, insanların kendi yaşamlarının ve bireyleşme süreçlerinin sorumluluğunu üstlenmelerine yardımcı oluyordu. Jung, aktif imgelemi rüya analizi ile birlikte kullanıyordu.

YARATICI GÖRSELLEŞTİRME

Aniela Jaffé'nin *Jung'un Son Yılları* adlı kitabındaki bir anekdot, Jung'un sezgisel olarak, aktif imgelemle yakından bağlantılı bir başka teknik daha kullandığını gösterir. Günümüzde bu teknik kimi zaman "yaratıcı görselleştirme" olarak adlandırılır. Aktif imgelemin tersine, yaratıcı görselleştirme sırasında sürecin sorumlusu olan kişi terapisttir. Hasta hafif hipnoz halini andıran bir rahatlama hali

içindeyken, terapist genellikle onu bir iç yolculuğa çıkarır —belki de kişinin rahatlamasına yardımcı olabilecek canlı bir sahneyi betimleyerek. Aniela Jaffé'nin anlattığı örnekte, Jung neredeyse bütünsel uykusuzluk rahatsızlığı olan genç bir kadın öğretmenle konuşmaktadır; bu öğretmenle yalnızca bir seans ilgilenmiştir ve kısıtlı bir süre içinde ona, nasıl gölde yelkenliyle gezerek ve kendisini rüzgârın akışına bırakarak rahatladığını anlatmaya çalışmaktadır. Kadının gözlerinden, söylenenleri gerçekten anlamadığını görebilmektedir, ama daha sonra, ona huzurlu sahneyi anlatmayı sürdürürken, çocukluğunda annesinin söylediği bir Ren ninnisini söyleme başlar. Jung ninniyi söylerken, kadının bütünüyle rahatladığını ve hafif bir trans haline girdiğini görebilmektedir. İki yıl sonra, Jung kadını kendisine gönderen hekimle karşılaşmış ve hekim Jung'u ne tür bir terapi kullandığını açıklamaya zorlamıştı, çünkü kadın öğretmen o seanstan sonra uykusuzluğundan tamamen kurtulmuştu. Jung, bu tür sıradışı bir yöntem kullanmakta zamanının çok ilerisinde olduğundan, bir anlamda güç durumda kalmış ve yöntemini açıklayamamıştı.

KARŞITLARIN DENGEYE KAVUŞTURULMASI

Jung, sık sık, sağlıklı, bütünleşmiş bir ruha kavuşmak için gerekli olan karşıtların dengelenmesi sürecini vurgulamıştır. Çatışan karşıt iki eğilim bir kez bilince çıkarıldıktan sonra, bunlar arasındaki gerginlik çözülebilir. Artık yeni, daha sağlıklı bir tutumu gösteren üçüncü bir durum ortaya çıkabilir. Jung bu üçüncü duruma **aşkın işlev** adını veriyordu.

Genel bakış

Aşkın işlev, iki karşıt işlev bütünleştirildiğinde ruhta ortaya çıkan yeni, daha sağlıklı bir tutumdur.

RUHU BİR GERÇEKLİK GİBİ GÖREREK TEDAVİ ETMEK

Jung, kendisi için ruhun içeriğinin somut gerçekliğe sahip olduğunu her zaman vurgulamıştır. Jung kimi zaman şamanların kullandığı yöntemleri andıran yöntemler kullanmıştır: Bu yöntemlerde kişi iç dünyasının çeşitli yönlerini bu yolla görselleştirmeye teşvik edilir. Jung'un hastalarından Jane Wheelwright, delirmekte olduğunu hissettiğini Jung'a nasıl itiraf ettiğini anlatır: Bu, bilinçdışının kolektif içeriğini keşfetmeye yakın olduğumuzda duyduğumuz yaygın bir korkudur. Jung, Jane'e doğru, sanki bir topu tutuyormuş gibi, havayı kavrama hareketi yapar, sonra yakaladığını göğsüne bastırır, Jane'e o şeyin artık kendisinde olduğunu, korkmasına gerek kalmadığını söyler. Belli ki bu işe yaramıştır, çünkü o andan sonra Jane'in korkusu yok olmuştur.

Genel bakış

Jung, *unus mundus* (Latincede "bir dünya") fikrini yaygınlaştırmıştır; bu, on altıncı yüzyıl gibi erken bir tarihten başlayarak simyada kullanılan bir sözdü. Bu söz, her şeyin içinden yükseldiği ve her şeyin sonunda geri döndüğü bütünlüklü bir gerçekliğe gönderme yapar: Bu gerçeklik her şeyin temelini oluşturur. Jung'a göre, ruhun dünyası ile maddi dünya, aynı bütünün birbirinden ayrılmaz görünümleriydi.

Jung'a yöneltilen eleştiriler

Bütün büyük düşünürler gibi, Jung da pek çok kişi tarafından eleştirilmiştir. Bu kişilerden bazıları, Jung'u akademik camiadan kendisine bağlı hayranlar edinmeye kararlı, zorba ve bencil biri olmakla suçlamışlardır. Bazıları, Jung'un bencil bir yanının olduğunu öne sürmüş, eşinin servetiyle geçindiğini

ve kadın düşkünü olduğunu belirtmişlerdir—bu, ulaşamadığı ciğere pis diyen grup olsa gerek! Birçokları onu, hayal dünyasına dalmış, bilimdışı, mistik bir düşünür olarak görüp reddetmiştir. Bazıları da Jung'u antisemitizmle suçlamışlardır; Naziler ile ilişkisinin niteliği konusundaki tartışma zaman zaman gündeme gelmektedir.

Bu suçlama ilk kez 1930'lu yılların başlarında, Jung Psikoterapi Hekimleri Derneği başkanlığını kabul ettiğinde ve derneğin dergisi *Zentralblatt*'ın editörlüğünü üstlendiğinde gündeme getirilmiştir. Hem derneğin hem derginin merkezi, tam Hitler iktidara geldiği dönemde, Almanya'da bulunuyordu. Jung, bir İsviçre yurttaşı olarak, derneğin ideolojisinin aşırı tek yanlı hale gelmesinin tehlikelerini çok iyi biliyordu. Daha önce ağırlıklı olarak Almanlardan oluşan üyelik dengesini değiştirerek işe koyuldu ve dernek, Uluslararası Psikoterapi Hekimleri Derneği'ne dönüştü. Jung, bu yeni dengeyi, yalnızca insanların korkularını yatıştırmak için değil, aynı zamanda Almanları giderek artan manevi yalıtılmışlık halinden (Jung durumu böyle görüyordu) korumak için önemli buluyordu.

Ne yazık ki, editörlüğünü Jung'un yaptığı *Zentralblatt*'ın ilk sayısı, zarar verici bir çekişmeyi ateşledi. Jung'un bilgisi olmadan ve onun buyruklarına karşı, dergi yalnızca Almanca basımın içereceği özel bir ek içeriyordu. Bu ek, derneğin Alman üyelerine yönelik olup, onları Hitler'in ideolojisini benimsemeye zorluyordu. Ayrıca, aynı basımda Jung'un ana çizgileriyle Alman psikolojisi ile Yahudi psikolojisi arasındaki farklara yer veren başyazısı da yer alıyordu. Bu yazı, yalnızca bir karşılaştırmalı psikoloji incelemesi olarak —sözgelimi, İngilizler ile Amerikalıları karşılaştırmak gibi bir amaçla—yazılmıştı. Ama ırk konusunda böylesine bir çalkantının yaşandığı bir dönemde inanılmaz ölçüde kötü bir zamanlama söz konusuydu ve yazı çok doğal olarak bir eleştiri bombardımanına yol açtı.

Jung, çok zor bir karar alma zorunluluğuyla karşı karşıya kaldı: Dernekte kalıp bilim camiasındaki dostlarını desteklemeli, bir yandan da yeni antisemitizim ve Nazi işbirlikçiliği suçlamalarını göze almalı mıydı? Aslında, dernekteki dostlarından birçoğu Yahudiydi. Daha sonraları, Jung'un Yahudi dostlarını uyarma ve İngiltere ile Amerika'ya kaçmaları için onlara yardımcı olmada önemli bir rol üstlendiğini ortaya koyan çeşitli belgeler gün yüzüne çıkarıldı. Jung, derneğin Nazi baskısına karşı görüşlerini dile getirmeye çalışan Yahudi üyelerinin haklarını da destekliyordu. Sonuçta Jung 1939'da dernekten istifa etti, çünkü Ari ırktan olmayanlara karşı ayrımcılığı teşvik eden kişilerle tamamen görüş ayrılığı içindeydi. Bu aşamada, Jung giderek ve açıkça Nazi rejimine düşman olmaya başlıyordu. Kitapları Almanya'da yasaklandı ve Avrupa'nın başka ülkelerinde yok edildi; bir noktada, artık Nazilerin kara listesinde olduğu için, Zürih'teki evinden kaçıp güvenlik amacıyla dağlara sığındı. Hâlâ zaman zaman Jung'a Nazilerle işbirliği yaptığı suçlamaları yöneltilir, ama bunun hakikat ile değil, kâr amaçlı ve sansasyonel gazetecilik ile ilgili olduğunu görmek için kitaplarında neler yazdığını okumak yeterli olacaktır. Jung, karanlık iktidar ve diktatörlükten çok, insanları iyileştirmekle ve onları birer birey olarak yetişmeye teşvik etmekle ilgileniyordu.

Genel bakış

Jung, Nazi olduğunu şiddetle reddetmiştir. Carol Baumann'la 1948'de yaptığı ve Aralık 1949'da *Bulletin of Analytical Psychology Club of New York*'ta yayınlanan bir söyleşide şöyle demiştir: "Kitaplarımdan herhangi birini okuyan herhangi bir kişi, asla Nazi sempatizanı olmadığımı ve asla antisemitik olmadığımı açıkça görmüş olmalıdır; yazdıklarım ne kadar yanlış aktarılsa, yanlış çevrilse, yeni bir düzenleme içinde sunulsa da, gerçek bakış açımın kaydını bozamaz".

Jung her zaman kadınların çok beğendiği biri olmuştur; kendi animasına ilişkin keşfi de, onun hepimizde eril ve dişil bir yön bulunduğu fikrini yaymada öncü bir kişi olduğu anlamına geliyordu. Jung kuramsal olarak kadınları destekliyor, onların eşit haklara sahip olmalarını ve dünyada kendi yollarını çizmelerini istiyordu. Gene de, birçok açıdan yaşadığı döneme özgü bir erkekti ve tutumu kimi zaman oldukça ataerkil ve pederşahiydi. Örneğin, hastalarından biri olan Jane Wheelwright, Jung'dan randevu almak isteyip de, Jung randevunun gün ve saatini Jane'in kocasıyla görüşeceğini söylediğinde çok sinirlenmişti! Jane'e göre bu, Jung'da, erkekleri kadınların yazgısının denetleyicileri olarak gören bir tutumu yansıtıyordu. Bu tutumun değişmesi zaman almıştır ve bugün de dünyadaki birçok kadın hâlâ aynı tutumla mücadele etmektedir. Jane Wheelwright, sözlerine şunu da ekliyordu: Jung'un fikirlerine bire bir bağlılığını aşıp kendine ait bazı fikirler geliştirebilmesi, Jung'la terapi çalışması sayesinde olmuştu. İnsanların bu şekilde olgunluğa yönelmelerine yardımcı olmak, Jung'un çalışmasının ana amacını oluşturuyordu.

Kimi zaman, Jung psikolojisi, insanları çoğunlukla benlik üzerinde yoğunlaşmaya teşvik ettiği için saldırıya uğramıştır. Jung psikolojisini eleştirenler, Jung'un başkalarıyla ilişkileri yeterince dikkate almadığını belirtirler. Bununla birlikte, Jung'a göre, kendimizi açık olarak göremediğimiz sürece, başkalarıyla iyi ilişkiler kurmayı bekleyemeyiz. Jung, aslında benlikle ilişkiyi, başkalarıyla ilişkiden ayırmanın mümkün olmadığını söyler. "Benlik ile ilişki, aynı zamanda soydaşımızla ilişki olup, hiç kimse kendisiyle ilişki içinde olmadan soydaşıyla ilişki içinde olamaz".

Geleceğe doğru

Jung'a göre yaşam, anlamı ve amacı olan kutsal bir yolculuktu. Jung'un ilgi alanları geniş bir alanı kuşatıyordu ve birçok farklı

konu hakkında kapsamlı yazılar yazmıştı. Ama her şeyden önce, o bir psikolog ve bir analistti ve birçok insanın öncelikle başvurduğu yön, çalışmasının bu yönüdür. Jung'un **analitik yöntemi**, kişiliğin kurduğu savunma katmanlarını aşama aşama kaldırır, sonunda kendi gerçek benliklerimizi görebiliriz.

Genel bakış

Analitik yöntem: şeyleri, farklı öğelerine ayırarak inceleme yöntemi.

Hedef, daha geniş, daha dolu, egoya daha az bağlı bir bilince ulaşmaktır. Bu yeni bilinç artık bütünüyle benmerkezci değildir, kendi küçük gereksinimlerine saplanıp kalmış değildir ve kendi yetersizliklerini örtmek için sürekli bilinçdışı taktikler kullanıyor değildir.

Jung'un etkisi, psikolog olarak özel çalışmasının çok ötesine uzanır ve onu yirminci yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri kılar:

- *Kolektif bilinçdışı ve arketipler konusundaki fikirleri, insan ruhunun yapısı ve evrimine ilişkin yeni bakış açıları edinmemizi sağlamıştır.*
- *Rüyalara yönelik bir ömür boyu süren ilgisi, bilinçdışının gizemli dünyasına ilişkin kavrayışımızı artırmıştır.*
- *Kişilik hakkındaki fikirlerinden birçoğu—sözgelimi, içedönüklük ile dışadönüklük—gündelik dil ve anlayışın bir parçası haline gelmiştir.*
- *Jung'un mitoloji, din ve paranormale yönelik büyük ilgisi, insanları manevi psikoloji ile ilgili yeni bir düşünceyi başlatma konusunda teşvik etmiştir.*
- *Artık dünyanın dört bir yanında yetişmiş Jungçu analistler ve onun fikirlerini temel alıp yaymayı amaç edinmiş birçok kurum vardır.*

Genel bakış

Birçok analist, Jung'un fikirlerini temel almış ve bunların kapsamını genişletmiştir. Andrew Samuels, ortaya çıkan üç ana okul belirlemektedir: Bunlar, klasik, arketipsel ve gelişimsel okullardır. (Ek okumalar'da Samuels'in çalışmalarından bazılarına göndermeler bulabilirsiniz.) Günümüzde, Jung'u ilgilendiren fikirlere benzer fikirlerden yararlanan sayısız başka terapi vardır.

Jung'un karizmatik kişiliği, birçok kişiye esin kaynağı olmuş ve o bize içimize derinlemesine bakmayı ve kendimizi olduğumuz gibi benimsemeye başlamayı öğretmiştir. Sonuçta bu, Jung'un kendisinin de, bir geleceği olacaksa insanlık için vazgeçilmez gördüğü manevi bir yolculuktur. Jung analizinin yolu ve hedefi, kişinin benzersiz varlığının bilinçli olarak farkına varması ve bu varlığı gerçekleştirmesidir, yani bireyleşme sürecidir.

Jung her zaman bireysel bakış açısının önemini vurgulamıştır. Hiç kimseden "Jungçu" olmasını istemediğini; daha çok, kendi hakikatini bulmasını ve kendisi olmasını istediğini belirtmiştir. Freud'a yazdığı bir mektupta şunları söylüyordu: "Bir gün bir başka 'izm' yarattığım kanısına varılırsa, yapmaya çalıştığım her şeyde başarısız olmuşum demektir".

Jung sonuna kadar, 6 Haziran 1961'de çevresinde ailesi, evinde huzur içinde öldüğü güne kadar, gerçekten kendisi olarak kalmıştır. Ölümünden kısa bir süre önce, iki küçük inme nedeniyle yatalak olmuş, bu süre içinde kâhince görüler görmüştü: Bu görülerde yeryüzünün pek çok yerinin—neyse ki bütün gezegenin değil—yıkıldığını görüyordu. Ölümünden üç gün önce, oğlu Franz'ı mahzene göndermiş, artık ünlü olan şu sözleri söylemişti: "Bu akşam şöyle güzel bir şarap içelim".

Eşzamanlı olaylar, ölümüne dek Jung'un çevresini kuşatmıştır. Öldüğü gün, o sıralar Afrika'dan Avrupa'ya yolculuk etmekte olan yazar ve vizyoner dostu Laurens van der Post, rüyasında Jung'un kendisine veda ettiğini görmüştü. Aynı gün Barbara Hannah, otomobilinin aküsünün birden tamamen boşaldığını fark etmişti. Ve Jung'un ölümünü, uygun olduğu üzere, birkaç saat sonra şiddetli bir fırtına izlemiş, fırtına sırasında Jung'un göl kenarındaki gözde kavağına yıldırım düşmüştü. Son günlerinde Jung huzurlu ve dingin görünmüştü; bildiğini söylüyordu: Hakikate ilişkin bilgisini tamamlayacak olan yalnızca küçük bir parça kalmıştı geriye. Büyük bir olasılıkla son "büyük" rüyası olan rüyada yüksek bir yaylada dev boyutlu yuvarlak bir kaya görmüştü. Kayanın eteklerine şu sözler kazınmıştı: "Ve bu sana, Bütünlük ve Birliğin bir işareti olacak". Yaşam yolculuğu tamamlanmıştı.

BUNLARI UNUTMAYIN

- *Jung, kapsamlı gezilere çıkmış ve insan psikolojisine ilişkin kavrayışını artırmak amacıyla karşılaştırmalı kültür ve din araştırmaları yapmıştır.*
- *Jung'a göre, insanlar, iyileşmek için kendi bilinçdışı zihinlerinden gelen iletilere kulak vermeyi öğrenmek zorundaydılar.*
- *Jung, her zaman insanları kendi yollarını takip etme ve bağımsız olarak düşünme konusunda teşvik ediyordu.*
- *Jung, her zaman hisleri dikkate almanın ve ruh ile içeriğini analiz etmenin önemli olduğunu belirtiyordu.*
- *Jung, bilinçdışından gelen iletilere erişmek için, interaktif ve yaratıcı terapi yöntemlerinden, özellikle rüya çalışmasından ve aktif imgelemden yararlanıyordu.*
- *Jung'un etkisi, psikolog olarak özel çalışmasının çok ötesine uzanır ve onu yirminci yüzyılın en büyük düşünürlerinden biri kılar.*
- *Jung'un kolektif bilinçdışı ve arketipler hakkındaki düşünceleri, insan ruhunun tarihine ilişkin yeni bakış açıları edinmemizi sağlamıştır.*
- *Jung'un rüyalara yönelik bir yaşam boyu süren ilgisi, bilinçdışının gizemli dünyasına ilişkin kavrayışımızı artırmıştır.*
- *Jung'un kişilik hakkındaki görüşlerinden birçoğu —sözgelimi, içedönüklük ile dışadönüklük—gündelik dil ve anlayışın bir parçası haline gelmiştir.*

- *Jung'un mitoloji, din ve paranormale yönelik büyük ilgisi, insanları manevi psikoloji ile ilgili yeni bir düşünceyi başlatma konusunda teşvik etmiştir.*
- *Jung, usta bir analist olabilmek için, kişinin önce kendini anlamaya çalışması gerektiğini vurgulamıştır.*
- *Artık dünyanın dört bir yanında yetişmiş Jungçu analistler ve onun düşüncelerini temel alıp yaymayı amaç edinmiş birçok kurum vardır.*

Kavram dizini

aktarım Hasta ile terapist arasındaki duygu-heyecan bağı.

analitik yöntem Şeyleri, farklı öğelerine ayırarak inceleme yöntemi.

anima Erkeğin kişiliğinde bilinçdışı dişil yön.

animus Kadının kişiliğinde bilinçdışı eril yön.

arketip Tipik bir insani yaşantıyı temsil eden, herkesin tanıyabileceği bir imge ya da düşünme kalıbı.

aşkın işlev İki karşıt işlev bütünleştirildiğinde ruhta ortaya çıkan yeni, daha sağlıklı bir tutum.

bastırma Hoş olmayan ya da istenmeyen his ve deneyimleri bilinçdışı zihne gönderme süreci.

bilinçdışı Zihin ve kişiliğin, kişinin farkında olmadığı kısımları.

bireyleşme Kendiliğin bilinçli olarak farkına varılması ve gerçekleştirilmesi.

dışadönüklük İlginin dışarıya, dış nesnelere ve ilişkilere yönelmesi.

ego Bilincin merkezi ve kimlik duygusu.

eşzamanlılık Anlamlı, ama nedensel olarak birbiriyle bağlantılı olmayan iki olayın aynı anda meydana gelmesi.

ezoterik İç bilgiyle ilgili (Yunanca "iç" anlamındaki *esoterikos*'tan). Bazen, yalnızca seçilmiş bir azınlığa açıklanan gizli ya da mistik bilgiye gönderme yapmak için kullanılır.

genişletme Mit, folklor ve din arasında karşılaştırmalar yoluyla sembolik anlamların keşfedilmesi.

gizli bilim Gizemli, paranormal ya da büyülü şeylere ilişkin gizli bilgi.

gnostik Bilgiyle, özellikle gizli mistik bilgiyle ilgili.

gölge Kişiliğin, kendimizin olarak göremediğimiz özelliklerini içeren bilinçdışı kısmı.

içedönüklük İlginin içeriye, düşünce ve hislerden oluşan iç dünyaya yönelmesi.

indirgemecilik Karmaşık fikirleri basit oluşturucu parçalarına ayıran bir düşünce tarzı.

kehanet Geleceğe ya da bilinmeyene ilişkin, paranormal yöntemlerle edinilmiş kavrayış.

kendilik Ruhun, egoyu aşan bütünlüğün arketipi.

kolektif bilinçdışı Bilinçdışının, bireysel ruhun ötesine yayılan en derin katmanı.

kompleks Birbiriyle bağlantılı, duygu-heyecan yüklü bir grup bilinçdışı fikir, düşünce ve imge.

kriptomnezi Daha önce unutulmuş olan bir yaşantının sonradan yeniden yaşanması ve kişinin bunun bir anı olduğunun farkına varmaması.

kutsi Huşu uyandıran; Tanrı'nın varlığını gösteren.

libido Güdüleyici ruhsal enerji.

mandala Evreni ya da benliğin bütünlüğünü temsil eden sembolik yuvarlak şekil.

mekanik görüş Kişiyi, davranışları fiziksel ya da kimyasal sebeplerle belirlenen bir makine gibi görmek.

mitler Doğal, toplumsal ya da dinsel fikirleri açıklamaya çalışan geleneksel öyküler.

nedensellik Bağlantılı olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi olduğu düşüncesi.

nevroz Küçük sinirsel ya da zihinsel bozukluk.

öngörme Bir şeyi çoğunlukla paranormal yollarla önceden bilme.

paranormal Halihazırdaki anlayış çerçevesinde normal/nesnel yollarla açıklanamayan şeyler ve olaylar.

parapsikoloji Paranormal zihinsel olguların incelenmesi.

persona Kişinin başkalarıyla ilişki halindeyken takındığı kamusal yüz.

pozitivizm Bilgiyi doğrudan gözlemlenebilir olanla sınırlayan düşünme tarzı.

psikanaliz Sigmund Freud tarafından geliştirilmiş bir psikoloji sistemi ve zihinsel bozuklukları tedavi etme yöntemi.

psikiyatrist Zihin ve sinir hastalıklarını araştıran ve tedavi eden kişi.

psikojenik bozukluklar Zihinsel koşullardan kaynaklanan bozukluklar; bu koşulları fiziksel semptomlar izleyebilir.

psikolog Zihni ve davranışı araştıran bilimci.

psikoz Ciddi zihinsel bozukluk.

ruh Zihin, tin ya da can.

ruhsal Bedenle ilgili olmayan, ruhla ilgili olan.

sezgi Şeyleri, akla vurmak gerekmeden bilme.

simya Mistisizm, büyü, bilim ve dinin çeşitli yönlerini birleştiren batını bir uygulama.

yansıtma Kişiye özgü bilinçdışı bir özellik, bir kusur, hatta bir yeteneğin, başka kişi ya da nesneye aitmiş gibi görülmesi.

Zeitgeist Çağın ruhu.

Bir adım daha

Jung'un yaşamındaki önemli olayların zaman çizelgesi

1875	26 Temmuzda Kesswil'de (İsviçre) dünyaya gelir
1879	Aile Basel'e taşınır
1884	Kız kardeşi Gertrude'nin doğumu
1895-1900	Basel Üniversitesi'nde tıp okur
1896	Babasının ölümü
1900	Burghölzli'de Eugen Bleuler'in idaresinde yardımcı hekim olarak çalışır
1902	Zürih Üniversitesi'nde doktorasını tamamlar; kısa bir süre Paris'te Fransız psikoloğu Pierre Janet'nin idaresinde çalışır; Londra'ya gider
1903	Emma Rauschenbach'la evlenir
1904	Kızı Agathe'nin doğumu
1903-5	Sözcük çağrışımı üzerine araştırmalar yapar
1905	Zürih Üniversitesi'nde psikiyatri öğretmeye başlar
1906	Kızı Gret'in doğumu
1905-9	Burghölzli Psikiyatri Kliniği'nde eğitici-hekim olarak çalışır; Freud'la yazışmaya başlar
1907	Freud'la tanışır; *Dementia Praecox'un Psikolojisi*'ni yazar
1908	Salzburg'da düzenlenen İlk Uluslararası Psikanaliz Kongresi; oğlu Franz'ın doğumu
1909	Burghölzli'de çalışmayı bırakıp özel hekimliğe başlamak üzere Küsnacht'a (Zürih) taşınır; bir konferans turu için Freud'la Amerika'ya gider ve kendisine Clark Üniversitesi tarafından onursal doktorluk unvanı verilir

1910	*Dönüşüm Sembolleri*'ni yazar; kızı Marianne'nin doğumu
1910-13	Uluslararası Psikanaliz Derneği başkanı
1912	*Bilinçdışının Psikolojisi*'ni yayınlar
1913	Freud'la nihai olarak yolları ayrılır; Zürih Üniversitesi'ndeki derslerini bırakır
1913-19	Orta yaş krizi—bilinçdışıyla karşı karşıya gelir
1914	Uluslararası Psikanaliz Derneği başkanlığından ayrılır; kızı Helene'nin doğumu
1918	Chateau d'Oex'de İngiliz stajyer doktorları kampının kumandanı
1920	Cezayir ve Tunus şehirlerine gider
1921	*Psikolojik Tipler*'i yayınlar
1922	Bollingen'de arazi satın alır
1923	Bollingen'de kulesinin yapımına başlar; annesinin ölümü
1924	New Mexico'da Pueblo Yerlilerini inceler
1926	Kenya'da, Elgon Dağı'nda yaşayanları inceler
1928	Simya araştırmalarına başlar
1932	Zürih Şehri edebiyat ödülüne layık görülür
1933	Zürih'te İsviçre Federal Teknik Yüksekokulu'nun psikoloji bölümünde profesörlüğe atanır; 1939'a kadar *Zentralblatt für Psychotherapie und ihre Grenzgebiete*'nin editörlüğünü yapar; *Ruhunu Arayan Modern İnsan*'ı yayınlar
1935	İsviçre Uygulamalı Psikoloji Derneği'nin başkanlığına seçilir; *Analitik Psikoloji: Kuramı ve Uygulaması*'nı yayınlar; Londra'da Tavistock konferanslarını verir
1936	Harvard Üniversitesi'nden onursal doktorluk unvanı
1938	Hindistan'a gider; Kalküta, Benares, Allahabad'dan onursal doktorluk unvanı; Oxford'da Uluslararası

	Psikoterapi Kongresi Başkanı—Oxford Üniversitesi'nden onursal doktorluk unvanı alır
1941	Zürih İsviçre Federal Teknik Yüksekokulu'ndan emekli olur
1943	Basel Üniversitesi'nde Tıbbi Psikoloji profesörlüğüne getirilir; aynı zamanda, İsviçre Bilimler Akademisi'nin onursal üyeliğine seçilir
1944	Kritik bir hastalık nedeniyle Basel'deki görevinden istifa eder; *Psikoloji ve Simya*'yı yayınlar
1945	70'inci yaşgününde Cenevre Üniversitesi'nden onursal doktorluk unvanı
1948	Zürih'te CG Jung Enstitüsü'nün kurulması
1951	*Aion*'u yayınlar
1952	*Eyüp'e Cevap*'ı yayınlar
1955	Eşi Emma'nın ölümü
1956	*Mysterium Coniunctionis*'i yayınlar
1957	*Anılar, Düşler, Düşünceler* üzerine çalışmaya başlar; *Keşfedilmemiş Benlik*'i yayınlar; BBC televizyonu söyleşisi
1960	85'inci yaşgününde Küsnacht'ın onursal yurttaşı seçilir
1961	Ölümünden on gün önce *İnsan ve Sembolleri*'ni bitirir; 6 Haziranda Küsnacht'ta ölür.

Ziyaret edilecek yerler

KESSWIL

İsviçre'nin kuzeydoğusunda, Konstanz Gölü kıyısında Jung'un doğduğu yer. Burası yarı ahşap evleriyle küçük ve sevimli bir balıkçı köyüdür. Bir sokağa Jung'un adı verilmiştir, ayrıca doğduğu yerdeki kilisede onun anısına bir levha vardır, levhada

Jung "insan ruhunu, insan ruhunun gizli derinliklerini keşfeden kişi" olarak betimlenir. Ayrıca, babasının rahiplik yaptığı, çiçeklerle kaplı, çok bakımlı bir mezarlığı olan küçük kilise de ziyaret edilebilir.

KÜSNACHT

CG Jung Enstitüsü, Hornweg, 28, CH-8700

Burası, 1948'de analitik psikoloji ve psikoterapi eğitimi almaya ve bu alanlarda araştırmalar yapmaya yönelik bir merkez olarak kurulmuştur. Enstitü artık fikir alışverişi için uluslararası bir buluşma yeri olup, burada birçok etkinlik ve konferans düzenlenir. Enstitünün Jung ve yapıtlarıyla ilgili malzemelerin yer aldığı geniş bir kütüphanesi vardır, buradan kitap satın almak ya da sipariş etmek de mümkündür.

Jung, Küsnacht'ta, Protestan kilisesindeki aile mezarlığında, anne babası, eşi ve kız kardeşiyle gömülüdür. Büyük bir mezar taşına şu sözler kazınmıştır:

İlk insan topraktan gelir ve topraktan yaratılmıştır. Biz yakarsak da yakarmasak da, Tanrı vardır. İkinci insan gökten gelir ve kökenini kısmen Yeni Ahitin, kısmen de Delphoi'deki Kehanetin oluşturduğu gökten yaratılmıştır.

BOLLINGEN

Jung, burada yapımına 1923'te başladığı bir kule inşa etmiştir. Yer, Zürih'e 40 km uzaklıkta, göl kıyısındadır. Burası Jung'un gündelik yaşamdan kaçabildiği ve düşünmek, rahat etmek için alan bulabildiği huzurlu bir yerdi. Jung'un 1950'de diktiği taş bir anıt vardır, anıtta kulenin Jung için ne anlama geldiği anlatılır.

Jung'un önemli çalışmalarının bir listesi

Jung, üretken bir yazardı; birçok yazı, bildiri, konferans ve mektup, ayrıca kitap yazmıştır. Kendisinin de itiraf ettiği üzere, yapıtları çok kapsamlı ve kaotik bir hal almıştır, ama neyse ki eksiksiz bir derleme mevcuttur: CG Jung'un Toplu Yapıtları (*bak.* Ek okumalar). Aşağıda, kronolojik sırayla, Jung'un en önemli yapıtlarından bazılarını sıralıyoruz:

1902	Doktora tezi, *Gizli Bilim Olguları Denen Olguların Psikolojisi ve Patolojisi Üzerine*
1903	*Sözcük Çağrışımı Araştırmaları*
1907	*Dementia Praecox Psikolojisi*
1910	*Dönüşüm Sembolleri*
1912	*Bilinçdışının Psikolojisi*
1916	*Ölülere Yedi Vaaz*
	Analitik Psikoloji Üzerine Toplu Bildiriler
1918	*Bilinçdışının Rolü*
	Güdü ve Bilinçdışı
1921	*Psikolojik Tipler*
1921	*Altın Çiçeğin Sırrı (Richard Wilhelm ile birlikte)*
	Analitik Psikolojiye Katkılar
1933	*Ruhunu Arayan Modern İnsan*
1935	*Analitik Psikoloji—Kuramı ve Uygulaması*
1944	*Psikoloji ve Simya*
1951	*Aion*
1952	*Eyüp'e Cevap*
1956	*Mysterium Coniunctionis*
1957	*Keşfedilmemiş Benlik*
1958	*Uçan Daireler—Modern Bir Mit*
1963	*Anılar, Düşler, Düşünceler* (ölümünden sonra yayınlanmıştır)

1964	*İnsan ve Sembolleri* (ölümünden sonra yayınlanmıştır)
2009	*Kırmızı Kitap* (ölümünden sonra yayınlanmıştır)

Ek okumalar

Hem Jung tarafından hem onun hakkında yazılmış pek çok kitap vardır. Aşağıdaki kısa listede ek okumalara nereden başlamak gerektiği konusunda birkaç öneride bulunulmaktadır.

JUNG'UN YAZDIĞI KİTAPLAR

CG *Jung'un Toplu Yapıtları*, İngiliz basımı: Routledge and Kegan Paul, 1953-1971; Amerikan basımı: Bollinger Vakfı, Princeton Üniversitesi Basımevi, 1967.

20 cilt, aşağıdaki konuları kapsar:

1 *Psikiyatrik İncelemeler*
2 *Deneysel Araştırmalar*
3 *Zihinsel Hastalığın Psikojenezi*
4 *Freud ve Psikanaliz*
5 *Dönüşümün Sembolleri*
6 *Psikolojik Tipler*
7 *Analitik Psikoloji Üzerine İki Deneme*
8 *Ruhun Yapısı ve Dinamikleri*
9 *Arketipler ve Kolektif Bilinçdışı; Aion*
10 *Geçiş Aşamasında Uygarlık*
11 *Psikoloji ve Din: Batı ve Doğu*
12 *Psikoloji ve Simya*
13 *Simya Araştırmaları*
14 *Mysterium Coniunctionis*
15 *İnsan, Sanat ve Edebiyatta Ruh*
16 *Psikoterapi Uygulaması*

17 *Kişiliğin Gelişimi*
18 *Sembolik Yaşam*
19 *Jung'un Yazılarına İlişkin Genel Kaynakça*
20 *Toplu Yapıtların Genel Dizini*

Jung'un ayrı ayrı kitapları şunları içerir:

Analitik Psikoloji: Kuramı ve Uygulaması - Tavistock Konferansları

Eyüp'e Cevap

İnsan ve Sembolleri

Anılar, Düşler, Düşünceler

Bu, Jung'un özyaşamöyküsü olup, sekreteri Aniela Jaffé tarafından kaydedilmiş ve yayına hazırlanmıştır. Jung'a en iyi giriş kitaplarından biridir.

Ruhunu Arayan Modern İnsan

Freud/Jung Mektupları

Jung'un kapsamlı yapıtları için size kılavuzluk edecek yararlı bir yol haritası şudur:

Hopcke, R. H. (1989) *A Guided Tour of the Collected Works of C G Jung*, Shambala

JUNG ÜZERİNE KİTAPLAR

Eşzamanlılık, Carl Gustav Jung, Biblos Kitabevi
Anılar, Düşler, Düşünceler, Carl Gustav Jung, Can Yayınları

İnsan Ruhuna Yöneliş, Carl Gustav Jung, Say Yayınları
Dört Arketip, Carl Gustav Jung, Metis Yayınları
Analitik Psikoloji, Carl Gustav Jung, Payel Yayınları
Psikoloji ve Din, Carl Gustav Jung, Okyanus Yayıncılık
Jung, Anthony Stevens, Kaknüs Yayınları
Jung Psikolojisinin Ana Hatları, Frieda Fordham, Say Yayınları

Faydalı web siteleri

www.answers.com / Birçok bağlantısı olan yararlı bir site

www.cgjungclinic.org.uk / Carl Jung Kliniği

www.cgjungpage.org / Yazıların, tartışma forumlarının ve bir analistler rehberinin yer aldığı kapsamlı site

www.jungian-analysis.org / Analitik Psikoloji Derneği'nin sitesi

www.jungnewyork.com / Jung analizi hakkında bilgi

www.psywww.com / Psikolojiyle ilgili bilgilerin aktarıldığı çok yararlı bir site

Jung ve anatilik psikoloji hakkında bilgi içeren başka birçok web sitesi vardır. İnternette Jung'un mektuplarından bazılarını da—Sigmund Freud'la yazışmaları dahil olmak üzere—bulabilirsiniz.

Youtube.com sitesinde arama yaparsanız, Jung'un konuştuğu, örneğin ölüm ve rüyalardan söz ettiği videolara ulaşabilirsiniz.

Açıklama

Yayınevi, bu kitabın baskıya verildiği anda, kitapta değinilen web sitelerinin adreslerinin doğru ve aktif olduğunu kontrol etmiştir. Bununla birlikte, yayınevinin web siteleriyle ilgili hiçbir yükümlülüğü yoktur ve bir sitenin varlığını sürdüreceği ya da içeriğin uygun kalacağı konusunda hiçbir güvence veremez.